

Quaderns 173

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Rivadeneyra, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Francesc Pardo*

Cap de redacció: *David Vidal*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Teresa Biayna, Manuel Claret, Quim Cervera, Antoni Deulofeu, Jordi Figueras, Ignasi Ricart i Antoni Serramona*

Correcció lingüística: *Núria Riera*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual (6 números): 5.000 ptes.

Preu d'aquest exemplar: 1.200 ptes.

Els articles publicats a Quaderns de Pastoral expressen solament l'opinió de llurs autors.

sumari

Pòrtic	pàg. 7
---------------------	---------------

I. Memòria del segle: 48 testimonis

Presentació: Veus d'un segle	pàg. 11
---	----------------

Per David Vidal Castell, cap de redacció de "Quaderns"

La intenció de l'enquesta que ha elaborat el CEP sobre el segle que acaba és recollir la vida feta paraula en la veu dels qui han viscut bona part d'aquests cent anys en actiu. Les guerres –sobretot l'espanyola– i, religiosament, el Vaticà II, són les referències comunes de tota una generació que s'ha meravellat amb els avenços tècnics i científics que han transformat, també socialment i culturalment, el món en què vivien. Les respostes s'equilibren entre l'àmbit privat i el públic: hi ha lloc per a records personals però també per als grans moments històrics que han marcat el segle: l'entronització a Montserrat, la proclamació de la República, l'entrada dels tancs a Barcelona...

L'enquesta: les preguntes i respostes de	pàg. 14
--	----------------

Germà Adriano, Jesús Barberia Ochoa, Jaume Barrull, Miquel Batllori, Pilar Baucells i Casals, Joaquim Blanc i Bahima, Eduard Bonnin, J. Oriol Cardús i Almeda, Nicolau Casaus, José M. Carda Pitarch, Josep Maria Cases, Paco Climent i Ferré, Manuel Cuyàs, Ramon Daumal, Josep Estelrich Costa, Josep Maria Farré, Maria Rosa Farré, Dolors Ferrer, Josep Font i Rius, Maria Lluïsa Forner, Adalbert Franquesa, Pere Franquesa, Raimon Galí, Antònia Garcia Estragués, Josep Maria Ginés i Pous, Llorenç Gomis, Marcelo González, Joaquín Homedes Llopis, Cassià M. Just, Enric Llaveria, Miquel Àngel Llauger Llull, Ramona Llavaneras, Maria Teresa Marro Mauri, Francisca Martorell Crespí, Genoveva Massip, Pere Melis Nebot, Mercè Mora i Boix, Josep Pasqual i Palau, Maria Portet i Serrat, Joan Querol Pastor, Blasi Quintana Argilés, Candi Reñé, Paquita Sala i Giol, Robert Saladrigas, Joan Salat Tarrats, Ramon Sugranyes de Franch, Evangelista Vilanova, i Malaquies Zayas.

II. Reptes del mil·lenni: diàleg, globalitat i profecia

Taula de treball: reflexions pastorals al llindar del nou segle

pàg. 75

Per Mn. Antoni Deulofeu González, adjunt a la direcció del CEP

L'autor ens ofereix un retaule format per, en primer lloc, un bon feix de reflexions crítiques contra la cultura dominant, enfront de la qual el cristià sovint pateix de falta de reflexos, que contrasten amb l'hipercriticisme que sovint es demostra contra el Magisteri. En segon lloc, Deulofeu ens fa a mans un recorregut per les idees de José M. Mardones i per la filosofia sobre el retorn cap a la religiositat que han postulat autors com Lévinas o Derrida. Finalment, se'ns ofereixen, comentades, algunes dades significatives del darrer estudi sobre la joventut espanyola dut a terme per la Fundació Santa Maria.

La butlla *Incarnationis mysterium*. Aproximació a la seva lectura

pàg. 91

Per Mn. Josep Urdeix, delegat diocesà de Pastoral Litúrgica

L'autor proposa una atenta relectura de la butlla en què es dona a conèixer la convocatòria del gran jubileu de l'any 2000. Era una carta esperada de feia temps, anunciada fa cinc anys, i que ha estat escrita, segons l'autor, en clau d'Advent. Aquest any jubilar, escriu l'autor, "introdueix tota l'Església en un nou període de gràcia i de missió".

III. Carta pastoral de l'arquebisbe primat de Tarragona amb motiu del Jubileu i del Pla Pastoral 1999-2002

Caleu les xarxes

pàg. 105

Per Mons. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Tarragona i primat

El Senyor Ressuscitat ens diu, com va dir als apòstols, "caleu les xarxes per pescar". És la invitació que Jesucrist fa a la seva Església. Al llarg del temps la pesca ha estat desigual, però això no fa que ens manqui l'esperança. En ocasió del Jubileu, l'autor repassa alguns dels objectius pastorals immediats, com conèixer i viure amb més intensitat la paraula de Déu o acollir pastoralment tothom.

IV. Miscel·lània

Actitudes pastorales en situaciones de racismo pàg. 141

Per Teresa Losada, religiosa franciscana missionera de Maria, i directora del centre Bayt-al-thaqafa

La immigració no s'ha de considerar un fenomen secundari i transitori, sinó un factor de transformació i renovació del paisatge cultural, social i polític, i fins i tot del religiós. L'últim decenni el moviment migratori ha augmentat exponencialment, com un desafiament dels desposseïts cap a la nostra societat del benestar.

El matrimoni i la família, una realitat permanent i en canvi constant pàg. 149

Per Manuel Claret, professor de Moral i rector de La Pau

En el marc del canvi social i del dinamisme en què viu la institució del matrimoni, l'autor presenta en profunditat les noves propostes sorgides d'altres visions antropològiques diferents de la mantinguda per l'Església; propostes que afecten les nocions de sexualitat, parella, família o reproducció. Seguidament, l'autor en remarca les febleses. El dinamisme que viu socialment el matrimoni i la família exigeixen un replantejament de vocabulari i perspectives sense abandonar el que és fonamental en ells.

V. Cròniques de les diòcesis pàg. 163

VI. Novetats bibliogràfiques pàg. 175

En aquesta nova secció es comenten els llibres:

Estimem l'Església!, de Mons. Ramon Masnou

Santa Maria d'Avui, d'Antoni Fortuny i Feliu

Devocions marianes, de Joan Marquès i Suriñach

Josep Oriol, amb tota l'ànima, de Josep Lligades

Un mar sin orillas, d'Antonio Rodríguez Pedrazuela

PÒRTIC

Aquest número de Quaderns ha estat preparat amb molta il·lusió i amb no menys esforç. Ha estat i és especial, doncs, per moltes raons. Potser la primera és la més evident: algunes innovacions —canvi de portada, una nova secció, la de ressenya de llibres— que completen el camí de renovació que s’ha d’enllestir aquest any jubilar. La segona raó és que pel seu contingut és un número que hem preparat amb molt de gust i que ve molt a tomb.

D’entrada us oferim un passeig per la vida de testimonis del segle. Hem aplegat respostes dels homes i dones que han treballat, sofert i gaudit de les meravelles i les misèries d’aquestes últims cent anys. Veus d’un segle, memòria d’una vida. Junt amb veus reconegudes es barregen les veus del poble. Les veus dels qui no escriuen la història, com recorda un dels entrevistats, però que en canvi l’han patida amb tota la crueltat, en un hospital de campanya, a la rereguarda, en un camp de concentració... a casa seva, pujant els fills sense recursos per fer-ho.

Seguidament, en el bloc d’articles relacionats amb el canvi de mil·lenni i l’any jubilar, trobem un text de Josep Urdeix que interpreta la butlla d’anunci del Jubileu. Així mateix us oferim una àmplia taula de treball en què es valora la confrontació entre el cristianisme i la cultura hegemònica actual. Algunes dades, extretes de l’estudi estadístic elaborat per la Fundació Santa Maria, ens fan veure fins a quin punt ha davallat en quantitat i qualitat la pràctica religiosa entre els joves, i se’ns faciliten algunes lectures sobre les causes i les conseqüències.

Dèiem també que és un número que ve molt a tomb. L'article de Teresa Losada sobre el racisme veu la llum poques setmanes després del brot de violència xenòfoba als camps d'hortalisses del ponent d'Almeria, però ja havia estat encarregat pensant en els incidents de l'estiu a Terrassa, i amb tants d'altres símptomes d'una malaltia que hem de guarir si volem prosperar culturalment i econòmicament: la malaltia de la por a l'alteritat. Tant de bo entre tots siguem capaços de fer-ho, perquè ens hi va molt més que una collita d'hortalisses.

Finalment, cal esmentar també que publiquem la carta pastoral de l'arquebisbe de Tarragona, Mons. Martínez Sistach, *Caleu les xarxes*, que anuncia i presenta alguns dels principals objectius pastorals de la seva diòcesi.

Desitgem que gaudiu d'aquest número tant com nosaltres ho hem fet preparant-lo. I que les innovacions adreçades a fer-vos la lectura més agradable i atractiva us siguin plaents. La redacció de Quaderns us desitja una santa Quaresma de 2000.

***I. Memòria del segle:
48 testimonis***

Veus d'un segle

Per DAVID VIDAL CASTELL

La memòria és una funció fonamentalment lingüística. Si segons Gadamer i els hermenèutics l'home que pot ser comprès és llenguatge ¹, la part de la memòria que es pot establir, que pot romandre perquè pot ser transmesa, i que per tant pot sedimentar com a pòsit d'experiències, només pren forma i és esculpida per la paraula. Les comunitats aixequen les seves identitats al damunt d'aquest artefacte cultural i lingüístic anomenat memòria, articulat en relats històrics. Hi ha sentiments, és cert, que defugen aquest contacte racionalitzador: visions, imatges, olors, músiques... que no són emparaulades ni emparaulables². Però aquest romanent subjectiu que ens recorre per dins com un corrent subterrani no serà transmissible si no assoleix l'objectivitat i la presència d'una paraula que el fixi. Fer memòria és, doncs, fonamentalment i inevitable, un exercici lingüístic. Som homes fets de paraules, i el nostre passat és una coartada lingüística per al nostre present.

Efectivament, si cantava Raimon que qui perd els orígens perd la identitat, resulta no menys cert que també aquests orígens són construïts lingüísticament, són narrats, sovint dictats, per la veu relatora de la història, que ens diu qui som o, millor encara, qui *hem de ser*. El punt de vista, com ja fa anys que saben els historiadors –però encara abans ja ho sabien els novel·listes–, determina la història que s'explica. El bisbe emèrit Ramon Daumal recorda en una de les respostes a l'enquesta com des d'un turó des d'on es veia l'avanç de les tropes franquistes en la batalla de l'Ebre un comandament es va lamentar: “El que més greu em sap és que ells seran els que escriuran la història.” La identitat de tots, doncs, està estretament lligada al relat lingüístic que ens construeix la memòria.

La identitat de tots està lligada al relat lingüístic que ens construeix la memòria.

D'aquí la importància de recuperar veus del poble, veus d'un segle. Hi ha veus que potser seran reconegudes, d'altres han de ser preses com el

1. Cfr. per exemple Gadamer, H. G., *Verdad y método*. Salamanca: Sígueme, 1966.
2. Usem aquest neologisme en l'accepció que li dona Lluís Duch en les seves diverses obres. Cfr. P.e. *Mite i cultura*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1995.

que són: testimonis populars, però –compte!– no anònims. Hi ha un nom i un cognom, una petita presentació que, certament, a penes pot perfilar una vida complexa. Però aquests encenalls, petits tasts de 48 experiències, fan un diagnòstic coral del segle que, a dreta llei, ja va acabar la tardor del 1989, en esfondrar-se un ordenament polític que va configurar el segle XX. Aquestes 48 vides expliquen una història diferent, no des de la perspectiva cavallera dels guanyadors. I el poble ras poques vegades és guanyador. Més encara en un segle marcat per guerres d'extermini.

L'entrevista, gènere calaix que s'obre generosament i creativa a una infinitat de variants, ens facilita una manifestació o epifania, una revelació de la personalitat i l'experiència lingüística, emparaulada –l'única que podem comprendre– de l'ésser. Però, compte, perquè en aquesta mal anomenada *societat de la informació* –que és realment una *sacietat de la informació*– no és manifesta, no es revela, qui vol, sinó qui pot. Perquè, com abans apun-

La potestat de ser escoltat i acollit com a ésser no la té tothom, depèn del poder.

tàvem, la potestat d'estar a l'escena, de ser escoltat i acollit com a ésser, no la té tothom, sinó que depèn del poder. També a nosaltres la paraula ens dota d'historicitat, de gruix, de presència, ens converteix en memòria. Aquest número de *Quaderns*, doncs, té la voluntat de contribuir a

la memòria del segle XX amb aquest bon feix de veus que potser no són veus poderoses, però que, precisament per això, també han de tenir dret a contribuir a la memòria.

Vam demanar a 68 persones que contestessin el nostre qüestionari, i un percentatge molt alt –48– ho han fet. L'única condició era que fossin octogenaris –o gairebé– com a mínim. Com veureu, contesten veus de totes les diòcesis catalanes, i també de les Illes. La primera pregunta se situava volgudament en la porosa frontera entre les experiències de l'àmbit públic –els grans esdeveniments del segle: guerres, concilis, revolucions...– i les de la privacitat –el casament, la mort dels parents o amics, etc.³ En les respostes a aquesta pregunta es veu com han marcat profundament la vida íntima de tota la generació els grans i tràgics esdeveniments polítics i bèl·lics. A penes ningú ha deixat de parlar de

48 persones de les 68 a qui ho vam demanar han contestat el qüestionari.

3. La tensió entre el públic i el privat és un lloc comú a les entrevistes, com ho és a tot el gènere memorialístic propi de la literatura del jo.

la guerra civil espanyola, de les guerres mundials, de la dècada políticament esbojarrada dels trenta –la República, l'*Alzamiento*, la guerra civil espanyola, la guerra mundial–, que va esclatar precisament quan la joventut de tota una generació començava a esbadellar-se.

Moltes respostes recorden anys de servei en hospitals militars, al front –per exemple, el bisbe Daumal–, a la rereguarda, amagats o a l'exili, com Sugranyes de Franch. Sobta com una generació que ha viscut tantes malvestats és capaç encara de confiar en els valors, en els ideals –és un dels consells que és dóna a les generacions joves, tot i que en general solen rebutjar d'oferir consells–, cosa que contrasta amb la buidor generalitzada –com a molt, sincrètica– de la societat postmoderna, que no ha patit pas tantes decepcions, en canvi.

Però si parlem dels esdeveniments tràgics no podem oblidar, per contra, els grans fets positius. Aquí hi ha coincidència en assenyalar el Concili Vaticà II com una convocatòria que va omplir d'esperança el poble de Déu i que va marcar la vida religiosa de la gran majoria dels enquestats.

Aquí teniu, doncs, 48 veus d'un segle que s'acaba, i que restarà al nostre record com a memòria, tot dient-nos qui som, el que som i el perquè ho som.

L'ENQUESTA

- 1. Vostè ha viscut en actiu una bona part del segle que acaba. Quines vivències, experimentades a nivell personal o bé en general, en destacaria?**
- 2. Quins criteris –valors, opcions– l'han guiat preferentment al llarg d'aquests anys?**
- 3. Quins consells s'atreviria a destil·lar, a partir de la seva experiència, per a les generacions que ja són protagonistes del segle XXI?**
- 4. Hi afegiria alguna reflexió o comentari, ja sigui sobre el segle que acaba o sobre el que comença?**

Les respostes de ...

GERMÀ ADRIANO

Nascut el 1919 a Guissona (Lleida), ha estat i és germà de La Salle, i ha exercit com a professor i com a director d'escola.

"M'ha guiat l'afany d'estimar a l'estil de Crist"

1. Com a vivències assenyalaria el contacte cada cop més total i més viu amb tota classe de pobres i marginats, i la constatació dels seus valors humans i la seva capacitat de sofriment. La convicció que Déu els estima, encara que no ho sembli.

2. M'ha guiat sempre l'afany d'estimar a l'estil del Crist; he volgut servir més que no pas rehabilitar, i he intentat que els marginats poguessin viure moments de felicitat, que els fessin sentir l'amor del proïsme i de Déu.

Com a germà de La Salle, he procurat correspondre a l'esperit del nostre fundador.

3. Que intentin viure servint els altres; que es convencin que l'amor a Déu sols el podem aclarir i fer palès en l'amor als altres, particularment als més necessitats.

4. Que l'Església té un paper cada dia més viu en el servei a la societat, i

que hi hagi en tots més sinceritat i més generositat.

JESÚS BARBERÍA OCHOA

Va néixer a Marcilla (Navarra) el 1916. És marista i ha estat director de diversos col·legis a Barcelona i Lleida. Ha estat secretari adjunt del superior general a Roma del 1980 al 1987.

"Violencia y sexo dominan, y lo consustancial al hombre recto queda desvalorizado"

1. Me toco nacer en medio de la Primera Guerra Mundial y, aunque por mi poca edad, no pude pecatarme de lo que aquel espantoso acontecimiento significó para el mundo entero, posteriormente pude constatar los enormes desastres políticos, económicos, culturales y religiosos que arrastró aquella inhumana conflagración: millones de muertos, ciudades enteras aniquiladas, feraces campiñas arrasadas, centros industriales destruidos, etc., etc. Ese fue el balance negativo de aquella hecatombe sin precedentes en los anales de la historia de la humanidad.

Con la creación de organismos internacionales, con el propósito de evi-

tar nuevas guerras, el orbe entero soñó con la consolidación de una paz ininterrumpida, que hiciera olvidar los desmanes de la anterior tragedia, siendo consuelo y remedio de lo acaecido y esperanza de nuevos tiempos felices.

Sin embargo, las aspiraciones insatisfechas de algunas naciones y los odios enconados de otras condujeron a la humanidad a una segunda catástrofe bélica, más sangrienta y estremecedora que la anterior, llevando la desolación, el exterminio y la muerte por todo el planeta.

Cansados de tanta angustia y sufrimientos, parecía que el *Homo homini, lupus* del filósofo había dejado de ser un aforismo real, cuando nos fue dado contemplar, pocos años después, brotes de violencia y guerras locales, en diversos lugares de África, Asia, Centroamérica, América del Sur y Europa.

2. Es verdad que muchas personas de buena voluntad se han esforzado por encuadrarse en diversas organizaciones que persiguen objetivos de paz y de bienestar social, como por ejemplo: Cruz Roja, Médicos Mundi, Cáritas, Unicef, Misiones Apostólicas, ONG, etc. No obstante, las enormes diferencias económico-sociales establecidas a lo largo y ancho del mundo han hecho que los resultados halagüeños que se presagiaban hayan sido escasos y que quede un largo trecho por recorrer.

3. Opino que algunos de los consejos que se podrían proponer a las nuevas generaciones serían más bien de carácter moral, esmerándose en llevar a la práctica los principios éticos

fundamentales, que tanto el cristianismo como otras religiones propugnan por realizar, como la fraternidad, sin distinción de razas o culturas; la disminución de las abismales desigualdades económicas entre el Norte y el Sur, y la armonía y concordia entre todos los seres humanos, sin distinción de ningún género.

4. Se atribuye a varios eximios pensadores la consabida frase: “El siglo XXI o bien será religioso o no será.”

He aquí mi opinión al respecto.

Penden sobre la humanidad dos mortíferas *espadas de Damocles*. En primer lugar, si las ambiciones absolutistas de algunos países, que poseen arsenales de armas atómicas, tratan de hacerse efectivas, podrían sobrevenir guerras espantosas, en las que gran parte de naciones serían borradas del mapa.

Y en segundo lugar, por lo que concierne a la moral, estamos contemplando un retroceso agigantado de la misma, sobre todo en la juventud, debido principalmente a la nefasta labor de zapa que en todas partes está ejerciendo el cine y la televisión. Con mucha frecuencia no salen bien paradas, en las pantallas, la honradez, el honor y otras secuencias positivas del ser humano. La violencia y el sexo dominan por doquier y, ante este panorama desolador, lo consustancial al hombre recto queda desvalorizado y menospreciado, con consecuencias irreparables.

JAUME BARRULL

Nascut el 1919 a Lleida, ha estat director d'escola, ara ja jubilat. És casat.

"Als 17 anys la guerra em va canviar la vida, el destí i el caràcter"

1. a) Sens dubte, i malgrat semblar un tòpic, la guerra civil espanyola. En el llindar de la meua joventut (disset anys) aquella tragèdia suposà un punt d'inflexió en la meua vida amb seqüeles tant dramàtiques com traumàtiques: assassinats de gent amiga i innocent; persones volgudes i propees que es veien compromeses en morts violentes només per causa de la política o de la religió; la radical polarització dels espanyols odiant-se fins a l'extenuació; la guerra implacable...

I després, el malson de la trista i llarguíssima postguerra: mobilitzacions amb regust d'eternitat; estudis anul·lats per haver estat cursats en zona republicana; estudis interromputs; revisió d'uns ideals als quals havies traspassat molts il·lusions; decepcions entre el que havies esperat i el que et trobes... Les ferides cicatritzen, però foren fondes i duradores. No solament influí en el meu destí, també en el meu caràcter.

b) La proclamació de la Segona República en el llindar de la meua adolescència (dotze anys). Educat en un ambient cristià i patriòtic, vaig rebre l'adveniment de la República com una

desgràcia nacional i personal. No pel fet que es tractés d'una monarquia o d'una república. Es tractava de la vocació d'Espanya. Els republicans d'aquell temps dilapidaven moltes coses.

c) La joventut d'AC. Penso que va ser un moviment important i influent, tot i ésser d'una importància i influència efímera. A mi em seduí i m'ajudà a cicatritzar moltes ferides. No solament fou el vehicle perquè una bona part de la joventut espanyola cerqués Crist, sinó que tingué una importància objectiva. En algun moment de la seva història, un de cada vint joves espanyols pertanyien a la joventut d'AC.

2. He entès l'Església no solament com la mare que acull amorosament els seus fills, sinó com la comunitat dels fills de Déu. No tan sols com l'espai de salvació, sinó com el lloc de realització personal. Per això, no m'ha estat mai difícil d'acceptar els valors evangèlics que m'han estat proposats a través de l'Església i la seva jerarquia. És clar que en la pràctica no tot ha estat tan fàcil.

3. No acostumo a donar consells. D'altra banda, tot ho veig intemporal i penso que qualsevol consell de la llarga llista amb què ens han obsequiat els clàssics, serviria. Amb tot, si n'hagués d'escollir un de la llista que jo mateix podria fer, diria que un no s'ha de conformar a ser un *individu* i que ha de maldar per ser una *persona*.

MIQUEL BATLLORI

Nascut a Barcelona el 1909, historiadur i jesuïta, ha rebut tota mena de reconeixements que el distingeixen com un dels principals humanistes catalans del segle.

"Cal prescindir d'una multitud de pseudocerteses i substituir-les per un humorisme transcendental"

1. a) La vivència més insistent és la presència constant de la revolució i la guerra. Nat l'1 d'octubre del 1909, en plena ressaca de la Setmana Tràgica, recordo vivament el dia en què esclatà la Primera Guerra Mundial (1914-18); les inquietuds socials de Catalunya el 1917-23; l'esperança i el desencís el 1931-36; la guerra incivil, soferta a Itàlia, però no pas des de lluny; la Segona Guerra Mundial, viscuda i patida a Catalunya (Barcelona i Manresa), a Madrid, a Mallorca; l'esperança de pau amb la creació de l'ONU, i l'esglai de la notícia d'una nova guerra, la de Corea, quan al final de juny del 1950 volava de Montreal a Barcelona.

b) Mig segle passat a Roma (1947-97), sense romanitzar-me, ni vaticanitzar-me, ni italianitzar-me, però sí europeitzant-me, i globalitzant-me una mica, sobretot en els camps religiós i historiogràfic, amb molts contactes personals amb ambdues amèriques.

c) Experiència molt pregonada del Concili Vaticà II, amb excessives esperances i amb desencísos no excessius del postconcili i del post-postconcili –sempre esperant que el segle XXI pugui fruit d'uns dies tan delitosos com els que poguérem viure el 1959-65, i amb conseqüències més belles.

2. Com a criteri, valor i opció predominants, els expressats en aquests darrers versos (potser els únics verament poètics) del *Pange lingua*: "*Per tua semitas / duc nos quo tendimus, / ad lucem quan inhabitas*" ("Pels vostres camins / porteu-nos allà vers on marxem, / a la llum que vós habiteu").

3. Consell? Cap ni un. Les generacions joves no els toleren. I bé que fan. Només insinuar-los que en llurs actituds religioses i en llurs actituds humanes es regeixin per pocs criteris, coincidents amb algunes certeses, poques també, però cabdals.

4. Moltes i molts en podria fer, però cap que entrés plenament en el camp de la vera certesa. Cal prescindir d'una multitud de pseudocerteses i substituir-les per un humorisme transcendental, fruit de la sanitosa incertesa que us he dit abans.

PILAR BAUCELLS I CASALS

Va néixer el 13 de juny de 1920 i viu a Sant Hipòlit de Voltregà (Osona).

"Vam viure la guerra amb força tranquil·litat"

1. Pel que fa als records de la infància i de la joventut:

El col·legi, amb les germanes dominiques del Pare Coll. Quan fèiem enfadar les germanes, ens enviaven a resar tota la tarda a la Glorieta de la Mare de Déu.

Recordo els jocs amb les altres nenes al col·legi, des de les set del matí a les set del vespre, hora en què marxàvem a casa. Escoltàvem les històries de la germana Dolors, però en tot cas ens ho passàvem molt bé i, de totes maneres, no havíem de fer totes les coses que fan els joves d'ara, sobretot pel que fa a passar-se de la ratlla i a fer excessos.

De grans, vivíem dues famílies ple-gades, molt units, però tampoc barrejats, sempre anàvem a la una en tot. Vivíem plenament la unitat.

Durant la guerra, vam viure amb força tranquil·litat al poble. Però recordo una vegada que els milicians revolucionaris van visitar el meu pare a la fàbrica de teixits, a les fàbriques de Gallifa, vora el Ter. Els milicians el van saludar i li van dir:

– Salut.

– Déu vós guard –va respondre el meu pare.

– Jo he dit *Salut*.

– I jo, *Déu vós guard*.

– Teniu una escala?

A la fàbrica hi havia una imatge del Sagrat Cor en una capelleta, i la volien despenjar per destruir-la. Quan varen tenir l'escala els milicians li varen dir:

– Abasteu aquell home que hi ha allà i baixeu-lo. El poseu al damunt d'aquest pedrís.

El varen tenir a baix i aleshores varen continuar, dient:

– Teniu un mall?

– Sí. –I el va anar a buscar.

– Ara piqueu-lo!

– Això mai!

– Piqueu-lo o us engego un tret!

– Ara pla, si us fa més por a vós que a mi, aquesta escopeta! Mata'm, però jo no el picaré.

– Va, passa via, que encara hem d'anar a Gallifa a aixafar l'oratori –A la casa dels amos hi vivia també un capellà–. Aleshores el milicià el va picar i el va partir en dos. Va continuar dient:

– Ara cremeu-lo.

– Això sí que ho faré, no fos cas que vingués algú més a fer-ne burla.

Aleshores el meu pare el va ben embolicar amb un paper de tela asfàltica i el va anar a portar al sot de la turbina. I allí s'hi va estar fins que la guerra va estar a punt d'acabar-se, moment en què ho va comunicar a l'amo de l'altra fàbrica perquè, quan tot hagués passat, poguessin rescatar-lo. Així va ser, de manera que avui dia aquella imatge del Sagrat Cor està restaurada i posada al lloc que li correspon.

El record de la "Pirenaica", la ràdio dels nacionals que, acabada la guerra, va passar a representar la resistència i l'oposició al règim de Franco.

O bé la repressió religiosa contra els germans de La Salle, que ara s'han complert 110 anys del seu ensenya-

ment cristià a la parròquia de Sant Hipòlit. L'*hermano* Sánchez es va salvar de la mort, tot i que companys seus sí que van morir assassinats pels revolucionaris.

Els gegants del poble, els d'abans dels actuals, varen ser pagats gràcies a un homenatge que li varen fer a aquest *hermano*. Una vegada, passaven pel carrer, els varen casar i, per l'emissora que aquest *hermano* Sánchez va fundar, es va poder retransmetre a tot el poble i a les rodalies. Els padrins foren el Dr. Turró i senyora, prohoms del poble. Eren temps en què les coses eren bastant més senzilles i que resultava més fàcil de trobar el camí de la felicitat veritable. Són les festes més maques que he vist en aquest poble.

2. Els criteris que he seguit han estat els que m'han ensenyat des de petita: creure en Nostre Senyor, anar a l'església, fer coses de bé, no barallar-me amb els altres, procurar seguir alguna nena que veia que s'apartava del bé i del que és bo perquè s'ajuntés a nosaltres i guiar-la pel camí del bé.

3. Que es portin bé, que vagin a l'Església, que es deixin estar de totes aquestes coses que els distreuen i que practiquin la religió catòlica.

Però això costa molt, avui dia...

4. Jo sóc optimista, perquè veig que, encara que les coses ens depassen, el diumenge hi ha molta gent a l'església, molts nens vénen a l'escola parroquial, a la catequesi... Cal seguir endavant amb tot el que representa l'educació de la fe i seguir fermes en les conviccions cristianes. Si no, res no s'aguanta. Per exemple, el Centre de

la Joventut Catòlica s'ha perdut a les mans de l'Ajuntament i aquestes són les coses que, de tant en tant, ens desanimen.

En un poble sempre hi ha gent a qui li agrada de portar la contrària, però sempre són els mateixos. Un dia, la Francisca em va dir que li havia de dir al meu fill, en Miquel, que hauria de seguir, venir a Lourdes. Però jo li vaig contestar que això no ho he fet mai, en cap moment no li he dit al meu fill què ha de fer. Ja és gran i sap com ha de seguir la seva vida i educar els seus fills.

JOAQUIM BLANC I BAHIMA

Va néixer el 5 d'abril de 1924 a Roquetes (Baix Ebre). Ordenat el 1948, ha estat i és prevere de la diòcesi de Tortosa.

"Vaig viure la meitat de la guerra amb els rojos i la meitat amb els nacionals"

1. Vaig viure fins als 13 anys en un ambient familiar i social d'ideari republicà, no practicant; jo mateix imitava els polítics fent *mítings* a les taules del bar del poble i entre colles d'amics. Parlava contra els rics i contra els capellans, com Marcel·lí Domingo.

La guerra civil del 36 al 39 la vaig patir com a espectador pobre: un any i mig entre els *rojos* i un any i mig entre els *nacionals* de Franco.

El meu pare morí quan jo tenia 16 anys. Aleshores vivia immers en el nacionalcatolicisme i vaig experimen-

tar una mena de conversió progressiva: ingrés a la Congregació Mariana dels Jesuïtes, Acció Catòlica de la parròquia, admiració pels pares de la Companyia de Jesús i professors de religió a l'Institut. Als 19 anys aconseguia el títol de mestre d'escola i ingressava al Seminari diocesà.

Ja sacerdot, tenia fama de tenir un posat diplomàtic i de saber fer relacions públiques.

El Vaticà II m'invita a reciclar-me. I no he parat fins avui, sempre he procurat d'estar eclesialment al dia. Ara sóc infinitament més senzill i directe. Tinc només un Absolut: Jesús, el Senyor. Tota la resta, començant per mi mateix, ho relativitzo.

2. Tres etapes:

a) Fins als 14 anys, vivint immers en ambients honrats i d'esquerres. Aleshores semblava una esponja xopa de criteris no practicants, indiferent a la fe cristiana, molt polititzada.

b) En la llarga segona etapa: sintonia poc crítica amb el nacionalcatolicisme imperant. Amb tot, recordo el zel pastoral en parròquies (ordenat el 1948), moviments, col·legi, sempre actiu amateur de periodisme, pedagogia, sociologia...

c) Després del Vaticà II comença una reinterpretació de l'Església i ho faig des de la fe més personal. El secularisme m'obliga a recórrer a l'esperança i al sentit providencial de Déu. Avui no tinc cap dubte que l'Església se'n sortirà unificada i renaixerà amb petites comunitats vives. Ho veuré des del cel!

3. Els divideixo en dos àmbits, per més que sé que l'Església viu immersa

ara i aquí, dia a dia. Per tant, per raons de claredat expositiva distingeixo:

a) Àmbit secular com a ciutadà: cal parar esment en la tècnica, filla de la ciència imparabile. Sense la responsabilitat que dóna el sentit moral humà, el segle XXI podria ser catastròfic. Cal canalitzar i controlar les causes i els efectes dels avenços tècnics.

També cal tenir en compte els nacionalismes absoluts i excloents, així com els fonamentalismes islàmics que avui són una plaga endèmica arreu del món.

La solució –sempre passant per la maroma de les tibantors– és respectar d'una manera absoluta la persona íntima i social, i, en funció de llur dignitat, programar i viure una coordinació –encaix!– entre pobles, regions, nacionalitats, blocs mundials...

Hem de passar de l'Europa del l'euro, dels experts en economia i política, a l'Europa dels ciutadans; sempre amb tolerància dintre la pluralitat ètnica, cultural i religiosa. Un credo laic comú: els drets humans sempre urgits i posats com a educació prioritària. Voldriem veure coronat el procés que començaren aquells demotacristians capitanejats per Robert Schuman, primer fundador de la UE.

b) Àmbit catòlic, com a sacerdot: ens convindria un nou Papa que tingués el cor de Joan XXIII, el cap del cardenal Martini i les cames de Joan Pau II. Tan sols és una frase, però ja s'entén!

El cos eclesial –laics, capellans, religiosos i religioses– ha d'estar marcat per l'ideari i la mística de la comunió pròpia del poble de Déu, l'assumpció crítica de la societat i llurs cultures, l'anunci explícit de Jesucrist, l'ecumenisme sense por, la consciència que

els cristians seran menys però més autèntics, que creixeran els laics amb responsabilitats pastorals, el diaconat permanent... i, per què no?: la maternal readmissió dels capellans secularitzats amb fe, moral i pràctica pastoral...; celibat opcional entre els preveres diocesans, però donant prioritat al celibat i a la virginitat. Madurar la promoció de la dona i donar passos vers ordenacions sacramentals en sintonia amb la societat civil.

Abans de cloure la llista interminable: millorar el llenguatge dels agents pastorals passant d'allò conceptual al vicencial, periodístic, planer, directe.

4. Del segle XX, diria en síntesi: més guerres calentes i fredes que temps de pau. Més tècnica aplicada al treball i al lleure del dia a dia que valors humans, que han anat de baixa i han canviat els valors morals i religiosos. Per tant, s'ha trencat l'equilibri entre la tècnica i el cor. Semblem *homes robot*. No hi ha un equilibri psicosomàtic en el món occidental.

Sembla que l'Església és una maquinària pesant que arriba tard i amb por.

També moltes llums. El quadre l'han pintat els bisbes espanyols en el document *La fidelidad de Dios dura siempre. Una mirada de fe al siglo XX*.

Pel que fa al segle XXI ja en dic alguna cosa a la resposta número 3. Amb tot, insistiria que siguem humils, esperant i demanant a la Providència Déu, Pare i Mare, una societat més planetàriament solidària. També una Església mística, activa per donar la imatge d'acollidora i servidora i que espera l'esclat del cel com a plenitud de l'home.

EDUARD BONNÍN

Va néixer a Palma de Mallorca el 1917. Va ser el principal fundador dels Cursets de Cristiandat l'any 1944, mentre era president dels joves d'Acció Catòlica. Ha escrit nombrosos llibres –per exemple Vertebración de ideas (1962), El cómo y el porqué (1971)– i articles en revistes especialitzades.

**"Al segle XXI l'home
serà com al XX,
voldrà fugir de les
seves pors i anar cap
a les aspiracions"**

1. La vivència gairebé contínua que he pogut experimentar és que quan el missatge de Crist arriba a la persona íntegrament i sense adherències de pors o de poder, personalitzat i concret, sintetitzat en la bona nova que Déu t'estima, la reacció sol ser sempre de perplexitat, d'admiració, de generositat desbordant que no troba un canal apropiat per ser emprada amb eficàcia si no és en l'amistat.

2. Al llarg del meu viure he intentat que la gent arribàs a comprendre que Déu l'estima malgrat tot.

3. Jo no em sent autoritzat per donar consells a ningú. Amb la meva relació amb els altres sempre he procurat aprendre.

Segons el meu pobre judici, el segle XXI serà com el XX i com tots els altres. L'home continuarà essent com sempre, seguirà fugint de les seves pors i tractant d'anar vers les seves

aspiracions. I la solució serà sempre la mateixa: *Crist*, que en tots els encreuaments de camins és i continua essent: *Camí, Veritat i Vida*.

Les paraules de Marta dirigides al Senyor: “Si haguessis estat aquí, el nostre germà no s’hauria mort”, entenc que són encara vigents. Els cristians no transparentam la tendresa de Déu.

4. El meu desig és que no es continuï oblidant que Crist digué que el Regne de Déu és a dins, a l’interior de cadascú. I que els cristians no perdem més el temps tractant de trobar-lo en un altre lloc.

J. ORIOL CARDÚS I ALMEDA

Jesuïta de l’Observatori de l’Ebre, va néixer a Barcelona el 1914.

"El segle l'han marcat les dues guerres mundials, i eclesialment, Joan XXIII i el Vaticà II"

1. A nivell absolutament personal: la mort del meu germà quan ell tenia 7 anys i jo 9; l'exili, cap a Itàlia, quan la República va dissoldre la Companyia de Jesús a Espanya; l'ordenació sacerdotal, i la incorporació al treball de l'Observatori de l'Ebre (Tortosa).

A nivell general: crec que el segle xx ha quedat marcat pels fets següents que han portat canvis significatius en pràcticament tots els àmbits: intel·lectual, científic, tecnològic, econòmic,

social, ètic i moral. Aquests fets són: les dues guerres mundials, a nivell mundial; la república, el franquisme i la democràcia, a nivell nacional, i Joan XXIII i el Vaticà II, a nivell d'Església.

2. Nascut en el si d'una família profundament cristiana i ingressat a la Companyia de Jesús poc abans de complir els 16 anys, és natural que els meus criteris i valors hagin estat sempre (la pràctica, malauradament, no ha seguit sempre l'ideal) els de la vida cristiana, que es poden resumir de formes molt diverses; totes, però, convergents:

- Estimar Déu sobre totes les coses i el pròxim com a tu mateix.

- Reconèixer que tot el que sóc i tinc ho he rebut per a mi i per als altres, car no estic sol al món.

- Apreciar la llibertat (no en el sentit de “poder fer el que vull” sinó com a “facultat de poder escollir entre fer el bé i fer el mal”).

- Donar més importància als valors morals que als intel·lectuals, perquè el transcendent a l'home és l'ésser bo i no pas l'ésser savi.

La immensa relativitat de les coses escadusseres d'aquest món, com ara la riquesa o fins i tot la mateixa natura, malgrat que siguin medis necessaris per a una vida humana digna d'aquest món.

3. Creure fermament en la pròpia importància, ja que la història del segle entrant serà la que facin les persones, i això implica una gran responsabilitat tant des del punt de vista personal com social. El progrés científic i tècnic, que continuarà creixent de forma quasi exponencial, permetrà

que tothom vagi assolint un millor nivell de vida, sempre que s'apliqui d'una forma correcta; és a dir, amb criteris morals i ètics. D'aquí ve la necessitat urgent d'un plantejament radicalment nou dels principis, criteris i valors morals i ètics. Aquest plantejament s'haurà de fer manta vegada en contra de molts mitjans de comunicació que, amb massa freqüència, propaguen grans barbaritats com si fossin veritats incontrovertibles. Alguns exemples:

- La llibertat vol dir que puc fer el que vull, fins i tot practicar l'eutanàsia o l'avortament.

- La igualtat davant la llei comporta la igualtat en tot, fins a arribar a lesionar la identitat pròpia de cada individu o col·lectivitat, que tenen les seves pròpies característiques.

- La confusió entre novetat i progrés, quan en realitat tots coneixem el perill del que es diu la “fugida cap endavant”, quan s'ha iniciat un camí equivocat.

- La mateixa democràcia no sempre, ni de bon tros, és criteri de veritat i de bondat: l'error proposat per un ignorant no deixa d'ésser un error pel fet que el proposin per unanimitat centenars d'ignorants.

- La referència a les idees o els valors religiosos és decadent, antiquada i contrària a la llibertat humana.

Aquests són alguns dels temes que expressats sense la precisió adequada porten a errors intel·lectuals i pràctics. Serà necessària una claredat mental robusta i una gran força de personalitat moral per no aplicar-los incorrectament.

considerar com a *horribile* en recordar les dues guerres mundials i altres guerres ètniques, i l'increment de la delinqüència juvenil i de la criminalitat tant individual com col·lectiva, cosa que ha portat a la necessitat de definir legalment els crims contra la humanitat.

D'altra banda, però, el podem considerar el segle de la Il·lustració si considerem el progrés assolit en ciència i tecnologia, que ha permès de posar els peus humans fora del planeta Terra i de lluitar contra malalties i augmentar la producció d'aliments necessaris per a la subsistència humana gràcies als nous coneixements en biologia. Entrem en el nou segle en condicions favorables per obtenir un progrés general i de millora de la qualitat de vida personal molt considerable.

És el gran repte que es presenta per a cada un de nosaltres: tenim els mitjans perquè la humanitat millori molt significativament, si apliquem convenientment els coneixements i les tècniques que tenim al nostre abast. Ho sabrem fer? Ho voldrem fer?

4. El segle XX és el segle dels grans contrastos: d'una banda, el podem

NICOLAU CASAUS

Va néixer a Mendoza (Argentina) el 1913. Ha estat gerent d'indústria tèxtil. Es va casar i ha pujat dos fills. És conegut com a vicepresident del FC Barcelona, càrrec que ha exercit des del final de la dècada dels setanta fins avui.

"Les noves generacions han de ser respectuoses si volen ser respectades"

1. Totes aquelles que estan relacionades amb els avenços experimentats al llarg del temps i amb els canvis tecnològics.

2. Els criteris que m'han guiat durant tots aquests anys han estat la solidaritat i el respecte envers els altres.

3. El canvi de segle no comporta obligatòriament un canvi de consells en el comportament. Els valors actuals continuen sent vàlids en el futur. Per tant, crec que les noves generacions haurien de ser respectuoses per tal d'ésser respectades. L'honradesa és una altra virtut que cal tenir present i que cal valorar en aquests dies.

JOSÉ M. CARDA PITARCH

Va néixer el 1920 a Vila-real (Castelló). Doctor en Teologia i prevere diocesà, ha estat formador de seminaristes, professor a Salamanca i a Roma, i responsable d'afers de les diòcesis espanyoles davant la Santa Seu.

"El factor fundamental del cambio ha sido el progreso en los medios de información"

1. Hablando en general, lo que más me ha impresionado a lo largo de mis años ha sido la notable, rápida e incesante transformación del modo de vivir y de pensar de la humanidad, concretamente en los países de Occidente. Al mencionar el modo de pensar, no me refiero tanto al campo filosófico o al ámbito religioso, cuanto al cambio mental provocado por el avance de las ciencias experimentales y sus aplicaciones en la tecnología, las cuales han situado al hombre en un nivel eminentemente material y práctico, con todo lo que conlleva de bien y de mal.

Creo que un resultado y, a la vez, un factor fundamental de este cambio ha sido el progreso en los medios de información, los cuales han permitido la comunicación y la colaboración entre los científicos de todo el mundo. Afortunadamente, también se debe a los medios de información el conocimiento difundido de la situación en que se encuentran tantos países subdesarrollados y la sensibilización de los más ricos en

su favor; lo cual no significa, ni mucho menos, que podamos estar satisfechos de la ayuda prestada a los mismos.

A nivel personal, el recuerdo que mayormente marcó mi juventud fue el de la guerra civil española, en cuyo doble frente me tocó participar en sucesivas etapas, muy en contra de mi formación y de mis deseos. La persecución religiosa, desencadenada en una de sus partes, afectó sangrientamente a miembros muy queridos de mi familia.

Posteriormente, en edad ya madura, fue para mí decisiva la estancia durante treinta años en Roma, siguiendo muy de cerca el desenvolvimiento del Concilio Vaticano II y trabajando en contacto con los dicasterios de la Santa Sede. Allí aprendí a amar a la Iglesia tal como es y como su fundador previó que sería, con virtudes y defectos en sus miembros, aun en los más relevantes.

2. Los valores que me han guiado desde mi adolescencia han sido los que inspiraron mi vocación sacerdotal y, dentro de ella, los inherentes a la tarea de formación de futuros sacerdotes y de personas especialmente consagradas a Dios en la Iglesia, para lo que me sentí más tarde particularmente llamado.

La experiencia adquirida, de manera muy singular en Roma, a lo largo de mis años de enseñanza teológica, impartida a religiosas y miembros de una multitud de congregaciones e institutos seculares, pertenecientes a diversas nacionalidades, experiencia avalada con el trato personal y confidencial con muchas de las alumnas, ensanchó notablemente mis criterios, ya puestos al día gracias al Concilio.

3. A los jóvenes y a las jóvenes de hoy, hombres y mujeres del mañana, les invitaría a asumir la responsabilidad de construir un mundo mejor para sí mismos y para sus hijos. A tal fin, deberán enriquecer su espíritu con la adquisición de valores superiores a los que predominan en la actualidad.

Les animaría a informar con dichos valores espirituales y religiosos, sin respeto humano y con ilusión, las grandes cualidades naturales de que están dotados: ansias de renovación, compañerismo, generosidad, sentido de la justicia y deseos de paz. Para ello, nada mejor pueden hacer que inspirarse y entusiasmarse por la persona de Cristo, pidiéndole a él que se les descubra en toda la profundidad de su ser humano y divino.

Desearía que aportasen a la Iglesia, en todos sus ámbitos, un aire de alegría y de esperanza; que, fieles al Evangelio y a lo inmutable de la tradición eclesial, sugiriesen ideas capaces de iluminar la nueva mentalidad, nuevas expresiones culturales y nuevas formas de vida en consonancia con la libertad de hijos de Dios, y que vieran acogidas en todos estos aspectos sus mejores aportaciones.

No me resisto a dejar de proponerles que se abran a la posibilidad de ser llamados por Jesús para servirle y servir a los demás mediante el sacerdocio, el diaconado o un ministerio laical, o como testigos suyos por la consagración religiosa o desde su condición seglar en los diversos ambientes de la convivencia humana.

4. Ansío profundamente que llegue a realizarse la unión de todos los cristianos en la verdad y en el amor. Con

esta ilusión pido a Dios que ilumine a los especialmente responsables para que logren distinguir con claridad lo que es revelación suya, de las que son maneras diferentes de expresarla; lo que es requisito indispensable para la unidad, de los que son elementos uniformantes innecesarios. Y le pido, al mismo tiempo, que todos los discípulos de Cristo olvidemos divisiones y rencores pasados para amarnos mutuamente como él nos ama.

Quiero soñar que en el tercer milenio no vuelvan a repetirse los odios y las violencias que han amargado y ensangrentado el milenio segundo de la historia humana.

JOSEP MARIA CASES

Bisbe emèrit de la diòcesi de Sogorb-Castelló. Ha estat anteriorment director espiritual del seminari de Girona i prevere d'aquesta mateixa diòcesi.

"El pecat del segle XX és haver perdut la noció de pecat"

1. El segle XX ha estat un segle difícil o molt difícil. El Concili i el postconcili han marcat l'Església. És el segle de les secularitzacions i de la manca de vocacions sacerdotals i religioses. És el segle de la descristianització.

Les dues guerres mundials, la guerra espanyola, el comunisme i el nazisme, així com la guerra freda, ens han fet viure inquietos.

La guerra va entrar a casa meva amb l'afusellament del meu germà gran.

He treballat a gust amb els joves a Girona.

Agraeixo al Senyor l'experiència sacerdotal a Sogorb-Castelló.

M'ha ajudat molt l'estudi de la Història de l'Església a la Gregoriana de Roma. La història asserena.

Qui no coneix la frase de Pius XII: "El gran pecat del segle XX és haver perdut la noció del pecat"? El pecat no té sentit quan es perd el sentit de Déu. S'ha arribat a pensar en un cristianisme sense Déu. S'han multiplicat els falsos profetes.

Però omple d'esperança el compromís apostòlic i social de milers i milers de cristians, la lectura cada vegada més freqüent de la Bíblia, la solidaritat vers els pobres entre creients i no creients. I tanta gent senzilla que viu el cristianisme amb plena autenticitat. A més, qui podia preveure que milers i milers de fidels resarien la Litúrgia de les Hores?

2. Als 25 anys vaig tenir la sort de conèixer el pare García Nieto S. J., director espiritual de la Universitat de Comillas. Ell em va fer veure que l'oració fa el sacerdot, el religiós, el cristià. Ell m'invità a fer el mes d'Exercicis de Sant Ignasi a Manresa. He intentat pregar i fer pregar. Per això l'any 1969 vaig fundar els Grups d'Oració i Amistat. Fou una sorpresa veure que els cristians tenen una gran capacitat de pregària i de ser mestres d'oració. Com canvia la persona que prega! Hi ha conversió sense pregària? Ser cristià és estimar; però es pot estimar l'enemic sense pregària?

Em va preocupar molt la vida espiritual dels sacerdots de Sogorb-Castelló. Vaig treballar molt per fer estimar la vida espiritual dels seglars.

Un fruit clar ha estat una accentuació de l'esperit apostòlic i de germanor entre sacerdots i sacerdots, entre sacerdots, religiosos i seglars. Em dol no haver estat més bisbe de pregària com ho han estat els grans bisbes de l'Església. Hauria estimat més els meus diocesans. Ara s'estimarien més.

3. M'atreviria a recomanar l'estudi dels Fets dels Apòstols, l'evangeli de l'Esperit Sant. M'atreviria a recomanar la lectura de l'evangeli de Sant Joan, l'Evangeli que parla 121 vegades del Pare. El nostre catolicisme ha de ser més trinitari. M'atreviria a recomanar que es tingués molt present aquest text dels Fets dels Apòstols: "Tots eren constants a escoltar l'ensenyament dels apòstols i a viure en comunió fraterna, a partir el pa i assistir a les pregàries" (2,43). I a llegir, de tant en tant, aquest text dels Fets, també massa oblidat durant segles: Els apòstols en la institució dels set diaques comenten: "Per tant, germans, trieu entre vosaltres set homes de bona reputació, plens d'Esperit Sant i de seny i els encarregarem aquesta tasca. Nosaltres continuarem dedicats a la pregària i al servei de l'Església" (6,3-4).

4. Una de les figures que més m'estimo del mil·lenni que acaba és la de sant Francesc. Un home que quan tot-hom invita a la croada, ell s'hi oposa. Hem d'escoltar els profetes.

Quan veu la seva Església en perill, no la critica sinó que l'estima i creu que la reforma ha de començar per ell i els seus frares.

Un home que vol que es veneri el sacerdot, encara que porti mala vida, perquè ens dóna l'eucaristia. Què diria

avui als qui mirant Jesucrist prescindeixen del seu vessant d'orant i només es fixen en el seu vessant de pobre? Es va enamorar de la pobresa perquè com a *home-oració* –així el defineix Tomàs de Celano– es va enamorar de Jesucrist.

No acabo parlant de la Mare de Déu perquè hi ha tants documents de la jerarquia que acaben així. Acabo amb la Mare de Déu perquè l'he sentida molt a prop en la meua vida cristiana i sacerdotal. Maria és un tema que li plau al poble. Maria és una lliçó de pastoral. De vegades volem imposar les nostres pastorals i no les que demana el poble.

PACO CLIMENT I FERRÉ

Va néixer el 1915 a Tortosa. Tot i estudiar al seminari, ha estat exercint la professió d'administratiu tota la vida. És vidu.

"Em va marcar la guerra fratricida."

1. A nivell personal, destacaria la joventut seminarística, l'adulthood d'espos i pare, i la viduïtat i vida d'ancià resident.

A nivell general, m'han marcat la nostra guerra fratricida i, en la meua maduresa, l'activisme religiós en premsa i associacions.

2. La vida al seminari em va marcar l'orientació religiosa de tota la meua vida, que, sobretot a partir de la maduresa, es va encaminar a intentar ser un catòlic genuïnament practicant.

3. Decebut per la inoperància del meu pretès bon exemple davant dels

meus néts, totalment apartats de la religió, no goso adreçar-me al jovent i em refugio en la pregària per ells.

4. El segle que començarà el veig, humanament, molt negre. Per bé que, per la fe, sé que la “barca de Pere” no s'enfonsarà. I tan sols em sento capaç de pregar al Pare Déu, tot esperant que l'Església s'obri més al laicat, a la dona, a l'excapellà nostàlgic.

MANUEL CUYÀS

Va néixer el 1921 a Barcelona. Ha treballat com a professor, i és religiós jesuïta.

"Recordo el decret de dissolució de les comunitats jesuïtes, quan tenia 10 anys"

1. a) La primera vivència que em ve a la memòria té dos moments. Quan entrava en vigor el decret de la Segona República espanyola, que dissolia les comunitats de jesuïtes, jo tenia deu anys i cursava l'ingrés de batxillerat al Col·legi del Sagrat Cor (carrer de Casp). El motiu adduït en el decret era la subjecció dels membres de la Companyia de Jesús a una sobirania estrangera (no cal aquí judicar el sentit del *quart vot*). Vaig admirar els qui per una especial obediència al vicari de Crist es veien foragitats del seu domicili i privats dels seus béns.

El contrapunt el vaig patir, amb incomoditat, essent jesuïta, quan sorgiren incomprendions entre alguns dels

meus superiors de la Companyia i el sant pare Pau VI.

Havia viscut el primer fet format catequèticament en l'eclesiologia esbiaixada dels manuals inspirats en la doctrina del Concili Vaticà I, mutilada o inacabada per causa de la guerra francoprussiana. El segon moment ens sorprenia mentre cercàvem de trobar com havíem de viure el nostre carisma més d'acord amb l'eclesiologia completada pel Vaticà II.

b) La segona vivència, molt amarga, me la procuraren l'aiguabarreig de revolució amb persecució religiosa, que seguí al cop d'estat del general Franco, i la guerra civil consegüent.

c) La tercera vivència, joiosa i enriquidora, la dec al curs i als documents del Concili Vaticà II.

2. He viscut totes les dificultats amb la utòpica il·lusió de passar directament a les síntesis, que havien de salvar alhora tots els valors de les tesis i de les antítesis. Les frustracions no han mancat, però l'objectiu valia la pena si aconseguia d'evitar la promoció o la tolerància de les antítesis inacceptables.

3. Respectar d'antuvi tota opinió i fer el que es pugui perquè surtin a la llum i ens beneficiïn a tots els valors, que subjectivament, si més no, les justifiquen.

4. Que s'aprecii i s'exerceixi menys el poder, que resulta opressiu, i que s'afavoreixi l'autoritat, que desvetlla i suscita la dignitat personal de tot-hom.

RAMON DAUMAL

Va néixer a Badalona el 1912. Ha estat bisbe auxiliar de Barcelona; ara és emèrit.

"Els qui guanyen les guerres escriuen la història"

1. Si vius ancorat en Déu i obert als altres, tota la vida és una vivència múltiple i variada; més, encara, si es viu com una *vocació* la crida de Déu per accomplir una missió, descobreixes que tot és do i tot és deure.

a) *L'ordenació de sotsdiaca el 6 de juny de 1936.* És una de les vivències personals més intensa de la meua vida. Vaig fer la meua donació a Déu al servei dels germans amb una clara i plena consciència del que representava. Però durant els exercicis de preparació, i principalment l'últim dia, se'm féu viú el que deixava enrere: l'ideal d'una família, una esposa –no concretada en una persona, però sí dibuixada en algunes– que amb la seva tendresa, seria la mare dels meus fills, i això, unit a les possibilitats d'obrir-me camí en espais que socialment m'oferien més avantatges que no pas el que em podia donar el sacerdoci. No hi influí, encara que hi era present, l'aire de guerra, revolució, persecució, que es respirava a l'ambient.

Em vaig adormir amb llàgrimes als ulls i el cor oprimat. L'endemà vaig dir sí, amb serena i clara convicció. Ho considero, no un mèrit, sinó un gran do. Aquesta vivència, intensa, m'acompanya en els perills físics i

morals dels tres anys de revolució, persecució religiosa i guerra (amagat, fent de mestre, caserna, front de guerra, camp de concentració) per ordenar-me diaca i prevere a Comilles, el 28 i 30 de juliol de 1939, amb gran pau i joia d'esperit. Ha donat, també sentit al meu ministeri sacerdotal, viscut amb austeritat (no m'he banyat més al mar, no he anat mai al cine, he estat després, confiant en la providència de Déu). Tot és do. Per això, als meus 87 anys, i en perill de mort, he dit al Senyor: *adsum, fiat*, agraint, con un gran do del bon Déu, aquell sí del 6 de juny de 1936.

b) *A la serra de Cavalls, al front de l'Ebre.* Era sergent *rojo* en un servei d'informació que depenia de la Comandància General d'Artilleria. Fòrem destinats al front de l'Ebre. Al final de la batalla de l'Ebre, em trobava al pic més alt de Cavalls, en un observatori d'horitzó amplíssim. Vaig indicar a la central que totes les cases de Corbera d'Ebre fumejaven, per un intens bombardeig. L'endemà, pujà el tinent Avalós. Era de les joventuts llibertàries de Madrid; llestíssim i idealista. Potser per això, m'estimava i em valorava. Observant, em vaig adonar que hi havia un moviment de tropes envoltant el poble. Li ho indico, i ell em pren el goniòmetre i observa en silenci. Al cap d'un moment, en veu alta, es diu per a ell mateix –no m'ho digué a mi–: *“La guerra está perdida, y me sabe mal perder la guerra, porque ellos escribirán la historia”*. M'impressionà la frase, expressió d'un idealista, d'un llibertari. Fou una vivència pregonada que mai no he oblidat. Es feu entre nosaltres un silenci profund.

La realitat m'ha confirmat el pre-

sagi. Per als qui hem viscut la guerra, durant 40 anys s'ha escrit d'una manera; ara, s'escriu d'una altra. Dues vegades m'han demanat a la televisió la meua opinió: sempre han escurçat la durada de les meves intervencions, i, a més, la segona vegada, silenciaren el que vaig dir de més interès.

c) *L'home arriba a la Lluna*. A finals de juliol, de 1969 a l'Hostal Lacreu de Salardú, una trentena de persones érem davant la televisió, esperant l'arribada de l'home a la lluna.

En Marcelino, l'avi de l'Hostal, gairebé a les 2 de la matinada entra i ens pregunta què hi fem a aquella hora davant de la tele. Surt a fora, mira la Lluna i torna; amb un deix d'incredulitat i compassió, ens diu: “Bé, ja m'ho explicareu demà al matí.”

Gairebé a les tres de la matinada, Armstrong posa el seu peu a la Lluna. Un calfred recorre el meu cos i les mans s'afermen als braços de la cadira; i en el fons del cor, em dic: “el món canvia i l'Església ha de trobat un nou llenguatge per fer-se present en aquest món que se'ns obre”. Fou una vivència molt profunda.

El que més m'impressionà no fou el fet que l'home arribés a la Lluna, sinó que qui la trepitjava mantingués un diàleg amb la Terra i que jo estigués veient tot allò en el mateix moment que passava. Representà un canvi en les relacions humanes; els mitjans de comunicació social farien el món petit i la tècnica canviaria el panorama.

Per llenguatge entenia presència, adaptació, fer-se entenedors... davant una nova civilització. Des d'aquella nit, cada matí demano al Senyor que l'Església trobi el llenguatge apte per al món que se'ns obre.

La reflexió, la pregària, em diu que els canvis profunds en la història són lents i que Déu, amo de la història, per l'Esperit que és en l'Església de Jesucrist, ens ho farà conèixer i ho farà realitat. Cal obrir-nos-hi amb fe i esperança. No inventar-ho nosaltres. La faran els sants.

2. He valorat sempre la persona. Déu l'ha creada a imatge i semblança seva i és objecte del seu Amor creador-Pare, redemptor-fill, Jesucrist-santificador-Esperit Sant. Per a Ell, no som un número, som una persona irreplicable en la història de la humanitat.

Com a germà, he procurat sempre ser a prop de les persones, com a testimoni que Déu les estima des de l'eternitat en Jesucrist, estimulant-les que es realitzin en la vida –do de Déu– com a persona transcendent, humana i cristiana, per complir-hi la missió que Déu li ha confiat.

Jesucrist ha estat el meu ideal, el meu model. He intentat viure'l com sant Pau i he procurat fer-me per a tots, sense excloure ningú, adaptant-me a les característiques de cada situació en què m'he trobat, amb predicció per als més necessitats i, en particular, per als malats, que és la pobresa més universal. I sempre he intentat de fer el bé.

3. Que siguin conscients que la cultura, la civilització actual, condueix a la massificació, a la despersonalització. Que es preparin per a un món molt competitiu. Que siguin persones. Que estimin el fet de ser lliures. Que siguin amos de la tècnica, del progrés, no esclaus del consumisme, de la

massificació... Que no siguin rodes, sinó volant que condueix. Que no oblidin que la persona és transcendent, que el seu fi va més enllà de l'existència en el temps. Que procurin que l'Evangeli no sigui llibre de biblioteca, sinó de lectura freqüent i reflexiva. Que Jesucrist no sigui sols un personatge històric, sinó viscut en ells i en l'Església. Que estimin l'existència com un do de Déu i la visquin en positiu, com un servei, com un roser per contemplar-hi les roses i percebre'n el perfum, i no, només, trobar-hi les espines o les fulles, que també hi són. Passant pel món –que passa– intentar sempre de fer el bé.

4. Al segle passat hi descobreixo moltes roses, però ha tingut excessives espines (guerres, violències, desequilibris, lluites). Hi ha faltat l'amor. I la persona només és feliç sabent-se estimada i estimant, perquè Déu és amor i ens ha creat a imatge i semblança seva i ens dona un manament que l'estimem i ens estimem.

Sense oblidar, però, que l'amor és als antípodes de l'egoisme, de l'enveja.

JOSEP ESTELRICH COSTA

Va néixer a Sant Joan (Mallorca) el 1922, i va ser ordenat prevere el 1945. Va exercir com a consiliari dels joves d'Acció Catòlica, de delegat diocesà de Missions i de vicari episcopal. Ha publicat diverses obres d'investigació històrica i ara és cronista diocesà.

**"La vivència eclesial
més esperançadora
fou el pontificat de
Joan XXIII"**

1. En la dècada dels anys quaranta es va produir dins l'Església espanyola l'engrescament de la branca dels Joves d'Acció Catòlica en vistes a l'expectativa, la preparació i la celebració del pelegrinatge a Sant Jaume de Compostel·la, convocat a finals d'agost de 1948 (Any sant compostel·là). A la diòcesi de Mallorca, després de l'estroncament dels anys de la guerra civil, es renovaren a tot arreu els centres parroquials de Joves d'AC, moguts per la il·lusió i el dinamisme d'un bon equip de dirigents seglars i consiliaris. Es va crear una escola de dirigents i es feren cursos de preparació de "Guies de Pelegrins". Aquesta renovació de la joventut mallorquina va ser reforçada i acrescuda, des de 1947, per l'empenta del bisbe Mons. Joan Hervàs que va tenir com un dels seus objectius preferents la pastoral de joventut. Després del pelegrinatge compostel·là (28 d'agost de 1948), en el qual participaren set-cents joves mallorquins, nasqueren a Mallorca, com a fruit del moviment juvenil de

tota aquesta dècada, els “Cursets de Cristiandat” (gener de 1949), que s’estengueren després per tot el món.

Una nova vivència experimentada en cercles més reduïts de la joventut mallorquina va ser, cap al final de la dècada dels anys cinquanta, la implantació dels moviments especialitzats d’Acció Catòlica, que feren descobrir a un sector del laïcat la seva específica funció en l’Església i la dimensió missionera de la seva presència enmig del món. Malauradament, el seu creixement a Mallorca topà amb la indiferència i a voltes amb l’hostilitat d’una bona part del clergat, inclinat al conservadorisme, o fascinat pel *cur sillisme*, o mogut per un espiritualisme malentès. D’altra banda, els conflictes dels moviments especialitzats amb els primers responsables de la Conferència Episcopal Espanyola provocaren la dimissió dels dirigents nacionals l’any 1968. A Mallorca la desfeta d’aquests moviments es va produir entre els anys 1968-1972, si bé tornaren a renéixer a partir de 1975, i encara subsisteixen.

Al meu parer, la vivència eclesial més exultant i esperançadora d’aquest segle fou el pontificat del papa Joan XXIII. El Concili Vaticà II despertà entre la gent jove –preveres, religiosos i seglars– grans expectatives de renovació de l’Església. En canvi, bona part de la gent major el rebia amb escepticisme, amb qüestionaments o amb oberta oposició. Des de finals de 1963 fins al setembre de 1965 l’Església de Mallorca va estar pràcticament sense pastor, governada per un vicari general, i després vicari capítular. La por a la renovació, a les “nove tats”, la manca de confiança en l’acció

de l’Esperit que guia l’Església, i el deure que sentien els responsables de la diòcesi de controlar l’aplicació dels documents conciliaris, feren escriure a un historiador mallorquí: “Moltes de les iniciatives del Concili han estat frenades, deformades i àdhuc destruïdes per l’obstinada resistència de diversos grups o estructures”. Sembla increïble una disposició publicada pel vicari capítular el 26 de gener de 1965 en el Butlletí del Bisbat ordenant que “*se pida licencia por escrito para que un sacerdote secular o religioso, o un laico, hable sobre el Concilio, sea dentro sea fuera de los templos (...) Sin dicha licencia no se podrá hablar sobre la materia indicada ni a los fieles ni a los sacerdotes o religiosos*”.

Venturosament, l’acció pastoral de Mons. Teodor Úbeda, bisbe de la diòcesi des de 1972, va capgirar la situació, i l’Església mallorquina ha fet un llarg camí de renovació conciliar, compta amb un clergat pastoralment eficient, i amb un laïcat compromès en tasques de responsabilitat en organismes diocesans i de coresponsabilitat en consells pastorals parroquials, acció litúrgica, catequesi, acció social, administració econòmica, etc.

2. L’experiència personal dels moviments especialitzats, l’assumpció dels seus plantejaments i la pràctica del mètode de Revisió de Vida crec que han influït en la meua vida i en l’exercici del meu ministeri de prevere.

3. No m’atrevesc a donar consells. La societat ha canviat molt en les darreres dècades i potser hagin desaparegut, almanco a Mallorca, els compartiments que constituïen el *medi* on

cada persona desenvolupa la seva vida, i que marcava l'àmbit concret del seu compromís cristià. Però la secularització creixent de la societat, la pèrdua progressiva del poder referencial dels valors evangèlics, i la devolució gradual dels principis ètics més elementals, potser demanin un testimoni evangèlic més explícit i radical dels cristians en tots els nivells de l'Església, una acció directa i personalitzada d'un honest i respectuós proselitisme en el cercle social de cada creient, i una militància col·lectiva i coordinada per la transformació de la societat, mitjançant el canvi de les estructures antievangèliques que condicionen la vida d'un món que encara no deixa de reconèixer-se d'alguna manera cristià.

JOSEP MARIA FARRÉ
(*Melani d'Urgell*).

Va néixer el 1925 a les Borges Blanques. Casat i pare de vuit fills, ha treballat com a oficial substitut del Registre de la Propietat de les Borges Blanques, i ha estat periodista.

**"Ha estat el segle de
les més grans
convulsions de tots
els temps"**

1. Pel que fa a les vivències, tant personals com col·lectives, al llarg del segle XX, en destacaria quatre:

a) De caràcter socio-políticoreligiós, la revolució de 1936 que derivà d'immediat en persecució religiosa i guerra civil, amb el seu reguitzell de

sagnants fets de màrtirs i morts fratricides i les seves lògiques repercussions que encara es retireuen com el capítol més negre de la història del nostre país.

b) La Segona Guerra Mundial que, de retruc, ens tocà viure com un episodi més, sinó directe, indirecte, de la nostra pròpia tragèdia bèl·lica.

c) El Concili Vaticà II, pas valent de l'Església per posar al dia les maneres i formes del pensament catòlic. Aquest *aggiornamento* eclesial promogut per Joan XXIII va ser una mena de sacsejada de Dalt per desvetllar l'Església i l'esperit de la gent adormida en la rutina de les pràctiques i els costums; i de conceptes i interpretacions doctrinals i evangèliques encrostades pels anys. És cert, també, que l'obertura a aires renovadors va constipar més d'un i va donar pas a la deserció secularitzadora de molts d'altres, però malgrat tot, esdevingué una esporga d'hivern per a una millor vitalització primaveral de l'Església en camí d'esperança vers el nou mil·lenni.

d) Un dels fenòmens que ens toca viure en el camp de les experiències generals, encara que sortosament no personals, és el desballestament de la família com a institució social i religiosa, fruit tal volta de la *desacralització* dels valors morals que han configurat al llarg dels temps l'entramat familiar.

Els efectes d'aquesta *desacralització* s'han deixat sentir de manera colpidora fins i tot en les celebracions litúrgiques, amb el despullament quasi radical de signes i formes, revestits, fins fa poc, d'una atmosfera misteriosa com s'escau en la nostra relació personal i comunitària amb Déu, misteri immens que si bé a voltes deixa

sentir la seva evidència de manera palpable, quasi sempre obliga al recurs de la fe elogiada per Jesús en la trobada amb Tomàs: “feliços els qui creuran sense haver vist!” En els nostres temps, són molts els deixebles de Tomàs que volen *palpar* i *veure* per arribar al convenciment, quan els sentits moltes vegades ens traïxen.

Tenia raó aquell poeta de la nostra terra quan en adreçar-se a un músic compositor invident de les Borges, li deia amb versos trenats d'admiració:

“No vulgueu sortir d'eixa nit pura i santa,

on la tenebra és llum i vostra ànima canta...

Aquí, en el nostre món, el mal ens arrossega

i la veu de la vida ens turmenta i ens cega,

i, per veure Déu ens estorben els ulls.”

Crec que la litúrgia, com a vehicle de relació comunitària amb el Senyor, necessita d'aquest *misteri* encisador que ens submergeix en la transcendència divina. Potser sí que hem anat d'un extrem a l'altre; d'un radicalisme purità, tremendament pecaminós, a formes displicents i vulgars que fan que les esglésies quedin cada dia més buides i sense l'encant litúrgic de la pregària eucarística, i fins i tot del cant gregorià que l'embolcallava de sentiment suau i misteriós.

2. La resposta és senzilla: el criteri de recerca de la fe en totes les situacions i circumstàncies. En la fe i el missatge evangèlic amb el seu continuïtat de valors, hem tractat de recolzar-nos tothora. I ha estat, cal dir-ho, la millor opció per fer camí en mig de les

turbulències que ens ha tocat de viure al llarg de la nostra vida.

3. No sóc home de donar consells. Més aviat m'agrada rebre'ls. Però a partir de l'experiència personal viscuda durant les tres quartes parts darreres del segle XX, el segle de les més grans convulsions socials i tecnològiques de tots els temps, m'atreveria a suggerir a les noves generacions que ja són protagonistes del segle XXI, que fonamentin les seves il·lusions i els seus afanys en els valors perennes que brollen de la Bona Nova del Crist, tant pel que fa a la seva vivència personal com social. Si són capaços de fer seus aquests valors i dinamitzar-los en la societat, el seu protagonisme serà d'estelada en el firmament del nostre país.

I com a reflexió o comentari final, diria que, malgrat la sorollada de falses utopies i tòpics abocats al desengany, una cosa es palpa: les noves generacions, despullades de falsos convencionalismes i cursileries, tracten de redreçar el camí que han trobat traçat per una generació malmesa pels estralls d'un progrés científic i tecnològic mal paït, i per idees enterbolides per filosofies estranyes. Tant de bo el segle que comença sigui per a l'Església i el nostre país l'albada d'un refluoriment espiritual marcadament cristià.

MARIA ROSA FARRÉ

Mestra nascuda a Barcelona el 1916. Com a fundadora del CIC ha dedicat tota la seva vida a aquesta institució. El seu estat de vida és soltera.

"He tingut idees avançades"

1. He treballat sempre amb il·lusió, podria dir que "he tingut idees avançades" (al meu propi temps), però les he pogut anar complint (CIC-IC del CIC) i continuïtat amb les relacions amb persones que des del 1939 he anat ajudant i les que encara ajudo.

2. La meva conversió (amb totes les seves mancances), em va portar a l'ensenyament, a la preocupació pels pobres, pels malalts, i... a la creació del CIC i la IC del CIC.

3. L'experiència més important per a mi va ser la valoració primordial de Déu. A partir d'aquí, fer tot el bé que es pugui, de cara al proïsme en tot l'àmbit que sigui possible d'abastar.

4. Crec que s'han perdut els valors espirituals. Però sóc optimista i penso que potser seran manifestats i posats a la pràctica de manera diferent de la que jo o nosaltres hem seguit, però que potser seran tan o més vàlids en el context del món actual.

DOLORS FERRER

Va néixer a Massanet, al peu del Pedraforca, en una família de vuit germans. És carmelita de la Caritat-Vedruna. Té 92 anys. Ha exercit sempre de mestra en escoles de la congregació. La major part de la seva vida ha treballat en el col·legi d'infants orfes de Barcelona.

"En els moments adversos, no perdre mai la fe: després d'un dia gris, en ve un de clar"

1. Podria dir moltes coses i molt bones del segle que s'acaba. Pel que fa a l'Església, jo subratllaria la renovació de la litúrgia, l'eucaristia més participada, després del Concili Vaticà II. Quant al món, destacaria els importants avenços mèdics i tècnics que s'han fet. Ara bé, hauria de dir també algunes coses desagradables, com ara les guerres, la fam, la violència tan a la vista (diaris, televisió, ràdio...).

2. El criteri que m'ha ajudat més ha estat sempre complir la voluntat de Déu amb obediència, amb fe, confiant en Déu i en la Verge Maria, que sempre m'han ajudat. Aquest criteri m'ha servit al llarg dels 69 anys de vida religiosa que porto a la Congregació Vedruna. Viure així sempre m'ha fet molt feliç. M'he confiat tothora al Senyor, ben confiada que em volia en aquesta vocació.

3. En els esdeveniments adversos, no perdre mai la fe. Confiar en Déu i

en la Mare de Déu que també és mare nostra. No deixar mai de pregar, i pensar que després d'un dia gris en ve un de clar.

4. Caldria fomentar en els cristians l'amor de Déu. És el millor. Però quan no ens porta l'amor de Déu, crec que ajudaria una mica inculcar més el temor de Déu. A mi, de joveneta em va ajudar molt a no apartar-me del bon camí.

JOSEP FONT I RIUS

Va néixer el 1915 a Barcelona. Ha treballat com a professor universitari. Ara és jubilat.

"El Vaticà II ha de seguir marcant el segle XXI"

1. Efectivament, per la meua edat, he viscut ben bé tres quarts del segle que s'està acabant. Les vivències generals són les de la pròpia generació. Jo vaig entrar a la *vida conscient* al final de la dictadura de Primo de Rivera, i els anys agitats de la República. Després la llastimosa guerra civil que ens colpí a tots, i ens marcà –com diuen ara– per tota la vida. Vingué després la postguerra amb una primera etapa de força desorientació i angoixa en l'ordre personal, familiar, social, i una posterior d'esperança i temor al mateix temps, per la incertesa del camí de sortida d'aquella situació. A nivell més personal destacaria la meua perllongada docència universitària,

quaranta anys en total, a Barcelona i a fora, sempre amb plena dedicació. I amb el complement –en certa manera lògic– de la tasca de recerca i estudi de l'àrea de la disciplina professada.

2. L'opció religiosa, per damunt de tot, viscuda segons les conjuntures de cada període de la vida i amb diverses formes d'apostolat en la mesura de les meves possibilitats, particulars i de l'entorn. L'austeritat de vida –moral i economico-social– que s'avenia potser al meu temperament. Una especial atenció al cercle familiar, sentida i intensa. En l'ordre exterior, l'estimulant lliurament a l'alumnat dels cursos professats al llarg de la meua carrera acadèmica, podria situar-se entre els anteriors criteris o valors.

3. Em temo que els nostres consells puguin ser efectius per a les noves generacions que esguarden, ja tan diferents de nosaltres. Que pensin que la vida és dura i difícil i que cal esmerçar l'esforç continuat per situar-se en qualsevol lloc i no confiar que el favoritisme, la sort o altres enginyos més inconfessables els portin la solució als seus afanys. Combatre l'egoisme –tan humà– i evitar el *cop de colze* al del costat per obrir-se pas cap on sigui. Pensar en el "*ser homes per als altres*" (frase del pare Arrupe), és a dir, com a membres de la gran germanor dels humans, als quals cal procurar de servir en la mesura que es pugui, i no pas servir-se'n. En definitiva, els grans principis cristians que caldria recuperar per a la seva vigència.

4. No puc deixar de banda el profund impacte del Concili Vaticà II en

la vida de l'Església –universal i de casa nostra–, que tot i correspondre per la seva celebració al segle que ara fineix, ha de seguir marcant la ruta eclesial del pròxim segle. Tots coneixem la sacsejada espiritual que suposà aquell magne esdeveniment, ben factible en tants aspectes: la renovació litúrgica i les pràctiques devocionals, en primer terme, però també en esferes més profundes que han desconcertat molts sectors, i respecte a les quals caldria un aclariment per superar aquesta mena de fraccionament en l'ordre doctrinal i disciplinari que es detecta en les comunitats cristianes dels diversos països. Voldríem confiar que en el nou segle es triï el camí més accessible per assolir la unitat en l'essencial, sens perjudici d'un pluralisme en l'accidental.

MARIA LLUÏSA FORNER

Nascuda a Vinaròs, província de Castelló, el 21 de juny de 1923, és mare de família nombrosa, i ara vídua i presidenta diocesana de l'Associació de Vídues.

***"Viure el Vaticà II
ens va despertar
tantes esperances..."***

1. A nivell personal, la vivència més forta ha estat la de ser mare i sentir com dintre teu s'està formant una nova vida: regal de Déu. Tot és do, tot és gràcia! I després somiar que un dia es podrien consagrar a Déu i donar a l'Església un nou membre qualificat.

A nivell general, viure el Concili Vaticà II, que ens va despertar tantes esperances! Fou pel Concili que el meu marit, en estat molt greu, va oferir la seva vida al Pare. A Roma no s'entenien –crec que es debatia l'esquema 13–. I Ell, el Senyor, li va acceptar. Per això estic convençuda que el meu espòs és un vivent davant Déu.

2. Vaig pertànyer a l'Acció Catòlica, i això em va marcar molt. Amb tot, no he estat mai una militant de l'Amén. L'Amén, sense condicions sols el dono a Déu.

3. Que sàpiguen estimar a fons perdut. Que en l'escala de valors, i davant els avenços tècnics i científics, l'home, tot home, és el primer valor. I és que Déu, s'ha fet Home i ha vessat la seva sang per tots els homes. Estic convençuda que al final se'ns jutjarà en l'Amor: "Vaig tenir fam, set, estava presoner..."

4. Durant el segle que acaba s'han produït "canvis profunds i accelerats", com diu el Vaticà II. Davant els canvis morals, les generacions noves no admeten "sermons". A nosaltres ens toca ser sempre punts de referència en aquest temps del bla, bla, bla... del consumisme, de la injustícia, de l'atabalament.

ADALBERT FRANQUESA

Monjo de Montserrat. No s'ha cenyit fil per randa al qüestionari formulat, sinó que ha preferit desenvolupar la seva rememoració al voltant de tres esdeveniments emblemàtics que al seu parer han marcat els cristians de Catalunya al segle XX.

"Tres esdeveniments emblemàtics: el moviment litúrgic, l'entronització i l'ecumenisme"

“Deixant de banda la tragèdia de la guerra civil i les seves funestes conseqüències que van trastornar tota la història civil i particularment la religió del nostre poble, i de la qual ja se n'ha parlat i escrit a bastament, em limitaré a recordar tres esdeveniments que no solament van marcar la vida de moltes persones i institucions del segle passat, sinó que em sembla que poden servir d'orientació per a futures generacions.

Es tracta de comentar breument tres esdeveniments que em sembla que han estat emblemàtics en la vida cristiana del nostre poble i que les noves generacions podrien assumir i desenrotllar: el moviment litúrgic, les Festes de l'Entronització i la tasca ecumènica.

a) El moviment litúrgic

El primer i l'únic Congrés litúrgic celebrat a l'Estat espanyol fou el que tingué lloc a Montserrat l'any 1915, que de fet coincidia amb el moviment

de pastoral litúrgica que Dom Beauvuin anava propagant a Bèlgica. D'aquest Congrés se'n pot trobar una descripció detallada en les conferències del segon i tercer congressos litúrgics que van tenir lloc també a Montserrat els anys 1965 i 1990. Tot l'episcopat català, començant pel doctor Torras i Bages, i tota la clerecia i fins els prohoms de la nostra terra començant pels Llimona, Gaudí i tots els membres del Cercle Artístic de Sant Lluch, s'hi integraren amb entusiasme. Entre els principals executors cal citar els qui realment en foren l'ànima: el pare Gregori M. Sunyol, per part del monestir, i el doctor Lluís Carreras, per part de la clerecia.

El profund sentit del Congrés, del qual aquí no en podem fer pas la crònica, el trobem en les seves conclusions que coincideixen plenament amb el *Sacrosanctum Concilium* del Vaticà II. Per a fer-se'n càrrec, n'hi haurà prou de citar tres de les set conclusions del Congrés:

Núm. 1: “La participació activa dels fidels en els misteris sagrats i en l'oració pública i solemne de l'Església és la deu primera i indispensable del ver esperit cristià; la forma universal i més fructuosa de donar culte a Déu i assolir la pròpia santificació.”

Núm. 2: “La participació del poble en els actes litúrgics convé que sigui integral, seguint els textos, prenent part en el cant i practicant els ritus sagrats.”

Núm. 5: “Essent la sagrada litúrgia el mètode més fecund per a l'educació de l'esperit a la vida cristiana, tots els qui tenen cura de la instrucció religiosa han de procurar de donar-li el caràcter de vera catequesi litúrgica, ensenyança viva de la fe i la preparació

dels fidels a llur participació en les funcions del culte.”

De fet, el Concili Vaticà II no crec que pugui dir res de millor del que afirmava el Congrés de Montserrat per la Metròpoli Tarraconense. I cal dir que no mancaren els treballs per dur a la pràctica uns principis que alguns trobaven exagerats. El portaveu del Congrés fou la prestigiosa revista *Vida Cristiana* que, a instàncies de l'abat Marcet, sortí un any abans de la celebració del Congrés, i en la qual intervingueren les més prestigioses personalitats de clergues i laics, durant els dotze anys de la seva publicació. Del moviment litúrgic iniciat en el Congrés en sorgí un veritable renovellament de la pietat del nostre poble, sobretot mercès al treball de moltes escoles com Montessori, Blanquerna, Minyons de Muntanya, i de moltes parròquies que crearen arreu les Scholae Cantorum. I ara deixeu-me que en digui una que no em sé callar! Crec que, almenys per al nostre poble, fou més eficaç el Congrés de l'any 15 que la reforma del Vaticà II, potser pel fet que molts l'han interpretat únicament com l'alliberament d'un rubricisme exagerat i s'han pres la llibertat de fomentar innovacions arbitràries que en el fons ofeguen el ver esperit de la litúrgia. De fet, no en va el papa Joan Pau II en el seu *Tertio Millenio Adveniente*, es fa la següent pregunta: “Es viu la litúrgia com a font i cimal de la vida eclesial segons els ensenyaments de la Constitució *Sacrosanctum Concilium*?”

b) *Les festes de l'Entronització*

Fou precisament en les festes de la inauguració del nou Tron de la Mare de Déu de Montserrat, l'any 1947, on

es van manifestar els fruits del moviment litúrgic en la nostra Església. En la missa celebrada a les places pel cardenal Legat, 5.000 cantors de les diverses Scholae Cantorum, dirigits pel pare Altisent, executaren el *Propium* de la missa de la Mare de Déu de Montserrat, mentre els fidels que omplien les places, el camí de Sant Miquel, la cova de Fra Garí i les escales del funicular de Sant Joan s'unien al cant del Comú *Fons Bonitatis*. La crònica diu: “Enmig d'aquella gentada no se sentia ni un crit, ni una rialla ni cap cant que desentonés”. “De debò—diu encara la crònica— que en aquells moments tot Montserrat era un immens temple!” Això només fou possible perquè a la base hi havia hagut un treball humil i abnegat de tants rectors i sacerdots que havien creat en els seus temples les Scholae Cantorum. Francament crec que pocs altres països haurien pogut arribar a aquell grau de participació en la litúrgia com a casa nostra. Un bon repte per al treball pastoral del 2000, ara sobretot que tenim la llengua popular i no com llavors que tot era en llatí! I és en aquest sentit que cal agrair al Centre de Pastoral Litúrgic de Barcelona la quantitat i qualitat de mitjans que posa a les mans de sacerdots i laics, amb les constants publicacions sobre tot l'ampli camp de la litúrgia per aconseguir unes celebracions dignes i fructuoses.

La festa de l'entronització de la imatge de la Mare de Déu de Montserrat al nou tron edificat literalment per tot el poble, i del qual el bisbe de Barcelona, monsenyor Gregorio Modrego, deia amb raó que no era un tron de plata ni d'or, sinó “*un trono de razones*”; i en anys successius l'ofe-

riment de llànties de comarques o d'institucions marca una fita en la devoció de la Mare de Déu i en el reconeixement de la identitat del nostre poble, després de la guerra i dels llargs anys de dictadura. I en aquest sentit, deixeu que un monjo que ha traspassat els seus 90 anys, tot mirant la faç de la Moreneta li digui amb la més profunda convicció i emoció: “Vós sou verament la que aconseguíu per als vostres catalans aquella fe que enfonsa les muntanyes, omple les valls i fa planer el camí de la vida.” Ara, al cap de 50 anys d'aquella festa, hem reviscut el record d'aquella diada única que aconseguí la unió de tots els fills del nostre poble, fins i tot dels que no compartien la nostra fe.

c) *La tasca ecumènica*

La unió de totes les esglésies cristianes i de tots els cristians, que ha arribat a ser una obsessió en la ment del papa Joan Pau II, precedida ja pel papa Pau VI, mereixeria una llarga exposició per veure les múltiples activitats que s'han portat a terme al nostre país, i una llarga llista de les personalitats que han treballat al Centre Ecumènic de Catalunya, que ja fa 50 anys que edita la circular *Oikumene*. A més d'altres iniciatives que en el decurs d'aquests anys s'han dut a terme, com ara diverses setmanes i reunions ecumèniques celebrades a Montserrat i a Barcelona, i altres de promogudes pel sacerdot Martín de Zabala junt amb centres estrangers, a les quals també hi han participat alguns dels nostres monjos. El que ara m'interessa més subratllar és l'interès que els nostres ecumenistes han tingut de fer conèixer i estimar la vida litúrgica de les altres esglésies, fomentant sobretot els con-

tactes amb la nostra *germana*, l'Església ortodoxa. I en aquest punt, crec que mereixen una menció especial el pare Joan Botam i el doctor Sebastià Janeras, fundador i director de la col·lecció “Clàssics del Cristianisme”.

L'any passat, en un article publicat a *Phase*, vaig intentar de fer veure com la reforma litúrgica del Vaticà II, ben entesa i fidelment aplicada, podia ser un factor molt important per a la unió de les diverses esglésies. Per una banda, la dimensió pasqual del misteri litúrgic tan subratllada en l'Església ortodoxa: Pasqua anual, Pasqua setmanal i Pasqua quotidiana en la celebració eucarística, que feia escriure a Dom Beauduin l'article “L'Occident a l'École de l'Orient”. I per altra banda, la inalterable unitat dels tres sagraments de la iniciació cristiana, juntament amb el profund sentit del sagrat, ens apropava a la concepció ortodoxa de la litúrgia. Així mateix, l'abundor de la Paraula de Déu tant per la celebració de la missa com per l'Ofici Diví fa que molts protestants hagin confessat que *avui la litúrgia catòlica conté més abundància de Paraula de Déu que la litúrgia reformada*. Bruce Vawter afirma que les quatre confessions principals d'Occident: luterans, catòlics, anglicans i presbiterans estan d'acord (almenys en un 75%) amb el leccionari dominical catòlic.

Però jo diria que totes aquestes felices coincidències resultarien vanes per intensificar la unió entre les esglésies si es perd el sentit sagrat de la litúrgia, que salvaguarden les normes que l'Església ha anat establint a través dels segles. La creativitat en la litúrgia no pot ésser l'afer d'individus, sinó l'afer de la comunitat eclesial. De cer-

cles o d'individus preocupats només de novetats no en pot sortir gran cosa de bo per a la comunitat. La litúrgia és afer de la comunitat eclesial i ha nascut i s'ha desenvolupat en el seu si, i no ha eixit de tendències i modes.

La litúrgia del Vaticà II té prou flexibilitat dins de les seves normes per evitar el rubricisme i donar lloc a opcions diverses i legítimes. A causa de canvis arbitraris, sovint ens trobem en el cas que resulten més dignes certes devocions populars tradicionals que certes celebracions dites litúrgiques, que són creacions arbitràries de determinats individus o col·lectivitats".

PERE FRANQUESA

Va néixer l'any 1922 a Santa Maria de l'Estany. És religiós claretia i biblista.

"El Vaticà II va provar de resoldre problemes, però gairebé en va crear més de nous"

1. Crec que el que cal destacar d'aquest segle és la crisi modernista que comença a finals del segle passat i es viu, sobretot, en l'Església, a principis del segle actual. Jo diria que en el Concili Vaticà II es van plantejar alguns dels temes que eren propis del Modernisme. Les qüestions que es varen tractar, no dic resoldre, al Vaticà II eren les que es plantejaven els modernistes, però ja des de 1903 es van succeir les intervencions pontifícies amb una constància i una volun-

tat que s'agrairia en altres qüestions. Les dràstiques mesures de Pius X varen decapitar ràpidament les tendències modernistes, però avui es pot preguntar si el perill era tan greu. Sembla que la Cúria romana el va sobrevalorar i va castigar indistintament, per por, els qui defensaven idees heterodoxes i els qui tenien simples relacions personals amb ells. Va prohibir fins i tot als estudiants de teologia de llegir diaris sensibles a les exigències del progrés científic i va condemnar a l'ostracisme els estudis bíblics, històrics, cosa que endarrerí tots els estudis eclesiàstics.

El temps ha demostrat que els autoritarismes i les condemnes no resolen res. De moment, fan callar, però els problemes continuen i tard o d'hora tornen a sorgir. El Modernisme va plantejar les relacions entre fe i història o les relacions entre fe i ciència, però no es varen resoldre, i jo diria que la relació entre fe i ciència ni tan sols es va tocar. El Vaticà II ha intentat solucionar alguns problemes, però crec que són més els que ha creat que no pas els que ha resolt, perquè en el fons del Concili s'ha imposat la resolució de moltes coses per votació. Uns les varen acceptar i d'altres no. La problemàtica subsisteix, igual que va subsistir al temps del Modernisme. El gran progrés del Modernisme, seguint el liberalisme, va ser que va posar l'accent no sobre la immutabilitat de les coses sinó sobre el desenvolupament històric. Però el Modernisme va topar amb la tradició d'aleshores: el Magisteri.

2. Com a criteri, he seguit sempre el d'A. Farges, que deia que durant la investigació, tant si és en matèria exegetica com filosòfica, cal fer abstrac-

ció de la fe religiosa i de tota autoritat religiosa. Si s'arriba a una conclusió diferent de la fe proposada, ha d'examinar el procediment, però no es pot dir que sigui falsa la seva conclusió. Crec que això avui és prou clar, però no ho era al començament de segle ni ho ha estat durant molts anys. A mi m'ha tocat viure sobretot el tema des de la interpretació de la Bíblia, i no m'ha resultat gens fàcil sostenir el criteri de Farges. M'ha servit sempre d'exemple la conducta de Josep M. Lagrange pel que fa a les seves relacions amb Roma i a la seva posició entre ciència i fe en les qüestions exegetiques.

3. Des de la meua experiència, el consell que els donaria seria el de saber esperar. Que ningú vulgui que les seves idees triomfin des del moment en què les proposa. La història demostra, de manera molt clara, que és molt cert el principi que diu: "*Primum in intentione est ultimum in executione*" ("Allò que es primer en la intenció és l'últim en l'execució"). S'ha d'anar treballant i obrint camí. Des de les decisions de la Comissió Bíblica de començaments de segle fins a les llibertats en la interpretació d'avui, s'ha recorregut un llarg camí. Hi ha hagut moltes víctimes, però el fruit ha arribat. Hi havia, en els ambients catòlics de començament de segle, molt malestar, però no es va saber o no es va voler distingir entre els extremismes i les posicions moderades, i es varen condemnar en bloc totes les bones pretensions.

un paral·lelisme molt exacte. Era i és normal que es vulgui ser independent. És lògic que es ressentin els lligams amb l'Església i l'autoritat. S'afirma que el mètode històric ha de conservar sempre la seva *justa* independència que el Vaticà I reconeix a les ciències humanes, però també es diu que això no vol dir una independència absoluta del magisteri eclesiàstic. Es parla sempre de la necessària subordinació de la ciència a la fe, però la fe, per als qui així parlen, equival a jerarquia, i això no era ni és veritat.

El gran consell que m'atreviria a donar és que es treballi per incorporar la teologia a les ciències d'avui. No dic les ciències a la teologia perquè la teologia ha de ser l'explicació de la presència de Déu en els fets i els problemes que plantegi la ciència. No crec que les ciències s'hagin de subordinar a la teologia, sinó a l'inrevés. Aquesta és la meua convicció i el que jo aconsellaria als estudiosos en teologia, Bíblia i història. Si he d'afegir algun altre consell, diria que cal que siguin més els qui es dediquin a l'estudi i que vagin al fons de les qüestions. La majoria de la gent no pot fer cas del que els diem, perquè els parlem d'una religió sense fonament natural o científic.

4. El segle que acaba pot servir de model per al segle que comença. Hi ha

RAIMON GALÍ

Antropòleg i historiador, va néixer a Barcelona el 7 de març de 1917.

"El liberalisme dissenya un món on el diner tindrà un poder corruptor imparable"

1. La primera vivència fou la incorporació, de molt infant encara, a la renaixença política d'en Prat de la Riba amb la corresponent iniciació cultural i religiosa. Es perllongà durant la dictadura fins al 14 d'abril, amb l'adveniment d'en Macià. De fet, des de molt jove visc les incidències que marcaran la personalitat de la nostra generació. Darrere d'ells hi ha, fonamentalment, el mestratge del meu pare, del Dr. Carles Cardó i d'en Batista i Roca.

La segona vivència ve a cavall de la lluita d'en Macià per la incorporació de les classes treballadores als ideals de Catalunya. Abandonat per la burgesia d'esquerres i per gairebé tota la intel·lectualitat catalana, aquesta vivència es transformà dins meu gràcies a la lectura de *Tempestes d'acer*, d'Ernst Jünger. Amb la Primera Guerra Mundial, el que s'imposà fou un nou pensament no explicitat enlloc, però que portaria indefectiblement el triomf del nihilisme a través d'una nova guerra mundial. Les lluites de la burgesia, la ideologia marxista i el feixisme no eren més que màscares del nihilisme. La meva generació compartia aquesta visió del món.

La tercera vivència és l'inici de la guerra amb la revolta militar de Franco i els incidents subsegüents. Les interpretacions d'aquest esdeveniment –que encara perduren– no van ser acceptades mai per la nostra generació, aplegada al voltant de la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya. Un home d'excepció, el coronel Guarnier, va fer la troballa d'aquest grup d'universitaris, cosa que li permeté de pensar i realitzar un exèrcit de Catalunya, que existeix des del primer de setembre de 1936 –Escola Popular de Guerra. La pervivència d'aquest exèrcit legalment no ha caducat. Arran dels Fets de Maig, ens incorporàrem a les forces generals de la República i seguirem la seva sort, cosa que em portà al centre mateix d'aquesta tercera vivència. Vaig ésser destinat al Quarter General dels Exèrcits de Catalunya, que portaria sobre seu la responsabilitat de la batalla de l'Ebre. Aquest fet obligà el nostre general a mantenir estrets contactes amb l'exèrcit francès durant la crisi de Txecoslovàquia. Les meves informacions, per tant, són de primera mà. La vergonya del pacte de Munic implicava ja el triomf del nihilisme en el món occidental. I, per bé que en la resta de la guerra patíssim primordialment per Catalunya, ja sabem que la relació entre la batalla de l'Ebre i el Pacte de Munic portava en el seu si aquelles claudicacions d'ordre moral que fan girar els destins del món. Les 50 divisions que Hitler necessitava per desencadenar la Segona Guerra Mundial les hi va proporcionar la covardia europea en lliurar-li Txecoslovàquia, arsenal de l'Europa democràtica. Aquesta vivència perdurà a través del nostre exili, du-

rant el qual intentem el ressorgir de Catalunya seguint els camins de la reinaxença –*Quaderns de l'Exili*. Joan Sales, Màrius Torres, Miquel Costa i molts altres combatents assenyalaren el camí d'una nova reinaxença catalana que va ésser la més bella contribució a la lluita contra el nihilisme. De retorn a Catalunya, transmetérem el nostre missatge a la joventut: fonamentalment el de no confondre el nihilisme europeu i la mal anomenada “guerra civil espanyola”, també nihilista, amb la lluita que sostinguérem els soldats catalans. He passat la resta de la meua vida donant testimoni d'aquest fet.

2. Els criteris que m'han guiat aquests anys foren els de qui prengueren consciència, com nosaltres, que la primera i la segona guerres mundials comportaven el triomf del nihilisme. He seguit, principalment, el pensament de Charles Péguy, el de Chesterton, el de Saint-Exupéry, el de Bernanos, el de Camus... Més tard, he d'anotar grans coincidències amb l'antropòleg Lévi-Strauss i el filòsof Raymond Aron. La discussió metafísica entre Jünger i Heidegger presideix encara el segle XX. Jünger esperava encara, als anys cinquanta, la transformació del nihilisme. Heidegger, responent a Jünger, manifestà que el nihilisme estava arrelat en l'ésser mateix de l'home. A qui hauríem de donar la raó?

3-4. En aquest final de segle, el triomf d'un liberalisme que permet l'entesa de les ideologies que es combaten ha dissenyat per al segle vinent un món en el qual el diner tindrà un poder de corrupció imparable. I el ni-

hilisme la capacitat de dominar el subconscient dels homes amb imatges tèrboles i equívokes. Seguim amb guerres horribles, genocidis de tota mena, explotació de l'home per l'home a escala mundial. D'això en diuen *globalització*.

Henri de Lubac diu que “la vida en tota mena d'ordre és el triomf de l'improbable –de l'impossible–. Així passa amb la fe vivent.”

ANTÒNIA GARCIA ESTRAGUÉS

Va néixer el 22 d'octubre de 1907 a Barcelona. Va ser telefonista des del 1924 a la Telefònica, i després –molt recentment– religiosa carmelita contemplativa del monestir de l'Amor Diví, a Tàrraga.

"De jove ja volia ser monja, però fins als 78 no ho vaig poder ser; ara sóc feliç"

1. Tota la vida, des dels 17 anys, havia desitjat consagrar-me a Déu en la vida contemplativa, cosa que no vaig poder fer per motius de salut i per altres de familiars, ja que a casa necessitaven la meua aportació econòmica quan el meu pare es va quedar sense feina. Calia mantenir els meus dos germans i una germana més petits. Vaig entrar a treballar a la Telefònica als 17 anys, el dia 9 de desembre de 1924.

Fins als 78 anys vaig conviure amb el meu germà solter, i esdevinguda la seva mort, únic llaç que em retenia al món, quan menys esperava poder

complir el meu somni, se'm van obrir les portes del Carmel l'any 1986, i puc dir de veritat que sóc molt feliç cantant les lloances divines a la Casa de Maria en companyia de les germanes i de tota l'Església a les que tant estimo. Lloar Déu amb la litúrgia és el que desitjo fer tots els dies que em resten de vida i estic segura que aquesta felicitat me la va allargant, doncs ara ja en tinc 92, d'anys, i a aquest pas i pels mateixos motius espero viure encara dies i més dies a la Casa del Senyor.

2. La fe, la vivència espiritual, la pregària contemplativa, la litúrgia i l'amor al treball.

3. A les generacions que ja són protagonistes del segle XXI els dic que desitjo que sentin l'atracció de contemplar Déu en silenci, i que estimin Jesús i Maria sobre totes les coses, i els lloïn amb la litúrgia de l'Església que tant he estimat i estimo.

4. Del segle ja passat és una pena que hi hagi hagut tantes lluites i tantes guerres, i les que encara hi ha pertot arreu. I també em dol molt pregona-ment el relativisme i la indiferència religiosa que hi ha. I del segle que comença tinc una gran esperança en els fruits espirituals i socials del Gran Jubileu que hem començat suara, i tot això per intercessió de Maria!

JOSEP MARIA GINÈS I POUS

Gironí de 82 anys, va ser militant de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, president de la Junta diocesana d'Acció Catòlica. Va ser director de la revista Vida Catòlica (1947-1954) i membre del Consell Pastoral Diocesà (1991-1996).

"Vaig conviure amb màrtirs i sants, com el doctor Tarrés"

1. Entenc que es vol preguntar sobre vivències des de l'experiència religiosa. En aquest cas, destaco la meua pertinença a la Federació de Joves Cristians de Catalunya en una edat crucial. Ésser *fejocista* em va imprimir caràcter i m'ha donat pautes de conducta per a tota la vida. No passa dia que no doni gràcies a Déu per haver-me atorgat el privilegi d'aquell tatuatge moral. També la posterior activitat a l'Acció Catòlica va ajudar a completar la meua formació cristiana, però no pas –he de confessar-ho– amb la fondària i el vigor del moviment *fejocista*, irrepetible. El fet d'haver conviscut amb màrtirs i amb sants (entre aquests últims realço el doctor Tarrés, mossèn Evarist Feliu i Manuel Aparici) em proporciona goigs inefables i fa créixer els meus desitjos d'un millorament espiritual sostingut.

2. Els criteris i valors que han menat la meua vida familiar, professional i pública (a aquesta última hi he consagrat molts anys) han estat els di-

manants de la formació rebuda. Des d'aquest punt de vista, parlar d'un intent de *sacralització* d'accions i de comportaments no és una referència hiperbòlica, sinó una realitat a la qual he procurat servir amb compromís. L'inventari íntim causa satisfacció a la meua consciència i resulta un contrapès a les moltes mancances i medietats personals.

3. A les generacions noves, pujades en un clima de displicència de l'esperit, els recordaria aquelles paraules de Montalembert davant d'uns joves abúlics i desmotivats. *"Doneu-me els vostres vint anys si no sabeu què fer-ne."* I els recomanaria l'aferrament a idees, principis i creences que donin sentit a llurs vides i aportin un fruit a la comunitat. Una societat que ha substituït l'amor per la solidaritat i la moral per l'ètica, i que va en camí de suplir la imaginació per l'electrònica i la bondat pel diner i l'eficiència, necessita amb urgència allò que Bergson en deia *"superàvit d'ànima"*.

LLORENÇ GOMIS

Nascut a Barcelona el 1928, ha estat i és poeta, periodista i mestre de periodistes. Fundador de la revista El Ciervo i membre de l'equip directiu de La Vanguardia.

"Criteris? La continuïtat del treball, la fidelitat a la família i, religiosament, la confiança"

1. A nivell general, la guerra civil, el Concili i la transició. A nivell personal, la fundació de la revista *El Ciervo*, l'any 1951, i la seva continuïtat de cara als cinquanta anys. Trenta anys de treball a *La Vanguardia*. Trenta anys d'ensenyament del periodisme, amb les seves oposicions i els seus llibres, i, finalment, la poesia, visió i silenci, de tant en tant.

2. Vist ara, de cara enrere, potser podria dir que la continuïtat (treball) i la fidelitat (família), i, religiosament, la confiança.

3. Que no tinguin por.

4. Que no sapiguem ben bé on comença i acaba el segle ens pot fer pensar, ens pot recordar, que de fet on el temps i l'eternitat s'assemblen és en el present..

MARCELO GONZÁLEZ

Nascut el 1918, cardenal i arquebisbe emèrit de Toledo i primat, va ser arquebisbe de Barcelona i, abans, d'Astorga.

"Tras el Concilio, vi sollozar a Pablo VI"

1. He vivido desde 1918 hasta el final del siglo. De las vivencias que he experimentado, destacaría las siguientes:

a) La guerra civil española, con tantos odios y sufrimientos, guerra que venía incubándose desde hacía más de cien años. Juzgar este hecho reduciéndolo al período 1936-1939 es un tremendo error y una torpeza apasionada.

b) La guerra mundial de 1939-1945. Por la espantosa tragedia que se produjo en el mundo y por las consecuencias que se derivaron. Las ciudades europeas arrasadas, la explosión de la bomba atómica sobre Japón, los millones de jóvenes muertos en casi medio mundo, causan espanto cuando se consideran serenamente. Y en sentido contrario, como reacción en contra, que apenas terminada la guerra empezó a brotar del noble espíritu de muchos hombres insignes, como un arrepentimiento de la locura vivida, los afanes de una unión efectiva que hermana a los hombres y los pueblos, el Mercado Común Europeo, ahora ya Unión Europea, las Naciones Unidas, la caída del muro de Berlín. He recogido cascotes de ese muro, he rezado ante la tumba de Schuman y de Adenauer, he estado ante el antiguo telón de

acero en Hungría, he percibido en los diversos viajes que he hecho a Alemania y en el trato con sacerdotes y obispos de ese gran país un conmovedor deseo de olvidarse de todo germen de división, y buscar lo que pueda unirnos y ayudarnos más fuertemente.

c) El Concilio Vaticano II. Participé en las cuatro etapas del Concilio sin perder un solo día. Los temas tratados, las exposiciones, las polémicas que se producían dentro del aula conciliar y fuera, los resultados finales, el trato con obispos de todo el mundo, los discursos del papa Pablo VI, las esperanzas que se tenían, las renovaciones que iban lográndose en los asuntos discutidos, la belleza doctrinal y pastoral con que aparecía la Iglesia en su relación con el mundo, el trato con los Hermanos Separados, todo ello y mucho más permitió presentir y vivir un afán de evangelización y una futura actuación apostólica que iba a dar tantos frutos... Después, ¡cuánta turbación y cuántos orgullos y apasionamientos personales y de grupos!... Puedo decir que un día, años más tarde en visita al papa Pablo VI, le vi sollozar y le escuché lamentarse de lo que venía sucediendo en la Iglesia. "Yo pensaba que íbamos a tener —me dijo— una época de mucho trabajo en la Iglesia. Pero no es esto, es como una granizada en el jardín que destruye las flores." No pierdo la esperanza de que las aguas, todas las aguas, vuelvan a su cauce.

d) Señalo como vivencia especial en mi vida de obispo en tres diócesis, Astorga, Barcelona y Toledo, lo sucedido en el seminario de esta última. Cuando llegué a Toledo en 1972 el seminario se encontraba agonizante con

sólo 17 seminaristas. Todo fue cambiando, y a lo largo de mi pontificado, se han ordenado 414 sacerdotes de España y América, e incluso de Alemania, de Francia y uno de Norteamérica.

2. Creo no haberme salido del ámbito de mis obligaciones propias del estado sacerdotal, y episcopal más tarde. Como sacerdote y como obispo, he predicado incesantemente el evangelio, he explicado cursos de teología en la Universidad Civil y en el Seminario, he difundido la doctrina social de la Iglesia y he procurado hacer surgir instituciones de caridad o de acción social para poder remediar, si quiera en una pequeña parte, las grandísimas necesidades de vivienda, de pan o de instrucción que se daban en España en los años que siguieron a nuestra guerra civil.

He procurado no implicarme en tareas o aficiones que pudieran ser propias del mundo civil y que corresponden a las necesidades temporales o libres discusiones de los hombres.

3. Lo primero que diría a las generaciones que son responsables del nuevo siglo o, mejor dicho, de la marcha de las cosas en el nuevo siglo, es que, si son o se declaran creyentes lo sean de verdad. El escritor francés Malraux, ministro del gobierno de De Gaulle, dijo: *“El siglo XXI será religiosos o no sera”*. No quiere decir que será cristiano, sino simplemente religioso. Ahora bien, si los que profesamos el cristianismo lo hacemos conforme a nuestra comodidad y capricho, sin disciplina seria, con pasividad y pereza, el cristianismo de la

comunidad, el del conjunto familiar y social, se disolverá como una pompa de jabón y otras religiones como la musulmana ocuparán su lugar.

Después, alentar, reconocer y agradecer todo lo bueno que va apareciendo en el mundo. Por ejemplo el progreso científico, admirable manifestación de la presencia de Dios en la vida, las aplicaciones que este progreso tiene en el campo de la medicina, etc.; hacer ver que no basta la ética y que ésta puede poco en comparación con Cristo crucificado y resucitado.

Prestar atención también a las creaciones artísticas como les prestó la Iglesia en tiempos pasados, y así logró que se viviera una cultura cristiana.

Fomentar mucho, mucho, mucho la comunicación entre los hombres y los pueblos, la unión, el diálogo, el aprecio y el respeto mutuo. Donde haya un hombre, un ser humano, allí está algo de Dios.

4. Sobre el que ha pasado, anoto como un bien que se ha logrado la conciencia cada vez más viva de los derechos humanos, la influencia positiva y muy provechosa de los Papas a los que se escucha ya en el mundo entero, lo cual pidió el mismo Jesucristo; los esfuerzos que se han hecho para evitar nuevas guerras que han estado a punto de producirse.

Con relación al siglo que ha comenzado, pediría que se rectifique en la relación hombre-mujer, causante en gran parte de lo que viene ocurriendo: libertinaje sexual casi animalizado, eliminación de los hijos como un estorbo (aborto), divorcio cada vez mas extendido, familia deshecha (sin fami-

lia no hay dignidad). Creo igualmente que las naciones ricas de Europa y de América, que tanto se han apropiado de pueblos de América y de las colonias de África entera, tendrían que volcarse con planes especiales comunitarios para cambiar las situaciones de carencia y pobreza que se dan todavía.

Apuntaría también la necesidad de organizar y dar jurisdicción a tribunales de justicia comunes que castiguen rápidamente el crimen donde se produzca.

JOAQUIN HOMEDES LLOPIS

Nascut a Tortosa el 26 d'abril de 1915, va estudiar medicina i s'especialitzà en pulmó i cor. Com a metge ha viscut algunes de les experiències més traumàtiques del segle, com la guerra civil espanyola.

"La Guerra Civil española demostró la brutalidad del hombre"

1. Ha sido un siglo con grandes acontecimientos. El más impactante ha sido la guerra civil española, en la que se demostró la gran brutalidad del género humano que obligó a infinidad de familias y a personas a esconderse, abandonando sus domicilios y todas sus actividades por el miedo justificado a ser sacado de casa y a ser asesinado sin otro motivo que tener ideas políticas o religiosas distintas. Recuerdo con horror que en el depósito del

Hospital Clínico de Barcelona diariamente y durante muchos meses se acumulaban varias decenas de cadáveres de personas asesinadas sin ninguna justificación ni juicio previo. Y esto sucedía, naturalmente en menor grado, en la mayoría de ciudades y pueblos de toda España.

En Barcelona, durante la Segunda República, se implantó la Universidad Autónoma, que representó una gran mejora pedagógica y formativa en general.

En los años veinte recuerdo la aparición de la radio, superada en los años cincuenta por la televisión, que ha progresado de una forma impensable, permitiéndote ver simultáneamente lo que sucede en cualquier parte del mundo, con la misma, e incluso mayor belleza, que si estuvieras *in situ*.

Los avances científicos han sido espectaculares, como el programa espacial, con el aterrizaje en la Luna y la exploración de Marte. En el campo de la medicina los progresos también han sido importantes; por ejemplo el trasplante de órganos como el corazón, el hígado o los pulmones.

El mando a distancia, con el que puedes programar, por ejemplo, la calefacción a la temperatura deseada, a la hora y en los días que quieras, para todo el año, sin tener que preocuparse de encenderla. El fax que permite mandar incluso fotografías y conseguir al instante bibliografía de cualquier tema que te interese. Los ordenadores, Internet, etc., etc.

Los factores negativos han sido escalofriantes: las guerras, empezando por la mundial, con los campos de concentración nazis, inimaginables por su crueldad, las guerras civiles en

muchos países africanos y asiáticos, las dictaduras, los asesinatos masivos...

Además de inundaciones, huracanes, terremotos, algunos con centenares de miles de muertos y desaparecidos.

2. Procurar cumplir ampliamente con las obligaciones. Tener en cuenta en cualquier discusión la opinión de las partes oponentes, procurando la negociación antes que el enfrentamiento.

Poner siempre lo material en segundo término, actuar con rectitud de conciencia, valorando a los demás y teniendo en cuenta todos sus derechos, que son los mismos que los propios.

En motivos importantes, pedir la colaboración divina y la de la Virgen de la Cinta.

3. Creo que los tiempos van a ser muy difíciles, la tendencia al materialismo es cada día más evidente y es necesario mantener una actitud de conciencia moral muy rígida.

La religión católica cada día está más combatida, a pesar de que los criterios de conducta que defiende son esenciales y deben imponerse.

CASSIÀ M. JUST

Va néixer el 1926 a Barcelona. Monjo benedictí de l'Abadia de Montserrat, ha estat mestre de novicis i abat del Monestir.

"Destacaria com a vivència les guerres, el Vaticà II i els canvis científics, tecnològics i socials"

1. a) La guerra civil: una tragèdia d'odi entre germans, amb crueltats horroroses en ambdós bàndols i alhora amb exemples heroics també en els dos bàndols –de generositat i de perdó.

b) La Segona Guerra Mundial i la guerra freda que la seguí, i la globalització actual que segueix enfonsant en la misèria una gran part de la humanitat.

c) El Concili Vaticà II, amb tot el que ha significat per a la vida de l'Església, per a les comunitats monàstiques i per a la meua vida personal.

d) Els canvis científics, tecnològics i socials que obren camins de futur i alhora qüestionen les nostres rutines.

2. Tot recordant cada vegada més els meus límits i incoherències, crec que he desitjat sempre esdevenir deixeble de Jesús.

Durant l'adolescència i la joventut va predominar en mi una visió massa legalista de la fidelitat a Crist i a l'Església. Ara considero aquelles etapes bastant mancades d'arrelament en la

vida real, poc humanes. Jo no tenia prou comprensió de les febleses dels altres i de les pròpies i, sobretot, em faltava humilitat. Ara m'adono que aquesta és la medul·la de les benaurances i la condició imprescindible per assolir aquell amor autèntic que jo voldria que impregnés tota la meua vida.

3. Que siguin lúcids, forts i humils. Únicament des de la humilitat rebran el do de la fortalesa i de l'audàcia per afrontar els nous temps.

Que procurin esguardar el nou món i la nova societat com Déu se'l mira: amb un amor immens. Davant dels problemes i els interrogants, que no siguin porucs ni nostàlgics, sinó creatius i esperançats. Més val córrer el risc d'equivocar-se que no pas romandre sense fer res.

4. Desitjo amb tota l'ànima que els homes i les dones d'Església siguem més agosarats a aplicar, no amb decrets sinó en la vivència de cada dia, les grans intuïcions de Joan XXIII.

ENRIC LLABERIA

Lleidatà de 78 anys, aconsella de mantenir un ideal noble i ser-hi fidel durant tota la vida, com ara la fe o, en el seu cas, ser català.

"El segle ha estat tràgic, però molt alliçonador"

1. Sofrir una guerra que va tallar moltes il·lusions i perspectives de futur. Per amor, crear una família amb dificultats econòmiques grans, però tot s'ha vist compensat per l'amor que m'uneix amb l'esposa i els fills.

2. Principalment he procurat sempre mantenir la creença en la fe, i ser-hi fidel malgrat els alts i baixos. Com a valors, he posat en primer lloc la família i el treball, sense oblidar les relacions socials que sempre he cultivat.

3. Aconsellaria de mantenir un ideal noble i de ser-hi fidel. Ideals com la fe i també, en el mateix nivell, la pàtria.

4. El segle que acaba l'he viscut intensament i ha estat molt tràgic, però també alliçonador i gratificant segons els moments, puix he vist molts homes i dones que ho han donat tot per als altres, sense esperar-ne cap mena de compensació. Quant al segle que comença, s'hi preveuen facilitats que a nosaltres ens mancaren. Però, per damunt de tot, el que diria és que es lluiti intensament per evitar les guerres.

MIQUEL ÀNGEL LLAUGER LLULL

Nascut a Palma de Mallorca el 9 de novembre de 1926, és enginyer de camins, canals i ports, i fou cap del servei de carreteres de Balears del 1968 al 1978, i posteriorment delegat provincial del MOPU a les Illes. Ha ocupat diversos alts càrrecs polítics. És casat i amb cinc fills.

"Una adolescència marcada pel drama de la guerra"

1. De la meva experiència al llarg de la vida destacaria tres experiències o etapes principals: una adolescència marcada pel drama de la guerra civil espanyola, una intensa vida professional durant quaranta anys, i sobretot una experiència de vida familiar bàsicament feliç, tant pel que fa a la convivència amb els pares i germans com, molt especialment, durant l'etapa de casat, amb cinc fills i ara amb els néts.

2. A partir d'una educació cristiana inicial, que es va fer opció personal ben conscient durant la joventut, jo diria que els valors que més han influït en la meua vida han estat els següents:

La solidaritat entre tots els homes i dones, i la igualtat fonamental entre tots ells i elles.

L'exercici professional com a forma de servei a la societat.

El matrimoni i la família com a eix fonamental de la vida.

La pertinença a una Església que no m'acaba d'agradar però que estimo.

L'amor a la natura, enfocat sobretot en els darrers anys cap a la defensa del medi ambient.

3. Només un consell m'atreviria a donar: que siguin feels a ells mateixos, que siguin lliures, que no es deixin ofuscar per la propaganda, pel consumisme, per l'evasió dels problemes, que creguin en l'amor fet donació.

4. Crec que el segle XXI ens presenta un repte important: la lluita contra la pobresa i la fam en el tercer i quart mons. Lluita que només pot tenir èxit a partir de la solidaritat, de la supressió de les injustícies, de la consecució de la pau i de la defensa del medi ambient.

RAMONA LLAVANERAS

Filla de Lleida, té 75 anys i ha estat mestressa de casa i mare de família "molt cristiana".

La sinceritat ha de ser present a la vida.

1. Durant la guerra civil, en què tot fou molt dur, jo era molt petita. Vaig viure l'afusellament d'un familiar pròxim, l'empresonament del meu pare, la responsabilitat de ser la gran de cinc germans, a part de les privacions que tothom va viure.

2. A l'hora d'assolir responsabilitats com a mare de família he fet el possible per donar exemple, tant en els bons moments com en els moments dolorosos.

3. M'atreviria a dir-los que pensin bé i amb molta serenitat què volen fer o ésser, i que tirin endavant ben rectament.

4. Quant al segle que acaba, ja no s'hi pot fer res. Quant al que comença, seria necessari que no es perdessin els ideals que han ajudat molta gent, i sobretot seria bo que la sinceritat fos quelcom molt present en les nostres vides.

MARIA TERESA MARRO MAURI

Nascuda a Tortosa el 2 de novembre de 1915, va treballar com a mestra d'escola entre 1934 i 1941. Casada i mare de nou fills, ara és vídua des del 1978. Ha presenciat l'enterrament de dos dels seus fills.

"He pujat nou fills amb pocs mitjans econòmics"

1. Juntament amb el meu marit, he pujat nou fills i a tots els he donat estudis superiors amb pocs mitjans econòmics, dins un bon ambient familiar i cristià. De tot en sortiem gràcies a la confiança en Déu, procurant de fer amics i d'ajudar-los en els problemes que se'ls presentaven, tot i que no en els econòmics, ja que no teníem diners. Però el temps és meu, i el puc gastar en allò que més em convingui.

2. Rectora de Cursets de cristianisme durant molts anys, pertanyo a moltes associacions religioses tant lo-

cals com de fora. Sóc la responsable de Vida Creixent de la diòcesi de Tortosa. Quan tenia 80 anys, ara en tinc 84, i des de les 8 fins a les 9 del vespre, vaig donar classes a ciutadans marroquins i altres immigrants, als quals he ensenyat de llegir i escriure la nostra llengua. Durant 12 anys vaig ser presidenta d'una associació de la tercera edat: Associació Cultural 3a Edat (ACTE). Tots els dijous, de 4 a 6 de la tarda, ens reuníem unes cent persones, catòliques i amb idees diverses, per sentir conferències, assistir a projeccions de diapositives i participar en xerrades; també s'hi feien viatges culturals de vuit dies. De tothom era amiga i m'estimaven.

3. No sóc una persona perfecta, ni de bon tros, però estic educada en la fe cristiana per servir Déu i els germans, per poder agradar Déu. De vegades fallo més del que voldria però tinc el costum de demanar l'ajuda de l'Esperit Sant. L'he vist tantes vegades prop meu, que el necessito constantment.

Crec que la falta de fe és la causa de la forma de vida del nostre segle que acaba, com també del que començarem. Tan sols es busquen tota mena de plaers del cos, sense pensar en les conseqüències dels actes.

"Don Dinero y Don Poder" definiria el que més es prefereix per a aconseguir la felicitat; però quan no s'aconsegueix donem la culpa a Déu, i sovint es fan comparacions amb altres persones que, segons el nostre parer, no són tan bones com nosaltres.

4. Els mitjans de comunicació són els més grans culpables de la forma de

vida que avui es desitja. Falta fe, i la necessitem per canviar la manera de comportar-nos i poder donar un bon testimoniatge davant el món que ens envolta.

FRANCISCA MARTORELL CRESPI

Germana de la Caritat de Sant Vicenç de Paül, té 77 anys. Ha exercit com a professora i directora d'escola durant 13 anys. Després ha format part del Consell General de la Congregació i finalment fou elegida superiora general, càrrec que exercí durant 14 anys, fins a l'any 1987.

*"Ho passàvem
malament, però m'he
sentit molt estimada
per Déu"*

1. No és fàcil resumir tot el que han suposat aquests anys viscuts dins aquest segle que acaba.

La meua vivència de fons i que crec que ha guiat tots els meus actes ha estat haver-me sentit molt estimada per Déu, per la família i per les germanes de la Congregació i això m'ha donat molta felicitat.

Quant a la meua joventut, vaig viure la guerra del 36 i, a ca nostra, ho passàrem molt malament, érem molt pobres i no teníem el necessari per viure. Però totes aquestes adversitats eren viscudes dins un ambient familiar d'estima mútua i calor humana, i així les privacions que suposa la manca de mitjans necessaris resultava més suau.

Dins els anys de vida religiosa he viscut molt feliç i contenta del camí escollit lliurement. Dins ell hi ha hagut algun camí costerut que ha calgut pujar, algunes dificultats per afrontar i resoldre, però acompanyada per l'amor d'un Pare bo, tot resultava més fàcil. Sempre, també, acompanyada i aconsellada de les meves germanes de comunitat i Congregació.

Com ja he esmentat, no tot ha estat de color de rosa; si avui hagués de començar la vida, hi ha coses que no les faria i altres no les repetiria de la mateixa manera, però, malgrat tot, torn a dir que l'amor i el perdó de Déu i de les germanes que sempre m'han acompanyat m'ha donat molta pau... També he de dir que estimar les Germanes de comunitat i Congregació sempre m'ha omplert de goig i m'ha motivat a seguir caminant i entregarme.

2. La meua opció preferent ha estat seguir Jesús, deixar-me guiar per Ell, viure estimant i fent el bé. Estar sempre oberta al seu amor perquè envaeixi el meu ser i, amb aquesta força, actuar... Aquests he volgut que fossin els meus criteris i les meves opcions, que no sempre he aconseguit.

3. Que viure fent el bé, treballar perquè l'altre sigui primer que un mateix i seguir Jesús dins la vida religiosa dóna molta pau i felicitat. En general costa, però val la pena.

GENOVEVA MASSIP

Nascuda a Sabadell l'any 1923, és religiosa filla de la caritat de Sant Vicenç de Paül, ha estat mestra de novícies i directora del seminari provincial. Actualment és directora de l'obra social de Santa Lluïsa de Marillac.

"És urgent educar en valors humans i transcendentals"

1. – En primer lloc, l'experiència viscuda de la guerra civil (1936) va ser molt important per a mi. Encara no tenia 13 anys, però em vaig adonar de la violència, de la mort de molts innocents, de la lluita de germans contra germans.

– Després, a la postguerra (1939) vaig veure molta misèria, venjances, pobresa, orfanat..., petits i grans abandonats. És aleshores quan vaig veure com la Casa de Caritat de Sabadell els acollia, i les Filles de la Caritat de Sant Vivenç de Paül els atenien. Jo vaig anar a ajudar perquè era prop de casa i em cridava l'atenció l'amor i la delicadesa de les germanes. Allà vaig sentir molt clarament que Déu em cridava a viure el do total en el servei als més pobres. L'any 1945, amb les noies de la meva escola visitàvem les barraques de Montjuïc, can Tunis... i la misèria era frapant.

– La meva experiència a la presó Model l'any 1945. Aleshores no era com les presons d'ara, almenys a Catalunya. Les mancances eren moltes. Entrar-hi per veure els presos i parlar-hi no era gens fàcil.

– El món de les drogues i tot el que va comportar. Primer grifa, morfina, alcohol. Però als anys setanta va créixer el problema amb la cocaïna i altres drogues, i ara continua amb les de disseny i les barreges que es fan els mateixos consumidors. És a partir de 1984 que la meva impressió més gran és la dels malats de la sida. El 1989 moren alguns al carrer per manca de lloc d'acollida.

Tot i així, considero positiva l'aparició de centres de rehabilitació i el fet que la investigació mèdica ha progressat molt. La declaració dels drets humans és un altre gran valor. Una major obertura o dedicació en el món de les presons. La gratuïtat dels medicaments, cosa que facilita que hi puguin accedir gent molt pobre i marginada.

2. – En primer lloc, la meva fe, centrada en el misteri pasqual, d'on brolla l'amor que esdevé servei. És des d'aquesta fe que he fet l'opció pels més pobres i desvalguts, viscuda en la pròpia vocació. El programa de Jesús, les Benaurances, la seva vida, la seva actitud davant els pobres i els malalts. Ell mateix identificant-se amb els pobres... Aquests són els meus principals valors. Des d'aquí vull viure les paràboles del samarità o del fill pròdig, i ser com aquell Pare bo que sempre perdona.

– Un valor molt important per a mi és la pau, perquè la violència és un mal i una amenaça per als pobles i els homes.

– La dignitat de la persona humana que ens fa viure la comprensió i l'amor a tots, siguin com siguin.

– La vida, que és el primer gran

valor. I, juntament amb la vida, la llibertat, guiada per la intel·ligència i la voluntat.

– La gratuïtat en l'amor.

– La comunitat, com un valor que uneix forces en l'amor.

– L'esperança i el saber que la Providència de Déu té cura de tots.

– El voluntariat, que ha crescut molt últimament.

– Un valor també primordial per a mi i per la meua tasca en el món de la marginació és el saber que els pobres ens evangelitzen. De fet, sant Vicenç de Paül deia que “*els pobres són els nostres mestres*”, i jo he de dir que si he après el perdó i la gratuïtat és gràcies a ells.

3. – L'acollida a tota persona, sigui qui sigui i vingui d'on vingui i tal com la trobem al carrer, de manera que se senti estimada, escoltada amb atenció i amb comprensió.

– No perdre mai l'esperança, confiant que Déu actua en el cor de l'home encara que ens deixi lliures.

– Acompanyament als més necessitats, amb bondat i tendresa, que no s'oposa a la fermesa.

– Que hi hagi programes per a toxicòmans que orientin cap a la llibertat interior i no siguin un substitut del que han deixat (metadona). Molts joves busquen el plaer immediat, les emocions fortes... i necessiten ser educats en l'espera per tal d'arribar a la maduració personal.

– Cal educar en valors humans i transcendents a nivell de societat, d'escola i de família. És una urgència.

4. Potser la reflexió més important que em faig a mi mateixa és la del *sen-*

tit de la vida. Quan un toxicòman em diu que “la vida no té sentit”, que sent una buidor molt gran, penso que és fruit de la manca de valors. Potser l'excés de permissivitat és el que ha fet que la gent busqui el plaer immediat i es vagi quedant buida perquè no cerca els valors perdurables.

PERE MELIS NEBOT

Acaba de complir els 75 anys, i en fa divuit que escriu diàriament al Diari de Menorca. És membre de l'Institut Menorquí d'Estudis, ha treballat com a mestre amb els salesians i també a la Delegació Diocesana d'Ensenyament a Menorca.

"Per ajudar s'ha de saber escoltar, viure enmig de la gent"

1. Tenc des de fa pocs dies 75 anys. Les meves vivències les dividiria en quatre etapes:

a) Els meus pares eren fortament creients i ens van educar cristianament i també austerament, perquè no comptaven més que amb el necessari per viure dignament. Eren gent d'ordre, com es deia en aquell temps. En temps de la guerra civil els va afectar molt l'assassinat de molts amics seus capellans i totes les circumstàncies que van acompanyar aquest fet. Jo havia entrat al Seminari el 1935 i hi vaig tornar en acabar la guerra civil. Era un al·lot bon al·lot, com se sol dir, i somiava a ser missioner i per aquest motiu vaig entrar en la Congregació Salesiana, on

vaig fer el noviciat, vaig estudiar filosofia i vaig fer tres anys de pràctiques com a mestre a Osca. Se'm considerava un bon mestre. Vaig tenir problemes de salut física i psíquica per un excés de treball que em van ajudar a descobrir que el meu camí era viure dins el món com un seglar més.

b) Vaig treballar 17 anys amb un salesià com a mestre en un suburbi de Madrid, i allà vaig tenir un contacte molt directe amb la gent que no havia pogut tenir una educació adient i que vivia de la recollida dels fems del Madrid de l'època. Amb aquell salesià vam muntar una escola adient per a aquella bona gent. Intentàvem viure les benaurances i la fe cristiana en aquell món tan diferent de l'altre on arrelava una societat capitalista. En aquell temps jo m'havia casat i vam tenir tres fills i una filla que va tenir paràlisi infantil. La meua dona col·laborava amb mi i el col·legi era una gran família on les portes sempre estaven obertes. També hi treballaven uns quants mestres i molts pares i mares. Allà vaig aprendre a estimar les persones sense cap distinció i sobretot els al·lots, que eren educats segons el que cada un necessitava. Poc a poc aquella escola es va convertir en una veritable escola professional.

c) L'any 1964, per mor de la malaltia de la filla, vam venir a viure al meu poble, Ciutadella, i vaig treballar com a mestre en el col·legi salesià fins que em vaig jubilar als seixanta anys. Hi vam tenir el cinquè fill. En aquests anys, la meua dona i jo vam treballar en la pastoral familiar, i jo personalment, en la Delegació Diocesana d'Ensenyança en tot allò relacionat amb l'educació. Vaig ser un dels fundadors

del Sindicat de Mestres. Des de fa dos anys sóc membre de l'Institut Menorquí d'Estudis i tenc contactes constants en el camp de la cultura, de l'educació i de l'Església. La porta de ca nostra és oberta a tot aquell qui ens necessita.

Amb el pas dels anys i les nostres experiències hem après a estimar les persones i a ajudar-les tant com podem i a tenir clar que els doblers fan més nosa que companyia.

2. Prest fet, vaig descobrir que al nostre voltant hi ha moltes persones que han de menester una mà d'ajuda i que per ajudar-les cal saber escoltar. Per fer açò s'ha de viure enmig de la gent, i així vaig intentar sempre ser un bon mestre, amb molt de contacte amb els pares i maldant que els alumnes es sentissin estimats (açò no sempre és bo de fer).

Per açò em vaig sentir un bon dia empès a escriure a la premsa, a participar en programes de ràdio, a acceptar sempre de fer una conferència i sobretot a tenir temps per atendre la gent a ca nostra o allà on sigui.

Sempre, a imitació de Jesucrist, he maldat per ser un home lliure i he lluitat per la llibertat dels altres.

Estimar és el més important, però el més difícil és que els altres se sentin estimats.

3. Donar consells és molt difícil, jo diria que el més important és viure sota la llum de les Benaurances i, en espais de silenci, reflexionar sobre nosaltres mateixos, la nostra societat i la nostra Església i descobrir fins a quin punt som lliures.

No tenir por, Jesucrist ens ho va recordar prou vegades després de la

seva resurrecció, o dit d'una altra manera, tenir el cor ple d'esperança. Així és més bo de fer estimar els homes, que és del que es tracta.

4. L'acabament o començament d'un segle, té cap importància? Al llarg dels meus 75 anys he estat molt més feliç que infeliç. Ensopegades, moltes, perquè no n'he sabut més.

MERCÈ MORA I BOIX

Neix a Santa Cecília de Voltregà, al molí del Guiu, en una família d'onze germans. Té dues filles i cinc néts.

"El món ha canviat tant que no és el mateix"

1. Durant la setmana al col·legi i el diumenge a la missa, al matí, i al catecisme i al rosari, a la tarda. Sortíem molt amb els nens i nenes a jugar per aquells plans, a jugar a corda, a la cuït, començàvem a jugar a futbol, a córrer amb bicicleta.

Jugant, jugant, recordo que una vegada de fosc va anar de poc que no caic a dins la bassa i vaig tenir un ensurt dels grossos.

De jove no tinc gaire records perquè m'estava molt a casa. Fins i tot, per festejar teníem dificultats, perquè el meu xicot treballava el diumenge tocant amb la cobla i anant d'un costat a l'altre.

Al temps de la guerra ho vàrem passar molt malament. Tres germans varen anar a la guerra. Un d'ells va

agafar una broncopneumonia i va morir a Conca. I els altres dos estaven amagats a casa. Ens varen posar dos refugiats a casa, ens varen descobrir i es varen emportar els germans a la presó, fins i tot els que ja estaven malalts.

Després de la guerra estàvem més tranquils, però aleshores va morir el meu pare de càncer a l'estómac. Els metges varen dir que li va venir per l'ensurt perquè pensava que, per un càrrec a l'Ajuntament, l'havien d'afusellar, però no era així. El disgust, però, li va costar la vida.

2. Ser molt responsables del que fem i del que hauríem de fer cadascú. Convé tenir molt de coneixement i tot-hom ha de fer allò que li pertoca, perquè molta gent es pensa que poden fer el que els doni la gana i s'ha de seguir un mínim de coherència i de respecte envers els altres.

3. Que es deixin avisar pels altres, que pensin bé el que han de fer perquè després no s'hagin de penedir de les seves accions.

4. El món ha canviat tant que no té punt de comparació amb abans. Ara arriben quan es fa clar a casa, nosaltres hi arribàvem quan es feia fosc. A l'hora de marxar, nosaltres ja érem a casa.

JOSEP PASQUAL I PALAU

Va néixer el 1920. Va ser ordenat prevere el 1945. La seva darrera destinació pastoral va ser la de prior de Reus.

"He pogut constatar la feblesa de les conviccions humanes"

1. Aquesta proposta és massa genèrica. Demana tot un llibre ben gruixut. Em limito a oferir-ne un tast.

Fruit d'una educació rebuda, hem passat d'una rigidesa quasi escrupolosa i exigent a una valoració de la persona amb la seva llibertat i responsabilitat. Ara no val aquella mal entesa obediència per la qual el superior podia substituir la responsabilitat personal. Tot s'ha humanitzat més: les relacions interpersonals, el comportament a la feina, l'ús dels diners, el lleure, etc.

Com a contrapartida, detecto una mena d'informalitat en els compromisos, la tasca no es fa amb tant de rigor, hi ha una manca d'austeritat que porta a no estar-se de res. Les tasques pastorals no s'imposen de manera tan absorbent com abans.

També he pogut constatar la feblesa de les conviccions humanes. Allò que semblava intocable, indiscutible, definitiu, ha estat fàcilment substituït per idees i formes de vida ben diferents, per no dir oposades. Sovint hom pot observar que la gent parla pel que sent a dir.

He conegut una Església combatent, fervorosa a l'hora de defensar la

veritat de la fe i els drets de la institució enfront dels adversaris, temibles per la seva indubtable i comprovada agressivitat. Fins i tot diria que es podia notar en alguns preveres com una actitud martirial. Però no recordo que dins de l'Església hagués rebut una alenada pacificadora. L'originalitat evangèlica del perdó i la pau jo no recordo d'haver-la rebut. Més aviat, ens sentíem atíats a la lluita, com si aquesta fos la forma i la manera de donar glòria a Déu, ofès per tanta impietat sacrílega i iconoclasta.

Aquesta animositat combativa, ja fa molts anys que desaparegué. Una educació en la democràcia, el diàleg, l'ecumenisme, ha portat a molts a un canvi total de mentalitat. Fugim ara de la discussió com a cosa estèril i diem que la fe no s'ha de demostrar, sinó que s'ha de *mostrar*. I és veritat, però tinc la impressió que hem caigut en uns comportaments vergonyants.

2. Pluriformitat dels camins de la fe. La fe es un do de Déu. Crec que l'ecumenisme ens ha de portar a la fraterna comunió, acceptant moltes diversitats que encara considerem intocables. La diversitat també la contemplo en la massa de batejats. Hi ha camins que no són per a tothom. Minories que hi han de ser, sense perdre de vista que la seva manera de viure la fe cristiana no és per a la gran massa, que també té cabuda a l'Església.

Des de fa temps, voldria viure l'opció preferent pels pobres. El Manament Nou, si el tenim present, ens hi porta; altrament, l'amor al proïsme resultarà fet a la nostra mida. Tinc la impressió que de l'Església pobra no se'n parla tant. És que ens hem ado-

nat que parlar-ne massa arriba a comprometre?

3. Per a tothom, diria que estiguin ben atents a la veu de la consciència cercant moments per a escoltar-la, puix hi ha una manca esgarrifosa de silenci. Així podran confiar en un comportament, si més no de bona fe. Però, atenció!, la bona fe no va tant barata com podríem creure. Qui va de bona fe és prou humil per no fiar-se d'ell mateix. Quan cerquem una decisió que ens interessa i en la qual ens juguem molt, cerquem assessorament de qui hi pugui entendre més. La bona fe no és la manta per tapar la frivolitat o l'egoisme tortuosos que se les sap totes.

Si no hi ha cap altra devoció, almenys sigueu devots de la persona, la vostra i la dels altres. La valoració mútua predispesa a escoltar-se delicadament i a ser bons operadors del diàleg.

A la gent cristiana, cal dir-los que tinguin una gran confiança en el futur perquè és el do de Déu a les noves generacions. Déu és el Senyor de la història. Ell ha vençut el món. Que l'ha vençut també significa que no es pot escapar dels seus designis encara que siguin per camins sorprenents que no hauríem pensat mai.

4. He tastat la guerra fins a trobar-m'hi atrapat, i això als excombatents ens ha marcat molt. Si en parlem amb les noves generacions, tenim la impressió que els referim antigalles que ja no interessen. Jo diria que les noves generacions no en són lluny de la guerra. I és que la guerra és una contaminació que portem dins el cor, és aquella malura que esbotzina famílies, divideix pobles, escarneix l'amor,

utilitza la força bruta; fins i tot quan s'embruten les parets acabades de pintar, allí hi ha un germen de violència. Tothom vol la pau però no s'evita tot allò que porta a la guerra. La pau cal merèixer-la, cal forjar-la, no espereu que us la donin feta. L'heu de fer entre tots.

Quant a l'experiència he de dir que, ben cert, és experiència si és el fruit de ço que hom mateix ha experimentat, però també és cert que l'experiència dels ancians pot ser una bona referència. No per imitar-la sinó com una font d'informació.

MARIA PORTET I SERRAT

Va néixer a la parròquia de Vespella, sufragania de Gurb (Osona), el 1916. És vídua i té tres fills.

"A set anys munyia vaques"

1. De menuda vaig aprendre a cosir i a fer tot el que sé fins ara, entre monges. Anava al col·legi Sant Miquel i m'hi quedava a dinar. De vegades venia mossèn Barniol, director del col·legi, del qual vaig aprendre molt i també d'altres personalitats.

La vida ha estat molt dura per a nosaltres: a set anys munyia vaques i portava la llet al poble. He fet de tot menys res dolent, penso que no. Abans anàvem a missa a Vespella; per arribar-hi es tardava mitja hora, i recordo que sovint havíem de córrer per ser-hi a temps. Avui dia ningú no corre per anar a missa.

La meva joventut va ser molt alegre i divertida. Els meus records d'infant eren molt diferents dels que crec que deuen viure ara els infants i joves. Recordo que el meu pare ens deia: "Teniu temps per anar a fer el volt fins que el sol es pongui per aquestes muntanyes, aleshores tancarem la porta." I nosaltres crèiem com boms, no com ara.

Després de la guerra anàvem a buscar el pa a Sant Boi de Lluçanès, un pa de deu lliures, quatre quilos, amb una bicicleta sense frens, que té mèrit tenint en compte que hi ha una baixada molt forta. A pagès feia com un xicot, perquè anava a cavall de les vaques, del cavall, de la bicicleta...

Amb el meu marit anàvem sempre a fora, amb el cotxe, a encendre ciris per qualsevol motiu; aleshores les esglésies eren obertes.

2. Comportar-me bé amb les persones i anar a l'església. No sempre hi anava, però ara sí. Abans hi anàvem tota la vida, a missa. Quan veig que els meus fills també es comporten, jo no em queixo, no em puc queixar.

3. Potser no córrer tant i fixar-se més en el que tenen entre mans. Ser persones responsables de la bona vida que es pot seguir. No deixar la religió que, encara que no s'hagi de ser dels del capdamunt, val la pena no prescindir-ne, segons la mesura de cadascú.

4. Que tothom tingui pau i tranquil·litat, perquè les coses s'han de pensar abans de fer-les. D'aquesta manera ningú no s'hauria de penedir de res.

JOAN QUEROL PASTOR

Va néixer el 25 d'abril de 1915 a Tortosa. Ha treballat de tintorer; i és casat. Des de fa tres anys ha perdut la vista.

"Tot ha canviat molt: els joves no fumàvem davant dels pares per respecte"

1. El que més destacaria és el gran canvi que ha experimentat la societat, des de que jo era jove, de la qual cosa ja han passat molts anys, fins avui dia. Pel que fa a la relació amb els pares, abans hi havia un gran respecte i obediència. Com a anècdota. Recordo que els joves no ens atrevíem a fumar davant els pares, perquè ens semblava una falta de respecte. Ara no és així, no solament en una qüestió com el tabac, sinó en moltes altres coses i detalls.

També hi ha hagut un gran canvi quant als educadors i mestres. Hi ha una gran diferència entre la manera com els respectàvem abans i la relació que s'hi té ara. Una mirada del mestre era suficient per obeir i, a més, els mestres trobaven el suport de la família. Ara, moltes vegades, quan un fill arriba a casa i presenta alguna queixa d'un mestre, els pares es posen a favor del fill. Naturalment, això no és educar, perquè en una bona educació tothom s'hi ha de posar d'acord.

Destacaria també que s'ha perdut el sentit d'urbanitat. A l'escola fèiem una assignatura que es deia urbanitat, i apreníem a saber comportar-nos de

manera educada, cedint el seient a les persones grans, a les dones embarassades, ajudar un vellet a creuar el carrer, etc. Avui aquests valors es perden massa vegades, tant en l'àmbit familiar com social.

La democràcia és molt bona si en sabem fer un bon ús, sense oblidar el respecte envers els altres, de la mateixa manera que nosaltres volem ser respectats.

2. Sobretot el valor de la família. Per a mi l'educació dels fills, donar-los un bon ensenyament, ha estat sempre un valor importantíssim. N'estic satisfet dels resultats, sobretot tenint en compte que érem una família treballadora de la postguerra, cosa que és sinònim de pocs diners i fins i tot de passar gana. Davant la importància capital de la formació dels fills, la meua senyora i un servidor vam fer grans esforços per donar-los una carrera. Amb l'ajut de Nostre Senyor i de bones persones que sempre hem trobat, vam poder dur a cap els projectes que teníem.

Sempre m'he guiat per l'honradesa professional. Sempre he intentat complir el meu deure de treballador i crec que mai no he defraudat cap dels meus patrons. M'hi he dedicat plenament com si l'empresa hagués estat de la meua propietat. Ara em ve al cap una falla que vaig llegir en un llibre quan anava a escola, que es diu *Vida y fortuna*, que encara conservo. Aquesta falla diu: “Un bon dia, un home va anar a demanar feina a una casa senyorial. El senyor de la casa li digué que no n'hi podia donar. Mentre se n'anava, l'home que havia demanat la feina s'ajupí a agafar alguna cosa. El

senyor li demanà què havia recollit del terra. I l'altre li contestà: una agulla. El senyor, en veure que l'home s'havia ajupit per una agulla, li va dir que l'agafava per a treballar a casa seva, ja que si era estalviador de les coses petites, seria un bon treballador i vetllaria per la feina del seu amo.”

També destacaria el valor de l'estalvi. Això m'ho van ensenyar els meus pares i també els bons consells que vaig extreure del llibre *Vida y fortuna*, que ja he esmentat. A escola el llegíem sovint i el mestre ens en feia comentaris. Em va marcar molt. Als deu anys vaig obrir una llibreta d'estalvis a la “Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros”, i quan tenia una pesseta la portava a la Caixa; així vaig continuar fins que em vaig casar: aquells estalvis em permeteren de comprar-me els mobles. Després de casat, vaig continuar fent el mateix. Quan vaig tenir fills, en tinc tres, em donaven per cadascun una ajuda familiar de quaranta pessetes al mes, i les ingressava per a ells. En la meua joventut no hi havia ni subsidi d'atur, ni tan sols per cobrir una baixa de malaltia; per això, pensant en el futur, malgrat els pocs diners de què disposàvem, volia tenir uns estalvis per si de cas ens afectava una malaltia. Em vaig fer soci d'una companyia d'assegurances, La Dertosense, i d'una altra que es deia Montepío de la Paz. Si et posaves malalt cadascuna de les companyies et donava tres pessetes al dia. Fins que sortosament va arribar el moment en què aparegué la Seguretat Social, cosa que ha donat molta tranquil·litat als treballadors, perquè ara ens sentim ben atesos; n'estem contents i satisfets.

3. Educar cristianament els fills en un gran amor a Déu, i ensenyar-los a complir els seus manaments. Qui obra així, sap respectar els germans.

Mirar amb un gran amor la família, tant els pares, com els germans i els avis... Això, gràcies a Déu, sí que ho he trobat en la meua família. La família és la primera cèl·lula de la societat.

Més unitat dins els matrimonis i més esperit de sacrifici, perquè mai no s'hauria d'arribar a la separació; per la parella, perquè els comporta moltes hores de sofriment, i pels fills, perquè en són els més afectats.

Més respecte i consideració envers els educadors, ja que l'escola continua l'educació de la família.

4. Desitjaria que el nou segle no fos igual que el segle que acabem quant a guerres i fam. Mentre uns estan en una posició social benestant, altres s'estan morint de gana. Hi hauria d'haver més pau i més solidaritat i generositat envers els altres, perquè tots som germans. Demanaria una bona reflexió per part de tota la humanitat. Si estiméssim més Déu i complíssim millor els seus manaments, respectaríem més els germans.

Desitjo a tothom un feliç segle XXI.

BLASI QUINTANA ARGILÉS

Va néixer el 1912 a Arbeca. Va ser ordenat prevere el 1935. Ha estat delegat d'afers matrimonials i canonge de la seu de Tarragona.

"Destaco la valentia del clergat durant la persecució religiosa"

1. En destacaria en gran manera la valentia del clergat catòlic espanyol en aquell temps de persecució religiosa cruenta (anys 1934-1939), durant el qual no hi hagué cap apostasia. I la valentia també de molts seglars catòlics, que es van mostrar fidels a la fe tinguada i practicada des dels inicis de la seva existència.

2. Sóc sacerdot, he viscut la persecució religiosa esmentada, com a seminarista i com a sacerdot, i, gràcies al Senyor, he procurat comportar-me com a tal dins les meves deficiències.

3. El meu consell no pot ésser altre que cal guardar fidelitat a les orientacions del Papa i de la jerarquia eclesiàstica, que s'ha de deixar guiar pel Papa (l'autosuficiència és mala consellera).

4. La meua reflexió en el panorama actual és: com s'explica el gran interès per voler conservar qualsevol espècie d'animals en perill d'extinció (cosa que aprovo) i, en canvi, que hi hagi tantes nacions o estats que aproven l'avortament? Val més un animal que una persona humana?

CANDI REÑÉ

Té 81 anys. Va néixer al Poal (Pla d'Urgell) i ha viscut successivament a Lleida, França, Andorra i ara a les Borges Blanques. Assegura que avui es percep un cert empobriment espiritual.

Vaig estar en un camp de concentració.

1. Vivències personals: una adolescència amb estudis eclesiàstics fins als 17 anys (guerra civil espanyola, 1936); estudis no continuats a causa de certs esdeveniments adversos. Vaig ser al front de guerra al costat republicà.

A la postguerra vaig ser en un camp de concentració, vaig fer el servei militar i vaig tornar a la llar paterna, on vaig trobar la família desfeta per les represàlies dels vencedors. Vaig experimentar una decepció pel suport i el capteniment oficial de l'Església envers el règim imposat per la força de les armes, cosa que em portà un desengany, una crisi de fe i un abandó de les pràctiques religioses. Vaig passar penúries econòmiques, i em vaig casar canònicament.

L'any 1960 vaig fer un curset de cristiandat i vaig tornar a l'Església. Em vaig afiliar a l'HOAC i en vaig ser president durant un mandat.

Van venir un seguit d'adversitats familiars, no pas per raons econòmiques. Em vaig enfortir en la fe i vaig rebre el suport moral dels amics.

Per raons purament laborals, em vaig haver de traslladar de Lleida a Andorra, on hi vaig residir durant quinze anys.

Vivències generals: tot i ésser un defensor de la democràcia, hi percebo una mena de desconeixement ètic, gairebé diria *prostitució*, quant a aspectes i capteniments polítics, liberals, econòmics; un neocapitalisme abassegador i esclavitzador; un afany d'enriquiment desmesurat, un empobriment dels valors de l'esperit. Malgrat tot, també hi percebo, en la nostra societat, excepcions minoritàries, tant civils com eclesials, que seran la *sal* evangèlica regeneradora.

2. Quant als criteris que m'han guiat en la meua ja llarga vida i als valors, són fonamentals els que emanen del mestratge del Crist: benaurances i Parenostre, fonamentalment.

3. Que reflexionin sobre el fet que no cal valorar excessivament els valors materials (riquesa, benestar purament material, sexe, joc, etc.), que, comptat i debatut, són fugissers, caducs. Cal valorar més els que són permanents, els valors de l'esperit, que són els que forneixen de vertadera felicitat i l'equilibri just.

4. Sobre el segle XX, em remeto al que he dit en la primera resposta. Pel que fa al que acabem d'encetar, no voldria pas, de cap de les maneres, que s'hi tornessin a produir els cataclismes de l'anterior (guerres mundials, guerres civils, conflictes sagnants arreu del món, injustícies dels poderosos envers els més febles, menyspreu de la dignitat de la persona, etc.). Voldria que es respectessin les voluntats majoritàries dels pobles, que es veuen criminalitzats per llur desig de llibertat i sobirania. Voldria que la

nostra Església fos de veritat guia i llum del mestratge d'aquell Crist que ens ha de dur a Déu per mitjà de l'Amor i de la Caritat. On hi ha Caritat i Amor, allí trobarem Déu.

PAQUITA SALA I GIOL

Va néixer a Castellcir el 1936, i als setze anys es traslladà a Sant Feliu de Codines. Actualment viu amb la seva filla, té quatre fills més, tres dels quals casats i el quart, capellà.

"No la vaig encertar amb el matrimoni, i em va tocar tirar endavant els fills"

1. Recordo que de petita ens ho passàvem molt bé però que, és clar, vivíem d'una manera molt diferent de com es viu actualment. És a dir, abans s'havien de fer quilòmetres i hores a peu per anar a buscar llenya, la llet a les cases de pagès, el pa al forn, a missa al Bac del Tenes... tot això, avui dia, és molt diferent, es viu bé i en el benestar. Són temps que no tornaran.

Records més concrets són els relacionats amb la vivència de l'església, la por que ens feien els capellans parlant-nos de l'infern, dels turments que havien de patir els qui no fessin bon dat i tot aquest tipus de coses. Encara avui hi penso, en els dimonis i en l'infern! No els ho perdonaré mai!

També tinc una espina clavada quan, de petita, per anar a doctrina ens donaven uns vals d'assistència. Ales-

hores, i de tant en tant, els capellans –rector i vicaris en un poble de dos-cents habitants, i encara– feien una exposició d'objectes diversos, de regals, i resulta que el que tenia més vals era el que podia triar. Va arribar el dia i jo era la que havia acumulat més assistències; era normal que em toqués a mi aquella maleta per anar a estudi, una maleta de cartró que feia temps que jo tenia besllumada i que, a dreta llei, em pertocava. No obstant, els capellans varen fer diferències i la varen donar a una mossa que era de casa bona i eren dels més missaires, és a dir, dels que feien més donatius a la parròquia. Ja em diràs!

Per exemple, a l'església hi havia els bancs destinats a les cases de pagès potents, el Prat, la Taiadella... on no t'hi podies asseure perquè, si arribaven els amos, aleshores te n'havies d'aixecar i deixar-los el lloc que els pertanyia.

De petita, recordo també l'escola amb les Germanes Carmelites de la Caritat, les Vedrunes, que ens parlaven sempre de la Madre Vedruna, que havia de venir i ens havíem de posar a punt, però que no venia mai. Ara potser penso que ens ho deien perquè érem petites i era una manera de fer-nos endreçar i netejar. Però, vaja, fins i tot al col·legi es feien unes grans diferències entre els que eren de casa bona i els que no ho eren.

2. A la meua vida m'ha tocat de treballar molt. No la vaig encertar amb el meu matrimoni i em va tocar treballar a totes hores per tirar endavant els fills que anaven arribant, en un total de cinc. Per això arribo a la conclusió, i aquesta ha estat la meua màxima du-

rant la meua vida, que cadascú es cuidi de casa seva, que aleshores les coses podran anar millor. Malament quan es té el costum de xerrar massa pel carrer, de fer massa comentaris, d'anar d'un costat a l'altre, perquè significa que no es té gaire feina.

3. Als joves no se'ls pot donar consells perquè no t'escolten. Ells han de viure la seva experiència. Però, això sí, les persones grans no ens en podem estar de dir i de repetir el que creiem que s'ha de fer.

Potser em surt un únic consell: la vida és bonica, malgrat que hi hagi tants moments dolents, de treballs, de contrarietats, fins i tot de desgràcia, però s'ha d'aprofitar i viure-la a fons.

4. He parlat molt de com era l'Església dels meus records de petita, però reconec que avui dia no és així i que s'ha esmenat molt. Potser ara és quan està més en el seu lloc.

Crec que el canvi més fort que he viscut en aquest segle, fora de la guerra, que no la recordo perquè era massa petita, ha estat el canvi de la dictadura a la democràcia. Abans només teníem en Franco i en José Antonio penjats allà a la paret del menjador, i no hi havia res més. Fou amb la seva mort que vàrem descobrir que sí que hi havia res més. Realment ara vivim molt millor i encara podem anar a més.

ROBERT SALADRIGAS

Nascut el 1925 a Bellpuig (Urgell), és monjo i mestre de novicis. Ha estat prior.

"N'he vist tants que volien ser sants i s'oblidaven de ser bones persones que només busco ser bona persona"

1. a) La guerra civil, amb la persecució del meu pare, un home pobre i bo que s'hagué d'amagar, i la posterior persecució del català (canvi de rètols, castellà a l'escola...) amb l'arribada de les tropes franquistes.

b) La restauració monàstica de Poblet, amb la meua col·laboració personal.

c) L'alegria del Concili Vaticà II amb tot el que aportà de renovació, però també amb el disgust per la desaparició d'una sèrie de coses, si voleu marginals però entranyables, de la vida de l'Església, que es volatilitzaren.

2. Els resumiria en el que vaig dir al nunci Tagliaferri en la seva visita a Poblet, ja en la dècada dels noranta: He vist durant la meua vida tanta gent que semblava que, buscant d'ésser sants, s'oblidaven de ser bones persones, que jo no he pretès mai ser sant, sinó ser bona persona de debò, com ha de ser un bon cristià.

3. Mirar cadascú de ser honrat de cor, per poder escampar al seu entorn la bondat i la concòrdia.

4. La meva reflexió és un xic pesimista. El segle passat ha estat terrible i els anteriors tampoc desmunten el criteri que aquest món és una vall de llàgrimes, com diu la *Salve Regina*. Dubto molt que el segle que comença canviï gaire el tarannà de la vida humana sobre la terra.

JOAN SALAT TARRATS

Va néixer a Cervera el 6 de maig de 1920. Va estudiar peritatge mercantil. Casat i amb quatre fills, va ser militant fejecista i jove d'Acció Catòlica després de la guerra. President del Patronat de la Passió de Cervera, ha estat alcalde d'aquesta població des del 1969 fins al 1995.

"Destaco l'amistat amb l'abat Escarré"

1. La formació rebuda en la Federació de Joves Cristians de Catalunya.

He intentat fer un servei a totes les entitats que m'ha estat possible. Servei que ha permès que m'escollissin per exercir un càrrec polític.

L'adveniment de la democràcia i la recuperació de l'Estatut.

2. La formació fejecista, l'amistat amb l'abat Escarré i les lliçons rebudes col·laborant en els treballs per dur a terme l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat el 1947.

3. Que estiguin alerta a no ser engolits per l'individualisme, i que s'esforcin a sentir-se còmodes en un generós esperit de servei.

4. El segle que acaba ha estat molt dur, la nostra joventut va estar molt marcada per la guerra.

Desitjo que les noves generacions no tinguin experiències tan dures.

RAMON SUGRANYES DE FRANCH

Va ser secretari executiu del Patronat de la Universitat de Barcelona entre 1933 i 1936, però l'exili el va convertir en professor a la Universitat de Friburg (Suïssa), on encara resideix.

"La sang vessada per la guerra incivil em va fer fugir a l'exili... I encara hi sóc!"

1. a) En la meva joventut, tot just llicenciat en dret i en lletres, vaig tenir la sort d'ésser nomenat secretari executiu del Patronat de la Universitat de Barcelona, en el moment en què rebé l'autonomia. Del 1933 al 1936, sota la presidència del mestre Pompeu Fabra, van ésser uns anys de febrosa activitat per tal de fer de la vella fàbrica de títols una institució vivent i representativa de l'alta cultura a Catalunya.

b) Tot això s'acabà l'estiu del 36 amb l'esclat de la guerra incivil. La sang vessada de tants cristians grol·lerament assassinats em va fer fugir a l'exili... i encara hi sóc.

c) Professor a la Universitat de Friburg, a Suïssa, vaig tenir entrada al món catòlic internacional i vaig ésser un dels fundadors del Moviment Internacional dels Intel·lectuals Catòlics de Pax Romana. La presidència d'aqueix

moviment em va valer d'ésser designat pel papa Pau VI com un dels auditors seglars del Concili Vaticà II, i de tenir la gràcia de viure des de dins l'esdeveniment fonamental de la vida de l'Església en el segle XX.

d) La vivència més íntima l'he poguda gaudir en la família que Déu m'ha donat, entre fills i néts escampats pel món i fins i tot una besnéta, acabada de néixer.

2. Una doble fidelitat, a l'Església en la vida espiritual, i a Catalunya, en el pla temporal, ha orientat les meves activitats, tot i haver treballat des de fa més de 60 anys a l'estranger, sense perdre tanmateix el contacte amb la meua terra.

3. Comprometeu-vos: cerqueu de fer viure en aquest món el personalisme cristià. Tingueu com a valors fonamentals la justícia –feu tot el que pugueu per tal d'evitar la tràgica desigualtat entre rics i pobres– i la solidaritat –que els immigrants necessiten per a ésser tractats com a germans nostres.

4. En aquest traspàs de segle i de mil·lenni vivim sota l'imperi de la tècnica. Però el progrés tècnic tot sol no pot fer avançar el món: cal saber-lo fer funcionar. És a dir, cal que la cultura ètica posi la tècnica al servei de l'home.

I el mateix cal dir de la indefugible mundialització. No oblidem mai el que Simone Veil anomenava “*les necessitats de l'ànima*”. Un bon amic meu, ambaixador del Japó, m'escriu aquest Nadal que renuncia a la diplomàcia per tal de treballar per la institucionalització de l'ètica pública en tot el món, a

partir de la creença en un ésser sobrenatural. Una visió d'aquest tipus, com la que proposa Amartya Sen, el premi Nobel hindú, en favor del desenvolupament humà, corresponent a l'ensenyament social de les esglésies, ens obre perspectives optimistes per al futur, a la llum de la Redempció i de l'Amor als homes que estima el Senyor.

EVÀNGELISTA VILANOVA

Monjo de Montserrat i professor emèrit de Teologia, va néixer a Rubí el 1927.

"En aquest segle s'ha imposat l'acceleració, ho hem vist tot: escatologia, apocalipsi i gnosi"

1. a) Festa de Sant Miquel arcàngel de 1944: la meua entrada a la comunitat de Montserrat, que m'ha permès d'adonar-me que “seguir la crida de Déu al monestir”, que sant Benet situa en el centre de la vida monàstica, no sempre s'identifica amb la configuració del monaquisme que l'anomenada *restauració monàstica* del segle XIX havia marcat els monestirs europeus. Considero que el descobriment del monjo com a *arquetipus universal* (Panikkar) ha estat per a mi una gran gràcia.

b) 11 d'octubre de 1962: inauguració del Concili Vaticà II, amb el discurs d'obertura de Joan XXIII, *Gaudet mater Ecclesia*, amb tot l'esdeveniment

que en seguí, marcat per la presència de tantes "personalitats primaverals".

c) Del 16 al 23 d'octubre de 1995 vaig ser a São Paulo (Brasil), invitat pel *Centro ecumênico de serviços à evangelização e educação popular*, on vaig fer un curset a una trentena de bisbes del Brasil. A partir de la posada en comú de tantes i profundes experiències evangèliques, se'm revelà més concretament la presència de l'Esperit entre els més pobres.

2. a) Tota recerca sobre l'experiència creient coneix un moment en què s'imposa el retorn a les fonts, als orígens. Cal aprendre a llegir el passat que ens ha engendrat i que ens influeix secretament, cal conèixer la pròpia tradició.

b) A cadascú, Déu ens repeteix aquelles paraules clau de l'Evangeli: "Surt fora!". Sortir fora de la pròpia mentalitat interessada, de la pròpia còmoda seguretat, dels propis prejudicis, de les pròpies sòlides certeses... És un bon programa.

c) L'amor –com les plantes, com tota criatura– no es forma a plena llum. El seu primer desenrotllament necessita la calor de l'obscuritat de la consciència, en el silenci interior. Projectar-hi, mentre està germinant, un raig de llum massa fort seria matar-lo.

3. a) Per por a deixar-se inquietar, alguns dels qui ens seguiran poden aplicar-se a construir una imatge d'ells mateixos, en la qual la llibertat quedi exclosa. Molt de compte!

b) Més consells: no anomenem prudència la pròpia por o covardia. Ni amor el nostre desig. No confonguem

les nostres idees amb els nostres interessos. És indispensable una estructuració espiritual i mental per mantenir-se dret i poder caminar amb esperança.

c) Saber concebre la vida com un servei als altres, amb els dons que cadascú ha rebut, i amb obertura als propis companys. Així, un s'allibera de si mateix i del seu egoisme. Serà pur.

4. Em sembla que en aquest segle, en què s'ha imposat l'acceleració, ho hem vist tot, en l'Església i en la societat: intransigència i dissolució, guerres cruels i floriment de comunitats evangèliques... Fa alguns anys, Jacob Taubes afirmava que quan l'*escatologia*, la utopia i les anticipacions optimistes del futur no plasmaven la vida dels individus i de la societat, feia acte de presència l'*apocalipsi*, és a dir, la visió de l'existència humana des de l'òptica del desastre; quan aquest tarannà ja no causava impacte, aleshores apareixia la *gnosi*, la recerca d'una saviesa desdibuixada no subjecta a les proves de la verificació i de la crítica.

A partir d'aquests tres eixos podríem establir un balanç del segle que s'acaba, que ajudarà a interpretar el que comença.

MALAQUES ZAYAS

Va néixer el 3 de novembre de 1918 a Sòria, però es va traslladar a viure a Esparreguera als cinc anys. Ordenat prevere el 1944, va ser destinat a la Cúria diocesana el 1948, i ha desenvolupat funcions de notari-secretari, jutge, vicari episcopal (1967) i vicari judicial-president del Tribunal Eclesiàstic fins a la jubilació. Actualment és canonge.

"M'impactà als onze anys l'ímpetu de la Federació de Joves Cristians"

1. Prescindeixo de referir-me als esdeveniments històrics de caire general al país, a Europa, al món, viscuts més o menys conscientment. Els més llunyans que recordo són els finals de de la dictadura de Primo de Rivera.

Referit-me als que m'afectaren des de la meva infantesa al meu poble d'Esparreguera: escola, parròquia, amistats, la primera vivència important cal situar-la als anys trenta. Noi d'onze anys llavors, m'impactà –com a d'altres nois– l'inici de l'ímpetuós moviment de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, els *fejocistes*, que fou determinant per a la meva vocació. Inicialment, m'atreia la vida monàstica de Montserrat, a la qual s'hi havia acabat d'incorporar un meu amic més gran. Colles de familiars i amics pujàvem sovint a peu a Montserrat, i tot això explica l'atractiu que sentia en un començament.

Tanmateix, acomboiat simultània-

ment pel llavors jove vicari d'Esparreguera, el doctor Ramon Roca i Puig (mossèn Ramon), pesà més en la meva determinació l'ardidesa dels *fejocistes* i la meva inscripció a l'*avantguardisme*. I vaig iniciar els estudis del primer curs, 1930-1931, allà mateix, a Esparreguera, autoritzada com a Sucursal del Seminari, a cura del susdit doctor Roca. El dia 14 del mes d'abril fou proclamada la II República.

Ès aquesta inclinació vocacional la que ha impulsat tota la meva actuació, més o menys directament involucrada en moviments laïcals d'Església, i encara sóc consiliari de l'actual Federació de Cristians de Catalunya, estesa a tot el país.

L'esdeveniment més transcendent en el segle XX fou per a nosaltres la guerra civil (1936-1939). La FJC restà paralitzada. En cinc anys havia arribat a aplegar 14.000 joves, més de 8.000 nois entre 10 i 14 anys, els *avantguardistes*. Molts d'aquells joves (273, més 46 sacerdots consiliaris designats com a *amics dels joves*) segellaren el seu testimoni de fidelitat a Crist amb el martiri. Davant d'aquella situació de guerra entre germans, vaig prendre la ferma decisió de primer acceptar la mateixa sort que aquells, que no pas anar al front de batalla, i malgrat l'estat de persecució religiosa, la meva vocació s'enfortí i fins i tot creàrem en la clandestinitat cercles de formació entre els joves, i organitzàrem d'amagat en habitatges de famílies de confiança, celebracions de l'eucaristia i sacramentals.

El règim franquista suprimí la FJC de Catalunya no pas sense l'assentiment de la jerarquia d'aleshores (anys 1939-1942) i els *fejocistes* foren marginats.

Tanmateix, mantingueren intrèpidament els seus ideals i, projectant-los sense defallences en la vida social, iniciaren els anys 1943-1944 la insauració d'entitats substitutòries, com ara la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat de Virtèlia amb mossèn Pere Llumà, i Orientació Catòlica del Dependent amb mossèn Ama-deu Oller.

Coincidint amb la meva destinació a la Cúria Diocesana, explico així la meva col·laboració en una i altra entitat apostòlica: l'any 1948 vaig rebre avís que el Sr. Bisbe em volia veure. Ignorant el motiu, vaig fer un repàs de la meva actuació pastoral, pensant que potser m'havia d'estirar les orelles; tanmateix, es tractava de proposar-me la meva incorporació a la Secretaria General. Em venia de nou la proposta i li vaig pregar al Dr. Modrego que m'ho deixés pensar. Al cap d'uns dies, quan em rebé de nou per decidir, li vaig dir: *“Sr. Obispo, si me lo manda, tendré que obedecer; si me lo pide, digo que no”*, llavors ell –cal aclarir que amb bonhomia– em va dir: *“Pues se lo mando, aquí tiene las llaves y el próximo lunes preséntese al Sr. vicario general”*. Llavors li vaig dir: *“Bien; puesto que me lo manda, pero le propongo una condición: que mi trabajo en la Cúria no me ha de impedir dedicarme a la juventud.”*

És així com, simultanejant-ho amb feixugues responsabilitats oficials, al llarg de cinquanta-dos anys he maldat per respondre al compromís inicial.

Fins a l'any 1951 vaig col·laborar amb mossèn Pere Llumà a la Confraria de Virtèlia, i també a OCPD, de la qual vaig ser designat consiliari l'any

1955, en substitució de mossèn Ama-deu Oller, quan aquest fou nomenat rector de la nova parròquia de Sant Medir a la Bordeta. L'any 1975, a l'albada de la recuperació de les llibertats ciutadanes, es féu possible renovar l'organització federativa, ara sota el nom de Federació de Cristians de Catalunya.

2-3. Amb el que he exposat fins aquí penso que he deixat ben expressades les meves opinions.

4. Pel que fa a casa nostra, caldria esforçar-se per retornar el prestigi a la nostra Església, actualment tan depauperada. D'una banda, per tornar a acostar-la més a la intel·lectualitat, però també per fer-la més assequible al poble senzill, superant les tendències inoperants que fan perdre tant de temps i tantes energies en discussions inútils. No s'hauria d'oblidar la tasca regeneradora que en l'ordre cívic i social exercia, ja des de mitjan segle XIX, el moviment de la Renaixença, i paral·lelament la renovació d'una Església que, seguint les petjades del bisbe Torras i Bages, del cardenal Vidal i Barraquer i de prestigiosos eclesiàstics com ara Lluís Carreras, Carles Cardó, Josep M. Llovera, Miquel d'Esplugues, Anselm Albareda, Josep Sanabre, Antoni Batlle, Manuel Trens, Ramon Quintana, Adolf Pasqual, Vicenç Nolla, Damià Estela, Evarist Feliu, Mateu Duran, Ventura Pelegrí, Ramon Reñé, Josep Vilar, Bonaventura Ribera, Antoni Llorens, Pere Tuyet, Joan B. Manyà, Tomàs Bellpuig, Rafael Escuder, Pere Viladàs, Gregori Creus, Pere Pujol, Jaume Cullell, Eduard Junyent, Lluís Romeu... es va

anar afermant com a contrapartida de l'integrisme, de l'immobilisme, del nacionalcatolicisme.

És dins d'aquest corrent renovador que el Dr. Albert Bonet, entenent amb una clarividència excepcional que no n'hi havia prou amb el prestigi intel·lectual de l'admirable estol d'aquells prestigiosos eclesiàstics, entre els quals hi havia ell mateix, sinó que calia introduir l'esperit renovador en el poble, és així com llançà aquella crida impressionant als joves de Catalunya, veient “que només ells podien salvar la pàtria”, i fou no pas sense obstacles de tota mena que encarrilà el moviment de la Federació de Joves Cristians de

Catalunya –els fejecistes– l'any 1931, envoltant-se de destacades personalitats del país, com ara Jaume Bofill, Joaquim Ruyra, Lluís Millet, Francesc Maspons, Joan Llongueres, Maurici Serrahima, etc.

No es cregui pas que les circumstàncies públiques de llavors fossin més favorables que les d'ara. Per això, tot i que sóc conscient que la meua proposta és una utopia, insisteixo tanmateix que hauria de recuperar-se un prestigi semblant per a la nostra Església d'avui. Fins i tot, com llavors, es produiria el floriment de vocacions pel ministeri sacerdotal. Utopia! Però no impossible!

***II. Reptes del mil·lenni:
diàleg, globalitat i profecia***

Taula de treball: reflexions pastorals al llindar del nou segle

ANTONI DEULOFEU, adjunt a la direcció del CEP

1. Opinions lliures fora del culturalment correcte

Com rampells que volen trencar amb allò culturalment correcte, aquí teniu aquestes opinions lliures, dites des de la preocupació pastoral d'evangelitzar i de tastar les dificultats de l'evangelització avui dia, que em semblen molt contundents. Com n'està de maltractada la cultura de la fe! Complex per a uns, silenci obligat per a d'altres. Les opinions podrien portar als títols que s'expressen tot seguit.

Els eterns adolescents

No saben qui són, potser ni ho volen saber, prefereixen la indecisió. Mai no diuen ni sí ni no. No tenen voluntat, no desitgen actuar, prefereixen restar passius.

No tenen voluntat ni desitgen actuar: prefereixen restar passius, són els eterns adolescents; són post-cristians.

Són els eterns adolescents; sembla una carrera constant vers la immaduresa. La ferida és l'apatia. No veig en els seus ulls un mínim de passió per mirar la vida amb fascinació, ni la claredat de qui té esperança. L'apatia els porta a la nostàlgia, la nostàlgia a la nosa, la nosa a l'aclaparament.

No, no estic parlant pas dels joves, ni dels adolescents, estic parlant dels posteristans i cristians amb malestar; no estan a gust dins la comunitat creient, no suporten gens la pregunta per la fe, l'esperança, i el sentit de la vida; han abandonat una doctrina, han deixat una moral, han prescindit d'uns costums... però saben bé el que han deixat? Que el cristianisme és un fet, és un esdeveniment que passa en la història i el temps, en la nostra història i el nostre temps, i que fa possible que de manera lliure i gratuïta puguem tocar el poder de la gràcia: el perdó, l'amor infinit, la salvació.

No sento res...

Aquesta és la resposta i la raó –po-bra raó– que molts cristians que havien estat practicants donen per justificar la seva vida religiosa sense pràctica sacramental.

No sentir res? Recordo que un agnòstic jueu anava cada dissabte a la sinagoga perquè, malgrat el seu dubte, volia sentir la veu de l'Escriptura, ja que era el llibre que parlava en una altra dimensió. Recordo també la novel·lista Susana Tamaro, que diu que si tot es tracta amb capacitat de sentir, el qui no sent, posa el dit a la llaga en un problema personal molt greu: la incapacitat humana de sentir. La persona amb esperit sent la veu en tot: parla la natura, parla la història, parla la música, parla fins i tot la vida quotidiana. I els homes i les dones sensibles tenen capacitat d'admiració i de contemplació. ¿No sentir? ¿És possible no sentir res en una eucaristia entre l'oració litúrgica bíblica, la proclamació de la Paraula de Déu, el cant de lloança i el ritu sacramental dos cops mil·lenari, i la presència de la comunitat creient? És l'evidència que el món interior s'està empobrint molt, i que cada dia és més

¿És possible no sentir res en una eucaristia, un ritus dos cops mil·lennari, amb la litúrgia i la Paraula de Déu?

ple de coses materials i més buit de valors humans. Vol dir que és ple de la cultura del "gran buit", on el món sols és el petit entorn dels propis amics, i que cada dia estarà més lligat a la feina i al calendari del "cap de setmana", del consumisme; que no tindrà cap disponibilitat ni generositat

per als altres, i sobretot per als més marginats. Malauradament, si no sent res, si només hi ha el ressò de la pròpia illa egoista, s'entra en l'evasió com a situació vital, cosa que fa culturalment difícil les preguntes existencials: Qui sóc? Què hi faig? Quin sentit té la meua existència? I aquestes preguntes són l'arrel de l'experiència del sentit religiós.

Vull parlar... davant el teu silenci

Si parlo, les mirades dels que se suposen "tolerants" m'invitaran amb supèrbia a callar. "Mossèn —em diran— parli si vol del que és seu, i qui vulgui escoltar-lo que l'escolti". (Aquesta és la defunció del diàleg.)

"Fa poc venies a celebrar el Diu-menge; perquè no vens ara?" La resposta és una mirada tancada i un tòpic "No t'hi fiquis, és cosa meua". Però, no podria jo conquerir un diàleg per poder escoltar què et passa, què ha passat, què he fet malament? En aquest diàleg et diria que la Missa no és el meu treball, ni la teua presència és una aportació a una compte de resultat; que la Missa és Crist, que és Paraula, Vida, Perdó i Salvació amb el seu Cos i la seva Sang, és Misteri que ens convoca a esdevenir Comunitat de Comunió i Misericòrdia. I tu t'escapes, no vols que et digui, no deixes que et digui: Sé que no vens al banquet fraternal i salvador de Jesucrist, perquè fa dies que no et veig i no has volgut dir res. Sols tinc una missió: anunciar el Crist i la seva Salvació, ningú no m'ho discuteix això, però, sense avís marxeu i tinc el pressenti-

ment que en marxareu més. Marxeu, i quan per motius de celebracions festives ens trobem tots en el mateix lloc, tant bon punt invoco el nom del Pare, Fill i Esperit Sant, marxeu. Com si el fet de la celebració fos un fet tan violent i desagradable que no us permet de ser-hi, ni tan sols per respecte i tolerància. Heu marxat amb disgust aspre i violent, i no puc preguntar-vos res. És dur que el més bell que l'Església té i ens ha donat sigui l'estendard del rebuig dels qui hi havíeu estat.

Uns mots per a tu, silenciós de la fe

Abans de trucar la teva porta i dir-te que tinc unes ganes profundes de comunicar-me amb tu, malgrat les poques ganes que sé que tens per sentir-me. Vinc a veure't per convocarte a la fe, i tu, molest, em respons que et deixi tranquil, que cadascú ha de fer el que li sembla bé, que ha de viure com creu, i que jo no tinc perquè importunar la vida dels altres, que no sóc ningú per parlar de cap veritat, que tothom té dret a viure segons la seva veritat. Aleshores tanques la porta i repasses tots els dèficits que veus en l'Església i les seves contradiccions a la llum d'una mirada crítica, feta molt des d'*a priori* ideològics. En el fons no molesta, es pot tolerar una fe intimista i subjectiva, una fe viscuda dins d'una casa de finestres tancades, però, el poble, la plaça pública, l'àgora de la nostra cultura no tolera la fe viscuda i celebrada a portes obertes com a esdeveniment actual i present, com a fet.

Bon amic silenciós en la crítica de la cultura que et domina, i que possi-

blement vols evadir-te amb subtileza, perquè tu cofoi en el "món feliç" que t'ofereixen com a espectacle, tu et creguis protagonista d'un món molt teu, nascut de la teva llibertat, quan en el fons pot ser la més cínica de les maneres de soterrar la teva llibertat.

Però si et dic alguna paraula reflexiva, murmures les lletanies dels tòpics i em dius, convençut, que jo "et menjo el *coco*". Qui t'ha privat de preguntar-te amb coratge sobre el sentit que realment té la teva vida i ha anunciat que la vida és sols viure-la? Per què tanta por a prendre consciència del que és realment real i considerar aquest fet de raó una abstracció absurda? No sols has perdut la llibertat sinó que t'han amputat per pressió social una de les dimensions més humanes, la que et confirma com a pregunta sempre oberta. Per molt greu i fora de lloc que et sembli, jo crec que aquest és el genocidi cultural contra la possibilitat d'obertura al transcendent i arribar a l'arrel del teu origen que és l'*Origen*, el totalment altre.

***Aquest pot ser un
genocidi cultural
contra la possibilitat
d'obertura al
transcendent.***

Perdona la duresa del meu lament, però és que has perdut o pots perdre radicalment la possibilitat que la teva llibertat tingui paraula.

Anorèxia social

Ni les ONG ni els nous moviments socials són capaços de moure la joventut catalana, que sorprenement és a la cua de l'associacionisme dels joves europeus, segons un estudi encarregat per la Generalitat de Catalunya. Mentre Dinamarca gaudeix d'un associacionisme del 85%, nosaltres tenim un 30% enfront del 33% de la resta d'Espanya; tan sols ens superen Portugal i Grècia. El treball dibuixa una joventut de perfil políticament abstencionista i

La joventut catalana es troba a la cua de l'associacionisme europeu.

socialment poc compromès. Aquest país, que és el sisè país en el nivell global de benestar, té alhora una de les cotes de natalitat més baixes del món, un fracàs escolar del 40%, un dels aturs més alts d'Europa, i una marginació social, segons l'informe de Càritas, de 500.000 persones i de 80.000 en situació de pobresa extrema. Però un dels temes més punyents és que mentre el nostre país tenia l'any 1995 un creixement de població de 3.200 habitants, molt proper al creixement zero, es practicaven prop d'11.000 avortaments legals. Després de tants debats que incesantment consideren les propostes de l'Església com a obscurantistes, contràries al progrés i a la raonabilitat humanista, resulta que la nostra societat cau en el conflicte so-

cial del creixement zero i de l'horitzó del decreixement i l'envelliment de la població. I es reclama la necessària immigració per possibilitar el sosteniment econòmic de l'estat del benestar, alhora que mostra una nul·la estima i valoració per la natalitat, que molts arriben a considerar un seriós entrebanc per la lluita de la igualtat de la dona.

Podrien rubricar aquesta anorèxia social les dades sobre l'alcoholisme i la drogodependència, així com el creixement sostingut de la depressió no endògena en molts segments de la població. Potser moltes veus altives, que creuen estar en possessió de la raó, amb el pas temps la història les farà callar i les criticarà pel seu coneixement inútil i per ser portadores d'anorèxia social. I la veu de l'Església serà reconeguda com a profètica i realment experta en humanitat. Aprofito l'avinentesa per criticar les veus teològiques que han pactat amb el que és considerat culturalment correcte, i que són reduccionistes de la novetat radical que sempre és la Revelació.

TV: una penosa epistemologia

És obvi, i no criticable en el sentit pejoratiu, que els nous mitjans de comunicació, i entre ells la televisió, han canviat moltíssim els mètodes de coneixement (epistemològics). I això és del tot present en la història del pensament. Ho veiem així en el pas de la tradició oral a la tradició escrita, de l'escriptura cuneïforme al paper, del manuscrit a la impremta. Però aquí no vull parlar d'això, sinó fer-me ressò

dels debats espectacle on els invitats són utilitzats com a actors d'una bufonada, de manera que la paraula és vehemència, el debat bufetada, la reflexió espectacle, el contingut reducció al no res i la forma mera frivolitat. El món dels humanismes pateix, gràcies als debats frivolitizants, i molts arriben a creure que reflexionar, preguntar-se, analitzar, sols és discutir-se, donar l'espectacle de la confrontació, i que el més oportú és allunyar-se dels camps de confrontació i deixar-los en mans del entesos, i guardar la majoria un silenci i una abstenció globalitzant, on ens tornem dòcils per escoltar, silenciosos per opinar i abstemis al compromís. D'aquesta manera va creixent la "cultura del gran buit", emergida del sense sentit, l'absurd i la banalitat. Tal vegada, es tracta d'arribar a un mar d'informació que reporta un mar d'irrellevància.

Molts creuen que reflexionar sols és discutir, l'espectacle de la confrontació, mentre la majoria resta silenciosa, abstèmia de compromís.

Quatre mots per acabar

Després d'haver expressat aquestes opinions, em dol el grau de lament que porten, però just acabat el segle volia començar aquesta Taula de Treball amb els espetecs reflexius d'un

prevere que, al bell mig de la vida pastoral, ha fruit del Concili Vaticà II, però que no l'ha viscut en línia de protagonisme perquè no és de la generació del seu naixement i de la seva implantació. I que en el fons ha hagut de lluitar molt amb la cultura del moment per viure l'experiència de la fe i la pertinença a l'Església, i que ha viscut les tres soledats: a) soledat enfront de la pròpia generació, ja que generacionalment ets residual en la cultura de la fe; b) soledat enfront de la veu dominant de la intel·ligència catòlica, molt endinsada en el debat de confrontació entre fe i raó segons els paràmetres de la modernitat; c) soledat també en la praxis pastoral en mans de la mateixa generació, protagonistes de la resistència a l'antic règim i de la transició, i que han ofert una pastoral amarada de burocràcia, assembleisme i racionalitat socialdemòcrata, i d) soledat, perquè la nostra generació no fa pinya d'acció i criteri, i no estem definits en cap de les esquadres del debat pastoral, no som ni els protagonistes del canvi, ni els nascuts dels nous moviments, ni els neoclericals. Som això: biografies en la soledat que de mica en mica anem fent experiència eclesial i, en ella i en el seu cor, prenem la mesura del que som.

Per això tant em molesta la desproporció entre el criticisme de molts a l'Església, al seu Magisteri i la seva Jerarquia i, al mateix temps, l'absentisme de crítica a la cultura dominant, cosa que en el fons comporta convertir-ho en quelcom innocent. Aquestes paraules volen dir: existim. La qüestió no és el canvi de paradigma per cohabitar amb aquesta cultura actual dominant, tan buida i acabada, sinó la

vitalitat de nova pedagogia, discernir el mètode evangèlic per viure la radical novetat del paradigma de sempre, custodiat pel Magisteri de l'Església.

Molesta la desproporció entre l'hipercriticisme d'alguns contra la "seva" Església i en canvi l'absència de crítica contra la cultura dominant.

2. Accents d'un retorn, segons el treball de José M. Mardones

Introducció

Es tracta d'estar atents als accents més singulars d'un cert retorn religiós, i seguir-lo en el treball de pensadors com Eugeni Trias, Jacques Derrida, Emmanuel Levinas, Jürgen Habermas, etc. Són com senyals que alguna cosa del món intel·lectual s'està movent i de com aquest presenta concretament el món de la religió: com a nova drecera del pensament. Evidentment, aquests autors no monopolitzen la totalitat del món filosòfic contemporani, però certament hi circula una nova sensibilitat enfront del fenomen religiós que, d'alguna manera, interpreta una nova sensibilitat ben visible en el tarannà social i cultural dels nostres dies. Hi trobem els trets d'un nou enfocament de la religió en la filosofia.

Quina racionalitat ens porta a la religió?

Doncs una racionalitat que de manera clara proposa uns advertiments crítics enfront de l'estereotipada "raó il·lustrada", prenent una evident distància sobretot en la seva dialèctica excloent. Això es fa evident en les reserves expressades per Habermas o la postura alternativa de Levinas. És, doncs, trencar la ruptura entre fe i raó de la Il·lustració. Els trets d'aquesta ruptura són els següents:

a) Superar la pretensió d'autosuficiència de la raó, tot fent una crítica al reduccionisme de la raó il·lustrada i produint, paral·lelament, un moviment vers el món religiós.

b) Criticar l'optimisme autosuficient de la raó, assenyalar que en el fons fins i tot la raó moderna està lligada a la religió (Derrida) i mostrar l'arrel religiosa de l'exercici del pensament.

Cal una crítica a l'optimisme autosuficient de la raó.

c) Comprendre la religió és també comprendre millor la raó i alliberar-la de les seves estretors (Trias), la desempobrir, Tot accés o recerca de la religió fa justícia a la raó i l'enriqueix amb la seva dimensió figurativo-simbòlica.

d) El discurs religiós ens porta a una comprensió pluralista i complexa

de la religió (Habermas) i ja no semblen legítimes afirmacions que tenen la pretensió d'objectivitat definitiva. Serà, doncs, l'anomenada postmetafísica el marc de les afirmacions religioses (Vattimo). En el fons, es valora l'actitud subjectiva que entén la creença com la relació de confiança i experiència.

e) L'estretor de la raó il·lustrada és alhora un reduccionisme de l'experiència humana. Es considerarà, doncs, la centralitat de la relació (Levinas) en lloc de la centralitat del pensament en ell mateix. El racionalisme no permet arribar a l'"Altre" com a mostra de l'alteritat i la transcendència. Es va evidenciant un canvi de paradigma que valora allò de dialogal i relacional, que són fonamentals en l'accés a la religió i a Déu en l'àmbit de l'experiència i de l'ètica de la trobada amb l'altre o bé allò altre.

El racionalisme no permet arribar a l'Altre com a mostració de l'alteritat i la transcendència.

f) L'experiència de la fe, fonamental en el fenomen religiós i de tota relació intersubjectiva, se situa en l'àmbit del sentit últim i radical que ens porta al món mítico-simbòlic.

De quina manera parlem de Déu

Sorprèn que en el pensament actual i en el clima sociocultural la qüestió de parlar de Déu, de l'Absolut, de la Gran Transcendència, del Sentit Últim, és ben palès i viu. Des de la proclamació nietzschiana de la mort de Déu, i les greus conseqüències per al món de la legitimació i fonamentació del sentit de la història i de la moral, arribem a una reformulació i un retorn del religiós en la història de les idees. Això ens indica que certament la religió ha estat d'alguna manera sempre present en l'àmbit del pensament, i així ens ho fan veure els autors abans esmentats, que són el fil conductor d'aquesta reflexió.

En el pensament actual la qüestió de Déu és ben viva.

Quines són, doncs, aquestes maneres de parlar de Déu:

a) En el decurs de la vida i la mort de les idees, utilitzant el títol del nostre Valverde, no s'ha acabat mai de parlar de Déu, i el que està passant és un reinici del camí que vol ser la via de la immanència i del defugir del parlar cossificat de Déu. Però cal afrontar una exigència, reiniciar aquest itinerari ha de ser sempre un intent d'evitar de caure en la trampa subtil del voler posseir allò que és indisponible.

b) Un dels camins més emprats en parlar de Déu, és el parlar dèbil, *kenò-*

tic, de Déu. És el parlar que se sap sempre situat en la immanència amb, el risc constant de confondre Déu amb les seves representacions; però conscients d'això, tenim la possibilitat d'arribar al llindar de la immanència, que és el primer tast de la transcendència. És, doncs, el camí antic de la via apofàntica, que ara retorna com un avís del perill d'idealització del pensament.

c) Hi ha intents, com els de Levinas, de situar-se en els preàmbuls del parlar de Déu. Ho fa d'una manera radical, tot proposant que Déu arribi a la idea. Això és l'experiència de la relació amb l'altre ("la otredad", de Laín Entralgo), la interrelació, la interpel·lació del rostre, el lloc, la circumstància... allà on el jo més esmerçat per arribar és amarat i tocat per l'altre que li arriba, o bé, amb criteris de Derrida, és la recerca indefinida de la veritat o de la realitat que en el fons sempre se'ns escapa. És com una deconstrucció que persegueix la presència absent. És, doncs, el moviment de tensió creativa per superar el pensament d'aprehensió de Déu que pretenia la raó.

d) En el fons de tot pensament radical de suspendre el pensament cosificador i apropiador, hi remuga un misticisme que pot convertir-se en pura afirmació materialista (Habermas). L'afirmació de la pura immanència és un gir de la transcendència vers l'absència (Levinas) i de l'absència vers la transcendència.

e) El moment actual de la filosofia no és la negació de Déu, sinó el temps

d'obertura vers una altra forma de parla o, potser, d'experiència. Així, en les maneres de parlar de Déu, hi ha un esforç profund per respectar la seva radical transcendència i no reduir-lo mai a un objecte més de la immanència.

f) Els camins o llocs de la transcendència ara semblen transcorre per viarans de parla respectuosa del Misteri, que el trobem pels referents de l'ètica de la responsabilitat i de l'ètica que reclama significat. És la recerca sense terme de la veritat de la realitat, és també l'afirmació de l'autonomia personal que deixa petjades de la transcendència cap endins, i de la presència paradoxal de la divinitat que de forma humana sembla estimar i alliberar enfront del mal injust amb l'innocent.

Presència actual del símbol

Un tret comú de molts pensadors actuals és que el seu tractament del Misteri de Déu desborda la racionalitat racionalista, fins i tot la racionalitat crítica. Així, en situar-nos en l'àmbit religiós, la racionalitat trenca motlles encotillats i conceptualitzacions codificades. És l'ús de la raó més enllà del concepte; precisament per això, es dóna molta importància al tret essencial del món religiós: la dimensió simbòlica.

a) Una simptomatologia del pensament actual indica que hi ha una sensibilitat especial, que és nova i s'obre al fet religiós, precisament perquè no es tanca en l'objectivitat de la raó positivis-

ta. D'aquesta manera redescobreix la capacitat del simbolisme i aprofita totes les seves possibilitats i potencialitats per arribar a assenyalar com són les coses en el seu sentit definitiu i sagrat.

El simbolisme funda un "modus" de dir feble, indirecte.

b) El simbolisme sembla basat en una manera d'expressar indirecta, analògica, dèbil, que sols ens pot remetre a una realitat última que mai no podrem posseir com a propietaris i de la qual ni tan sols podrem fer una afirmació pretensiosa de la seva existència.

c) Aquesta forma de pensar i de parlar de la realitat, última o definitiva, es fonamenta en una colla d'indis del mateix pensament que ens empenyen vers un fons ordenador i donador de sentit que ens porta a l'enteniment de la "intel·ligència del llindar", que es troba en l'arrel de la raó humana. En darrer terme, es pot dir que la raó/logos és simbòlica.

d) Donada l'ambigüitat que envolta el simbolisme i donat que aquest necessita interpretació, hermenèutica, aquesta, de manera dinàmica, sempre anirà explicitant la semàntica del simbolisme. Aquest serà un treball conceptual i de vigilància crítica per evitar la idealització del símbol i tenir cura de la seva salut. L'itinerari crític serà

com el sentinella de l'horitzó simbòlic que sempre pot degenerar en pseudo-definicions. El símbol reclama una postcrítica per mantenir-ne la naturalesa.

e) El pensament actual recupera, per mitjà de la reflexió filosòfica i d'altres disciplines humanístiques, el símbol, cosa que bàsicament ja ve de lluny, formalitzat normalment des de l'analogia. Avui, aquesta reflexió és enriquida i intervinguda per la gran complexitat lingüística, cultural i social que apareix per mitjà del símbol.

f) L'ésser humà, en tant que utilitzador de la raó, maneja inexorablement el símbol. És, doncs, un animal simbòlic (E. Cassier) i, en tant que fa servir el símbol, apunta vers el sentit definitiu, que apareix com a potència d'existir i desig d'ésser (P. Ricoeur).

L'ésser humà, en tant que usuari de la raó, és manipulador de símbols.

Simptomatologia d'un canvi

El que s'ha dit, fa referència a un canvi de sensibilitat. És el pas del refús de la religió en el pensament modern a un nou i emergent interès. També és el pas del proclamat desinterès religiós i de considerar la religió com a problema al sorgiment d'un clima, d'una atmosfera, que col·loca la religió en les zones més càlides i suggerents

del pensament. Pensar la religió s'ha tornat necessari, fins i tot imprescindible; tant, que si és pretén d'arribar a les zones més profundes de la condició humana, és obligat el pas per la religió. Encara més, si es volen afrontar totes les complexíssimes realitats del món de la raó, cal passar pel fenomen de la religió, perquè les formes expressives del lllindar, del límit, la forma d'afrontar l'ésser humà, la qüestió del sentit i el significat, o bé l'àmbit d'allò que no es pot predir, les interrelacions de molts camps de les praxis humanes, ens porten al lloc del pensament que topa amb la religió. No afrontar aquestes qüestions per un rar tabú del pensament, o bé prescindir dogmàticament de l'àmbit religiós, és deixar l'àmbit religiós per exigències racionalistes, és un tancament difícilment acceptable pel pensament actual.

Aquest assaig de José M. Mardones no ens ha fet una previsió d'aquest moviment, sinó que ens assenyala l'evidència d'aquesta situació tan interessant en el clima de la filosofia actual i ens invita a prendre-hi part.

Interpel·lació pastoral

Si la modernitat i el gran enfrontament fe i raó van portar grans convulsions en la vida de l'Església i moltes inquietuds pastorals van esbrinar nous mètodes per evangelitzar (recordem, sinó, els mètodes per fer lectures creients de la realitat i els mètodes nascuts de teologies, que han intentat intel·ligència de la fe i donar raó de l'esperança des de perspectives filo-

sòfiques nascudes de la modernitat), ara cal un mètode per evangelitzar en aquesta cultura del pensament dèbil, postmoderna, que és pregunta pel Misteri perquè copsa el lllindar dels límits. Cal, doncs, una gran creativitat en el mètode. Podem dir, però, que aquest no serà ni moralista, ni legalista, ni ideologista, ni sentimentalista, ni psicologista. Tindrà, doncs, una postcrítica per no quedar reduït a cap d'aquests mons, però els tindrà tots ells presents. Potser per això caldrà preguntar-se si no serà en els mateixos evangelis on trobarem el mètode que

Cal una mètode per evangelitzar en la cultura del pensament feble que es pregunta pel misteri.

precisament el pensament actual va cercant inquietament sense acabar-hi d'arribar. Crec que de la Paraula i la història de la Salvació emergeix la raó vital i transcendental que ens cal per interpretar el sentit de la vida humana, i que l'encarnació pot ser la clau de volta que anhela i desitja la recerca creativa del pensament actual, que pot estar molt a prop de l'home mendicant de Salvació.

3. Estudi de la Fundació Santa Maria sobre els joves del 99

Perfil dels joves segons la seva religiositat (dades en percentatge)

	Catòlics practicants	Catòlics no practicants	No catòlics
<i>Sexe</i>			
Home	44,1	50,6	59,3
Dona	56,0	49,4	40,6

Edat

15-17	38,0	27,8	25,6
18-20.	27,0	31,2	32,6
21-24	34,9	40,7	41,6

Classe social

Alta	1,8	0,8	1,1
Mitja alta.	40,3	32,4	35,0
Mitja baixa	39,7	48,7	45,9
Baixa-treballadora	15,9	15,9	16,6

Estudis

ESO	27,8	16,4	16,0
Batxillerat.	27,9	25,3	29,0
FP	17,7	13,0	12,7
1r cicle universitat	21,8	24,5	29,3
2n cicle universitat	8,8	10,1	11,5

Posició política

Esquerra	15,5	22,4	34,3
Centre esquerra	37,2	41,9	36,5
Centre dreta	16,0	14,7	6,9
Dreta.	10,6	4,3	3,4

Comunitats autònomes

Andalusia	24,0	16,9	13,8
Canàries	5,6	3,1	3,9
Castella-Lleó	7,8	4,7	5,4
Catalunya	7,6	23,0	15,9
Comunitat valenciana	7,5	9,8	12,4
Galícia	8,3	7,1	4,1
Madrid	10,9	11,6	17,2
Euskadi	3,9	4,3	8,5

Sense contestar el 19%

Importància de Déu en les seves vides (percentatge sobre la població)

Dinamarca	56
França	50
Holanda	48
Alemanya	42
Gran Bretanya	40
Itàlia	31
Espanya	25
Irlanda	18

Tipologia de la socialització religiosa per països (dades en percentatge)

	Distanciament. Pèrdua de la dimensió religiosa	Conversió i inserció a la dimensió religiosa	Transmissió de la irreligió	Transmissió de la religió
Total	27	5	45	22
Irlanda	10	3	84	3
Itàlia	26	2	67	6
Espanya	35	2	57	6
Portugal	20	5	60	15
França	38	5	34	24
Bèlgica	38	2	47	14
Països baixos	26	5	46	24
Alemanya	24	6	39	32
Gran Bretanya	21	10	38	31
Dinamarca	22	12	22	45
Noruega	19	10	27	44
Suècia	16	9	15	60
Finlàndia	25	11	58	13
Àustria	25	5	58	13
Islàndia	19	10	57	14

Evolució de la religiositat juvenil 1960-1999 (percentatge sobre la població)

	1960	70	75	84	89	94	99
Catòlics practicants	91	62	45	45	45	45	35
Catòlics no practicants	8	18	23	29	29	32	32
No catòlics		20	29	25	24	22	26

Grau d'importància per als joves de diversos aspectes de la vida (percentatge sobre la població)

	Molt important	Força important	No molt important	Gens important
Família	70,2	28,2	1,2	0,3
Amics coneguts	58,7	37,3	3,5	0,3
Treball	57,4	38,0	3,5	0,8
Guanyar diners	49,2	42,5	7,2	0,9
Lleure oci	46,0	45,7	7,6	0,7
Estudis. Competència professional	41,0	47,8	8,2	2,5
Vida moral digna	41,8	44,3	10,0	2,7
Vida sexual satisfactòria	36,8	46,3	12,1	2,4
Religió	6,5	18,6	38,8	35,2
Política	3,6	12,4	41,4	41,2

Creença en diferents mitjans per resoldre problemes (per ordre i percentatge)

Horòscop i astrologia	41
Predicció del futur	32,8
Curanderos	28,9
Parapsicologia	19,5

Lectura de les dades estadístiques referents a la religiositat

Pràctica religiosa:

La davallada de la pràctica religiosa setmanal no s'atura, i tot sembla indicar que el descens no ha arribat a la seva fi. En el 99 estem vuit punts per sota de les dades del 84. La pràctica religiosa setmanal en els joves és residual, es mantenen les pràctiques espaiades per motius del calendari (Nadal, festes majors, romeries, convivències...), tot i que també presenten una baixa sostinguda.

D'altra banda, hi ha una adhesió més important a la pràctica religiosa quan es donen raons de circumstàncies personals (exàmens, malaltia...). És, doncs, un indicador de la importància dels elements subjectius i individuals: el fet religiós és vàlid en tant que és vàlid per a mi.

Continua essent més forta la pràctica religiosa de les noies que la dels nois. I també és més important en el primer i segon cicles d'universitat, que no pas en els nivells de batxillerat o formació professional.

Continua essent superior la pràctica religiosa de les noies que la dels nois.

Hi ha més joves de dretes en les pràctiques religioses establertes com a obligatòries per l'Església; en canvi, en la pràctica ocasional, desapareix la importància de l'orientació religiosa.

Hi ha més joves de dretes en les pràctiques religioses establertes com a obligatòries.

Creences religioses

En les darreres dècades hi ha un percentatge significatiu de joves que

manifesten que no creuen en Déu, un lleuger descens dels que diuen que no creuen en el pecat i es manté la creença en la vida futura, tot i que s'incrementa molt la creença en la reencarnació i queda molt diluïda la creença en la resurrecció, que s'entén més com la immortalitat de l'ànima. Com sempre, la creença en el món juvenil femení és força superior a la del masculí. El percentatge de joves que diuen creure en el Déu dels cristians rep l'acord del 60%.

Es manté la creença en la vida futura, sobretot per l'increment de la creença en la reencarnació.

Quan un jove és considera religiós?

Per als joves, ser una persona religiosa vol dir que es compleixen els requisits següents: creure en Déu, ser una persona honrada i amb esperit humanitari, resar, encara que sigui de tant en tant, i tenir alguna pràctica religiosa, en primer lloc; mantenir algun lligam amb l'Església, en segon lloc, preguntar-se sobre el sentit de la vida, en tercer lloc.

Tenir una pràctica sexual segons indica el magisteri de l'Església, així com les postures sobre l'avortament, l'eutanàsia, etc. no apareixen com a condicions per ser una persona religio-

sa, tan sols ho és per a un grup molt reduït de joves.

És curiós que el seguiment i l'adhesió a la doctrina del magisteri de l'Església sigui considerat una condició per ser religiós per part de les persones joves que es consideren atees i no pas per part dels que se senten religiosos.

Actituds davant l'Església

No arriba al 3% el percentatge de joves que assenyala l'Església com un espai on es diuen les coses més importants per orientar les seves vides; fins i tot en aquells que es defineixen com a catòlics practicants el percentatge sols arriba al 10%.

Preguntats els joves pel seu record en les relacions amb l'Església (sacerdots, religiosos i religioses, parròquia, escola, etc.), més d'un de cada cinc assenyala, sense inducció prèvia, no haver tingut contactes amb l'Església, i arriba al punt de declinar d'emetre judici sobre la pregunta, Cal assenyalar el 40% de joves que en fan una valoració positiva, sense oblidar, però, el 31% que resten indiferents. En les respostes positives, l'accent es posa en les relacions humanes, i en els judicis negatius, en l'àmbit religiós i moral.

Actituds davant els fenòmens esotèrics

L'actitud dels joves davant dels mètodes i sabers parareligiosos, com ara l'horòscop, l'astrologia, el tarot

o recórrer a persones amb poders o magnetismes especials, és de relativa acceptació, especialment pel que fa a l'horòscop i a l'astrologia. No sembla que les pseudocreences substitueixin les creences tradicionals de la fe, malgrat que les creences en l'horòscop i la reencarnació augmentin notablement. Les noies presenten davant aquests tipus de creença també més credulitat que els nois, i els joves amb menys nivell educatiu també manifesten més credulitat per aquests temes.

Els joves mostren una relativa acceptació dels fenòmens esotèrics.

Davant les sectes i els nous grups religiosos, el desconeixement i la desconfiança són la tònica general.

La socialització religiosa dels joves es troba en plena crisi.

Socialització religiosa dels joves

La socialització religiosa dels joves és en plena crisi, fallen fonamentalment la transmissió familiar de creences i valors religiosos, i són molt residuals el prestigi i la importància que es dona a l'àmbit religiós. Podríem dir que la indiferència i el gran oblit són característiques de la situació present.

Tipologia religiosa dels joves del 99

Les tipologies que utilitza el treball són les següents:

a) Irreligiosos (5,94 %): són joves que tenen com a element central l'altíssima justificació del terrorisme i la violència al carrer. Són propers, per antisistema, a les reaccions violents o bé agressives i, en tot cas, provocadores; normalment afirmen que no creuen en Déu i no accepten amb contundència el Déu dels cristians, i en molts casos no troben cap raó per creure.

b) Nominalista-normativista (21%): són els joves que entenen que per ser considerat religiós cal seguir les normes i pautes que marca l'Església, però sorprenentment no consideren requisits per ser religiós el compliment sobre les relacions prematrimonials, el consum de drogues, l'avortament o l'eutanàsia. És un jove que creu que ser honrat i ajudar els altres, especialment els més necessitats, preguntar-se pel sentit de la vida, no són requisits necessaris per ser considerat religiós. És normativista sols de forma nominal, es tracta de casar-se per l'Església i de seguir la pràctica de ritme del cicle de la vida (bateig, primera comunió, casament i exèquies, i alguna presència en el calendari de festes locals).

c) No religiós humanista (33,19%): és un col·lectiu molt poc religiós; per a ells la persona religiosa és la que ajuda els necessitats, és honorada i es pregunta pel sentit de la vida. La condició de religiositat solament es valora per criteris humanistes, no cal pertànyer a

una església o donar importància a una certa transcendència. És la secularització total del fet religiós. Els joves més religiosos d'aquest col·lectiu se centren en els preceptes sexuals, mentre que els menys religiosos ho fan en el rebuig a la pena de mort.

d) Moralista religiós (6,96%): és un grup reduït que té molt clar que per considerar-se religiós cal posar l'accent de manera molt significativa en els comportaments morals, la castedat i en el refús claríssim a les drogues, l'avortament i l'eutanàsia. Són els més joves i, proporcionalment, trenquen la línia dominant: són més nois que noies. La pràctica dominical és ben palesa com a obligació i mandat.

e) Catòlic autònom (32,91%): són els joves que es consideren més religiosos, els joves que de manera més clara accepten el Déu cristià. Creure en Déu, resar i tenir alguna pràctica religiosa són elements molt importants, però tan sols un 10% d'ells accepta plenament les propostes del magisteri de l'Església. La immensa majoria no entén aquesta sintonia amb l'Església jeràrquica i viu una religiositat molt mediatitzada per les seves opinions o els seus judicis personals. En molts casos es consideren persones molt religioses però no estan a gust en el si de l'Església.

Breu epíleg

Tot aquest article anomenat "Taula de treball", tot començant amb unes opinions molt lliures, pretenia sense complexos fer una crítica un xic dura

contra allò considerat "culturalment correcte", que crec que és dins i fora de l'Església. En la vida ordinària de la pastoral s'escolten, tot donant-los molt crèdit, veus de la "intel·ligència catòlica" que són molt dòcils a la cultura dominant i hipercriticistes enfront del Magisteri ordinari de l'Església. Aquesta situació, personalment, la veig greu perquè en el fons és secularitzar la bella i radical novetat que porta l'Església tot reduint-la a humanisme transcendentalista.

Després, José M. Mardones assenyala una nota molt important en el clima de la filosofia actual: descobrir el llindar del coneixement de la raó positivista i els límits de la raó il·lustrada, i obre un espai creatiu i complex per veure que la transcendència, la pregunta pel sentit, el símbol i l'experiència humana obliguen la raó alliberada a preguntar-se de manera creativa i no encotillada i codificada per Déu.

I un cop llegides les dades del treball de la Fundació Santa Maria sobre la nostra joventut en aquest país, referides al 1999, he sentit la necessitat de fer unes reflexions pastorals que apunten vers la revisió del mètode. Crec que en la Revelació continguda en la Paraula tenim l'estructura original del mètode, que sintonitza amb inquietuds del pensament del nostre temps i que són del tot necessàries en aquest moment de manca de catequesi i d'urgència per evangelitzar de nou i de soca-rel.

Proposo com a principis de reflexió pel mètode pastoral les següents pautes:

a) El cristianisme és un esdeveniment que reclama no un moviment del coneixement per dominar o arribar, sinó un moviment de la raó i del coneixement per reconèixer l'esdeveniment amb la seva dimensió ontològica, que és la resposta i la realitat que ens constitueix.

b) Per tenir el caràcter d'esdeveniment per a mi, per a tothom, ha de ser actual i radicalment present, constitutiu del que realment sóc.

c) Caldrà fer-se ressò de les evidències, causalitats en què es descobreix l'esdeveniment de Crist que ve a nosaltres com a resposta ontològica del que realment sóc.

d) L'esdeveniment reclama un encontre, i tota fe es realitza en un espai concret, en uns rostres concrets i en una història de la qual en som protagonistes.

e) No es pot reduir l'esdeveniment cristià a moral-legalisme, ideologia o pensament humanista. L'esdeveniment és el primer i tota la resta sols serà consciència.

f) L'encontre és el mètode de la Revelació. Hi ha quelcom de comú en

*No es pot reduir
l'esdeveniment cristià
a moral-legalisme,
ideologia o pensament
humanista;
l'esdeveniment és
el primer.*

l'experiència del patriarca Abraham i Maria la Verge, en Moisès i en sant Josep. Com tants altres homes i dones, han sentit la crida del *Vine* a través d'un encontre, i en ell tota la carn d'un esdeveniment que ve a tu i et revela el sentit original de tot, i l'arrel, el sentit i el destí del nostre jo, misteri del que som.

g) Pedagogia de l'encontre, i aquí m'aturo i em demano com a pastoralista saber trobar aquelles pautes perquè l'esdeveniment que pot arribar a descobrir-me a mi mateix no se m'escapi en la irrellevància, i endinsat en la cultura de l'evasió perdi l'oportunitat que es deriva de l'encontre. És, doncs, el compromís de treball que m'urgeix com a resposta adequada en aquesta hora de Nova Evangelització.

La butlla *Incarnationis mysterium*. Aproximació a la seva lectura

JOSEP URDEIX, delegat diocesà de Pastoral Litúrgica.

La publicació de la butlla *Incarnationis mysterium*, en la qual es donava a conèixer la convocatòria del Gran Jubileu de l'any 2000, no va suposar cap mena de sorpresa. Era ben bé una carta esperada des de feia temps. Era una carta anunciada des de feia cinc anys i que Joan Pau II ens feia arribar quan ell va pensar que era el moment oportú.

En realitat, la Carta Apostòlica *Tertio millennio adveniente*, datada el 10 de novembre de 1994, ja ens avisava de la celebració del Jubileu. Per més que no fos amb la fórmula canònica prevista, el Jubileu ja estava anunciat i amb tots els detalls de les seves etapes preparatòries molt ben definits.

¿Per què, doncs, amb més d'un any d'antelació abans d'inaugurar l'any jubilar, es feia aquesta convocatòria i no pas en una data més propera a l'inici de l'Any Sant, per tal que incidís amb més força en la seva preparació immediata? La resposta a aquesta pregunta només podem mirar d'endevinar-la. Pot ser aquesta tan senzilla. Amb el sistema que té el Papa per enviar les seves cartes (i no és pas que hi tinguem res a dir, però no és el dels missatges personalitzats com fan gairebé totes les empreses avui dia), si la carta hagués estat enviada més tard,

no hauria arribat als seus destinataris. A l'Església ens refiem de la *comunicació* dels sants. A més a més, encara que no ens trobem en aquelles èpoques en les quals no era fàcil divulgar, per mitjà d'un laboriós treball dels copistes, exemplars d'una butlla, és possible que des de Roma es pensi que no per més paper escrit que circuli, l'índex de lectura serà més alt. Els documents eclesials circulen, doncs, en gran part, fent-nos passar caritativament d'uns a altres el seu missatge. De fet, això és el que ha passat amb la *Incarnationis mysterium*. El seu contingut bàsic ha anat o va arribant a tots els fidels perquè algú els l'ha comunicat de paraula. L'objecte d'aquestes línies és el de rellegir una vegada més la butlla –llegir-la, no podem dubtar que ja ho hem fet– fixant-nos en aquelles particularitats que més poden ajudar que res d'aquesta Carta ens passi per alt per després poder-ho comunicar als altres.

Anem, doncs, a suggerir unes pistes orientadores amb vista a aquesta relectura.

Una carta “d'Advent”

Deixant de banda el possible motiu assenyalat amb relació a la data de la

seva publicació, hi ha un altre aspecte profundament significatiu. *Incarnationis mysterium* porta data de 29 de novembre de 1998, I diumenge d'Advent. Aquest detall és molt il·lustratiu. Ens emmena a les primeres línies de la primera encíclica de Joan Pau II, *Redemptor hominis*, escrita durant els primers mesos del nou pontificat. "Aquest temps –ens hi deia– en el qual Déu m'ha confiat... el servei universal vinculat a la Càtedra de sant Pere a Roma, es troba ja molt proper a l'any dos mil. (...) Per a l'Església... aquell serà l'any del gran jubileu." I hi afegia, unes línies més avall: "Nosaltres ens trobem, en certa manera, en el temps d'un nou Advent." "Un nou Advent de la humanitat", tal com l'anomena en les darreres línies de l'encíclica, són els anys que precedeixen el dos mil: una data en la qual Joan Pau II ja va fer prestar atenció en el seu primer missatge *urbi et orbi*, el 17 d'octubre de 1978, en acabar la missa celebrada conjuntament amb el Col·legi cardenalici, l'endemà de la seva elecció papal.

No ens pot resultar estrany, per tant, que, pràcticament un any abans del 2000, després de cantar la primera antifona del temps d'Advent (*Anunciate populus et dicite: Ecce Deus Salvator noster veniet*), el Papa pensés que havia arribat el moment de signar la *Incarnationis mysterium* per tal que l'Església i el món en prenguessin consciència, com en l'antifona que introdueix el *Magnificat* de la primera pregària de cada Advent, que *Ecce nomen Domini venit de longinquo, et claritas eius replet orbem terrarum*. ¿Com no hem d'intuir, davant aquesta antifona, que *de longinquo* evoca els

dos mil·lennis transcorreguts des del moment de l'encarnació del Verb i que la llum de la seva presència va omplint tota la terra?

No es pot dubtar que la butlla és escrita en clau d'Advent o, si més no, des d'unes connotacions pròpies de l'Advent. El qui l'ha escrita sap que la butlla serà llegida en la darrera etapa de preparació al 2000, és a dir, en el temps de preparació per a un Nadal singular, com es diu en la *Tertio millennio adveniente* (n. 31): "El 2000, pel fet d'incloure-hi la memòria del naixement del Crist, es troba intrínsecament marcat per una connotació cristològica."

No es pot dubtar que la butlla és escrita en clau d'Advent.

Situats en aquesta tessitura d'Advent, aturem-nos-hi un moment. L'Advent, en realitat, ens introdueix en un temps que determina una espera molt particular. L'Advent és un temps d'espera perquè és el temps de la vinguda del Senyor, que "es fa present" en un moment determinat. És aquesta vinguda i aquesta presència del Senyor les que fan néixer en nosaltres l'esperança que no enganya. L'espera de l'Advent la trobem tipificada en les verges que esperen la vinguda de l'espòs. Les verges no són a casa seva esperant que un dia arribi l'espòs. Les verges, arribat ja el temps de la vinguda de l'espòs, esperen, són a punt, en el lloc on la vinguda esdevindrà presència i convit de noces.

És amb aquesta actitud i d'aquesta manera com –també nosaltres– som convidats a viure situats vora les portes de l'any 2000. És en aquesta perspectiva de l'Advent, viscut a l'empара de la vinguda del Senyor –que tindrà el seu moment culminant quan la seva presència segelli la seva vinguda– que adquireix ple sentit la primera frase de la butlla: “Amb la mirada fixa en el misteri de l'encarnació del Fill de Déu, l'Església es prepara per travessar el llindar del tercer mil·lenni.”

Contemplació i escolta

Aquesta frase que acabem de citar, que no és exhortativa sinó enunciativa, posa a la nostra consideració com viu l'Església aquest moment precís i, en conseqüència, ens emmena vers l'actitud que també els seus membres hem de fer nostra: una actitud de contemplació que haurà de tenir moltes conseqüències.

Fixem-nos en el que se'ns hi diu: “Amb la mirada fixa en el misteri de l'encarnació”. La nostra mirada –la nostra *mirada de fe*, se'ns dirà més endavant– posa la seva atenció en un misteri. Travessar el llindar del tercer mil·lenni és, doncs, per als cristians, un fet d'ordre espiritual. La nostra mirada interior posa el seu centre d'atenció en un misteri i ho fa amb la confiança que Déu mateix obrirà els nostres ulls perquè aconseguim de veure el que ell ens vol donar a entendre. És, aquesta, una gràcia que hem d'esperar del Jubileu, si el vivim tot ell sense apartar la mirada d'aquest misteri. Un misteri amagat, en un primer

moment, darrere el vel immaculat de la santa virginitat de Maria, perquè no oblidem mai que, en la Encarnació del Fill, tot és obra de Déu. Un misteri que, en ell mateix, fa que fixem la nostra mirada (n. 3) en el misteri de la Trinitat. En el do que el Pare ens fa del seu Unigènit per l'acció de l'Esperit. L'encarnació ens porta al ple misteri de Déu, del Déu que ara podem contemplar sota el vel de la fe, amb la confiança que els nostres ulls, a la fi, podran contemplar eternament el seu rostre.

*Travessar el llindar
del tercer Mil·lenni és
per als cristians un fet
d'ordre espiritual.*

El misteri de l'Encarnació, d'altra banda, té el seu primer moment de visibilitat en el naixement de Jesús a Betlem. El Gran Pastor de les ovelles, en començar a manifestar-se en carn mortal, és anunciat i revelat com a Salvador a uns humils pastors, que van anar a *veure* el que se'ls havia comunicat, per tal de dir després als altres el que havien *vist* i escoltat. Així començava a ser un fet que la presència de Crist il·lumina la sencera història humana i que “en trobar Crist, tothom descobreix el misteri de la seva pròpia vida” (n. 1).

La nostra mirada, la nostra *mirada de fe*, no assoleix una visió clara del que contempla si no és acompanyada de l'escolta interior, de l'atenció a allò

que ens diu aquell que ens fa el do de guiar-nos al coneixement de la veritat sencera (cf. Jn 16,13). Per això el Papa (n. 2) ens diu: “Des de la meua primera encíclica, *Redemptor hominis*, he mirat vers aquesta data (l’any 2000) amb l’única intenció de preparar els cors de tothom a esdevenir dòcils a l’acció de l’Esperit”. Si la preparació del Jubileu ha tingut aquesta connotació, molt més l’ha de tenir la seva celebració. Hem de tenir els ulls fïts en el misteri de Crist –el misteri que dóna sentit a la celebració cristiana de l’any 2000– i hem de tenir l’escolta sense apartar-la de l’Esperit, per tal que ens sigui donada la gràcia que els nostres ulls es vagin obrint a la llum d’aquell que, en venir al món, il·lumina tots els homes (cf. Jn 1,9).

Missió i testimoni cristià

Continuant amb aquest mateix llençatge, la butlla ens introdueix en les conseqüències que ens han de portar, al llarg del Jubileu, aquestes actituds espirituals. “L’entrada del nou mil·lenni anima la comunitat cristiana a estendre la mirada de fe vers nous horitzons del Regne de Déu” (n. 2). En altres paraules, la contemplació del misteri de Crist ens ha de portar a la missió, a donar testimoni de vida cristiana, a ser missatgers de l’evangeli en el món dels nostres dies. En aquest moment –en expressió del Papa– els cristians s’han de sentir animats a ser “conscients de dur al món la llum veritable, Crist el Senyor” (n. 2).

Aquest anunci de l’Evangeli serà presentat d’una manera més creïble

davant el món si l’Església dóna testimoni de ser fidel, en tot, a la voluntat de Crist. Per això, Joan Pau II insisteix, de diverses manes, en la tasca que ha de dur a terme la comunitat eclesial per viure en la unitat, aquella unitat que ha d’atreure tothom vers la fe en Crist. La comunitat dels qui creuen

*L'anunci de l'Evangeli
serà més creïble si
l'Església dóna
testimoni de ser més
fidel a Crist.*

en Crist, ens diu, “ha de romandre unida i créixer en la seva vida de comunió” (n. 2). Aquest és un primer estadi de comunió que ha de portar –tenint present el caràcter ecumènic del Jubileu– a “fer-nos capaços d’arribar a manifestar visiblement en la plena comunió la gràcia de la filiació divina inaugurada pel baptisme” (n. 4). Ampliant aquest cercle, i més enllà de l’ecumenisme, el Papa confia que la celebració jubilar “pugui afavorir un nou pas en el diàleg recíproc –amb el poble jueu i els seguidors de l’Islam– fins que un dia, jueus, cristians i musulmans, tots junts, ens donem a Jerusalem el bes de la pau” (n. 2).

Aconseguir aquests objectius no haurà de ser únicament el resultat dels esforços de tot el que pugui fer-se, o del que puguem fer, per viure en la comunió de la fe i de la caritat, per avançar en el camí de la unitat i perquè doni fruit el diàleg interreligiós,

sinó que suposarà que es faci present, al llarg del Jubileu, una intensa, since- ra i constant pregària a fi que Déu ens concedeixi aquests dons per al bé de l'Església i de tots els homes.

Altres factors que defineixen la vivència jubilar

L'any jubilar “introdueix tota l'Església en un nou període de gràcia i missió” (n. 3). Amb aquesta frase tan senzilla, podríem dir que la butlla ens fa el resum de tot el que n'hem anat subratllant. *Nou període*, és a dir, un nou cicle en la vida secular de l'Església, caracteritzat per aquests dos accents: el de la *gràcia*, el de l'acció de Déu que porta, per mitjà de l'Esperit, el timó de l'Església; i el de la *missió*, el de la urgència per difondre, amb renovat ardor apostòlic, la llum de l'Evangeli.

L'any jubilar introdueix tota l'Església en un nou període de gràcia i de missió.

Al costat d'aquesta significativa frase, trobem altres expressions que amb la mateixa senzillesa ens van definint el que haurà de ser el Jubileu, fent-nos-en descobrir diverses facetes.

N'hi ha prou, aquí, que les enumereu perquè assoleixin un mínim relleu.

1) El Jubileu ens ha d'ajudar a “descobrir els trets de la presència de

Déu en el nostre temps” (n. 3): és a dir, ens ha de portar a estar atents a la iniciativa divina en el marc del nostre treball de recerca per fer que la missió de l'Església sigui més eficaç en els nostres dies.

2) “L'any sant ha de ser un cant de lloança únic i ininterromput de la Trinitat” (n. 3): una dimensió de Jubileu que hauria de brollar espontània de la contemplació del misteri de Crist, de la seva encarnació i de la seva redempció –duta a terme amb la seva mort i resurrecció–, però que és bo que se'ns recordi de manera explícita.

3) Assenyalem, en tercer lloc, una faceta que, amb accents diversos, va recorrent la butlla: “El temps jubilar ens introdueix en el sòlid llenguatge que la pedagogia divina de la salvació usa per impulsar l'home a la conversió i la penitència” (n. 2).

És l'escolta amb major intensitat a la crida de Jesús a la conversió (cf. n. 5), juntament amb les obres pròpies de la conversió –la penitència– la que farà que celebrem el Jubileu, units a l'Església sencera, talment una etapa significativa el nostre camí vers la plenitud en Crist. La sinceritat de la nostra resposta a la crida de Jesús farà que ens sentim incorporats a la llarga història de santedat que ha brollat “de la pràctica del Jubileu i dels fruits de conversió que la gràcia del perdó ha produït en tants creients” (n. 5).

Aquesta gràcia del perdó, com a fruit de la conversió i de la penitència a les quals ens convida el Jubileu, no solament intensificarà la vida cristiana

en cadascun dels fidels, sinó que aconseguirà una purificació de l'Església sencera, que podrà començar l'etapa del tercer mil·lenni amb un rostre més net, amb la llum de Crist resplendint amb major claredat en els seus ulls, a fi que tots els homes se sentin cridats a obrir les portes del seu cor al Redemptor.

***L'Església del nou
Advent ha de ser
l'Església de
l'Eucaristia i la
Penitència.***

Aquesta exercitació penitencial de l'any jubilar ens porta, per altra banda, a no oblidar l'orientació que el pontificat de Joan Pau II ha tingut des dels seus començaments. Orientació que formulava així en la *Redemptor hominis* (n. 20): “És cert que l'Església del nou Advent, l'Església que es prepara contínuament per a la nova vinguda del Senyor, ha de ser l'Església de l'Eucaristia i de la Penitència. Només sota aquest aspecte espiritual de la seva vitalitat i de la seva activitat, és aquesta l'església de la missió divina, l'Església *in statu missionis*, tal com ens l'ha revelada el Concili Vaticà II”. O, en altres paraules de la mateixa encíclica (n. 10): “La tasca fonamental de l'Església a totes les èpoques i particularment a la nostra és de dirigir la mirada a l'home, orientar la consciència i l'experiència de tota la humanitat vers el misteri de Crist, ajudar tots els homes a tenir familiaritat

amb la profunditat de la redempció que es realitza en Jesucrist.”

Ens adonem, així, com termes o qüestions que es podrien presentar aïllats, a causa del valor intrínsec de cada un d'ells, com ara la conversió, la gràcia, el perdó i la missió, els hem de viure i ajudar-los a viure amb una unitat coherent al llarg del Jubileu.

Els signes jubilars de sempre

Aquestes línies o accents de la *In-carnationis mysterium* que acabem d'apuntar, serien suficients per valorar adequadament les característiques espirituals de la celebració del Gran Jubileu. Però la butlla no s'hi atura. Continua recordant a tots els fidels aquells “signes” que han configurat al llarg de la història les celebracions jubilars i, a més, assenjala aquells que han de ser particulars del Jubileu del 2000.

En el primer cas, el dels “signes” de sempre, que a primera vista no semblava que calgués recordar, se'ns retornen a la memòria perquè els valorem en l'actualitat en tot el seu sentit, com a expressió de fe i de pietat.

***El primer dels signes
que han configurat
tradicionalment la
pràctica religiosa ha
estat el pelegrinatge.***

1) D'aquests signes que tradicionalment han configurat la pràctica jubilar, el primer és el del "pelegrinatge" (n. 7). És el signe que evoca el camí personal ascètic del creient seguint les petjades del Redemptor i que fa que les fites de la fe guiïn el nostre itinerari personal des que sortim del si matern fins que assolim la fi del camí al si d'Abraham.

Perquè la vivència de la fe ompli de contingut espiritual l'itinerari del pelegrinatge i el distingeixi d'altres itineraris possibles que, per una o altra raó, es poden portar a terme, el Papa ens indica les actituds i els actes concrets que fan del pelegrinatge un camí de fe. Ens diu: "Mitjançant l'abstinència, el dejuni i l'oració, el pelegrí avança pel camí del pelegrinatge cristià, i s'esforça a arribar, amb l'ajuda de la gràcia de Déu, a 'l'estat de l'home perfecte, a la maduresa de la plenitud de Crist' (Ef 4,13)". Aquest és el camí interior que s'ha de fer expressiu a través del pelegrinatge, que el cristià duu a terme en ocasions concretes i per motius determinats.

D'altra banda, també ens introdueixen en el sentit del pelegrinatge les etapes que el defineixen i que queden posades en relleu, de manera tan breu com explícita, en aquestes paraules del document "El pelegrinatge en el Gran Jubileu de l'Any 2000" (Consell Pontifici per a la pastoral dels emigrants i itinerants): "La dinàmica pròpia del pelegrinatge assenyalava clarament unes etapes que el pelegrí recorre com a paradigma de tota la seva vida de fe: la *partida* posa de manifest la seva decisió d'avançar vers la meta i d'assolir

els objectius espirituals de la seva vocació baptismal; el *camí* el porta a la solidaritat envers els seus germans i a la preparació necessària per a la trobada amb el seu Senyor; la *visita al santuari* el convida a l'escolta de la paraula de Déu i a la celebració sacramental; el *retorn*, finalment, li recorda la seva missió al món, com a testimoni de la salvació i constructor de la pau. És important que aquestes etapes del pelegrinatge, emprès en grups o de forma individual, estiguin jalonades per actes culturals, que mostrin la seva veritable dimensió, utilitzant a aquest efecte els textos suggerits pels llibres litúrgics" (n. 32).

2) El segon signe és el de la "porta santa" (n. 8). És el signe que ha deixat empremta en les grans basíliques patriarcal de Roma durant els segles en què els Jubileus tenien la ciutat apostòlica com a centre únic de pelegrinació.

El Papa ens evoca clarament el sentit cristològic que representa per al pelegrí travessar el llindar d'aquesta porta que només té els muntants oberts durant l'Any Sant.

Travessar la porta santa és un gest que expressa de manera significativa la fe que té posada en Crist aquell qui fa el camí vers la casa del Pare. La fe d'aquell qui, atent a la veu del Bon Pastor, es deixa guiar per ell pel camí just. La fe d'aquell que no solament confessa que Crist és el Bon Pastor de les nostres ànimes, sinó també la porta mateixa (cf. Jn 10,7). L'única porta, que ens porta a la taula del banquet que Déu prepara per a tots els seus

fills, per a tots els qui han recuperat, amb el seu perdó, la gràcia de la seva amistat.

Travessar la porta santa és un acte de fe en Crist, que és la nostra esperança (1Tm 1,1), perquè ningú que cregui en ell no se'n sentirà decebut (cf. Rm 10,11). La porta santa obre el nostre cor a l'esperança; ens omple d'esperança de vida eterna. Si se'm permet una comparació, recordaré que Dant posa a la porta de l'infern una inscripció en aquests termes: "*Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!*". La porta santa, podria dur, altrament, escrit: "Porta de la veritable esperança".

*El signe de la porta
santa ens recorda el
respecte amb què
hem de travessar el
llindar dels nostres
temples.*

El signe de la porta santa, concentrat en unes poques portes, que no s'han de multiplicar, malgrat la celebració del Jubileu en totes les esglésies locals, pot ser motiu d'una amable catequesi sobre el respecte amb què hem de passar les llindes de tots els nostres temples. Recordar que a través de les seves portes entrem en un lloc sagrat, dedicat al Senyor i a la nostra santificació, podria esdevenir profitós per posar l'accent en les actituds que han d'acompanyar la nostra estada a l'interior de les cases de l'Església.

3) El tercer d'aquests signes és el de la "indulgència" (n. 9-10), a través del qual experimentem com s'afegeix, a la gràcia del perdó dels nostres pecats, el do que ens fa perdre el llast que resta en nosaltres per haver pecat.

Per recordar el sentit de la indulgència, a la qual és habitual que facin esment les butlles de convocatòria dels anys sants, n'hi haurà prou de citar unes línies de la *Incarnationis mysterium*. D'aquesta manera, veurem quins aspectes sobre el do de la indulgència queden accentuats en aquest document.

Abans de tot, el lloc en què se situa la indulgència en el procés penitencial del pecador: "En confessar els seus propis pecats, el creient obté realment el perdó i pot participar novament a l'Eucaristia, com a signe de la comunió recuperada amb el Pare i amb la seva Església. Amb tot, des de l'antigor l'Església ha estat sempre profundament convençuda que el perdó, concedit de forma gratuïta per Déu, implica com a conseqüència un canvi real de vida, una progressiva eliminació del mal interior, una renovació de la pròpia existència. L'acte sacramental havia d'estar unit a un acte existencial, amb una purificació real de la culpa, que precisament s'anomena penitència. El perdó no significa que aquest procés existencial sigui superflu, sinó que més aviat obté un sentit, és acceptat i acollit.

"En efecte, la reconciliació amb Déu no exclou la persistència d'algunes conseqüències del pecat, de les quals cal purificar-se. És precisament en aquest àmbit on pren relleu la indul-

gència, amb la qual s'expressa el do total de la misericòrdia de Déu" (n. 9).

En segon lloc, el sentit que pren la indulgència en el context de la comunió dels sants: "La revelació ensenya que el cristià no es troba sol en el seu camí de conversió. En Crist i per mitjà de Crist la vida del cristià és unida amb un vincle misteriós a la vida de tots els altres cristians en la unitat sobrenatural del Cos místic. D'aquesta manera s'estableix entre els fidels un meravellós intercanvi de béns espirituals, pel qual la santedat d'un beneficia els altres molt més que el dany que el seu pecat els hagi pogut causar. (...) Tot ve de Crist, però com que nosaltres li pertanyem, també el que és nostre esdevé seu i adquireix una força que guareix. Això és el que es vol dir quan es parla del 'tresor de l'Església', que són les obres bones dels sants. Preguar per obtenir la indulgència significa entrar en aquesta comunió espiritual i, per tant, obrir-se totalment als altres" (n. 10).

Nous "signes" per al Jubileu 2000

Juntament amb aquests signes que podríem anomenar "tradicionals", el papa ens proposa d'altres: els que han d'adquirir un significat particular en aquest moment singular de la història de l'Església.

Aquests nous "signes" són *la purificació de la memòria*, el de la *caritat* i el de la *memòria dels màrtirs*.

Tot i que la seva formulació pugui semblar innovadora, són signes plena-

ment inserits en l'exercitació espiritual pròpia del Jubileu. Són signes que ens ajuden a concretar les obres bones a què ens ha d'induir la renovació espiritual i de costums pròpia de la celebració jubilar.

El primer signe, la *purificació de la memòria* (n. 11), ens porta a la concepció del perdó. Del perdó que no solament hem de saber demanar a Déu —"que ningú no es vulgui excloure de l'abraçada del Pare"— com a resposta a la crida de conversió, sinó que hem de saber concedir als qui ens han ofès. El Papa fa una crida incisiva perquè es demani perdó per l'antitestimoni cristià que els fills de l'Església han donat al llarg de la història i que no han emmenat a deixar palès que la història de l'Església és una història de santedat. El Papa deixa ben clara la seva insistència que es demani perdó. La frase del Papa és contundent: "Com a successor de Pere, demano (*"flagitamus"* —*exigim*—) que aquest any de misericòrdia, l'Església, persuadida de la santedat que rep del seu Senyor, es postri davant Déu i implori perdó pels pecats passats i presents dels seus fills". No és normal —podríem dir— que el Papa sigui exigent d'una manera tan radical amb l'Església com a tal. Per això no podem deixar passar per alt la seva crida i —deixant de banda la petició de perdó que faci l'Església o que es formuli des de les més altes instàncies eclesials— ens hem de proposar com portem a terme, com concretem, en la vida de cadascun de nosaltres, la nostra petició de perdó davant els qui tenim més pròxims a nosaltres i com nosaltres mateixos perdonem amb generositat, si s'escau, a fi que en les

nostres famílies, en els nostres pobles i ciutats, en les nostres parròquies o diòcesis es visqui el Jubileu com l'any del gran perdó en tots els sentits.

El segon signe, el de la *caritat* (n. 12), constitueix una crida a l'Església sencera perquè, davant les situacions greus d'injustícia que es donen al nostre món, els cristians ajudin a “crear una nova cultura de solidaritat i cooperació internacionals”. També en aquests cas hem de fer un esforç perquè la caritat impregni la nostra vivència del Jubileu i cada un dels actes jubilaris. Cada acte jubilar hauria d'anar acompanyat d'aquella expressió de la “caritat jubilar” que tingués la seva incidència específica en els diversos projectes propis de Càritas parroquial o diocesana.

El Jubileu crida a la caritat davant les situacions greus d'injustícia.

El tercer signe és el de la *memòria dels màrtirs* (n. 13). És la crida a no oblidar una realitat eclesial important: el testimoni de fe i d'amor a Crist dels màrtirs ha recorregut tots els segles –també el nostre– i aquest testimoni enforteix l'Església sencera, alhora que és llavor de nous cristians. La memòria dels màrtirs, no solament ha de dur-nos a lloar el Senyor pel do de la seva presència en l'Església, sinó que també ha de fer que ens preguntem si la nostra fe és prou ferma per

poder seguir el seu exemple, si es dóna el cas.

La butlla del Jubileu 2000 comença amb la invitació a fixar la nostra mirada de fe en el misteri de Crist; i conclou –a part de la referència a Maria, que “engendrà per a nosaltres en la carn el Fill de Déu” (n. 14)– amb la invitació a preguntar-nos sobre la solidesa de la nostra fe en Crist, sobre la sinceritat més profunda de la confessió de la nostra fe i sobre la veracitat i la mesura del testimoni que hi estem disposats a donar.

Els tres “nous” signes incideixen en la maduresa de la conversió, de la caritat i de la fe. De fet, no podem dir que afegeixin res de nou a la celebració del Jubileu, sinó que són signes que la potencien, la fan més viva i concreta, li posen “el plus”, el “iva”, de realisme que el Gran Jubileu, en aquest precís moment històric, necessitava. Si el Jubileu ens ha de conduir –com es diu en les notes que acompanyen el “Ritu de clausura” (n. 2)– a una vida cristiana i eclesial més intensa, com a fruit de les decisions pastorals madurades durant l'Any jubilar, podem dir que aquests tres “nous signes” són indicatius de la preocupació del successor de Pere per accentuar les dimensions pastorals concretes que han d'acompanyar la realitat espiritual del Jubileu.

* * *

Hem procurat aturar-nos en alguns dels accents i els suggeriments que travessen i singularitzen la butlla *Incarnationis mysterium*. Probablement ens

podríem haver aturat en d'altres. Invito que cadascú ho faci, en rellegir-la, per assolir-ne tota la riquesa de contingut.

Cito, per acabar, una frase que defineix amb senzillesa el que ha de ser el Jubileu: “una experiència particularment profunda de gràcia i misericòrdia divina” (n. 6). Si l'Any Sant és això, la resta se'ns donarà amb escreix. Si cada un dels moments meravellosament efimers de l'any 2000 els vivim com instants en què Déu posa la seva mirada sobre nosaltres –com fa sempre i com fa en ritmes i cicles dels segles i de la història– i com moments en què Déu obre la mà per vessar la seva gràcia sobre nosaltres, aleshores no serà estrany que el do de la misericòrdia divina transformi, no solament aquell instant de la nostra vida, sinó la nostra vida sencera.

Experiència de gràcia i de misericòrdia divina. Això, en definitiva, ha de ser el Jubileu. Ho serà si vivim l'any jubilar com un any “dedicat a Déu”, un any en què deixem les nostres preocupacions per viure més atents a la seva Paraula, més fidels a practicar un estil

de vida sacramental, més actius en la caritat pròpia dels deixebles de Crist. Viure'l així és viure'l amb el cor obert al Redemptor i a l'acció de l'Esperit que renova totes les coses.

El primer text evangèlic que escoltarem en iniciar el Jubileu –abans de posar-nos en camí cap a la Catedral per celebrar l'Eucaristia de Nadal– serà aquell en què Jesús manifesta que en ell es compleix la profecia d'Isaïes sobre l'Ungit amb l'Esperit del Senyor. En el text se'ns diu que, després de les paraules de Jesús, proclamant que venia a “anunciar l'any de gràcia del Senyor” (Lc 4,19), “*omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum*”, aquesta és l'experiència espiritual que ara es tornarà a repetir de nou “*in ecclesia*”. Per lloança de Déu.

Que el Senyor ens concedeixi la gràcia de “dedicar-li” un any, de fer que sigui “sant” l'any 2000, d'experimentar en ell la seva misericòrdia, per iniciar el camí del tercer mil·lenni amb la fermesa d'una vida cristiana i eclesial renovada, més intensa. Per al bé de tots els batejats en Crist i del món sencer.

***III. Carta Pastoral de l'arquebisbe de
Tarragona i primat amb motiu del
Jubileu i del Pla Pastoral 1999-2002***

Caleu les xarxes!

MONS. LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH, arquebisbe de Tarragona i primat.

Benvolguts preveres, diaques, religiosos, religioses, laics i laiques:

El Senyor Ressuscitat ens diu, com va dir als apòstols, “caleu les xarxes per pescar”.¹ És la invitació que Jesucrist fa a la seva Església. Des dels temps apostòlics la nostra Església tarragonina ha anat calant les xarxes per pescar. La pesca ha estat desigual, com també succeï als apòstols aquella nit en el llac. Per això no ens manca l’esperança. Invitats pel Ressuscitat, calem amb joia les xarxes amb el nou Pla Pastoral diocesà, confiant que la pesca serà abundant i generosa a les parròquies, als moviments, a les comunitats religioses i a les institucions eclesials.

Comencem un nou curs pastoral. Aquest curs coincideix amb l’any 2000 i, en comunió amb tota l’Església, volem celebrar amb joia el Jubileu dels vint segles de l’Encarnació de Jesucrist. Ens hi condueix, sota la invitació de Joan Pau II, el treball pastoral que des dels temps apostòlics s’ha anat realitzant constantment en la nostra arxidiòcesi tarragonina. Ens ho demana amb urgència la necessitat d’evangelització que té la nostra societat.

Anem aplicant el Concili Provincial

Hem “*treballat amb joia a la vinya del Senyor*” durant aquests tres darrers cursos per tal d’anar assolint els objectius que ens proposàrem. Durant el trienni, hem desitjat potenciar la pastoral de joventut, la celebració de l’eucaristia dominical, el compromís a favor dels pobres i marginats, la participació del laïcat i la promoció de les vocacions al presbiterat, al diaconat i a la vida consagrada.² Tot això té plena vigència en la vida de l’Església i manté íntegra la seva necessitat i actualitat.

Amb joia *calarem les xarxes* amb un nou Pla Pastoral diocesà per a un període de tres anys. Com en els cursos anteriors, amb aquest nou Pla Pastoral es pretén anar aplicant amb major amplitud i intensitat el Concili Provincial Tarraconense. Aquest és un compromís eclesial important, puix celebrarem el Concili per demanar: “Esperit, què dius a les Esglésies de la Tarraconense?” A més, les resolucions conciliars constitueixen una aplicació del Concili Vaticà II, que és un dels objectius que ens proposa Joan Pau II en la seva Carta apostòlica *Tertio millennio adveniente*.

1. Lc 5,4.

2. Cf. LL. MARTÍNEZ SISTACH, Carta pastoral “*Treballem amb joia a la vinya del Senyor*”, Tarragona, 8 de setembre de 1998, a *Església de Tarragona. Butlletí Oficial de l’Arquebisbat*, octubre 1998, p. 391-413.

Totes les Esglésies diocesanes de Catalunya estan aplicant amb interès el Concili Provincial. Tanmateix, la nostra Església metropolitana té una major exigència de realitzar-ho per la llarga i rica tradició conciliar que és pròpia de la Tarraconense i per la responsabilitat que li pertoca.

A l'inici del nou mil·lenni, què ha de fer la nostra Església local? Amb la col·laboració del Consell Pastoral Diocesà i del Consell Presbiteral, el Consell Episcopal ha elaborat aquest Pla Pastoral diocesà amb cinc objectius prioritaris. Assolir aquests objectius serà el treball que preferentment tots estem cridats a realitzar durant aquests tres cursos que ara comencem. Aconseguir aquests objectius mitjançant les diverses accions específiques i les activitats ordinàries de la vida de les comunitats cristianes constitueix també un servei ben preuat a la nostra societat.

Volem evangelitzar la nostra societat

Nosaltres estimem la societat catalana perquè és la que Déu ha volgut, en la seva providència, que fos la nostra, tot i reconeixent les seves llums i les seves ombres.³ “Sentim el goig d’anunciar l’Evangeli del regne de Déu, i el vivim en la nostra societat concreta, marcada per la secularització i pel pluralisme.”⁴

El nostre país ha viscut de manera accelerada el procés de secularització.

El nostre país ha viscut de manera accelerada el procés de secularització. Constatem el caràcter força generalitzat de la increença en la nostra societat. No es tracta d'un refús obert i sistemàtic a Déu, sinó més aviat d'una actitud d'indiferència i de falta de sensibilitat davant el plantejament de la fe en Déu. La cultura dominant de caràcter racionalista i un estil de vida pragmàtic i hedonista va buidant progressivament les consciències d'una inspiració cristiana de contingut ètic. D'aquesta manera es va estenent la persuasió que els valors ètics, i particularment els inspirats en la fe cristiana, són un fre per a l'eficàcia i per al progrés. No és difícil constatar una creixent secularització de les consciències. Déu té cada vegada menys pes determinant a l'hora de decidir el propi comportament.

Constatem el caràcter força generalitzat de la increença a la nostra societat.

3. Cf. Concili Provincial Tarraconense (CPT) 1995: *Prefaci*.

4. CPT: Resolució 1 a).

La indiferència religiosa en general no és fruit d'una decisió personal ni conclusió d'un raonament teòric. És més aviat el resultat pràctic d'un clima on el que és religiós ha anat esdevenint irrellevant en perdre importància i prestigi socials. La cultura actual s'inclina a no acceptar aquelles afirmacions que vagin més enllà de la realitat experimental. La forta impressió de canvi en moltes coses que rodegen l'home —fins i tot a l'Església mateix— el porta a una inseguretat i a una incertesa enfront de la veritat i dels valors de la vida.

Tanmateix l'home d'avui, com el de sempre, només pot aconseguir la plenitud en el trobament amorós amb el Déu que és amor i en l'acolliment de la seva voluntat salvadora. Per això, quan la cultura moderna nega Déu i oblida la transcendència, està tancant a l'ésser humà l'únic camí que el pot portar fins al seu últim i ple destí, que és la vida eterna.

La fe, en els nostres dies, ha de tenir unes característiques i un perfil psicològic molt diferents dels de les altres èpoques. L'essència de la fe cristiana és sempre la mateixa. Però la forma psicològica i espiritual, la manera concreta i determinada de realitzar-se la fe en cada home, canvia segons les diverses situacions històriques i personals de cadascú. Penso que la fe d'avui i del futur no podrà ser ingènua, sinó que haurà de ser reflexi-

va. Això vol dir que haurà de ser ferma i profunda, interioritzada i personal, madura i compromesa.

Els cristians hem de saber distingir amb més claredat que mai el caràcter absolut del que constitueix el nucli fonamental de la fe dels altres elements accidentals o històrics. La fe del cristià d'avui ha de ser també una fe més interioritzada i de compromís personal, perquè la nostra època, orientada cada cop més cap al coneixement racional i quasi manipulats del món i dels homes, cap a un examen crític de totes les coses i de tots els valors, cap a la precisió tècnica en gairebé tots els camps de la vida, es converteix més i més en una època calculadora, pràctica i despersonalitzada.

Per tot això, els moments decisius de la fe no podran consistir en una vivència sentimental o superficial, sinó que exigiran una veritable interpretació, una actitud decidida del més íntim de l'home i un compromís individual i comunitari envers Déu i envers els homes.⁵ El pròleg de l'evangelí de sant Joan sintetitza en una sola frase tota la profunditat del misteri de l'Encarnació: "El Verb s'ha fet home i ha habitat entre nosaltres."⁶ L'evangelista es refereix al Verb que al principi era en Déu, per mitjà del qual ha estat fet tot el que existeix; el Verb en qui hi havia la vida, la vida que era la llum dels homes.⁷ El Verb és la saviesa eterna, el Rostre i la Imatge substancial de

5. Cf. Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, 5 i 7.

6. Jn 1,14.

7. Cf. Jn 1,1-4.

Déu, “splendor de la glòria de Déu i empremta del seu mateix ésser”.⁸

En el fet de l’encarnació del Verb hi trobem el punt essencial pel qual el cristianisme és diferent de les altres religions. En aquestes s’expressa la recerca de Déu per part de l’home. En el cristianisme no sols és l’home qui cerca Déu, sinó que Déu es fa realment present, per tal de parlar d’ell mateix a l’home i per indicar-li el camí pel qual podrà arribar a ell.

En Jesucrist, Déu no solament parla a l’home, sinó que el cerca; l’encarnació del Fill de Déu dona testimoniatge que Déu cerca l’home. I si ens preguntem per què Déu cerca l’home, la resposta senzilla i directa és perquè l’home s’ha allunyat de Déu i s’ha amagat com Adam entre els arbres del paradís terrenal. Cercant l’home a través del seu Fill, Déu vol induir-lo a abandonar els camins del mal, en els quals tendeix a endinsar-se cada cop més. La religió de l’encarnació és la religió de la redempció del món pel sacrifici de Crist, que comprèn la victòria sobre el mal, sobre el pecat i sobre la mateixa mort. El Crist, acceptant la mort en la creu, manifesta i dona vida alhora perquè ressuscita, i la mort ja no té cap poder damunt d’ell.⁹

El cristianisme que neix del misteri de l’encarnació redemptora és la reli-

gió que comunica la vida mateixa de Déu.¹⁰ L’Esperit Sant, que el Pare va enviar en nom del Fill, fa que l’home participi de la vida íntima de Déu; fa que l’home sigui també fill, a semblança de Crist, i hereu d’aquells béns que constitueixen la part del Fill.¹¹

Els homes i les dones d’avui necessiten moltíssim d’aquests dons de l’encarnació del Verb, que des de fa dos mil anys enriqueixen la humanitat i donen sentit ple i autèntic a la vida en aquest món i per a tota l’eternitat. L’Església és enviada a anunciar aquestes meravelles que omplen de joia els cors humans. Avui i ací ens correspon a nosaltres viure com a membres de l’Església arxidiocesana aquestes meravelles i, amb el treball pastoral, anunciar-les i oferir-les amb un esperit obert i missioner a tothom.

Els nostres objectius pastorals prioritaris

Amb aquesta Carta Pastoral desitjo presentar el Pla Pastoral i oferir unes reflexions sobre els cinc objectius prioritaris que volem potenciar a l’arxidiòcesi. Aquestes reflexions que ofereixo pretenen ajudar a posar en pràctica les diverses accions programades per a aquest curs jubilar. Però el motiu principal de la meva comunicació és demanar-vos a tots —sacerdots, diaques, religiosos, religioses,

8. He 1,3.

9. Cf. Carta Apostòlica *Tertio millennio adveniente*, de 10 de novembre de 1994, 7.

10. Cf. 1Co 2,10.

11. Cf. Ga 4,7.

laics i laiques— que intensifiquen la vostra dedicació a Jesucrist, a l'Església i al món, amb generositat i radicalitat. Amb aquesta actitud, i confiant plenament en la presència del Senyor ressuscitat, anirem realitzant les accions del Pla Pastoral i assolint aquests objectius prioritaris. Aquest treball, fruit de la caritat cristiana, ens farà créixer en la santedat, que és la vocació principal dels cristians, i contribuirà que l'Església realitzi la seva missió en bé de la salvació de la humanitat.

I. Conèixer i viure més la Paraula de Déu (*1r objectiu*)

El Concili Provincial Tarraconense ha dedicat una part de les seves resolucions a la Paraula de Déu com a font de la vida de l'Església. En la primera d'aquestes resolucions conciliars s'afirma categòricament que "l'Església escolta la Paraula de Déu i la proclama com a Paraula de salvació".¹² Per això el mateix Concili demana insistentment que cada cristià escolti la Paraula de Déu, la llegeixi personalment i la celebri dins l'Església.¹³

Déu, en la seva bondat i saviesa, ha volgut fer conèixer el secret de la seva decisió de fer participar l'home de la naturalesa divina. I fou per Jesucrist, Verb fet carn, enviat home entre els

homes, que parlà les "*paraules de Déu*"¹⁴ i completà l'obra salvadora que el Pare li encarregà de fer.¹⁵ En la revelació Déu ens comunica el sentit ple i autèntic de la nostra existència i de tota la creació. Amb tota la raó el Concili Vaticà II ens recorda que "és ben veritat que el misteri de l'home només s'aclareix de debò en el misteri del Verb encarnat [...]. Crist, el darrer Adam, en la revelació mateixa del misteri del Pare i del seu amor, manifesta plenament l'home al mateix home i li fa conèixer la seva altíssima vocació".¹⁶

Per això és cabdal per a tot cristià conèixer més i més la revelació que ens arriba a tots per la sagrada Escriptura i per la Tradició. Ambdues fonts de la revelació van fortament unides i s'intercomuniqueu entre elles, ja que totes dues, "brollant del mateix doll diví, s'integren d'alguna manera en una sola realitat, s'encaminen a un mateix fi", i "totes dues han de ser acollides i venerades amb parió afecte de pietat i reverència".¹⁷

Quan ens acostem a la Bíblia i la llegim com a Paraula de Déu, desitgem acollir i entendre el missatge revelat pel Senyor de la glòria. Hi ha en tots els cristians un anhel per copsar amb objectivitat el sentit més autèntic del que Déu ens ha volgut dir amb la inspiració dels llibres sagrats. Per

12. CPT 1995: Resolució 48.

13. Cf. *Id.*

14. Cf. Jn 3,34.

15. Cf. Jn 5,36; 17,14.

16. *Gaudium et spes*, 22.

17. Concili Vaticà II, *Dei Verbum*, 9.

aconseguir-ho hem d'entendre que la Bíblia, pel seu origen, per la seva naturalesa i pel seu fi, precisa ser llegida en l'àmbit vital de la tradició apostòlica, de la qual és inseparable i en la qual l'Església va creixent per obra de l'Esperit Sant.

La Bíblia cal que sigui llegida en l'àmbit vital de la tradició apostòlica, de la qual és inseparable.

És el que afirma el nostre Concili Tarraconense quan demana que entrem en la Bíblia “sota el guiatge de l'Esperit Sant, a l'interior de la gran Tradició de l'Església i de la interpretació autèntica del Magisteri”.¹⁸ Realment, els garants (avaladors) del dipòsit de la Paraula de Déu, contingut en la Tradició i en l'Escriptura, són els successors dels apòstols, els bisbes, quan ensenyen en comunió amb el Romà Pontífex. Ells “són els testimonis de la veritat divina i catòlica”, “els transmissors de la llavor apostòlica”, pel ministeri dels quals “es manifesta i conserva la tradició apostòlica en tot el món”.¹⁹

Així, doncs, “resulta ben clar que la Tradició, l'Escriptura i el Magisteri de l'Església, d'acord amb el sapien-

tíssim pla de Déu, estan tan vinculats i associats entre ells que l'un sense l'altre no es té, i tots plegats, cada un a la seva manera sota l'acció de l'Esperit Sant, contribueixen eficaçment a la salvació de les ànimes”.²⁰ Si un d'ells es debilita o elimina, inevitablement es perden els altres dos i s'interromp el flux viu de la Paraula de Déu en l'Església.

Hi ha cristians que relativitzen amb major o menor grau la mediació salvífica de l'Església. Diuen entendre's directament amb Déu, en una orientació únicament vertical, sense cap necessitat de l'Església si no és per algunes celebracions puntuals durant la seva vida en aquest món. Aquest no és el pla de Déu. Tot al contrari. Va plaure a Déu santificar i salvar els homes no pas d'un a un, sense cap lligam entre ells, sinó constituint-los en poble que el reconegués en veritat i el servís en santedat.²¹ Pel sagrament del baptisme som incorporats al poble de Déu, a l'Església una, santa, catòlica i apostòlica.

La Paraula de Déu es pronuncia i s'escolta en el si de l'Església, comunitat apostòlica, com en el seu “lloc propi”, però amb el fi que l'escolti l'home i la dona d'arreu i de sempre i influeixi salvíficament en la història de la humanitat.

Tanmateix, ¿amb quines actituds hem de llegir o escoltar la Paraula de

18. Resolució 48.

19. Concili Vaticà II, *Lumen gentium*, 20.

20. *Dei Verbum*, 10.

21. Cf. *Lumen gentium*, 9.

Déu? Sempre amb una actitud de fe i amb comunió eclesial. S'ha de procurar no centrar la importància de la Bíblia en el seu valor tècnic o en la seva qualitat científica, sinó en la seva qualitat de ser testimoni viu de Jesucrist, el logos de Déu fet carn, mort i resuscitat. Per això, per a conèixer millor la Paraula de Déu caldrà seguir el mètode del seguiment personal, com el que empraren els apòstols quan es trobaren amb Ell a Galilea: “Mestre, on t'estàs? Els respon: Veniu i ho veureu. Ells hi anaren, veieren on s'estava i es quedaren amb ell aquell dia.”²²

La “lectura divina”

Hauríem d'iniciar-nos i de familiaritzar-nos en la *lectio divina*, que té tres moments: després de la *lectura* del text bíblic, es tracta de percebre el *missatge* que porta per a la nostra vida cristiana i finalment de fer *pregària* o contemplació a la llum de la Paraula de Déu llegida.

La lectura pausada feta pregària, és molt necessària per a la dona i l'home d'avui.

Aquesta lectura pausada i feta pregària és molt necessària per a l'home i la dona d'avui. La temptació més gran que tenim és la del desànim, del can-

sament, de l'abandonar-se, de negar-se a nedar contracorrent; en definitiva, la de renunciar a la lluita. Cal recordar les paraules de Jesús: “Vetlleu i pregueu, per no caure en la temptació.”²³ Aquesta lectura de la Paraula de Déu és una constant renovació de motius per resistir, per esperar malgrat tot. La Paraula és font viva de la qual brolla creativitat i vida. Les lamentacions de Jeremies representen plàsticament com una persona se sent temptada en la seva perseverança i a la vegada sostinguda per la Paraula de Déu enmig de la temptació.

Som una generació que no viu de la memòria, sinó més aviat d'impressions. La memòria és la capacitat de fer síntesi del que hem viscut. La memòria, per als creients, és el record de la història que Déu ha teixit per a nosaltres des dels inicis, i així es converteix en síntesi d'agraïment i de lloança. La Paraula de Déu escrita en la Bíblia neix de la voluntat d'un poble de recordar les meravelles que Déu ha fet.

Per això, la *lectio divina* ens posa en contacte amb una cultura que es distingeix per la seva memòria dels beneficis de Déu durant la història de la salvació, i això ens permet de recordar els beneficis que Déu ha atorgat a la nostra pròpia vida, a l'Església i a la humanitat. Això ens ajuda, certament, a superar moments difícils i desencisadors.

La Paraula de Déu continguda en la Bíblia és un do del Senyor, puix mit-

22. Jn 1,38-39.

23. Mt 26,41.

jançant aquesta Paraula Ell se'ns dóna, ens parla, ens alimenta, ens comunica el seu amor, el seu poder i la seva divinitat. Per això, la lectura de la Paraula és un acte de fe i d'abandonament en Déu que es revela en Jesús humil, pobre, obedient, pacient i crucificat per cada home i cada dona de la humanitat.

En aquest sentit, la lectura de la Paraula de Déu es converteix en un antídoto formidable contra una civilització i una cultura secularitzades, contra la civilització del tenir, del posseir, del consumir, del fer i del poder, on no hi ha lloc per al do i per a la gratuïtat. Quan cadascun de nosaltres ens trobem davant la Paraula de Déu, sembla que no produïm res, però rebem un do, i aquest do ens caracteritza com a persones humanes.

Són molt adients aquestes paraules del cardenal Martini, de Milà, que posen en relleu la necessitat i l'actualitat de la lectura pausada i devota de la Paraula de Déu. El cardenal afirma el següent: "He expressat en diverses ocasions la persuasió —que pot semblar paradògica— que en el nostre món europeu, sempre incrèdul, ateu i indiferent, un cristià no pot aconseguir viure la fe si no aconsegueix familiaritzar-se amb la Paraula de Déu per mitjà de la *lectio divina*, si no s'alimenta cada dia amb aquesta Paraula, si no

deixa que el misteri de la gratuïtat divina entri en la seva existència."²⁴

L'amor a la Bíblia mena a la seva lectura i meditació freqüent. Aquesta lectura demana familiaritzar-se amb una comprensió més adequada del que han volgut expressar els autors sagrats, de vegades segons gèneres literaris molt diferents i no sempre fàcils per a la sensibilitat contemporània. A la vegada cal créixer en la seva comprensió espiritual a través de la fe. Aquesta fe ha de fer que escoltem la Paraula de Déu per dins, és a dir, de manera que s'endinsi en el nostre cor i en el nostre esperit, per a convertir-se de debò en carn de la nostra carn i en sang de la nostra sang.

El Concili Vaticà II exhortava "amb vehemència" tots els cristians "a aprendre el coneixement excels de Jesucrist en la lectura freqüent de les divines Escripures".²⁵ Sant Jeroni afirmava que "la ignorància de les Escripures és ignorància de Crist".²⁶ Tots hem d'aprendre de Maria, germana de Llàtzer i Marta, que escoltava la paraula de Jesús als seus peus. El Mestre digué que és l'única cosa necessària i que ningú no la hi podia treure. I hem d'imitar especialment la Mare de Jesús i mare nostra que, davant el naixement del fill de les seves entranyes virginals i la revelació als pastors, "guardava tot això en el seu cor i ho meditava".²⁷

24. *Una voz profética en la ciudad*, Madrid 1995, p. 100.

25. *Dei Verbum*, 25.

26. *Commentum in Isaiam*, Prol.: PL 24,17.

27. Lc 2,19.

En prendre la Bíblia a les mans és necessari recordar que no s'està llegint un llibre qualsevol, sinó que s'està escoltant la Paraula de Déu. Això dóna una actitud ben adequada per a formular-se aquestes preguntes: “Senyor, què em vols ensenyar a través d’aquest text bíblic?, ¿quines veritats em vols recordar?, ¿quins aspectes de la vida em vols il·luminar?” Podrien ser també aquestes altres preguntes: “Senyor, ¿a què em crides?, ¿a què em vols invitar amb aquest missatge?” No hi ha dubte que la vida dels qui llegixen així la Bíblia de mica en mica es va transformant.

Escoltar i acollir la Paraula de Déu ens porta a la comunió amb Jesucrist i, en Ell per mitjà de l’Esperit Sant, a la comunió amb el Pare. El Senyor ens ha dit: “Qui m’estima, guardarà la meua paraula i el meu Pare l’estimarà i vindrem a fer estada en ell.”²⁸

La litúrgia de la Paraula

El Concili Provincial Tarraconense ens recorda que “la celebració litúrgica és el moment privilegiat de l’anunci de la Paraula de Déu”.²⁹ En la litúrgia, Déu parla al seu poble, l’Esperit recorda als fidels la paraula de Jesús i els introdueix en l’acció sacramental. És molt necessari que es doni molta im-

portància a la proclamació de la Paraula de Déu tant en l’Eucaristia com en els altres sagraments.

En l’assemblea dominical el trobament amb el Ressuscitat té lloc mitjançant la participació en la doble taula de la Paraula i del Pa de vida. La primera continua donant aquella comprensió de la història de la salvació i, en particular, del misteri pasqual que el mateix Jesús ressuscitat procurà als deixebles: és ell qui parla, present com és en la seva paraula “quan en l’Església es llegeix la Sagrada Escripura”.³⁰ El Concili Vaticà II establí que “per tal que la taula de la Paraula de Déu sigui preparada als fidels amb més abundància, s’han d’obrir molt més els tressors bíblics”.³¹ Pau VI, comentant la més abundant oferta de lectures bíbliques els diumenges i els dies festius, escrivia: “Tot això ha estat ordenat de manera que faci augmentar cada vegada més en els fidels “aquella fam d’escoltar la paraula del Senyor” (Am 8,11) que sota el guiatge de l’Esperit Sant empenyi el poble de la nova aliança a la perfecta unitat de l’Església.”³² Joan Pau II demana que l’escolta de la Paraula de Déu proclamada sigui ben preparada en l’esperit dels fidels per a un coneixement apropiat de l’Escripura. I continua dient que “són, doncs, molt lloables aquelles iniciatives amb què les comunitats

28. Jn 14,23.

29. Resolució 49.

30. Concili Vaticà II, *Sacrosanctum concilium*, 7.

31. *Sacrosanctum concilium*, 51.

32. Constitució apostòlica *Missales Romanum*, de 3 d’abril de 1969: AAS 61 (1969) 220.

parroquials, a través de la implicació dels qui participen a l'Eucaristia, preparin la litúrgia dominical ja durant la setmana, bo i reflexionant sobre la Paraula de Déu que serà proclamada".³³

Convé tenir molt present que la litúrgia de la Paraula de Déu no és un moment de meditació i de catequesi, sinó que és el diàleg de Déu amb el seu poble, diàleg en què són proclamades les meravelles de la salvació i contínuament proposades de nou les exigències de l'Aliança.

La litúrgia de la paraula no és un moment de meditació, sinó que és el diàleg de Déu amb el seu poble.

Tot això demana que els fidels s'apleguin ben puntualment per a l'inici de la celebració litúrgica i així la proclamació de la Paraula de Déu trobi ja tota l'assemblea reunida i participant amb esperit de fe i de profund respecte al Senyor que es fa present amb la proclamació de la Paraula. I, a la vegada, com demana el Concili Provincial, s'ha de vetllar "per tal que la Sagrada Escriptura sigui sempre proclamada en l'assemblea litúrgica amb

la qualitat espiritual i tècnica que li correspon, sense improvisacions, per lectors competents i conscients que Crist és present quan es llegeixen les Escriptures en l'Església".³⁴

La pregària de laudes i vespres

El Pla Pastoral proposa com una acció concreta fomentar en les parròquies la pregària de laudes i de vespres. No podem oblidar que la pregària amb les paraules bíbliques és tradicionalment la més excel·lent, perquè responem a Déu amb les seves mateixes paraules. Per això la pregària dels salms és la preferida de l'Església. És una oració que ofereix una estructura litúrgica capaç d'enriquir les pràctiques pietoses; és una pregària que permet la creativitat i l'adaptació a la vida del grup que es reuneix per pregar; és també una oració que inicia en els salms i educa en l'actitud de lloança i d'acció de gràcies, en la de súplica i en la de petició de perdó. I el nostre Concili Provincial "*recomana vivament*" que vagi progressant i es vagi fent habitual la pregària amb la Litúrgia de les Hores, sobretot laudes i vespres, a les catedrals, a les parròquies, a les esglésies, en les reunions de cristians i en la pregària familiar.³⁵ A l'arxidiòcesi ja fa anys que aquesta pràctica recomanada pel Concili s'està fent amb creixent participació de fidels i amb augment de profit espiritual, especialment durant els temps litúrgics

33. Carta apostòlica *Dies Domini*, de 31 de maig de 1998, n. 40.

34. Resolució 49.

35. Cf. Resolució 50.

forts de l'any, com Advent, Quaresma i Pasqua. Animo, en la línia conciliar, que la pregària de la Litúrgia de les Hores sigui ben pròpia dels laics cristians, individualment o reunits en celebracions litúrgiques, en família, en grups parroquials o de moviments.

Participació en les reunions i cursets bíblics

La primera acció que es proposa en el Pla Pastoral per iniciar els cristians en un coneixement fructuós de la Bíblia és la celebració de cursos bíblics en cadascuna de les parròquies. Aquesta no és pas una acció nova en la nostra arxidiòcesi. El Concili Provincial mateix se'n fa ressò quan encomana a les parròquies i a les altres comunitats eclesials que programin una reflexió bíblica en grup per tal d'iniciar els cristians en la lectura espiritual i eclesial de la Sagrada Escritura, de manera que aquesta lectura comporti la pregària i condueixi a un estil de vida evangèlic.³⁶ Hi ha moltes parròquies que ho estan fent servint-

se de l'ajut ben preuat del Secretariat Diocesà de Pastoral Bíblica i de l'Associació Bíblica de Catalunya.

Aquest curs desitgem potenciar-ho encara molt més. Convindria que a totes les parròquies i comunitats eclesials es realitzés aquesta acció del Pla Pastoral, adaptant-la a la realitat de cada lloc. Per això, a nivell diocesà, comptant amb la col·laboració d'aquelles esmentades institucions, s'oferiran materials i ajuts als responsables d'aquelles comunitats per tal que el major nombre possible de fidels pugui participar en les reunions que es facin arreu per iniciar-los en la lectura i coneixement de la Bíblia. Amb aquests cursets bíblics es pretén ensenyar els cristians a col·locar-se personalment davant el text bíblic per escoltar la Paraula de Déu, per acollir-la, per pregar i per practicar la *lectio divina*. Us encoratjo vivament a tots els responsables de les comunitats a invitar els fidels a participar-hi. No en dubteu, els fruits que s'assoliran seran preciosos!

II. Viure l'esperit del Jubileu (2n objectiu)

El Jubileu dels dos mil anys del naixement de Jesucrist ha de fer ben actual aquelles paraules d'Isaïes: "Proclamar un any de gràcia del Senyor." El Jubileu, per a l'Església, és veritablement aquest *any de gràcia*, any de conversió, de reconciliació, d'agraïment i de solidaritat. Per això en el Pla

El Concili Provincial recomana a les comunitats que programin reflexions bíbliques en grup per tal d'iniciar-hi els cristians.

36. Cf. Resolució 57.

Pastoral diocesà hem explicitat unes actituds que hem de viure constantment tots els cristians i que s'han de fer més paleses en aquest any jubilar.

Aquest any de gràcia ha de ser un motiu per moure amb noves iniciatives les nostres comunitats en el camp de la catequesi, de la celebració de la fe i del testimoniatge de la caritat, amb un esperit ben evangelitzador. A nivell diocesà s'ofereixen diverses accions que ajudaran a fer tot això realitat.

La conversió

Ens cal a tots els cristians viure la nostra fe amb un esperit de constant *conversió*. Ressonen sempre en el nostre cor aquestes paraules de Jesús: “Convertiu-vos i creieu en l’Evangeli.”³⁷ Aquesta crida a la conversió té

Tots hem de viure la fe amb un esperit constant de conversió.

com a criteri fonamental el retorn a les fonts, ja que el cristià posseeix el do de la fe que reorienta sempre la pròpia vida. Llegir la Paraula de Déu, acollir-la en el cor i revisar la nostra existèn-

cia a la llum de les seves exigències, significa una autèntica conversió. Com recordava Pau VI, “el criteri directe de renovació [...] serà remuntar-nos a les fonts, buscar en l’Evangeli, en la història del poble de Déu i dels sants, en el magisteri de l’Església les fórmules bones de la novetat regeneradora”.³⁸ La conversió de cor és, com diu Joan Pau II, “una actitud suscitada i alimentada per la Paraula de Déu, una veritable revelació de la misericòrdia del Senyor; actua sobretot mitjançant els sagraments i es manifesta mitjançant diverses formes de caritat i de servei als germans”.³⁹

Creure en l’Evangeli és fer allò que diu l’apòstol: “Si confesses amb la boca que Jesús és el Senyor i creus en el teu cor que Déu l’ha ressuscitat d’entre els morts, et salvaràs.”⁴⁰ Això transforma la pròpia vida, perquè en Jesucrist hi ha “la nostra saviesa, la nostra justícia, la nostra santificació i la nostra redempció”.⁴¹ En Ell som homes nous, transformats a imatge seva.

La conversió és la necessària decisió fonamental de l’home per Déu. A causa d’aquesta, l’home es deixa il·luminar per la llum que brilla en el fons del seu cor i que fa claror a l’horitzó de la vida, tantes vegades enfosquida per les tenebres del mal. La conversió és quelcom més que la con-

37. Mc 1,15.

38. Discurs de 27 de juny de 1973.

39. Discurs de 5 de gener de 1983.

40. Rm 10,9.

41. 1Co 1,30.

clusió lògica d'uns arguments ben travats; és un efecte misteriós de la crida divina que troba una resposta positiva en l'ànima humana. De fet, Déu, quan crida, dóna allò mateix a què ens invita. La conversió és un do del Verb diví acollit en el nostre cor.

En aquest sentit, el contacte real, religiós, doctrinal i sacramental amb Crist ocupa el primer lloc per reanimar, amb la gràcia de l'Esperit Sant, la nostra vida cristiana. Certament Jesucrist és la via mestra i directa de la conversió i renovació espiritual i moral que hem d'anar assolint durant els anys del nostre peregrinar per aquest món.

Avui més que mai el nostre cristianisme ha de manifestar autenticitat i vitalitat. Ho exigeix la fidelitat a la tradició evangèlica de la nostra fe. Tanmateix ho espera el nostre món que es professa laïc i orientat cap a una manera de pensar i de viure no certament amb coherència cristiana. El nostre cristianisme té la missió de penetrar-ho tot amb el seu esperit per a benefici i salvació del món, en Crist Senyor.

Actualment domina la persuasió que no hi ha veritats absolutes, que qualsevol veritat és contingent i revisable i que la certesa és símptoma d'immaduresa i de dogmatisme. La conversió autèntica ens fa acceptar la Paraula de Déu com a veritat absoluta i perenne que ens arriba pel ministeri de l'Església.

El signe en l'autenticitat de la nostra conversió és viure realment segons l'esperit de les Benaurances, encara que la societat en la qual vivim no ho

entengui gaire o gens. Conversió és condicionar la pròpia vida al seguiment del Verb encarnat. Es tracta d'assolir un camí de conversió que ens faciliti la realització de la nostra vocació en l'Església i en el món, d'acord amb el propi estat i professió.

*Augmenten les
persones batejades
que no han estat
ben evangelitzades.*

Avui constatem l'augment de persones batejades que no han estat degudament evangelitzades ni han seguit una experiència de conversió a Jesucrist. Els motius i els itineraris que han seguit aquestes persones són diversos: distanciament de la pràctica religiosa, crisi moral, situació matrimonial irregular, impacte d'ideologies agressives contra la fe, vida materialista, escàndols o experiències negatives de la religió, absència total d'iniciació cristiana, etc.

Aquest nombre creixent de cristians que viuen instal·lats en la indiferència o en la increença ens preocupa, ens fa sofrir i ens interpel·la. Possiblement l'acció pastoral que realitzem no està pensada per facilitar a aquestes persones el seu reencontre amb Déu. Es tractaria de suscitar en elles *la primera conversió*, és a dir, l'acollida de Déu com a Amor absolut i incondicional que reorienta tota la vida.

Aquesta primera conversió demana començar reconstruint l'experièn-

cia religiosa des del que és més fonamental. Es tracta de suscitar les preguntes, proposar la Paraula de Déu i crear les condicions que ajudin a cadascú a escoltar la invitació del Senyor i permetin el seu trobament personal amb Jesucrist.

La crisi de l'home modern és, en gran part, la crisi de la recerca de la felicitat: l'home actual no encerta el camí i el contingut de l'autèntica felicitat. Per això hem d'evangelitzar de tal manera que ajudem realment els homes i les dones d'avui a experimentar que la conversió a Jesucrist, "*camí, veritat i vida*", és el pas a una manera nova de viure i de ser més plena i més feliç.

La reconciliació

La *reconciliació* ha de ser una actitud permanent en la vida dels cristians, i el Jubileu ens ho recorda d'una manera ben palesa. El Verb s'encarnà per a la nostra reconciliació. Desitgem créixer en la reconciliació amb Déu, amb Jesucrist i amb l'Església.

És molt important la reconciliació amb l'Església. Hem d'estimar l'Església; hem de sentir el goig i alhora la responsabilitat de ser membres del Cos místic de Crist. En definitiva, l'Església és la nostra mare que ens ha engendrat a la vida nova de fills de Déu i que ens l'alimenta amb la Paraula i els sacraments.

Tanmateix es tracta també de la reconciliació amb els altres homes pels camins de l'amor, que té com a fruit

la justícia, la bondat, el perdó mutu, el lliurament de si mateix i dels propis béns en favor dels germans.

En el context d'una necessària conversió —perquè som pecadors— no podem oblidar la necessitat del sagrament del perdó. Penedir-se dels propis pecats i obtenir-ne l'absolució és la primera condició per a convertir-se de debò. El gran alliberament de l'home es troba aquí. No n'hi ha prou que hom, personalment, en el seu interior es reconegui pecador i fins i tot senti un penediment sincer. Així la conversió assoleix la dimensió personal i comunitària dels cristians.

En instituir l'Església i en constituir-la sagrament universal de salvació, Jesucrist volgué que la salvació de cadascú es realitzés en l'Església i mitjançant el seu ministeri. I aquí es troba el sagrament de la Penitència. En la celebració d'aquest sagrament hom palpa el contacte vivificant amb Crist, en la persona d'un ministre seu —el sacerdot— que actua, no pas en nom propi, sinó en nom i en la persona del Redemptor mateix. Així l'acció sacramental del sacerdot dóna certesa del perdó i comunica la seguretat d'una pau que l'home cerca endebades en altres llocs.

El procés personalitzat que porti al coneixement del propi pecat i al descobriment del vertader rostre de Déu, disposat sempre a perdonar, prepararà el cristià a una recepció també personalitzada de la gràcia i de la força del sagrament de la reconciliació amb Déu i amb els homes.

El sagrament de la Penitència és avui desconegut o menystingut per molts.

No podem pas negar que el sagrament de la Penitència avui és desconegut o menystingut per molts. Potser en el fons hi ha una progressiva pèrdua de consciència de pecat. Si ens acostem amb cor sincer a Déu, a la seva Paraula, com en un mirall descobrirem la realitat dels nostres pecats. D'altra banda potser cedim massa de pressa a les dificultats que sempre comporta el fet d'acudir a un sacerdot amb el cor penedit i amb una humilitat generosa i plena de fe. Per això en el Pla Pastoral es proposa com a acció important i molt necessària "programar, a cada comunitat, catequesis, conferències, predicacions, etc. per a una adequada formació sobre el sagrament de la reconciliació".

Potser hi ha una pèrdua de la consciència de pecat.

La celebració jubilar, com a any d'acció de gràcies, és una crida al penediment i a la conversió, que són dues disposicions necessàries per a aconseguir una veritable renovació espiritual. Joan Pau II ens diu que "el

goig d'un Jubileu és sempre d'una manera particular el goig del perdó de les culpes, l'alegria de la conversió".⁴² Per això es comprèn que la celebració del sagrament de la Penitència ocupi un lloc principal en les comunitats cristianes i en els diversos pelegrinatges, també per a aconseguir el do de la indulgència jubilar. En aquest sentit, es proposa per a aquest curs, com a acció, "l'adequació d'horaris per a la celebració personal i comunitària del sagrament de la reconciliació per a facilitar-ne la recepció".

En el nom de Crist, l'Església ens anuncia i concedeix el perdó dels nostres pecats. És ella qui confia als preveres el ministeri de la reconciliació per exercir-lo "*en la persona de Crist*". Aquest ministeri l'han d'exercir curiosament amb la deguda fidelitat a l'Església i en atenció a la importància que per a cada persona i per a la mateixa comunitat cristiana té l'exercici d'aquest ministeri del perdó.

L'agraïment

Hi ha una actitud bàsica per a totes les persones i per a tots els cristians: *l'acció de gràcies*. El Jubileu de l'any 2000 vol ser una pregària d'acció de gràcies sobretot pel do de l'encarnació del Fill de Déu i de la redempció aconseguida en Ell. Tenim, certament, molts motius per donar gràcies a Déu, puix tota la nostra vida personal, familiar, social i eclesial és un rosari de dons que rebem constantment de la

42. *Tertio millennio adveniente*, 31.

providència divina. Tanmateix ens acostem a aquestes meravelles del Senyor com si fossin naturals i obligades i ens oblidem sovint d'agrair-les-hi.

Avui és difícil de valorar la gratuïtat perquè tot té un preu.

Ja hem dit que en la nostra societat actual és difícil de valorar la gratuïtat, puix normalment tot té un preu. Tanmateix en aquesta societat hi ha una munió de manifestacions de gratuïtat, com són l'amor desinteressat i generós dels pares envers els seus fills, dels esposos entre si i tot el camp del voluntariat que realitza tantes tasques en el si de l'Església i de la societat. Ens cal créixer en una actitud d'agraïment a Déu i als homes i dones que, a prop o lluny de nosaltres, per la nostra sociabilitat innata, fan possible de moltes maneres la nostra vida.

Desitjo posar en relleu l'agraïment al Senyor Jesús per l'Església. Ens hi invita Joan Pau II amb motiu del Jubileu, quan afirma que “amb profund sentiment donarem gràcies pel do de l'Església, fundada pel Crist com a sacrament o signe i instrument de la unió íntima amb Déu i de la unitat de tot el gènere humà”.⁴³ L'Església una i

única de Jesucrist, estesa d'Orient a Occident, viu i actua en cadascuna de les Esglésies diocesanes. Gràcies, doncs, per l'Església de Crist present i operant a la nostra arxidiòcesi, que ens ha engendrat pel baptisme a la vida de fills de Déu i que l'alimenta amb la revelació que ella conserva íntegrament i amb els sacraments que el Senyor li ha confiat. Gràcies per la santa mare Església, de la qual som membres malgrat els nostres pecats i petiteses, i per haver estat invitats a participar corresponsablement en la realització de la seva única missió.

Aquest agraïment al Redemptor per l'Església, els cristians el podem fer ben palès cada diumenge amb la celebració de l'Eucaristia. Perquè l'Eucaristia és l'acció de gràcies a Déu per antonomàsia i és també la principal manifestació de l'Església.⁴⁴ Així, doncs, cada comunitat, aplegant tots els seus membres per a la celebració de l'Eucaristia dominical, se sent com el lloc en què el misteri de l'Església es fa concretament present, i en la mateixa celebració la comunitat s'obre a la comunió amb l'Església universal, tot implorant al Pare que es recordi de l'Església estesa per tota la terra i la faci créixer fins a la perfecció de l'amor.⁴⁵

El nostre agraïment s'estén als fruits de santedat madurats en la vida de tants homes i dones que en cada generació i en cada època històrica

43. *Tertio millennio adveniente*, 32.

44. Cf. *Sacrosanctum concilium*, 41.

45. Cf. JOAN PAU II, Carta apostòlica *Dies Domini*, n. 37.

han sabut acollir sense reserves el do de la redempció. No podem oblidar que els sants i les santes són els membres de l'Església que han treballat més i millor, especialment en els moments més difícils, per manifestar el seu amor a l'Església i per realitzar el que Crist ha confiat a la seva Esposa. Sabem ben bé que la primera i fonamental vocació que Déu ens ha atorgat a tots els cristians és la vocació a la santedat. Els sants són els testimonis més esplèndids de la dignitat conferida per Crist als seus deixebles. Avui són cada dia més els laics que senten la crida que féu el Concili Vaticà II en parlar de la vocació universal a la santedat. Aquesta consigna conciliar que va calant en el cor dels batejats, no és una simple exhortació moral, sinó una insuprimentable exigència del misteri de l'Església, que és signe i instrument de santedat.

Fóra bo per a tots nosaltres conèixer millor la vida dels sants de la nostra arxidiòcesi, des del bisbe màrtir Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi fins al nostre coetani màrtir Jaume Hilari, que serà canonitzat el proper mes de novembre.

La solidaritat

Els jubileus, ja en l'Antiga Aliança, tenien un caràcter profund de *fraternitat* i de *solidaritat*. Els membres del poble d'Israel se sentien ben solidaris

i l'any jubilar havia de tornar la igualtat entre tots, per tal de protegir els més febles. Si Déu en la seva providència havia donat la terra als homes, això significava que l'havia donat a tothom. Per això, les riqueses de la creació calia considerar-les un bé comú a tota la humanitat.⁴⁶

És ben urgent una justa i equitativa distribució de la riquesa a nivell mundial i a nivell de cada país. Joan Pau II, en l'encíclica *Sollicitudo rei socialis*, fa aquesta denúncia profètica: "Una de les injustícies més grans del món contemporani consisteix precisament en això. Són relativament pocs els qui posseeixen molt i molts els qui no tenen gairebé res. És la injustícia de la mala distribució dels béns i serveis radicalment destinats a tothom."⁴⁷

A nivell internacional l'any jubilar ens fa prendre major consciència del greu problema que suposa per a molts Estats subdesenvolupats el seu deute extern. Per això Joan Pau II, precisament en el document que prepara aquest gran esdeveniment, es fa ressò d'aquest problema amb aquestes paraules: "Així, en l'esperit del Levític (25,8-28), els cristians s'hauran de fer veu de tots els pobles del món, propasant que el Jubileu sigui un temps favorable per a pensar en una reducció important, si no una desaparició total, del deute extern que pesa sobre el destí de nombroses nacions."⁴⁸ A

46. Cf. *Tertio millennio adveniente*, 13.

47. N. 28.

48. *Tertio millennio adveniente*, 51.

casa nostra, Càritas, Justícia i Pau, la Confer i Mans Unides s'han unit per endegar una campanya per realitzar aquesta petició jubilar abans esmentada. La campanya porta aquest lema ben significatiu: “*Deute extern, deute etern?*” Amb la sensibilització i col·laboració de tothom, fruit de la nostra solidaritat amb els ciutadans dels països més pobres i endeutats, s’espera assolir que l’esmentat deute no sigui etern, sinó que sigui més aviat dispensat.

És necessari crear una nova cultura de solidaritat i cooperació internacionals, en la qual tothom –especialment els països rics i el sector privat– assumeixi la seva responsabilitat en un model d’economia al servei de cada persona. No hi ha cap mena de dubte que l’extrema pobresa és font de violències, de rancors i d’escàndols. Posar remei a aquella és una obra de justícia i, per tant, de pau.⁴⁹

No fa pas massa temps que Càritas féu públic un altre estudi sobre la pobresa a Espanya. El mapa de la pobresa es manté, encara que no ho sembli, si no augmenta o crea més distanciament enmig de la nostra societat del benestar i del consum, portant moltes persones i famílies a la misèria, a la marginació i a l’exclusió social. En el camp de l’eradicació de la pobresa, l’autoritat pública hi té un paper especial. Ha de procurar que el bé comú sigui realment el que ha de ser: la suma d’aquelles condicions de vida social amb les quals els homes puguin acon-

seguir amb més plenitud i facilitat la seva perfecció en tots els ordres de la vida.

L'eradicació de la pobresa és responsabilitat de tothom.

Tanmateix el treball de l’eradicació de la pobresa és responsabilitat de tothom, per això hem de viure més intensament les exigències de la justícia i de la solidaritat. Cal una tasca que incideixi en les estructures de la societat i alhora una atenció personalitzada a tots aquells que viuen els flagells de la pobresa i de la marginació.

Hem de viure més intensament l'exigència de solidaritat.

Per això, en la Pla Pastoral es proposen unes accions concretes per facilitar que les comunitats cristianes prenguin major consciència de la pobresa i marginació existent en el propi indret i arreu, i per invitar possibles voluntaris en les institucions eclesials o civils que treballen al servei dels pobres i marginats, tot oferint-los una adequada formació.

Recordem com Jesús ens parla en l'evangeli d'un samarità que passà prop d'un home malferit per uns lladres que necessitava ajuda. El bon samarità s'arriscà a acostar-se a aquell que jeia a la vora del camí. El va veure, el va mirar i se'n va compadir. I va passar a l'acció: tingué cura d'aquell germà seu fins que va quedar guarit. La nostra solidaritat creix i es fa més eficaç a mida que ens acostem també físicament a les persones que tenen necessitat d'ajuda.

La societat del benestar no ha aconseguit eliminar les pobreses que pateixen moltes persones que la mateixa societat tecnificada i competitiva ha anat engendrant. També a casa nostra hi ha atur, transeünts, immigrants, famílies desestructurades, toxicòmans, vells abandonats, delinqüència i un llarg etcètera que només es coneix bé quan hom s'acosta a aquestes realitats, com ho va fer el bon samarità de l'evangeli.

No podem oblidar una observació actualíssima de Joan Pau II, en recordar aquest principi evangèlic i tan arrelat en la tradició de l'Església: que tots els cristians tenim l'obligació d'alleujar la misèria dels qui sofreixen, no solament amb allò que és superflu, sinó també amb allò que és necessari. Sant Gregori el Gran ens ho ha dit amb aquestes paraules que sonen amb molta radicalitat: "Quan donem als

pobres les coses indispensables, els retornem el que és seu. Més que realitzar un acte de caritat, el que fem és complir un deure de justícia."⁵⁰ I de manera semblant es manifesta Joan XXIII: "Obligació de tot home, obligació insistent de tot cristià, és la de considerar el superflu segons la mesura de les necessitats dels altres, i de mirar bé a fi que l'administració i la distribució dels béns creats sigui posada a benefici de tots."⁵¹

Ric i exigent ha estat el contingut de les resolucions del Concili Provincial Tarraconense que fan referència a "*la sol·licitud pels més pobres i marginats*". La resolució 76 és una síntesi teològica i espiritual vibrant sobre els motius que tenen els cristians per a viure com Jesús visqué i proclamar el missatge que Jesús proclamà. És que l'evangelització requereix *paraula i acció*. Cal evangelitzar explícitament, amb paraules, qui és la persona de Crist. I cal evangelitzar amb els mateixos gestos d'amor i de servei que Jesús feia quan passava pel món fent el bé. Perquè qualsevol alliberament humà és penyora, anticipació i símbol de la salvació total en Crist.⁵² L'aplicació d'aquestes resolucions conciliars és una manera molt adient de viure el Jubileu dels 2000 anys de l'encarnació del Verb, tal com ens diu el Papa: "El compromís per la justícia i la pau en un món com el nostre, marcat per tants conflictes i per into-

50. Past. 3,21.

51. *Missatge radiofònic*, 11 de setembre de 1962: AAS 54 (1962) 682.

52. Cf. J. ROVIRA BELLOSO, *Del Vaticà II al Concili Provincial Tarraconense*, Barcelona 1998, 153.

lerables desigualtats socials i econòmiques, és un aspecte destacat de la preparació i de la celebració del Jubileu.”⁵³ La nostra arxidiòcesi desitja expressar aquesta actitud jubilar de solidaritat amb alguna acció o ajut significatiu amb la col·laboració de la Delegació Diocesana de Pastoral Social.

III. Acollir pastoralment tothom (3r objectiu)

En el Pla Pastoral diocesà hi figura un objectiu que pot semblar a primera vista com un xic aliè a la pastoral pròpiament dita. Es tracta de *l'acolliment*. Aquest objectiu és eminentment pastoral i té una relació molt íntima amb la naturalesa de l'Església. Aquesta, com a mare nostra que és, és plenament acollidora. Com les mares acullen sempre tots els seus fills i tots els membres de la família en la casa pairal i entorn de la taula familiar, així ha de ser l'Església envers tots els homes i dones de la humanitat, puix Jesucrist li ha confiat la missió d'oferrir-los la Bona Nova de la salvació.

*L'acolliment també
pot voler dir sortir a
l'encontre.*

L'acolliment no consisteix només a rebre aquells que acuden a una persona o institució, sinó que també pot significar sortir a l'encontre de les

persones per acollir-les. Aquestes dues dimensions de l'acolliment són ben complementàries i ben necessàries avui en l'Església, compromesos com estem en un treball d'evangelització envers tantes persones batejades o no que mantenen pocs contactes amb les comunitats cristianes, o que fins i tot tenen prejudicis enfront de l'Església i de les seves institucions.

Un bon acolliment és absolutament necessari per a realitzar una pastoral adequada envers totes les persones que tenen o poden tenir contacte amb l'Església, en cadascuna de les seves obres i institucions, com són les paròquies, les cúries, els col·legis, els centres hospitalaris i assistencials, els moviments i grups eclesials, etc.

Tots els cristians hem de ser acollidors i hem d'estar oberts a totes les persones que demanen el nostre servei, orientació o consell. L'acolliment és fruit i expressió de l'amor a Déu i de l'amor al proïsme, que constitueix la llei fonamental del nostre ésser cristià. És també quelcom connatural a l'Església, en tots els seus àmbits i nivells, perquè ella ha rebut de Jesucrist la missió d'engendrar maternalment nous fills de Déu, sempre i arreu, i d'alimentar-los abundantment. Tots els pastors, però també els fidels, en el seu treball eclesial personalment o institucionalment, han d'imitar el Jesús Bon Pastor que acollí totes les ovelles, les conduí a bones prades i anà a cercar l'ovella perduda. El Mestre ens dóna a tots exemple d'acolli-

ment respecte dels qui acuden a nosaltres i respecte dels qui hem d'anar a cercar.

L'acollidor ha de mirar les persones i les situacions humanes dels germans amb una mirada d'amor i amb l'actitud que indiquen les paraules de Jesús: "No he vingut a condemnar el món sinó a salvar-lo."⁵⁴ Com afirma el Concili Provincial Tarraconense, "l'Església no ha de condemnar el món que el Fill de Déu ha vingut a salvar, sinó que ha d'acceptar i d'estimar la societat actual perquè és la nostra i perquè, en ella, les dones i els homes de bona voluntat malden per descobrir la veritat i el bé".⁵⁵

Per això cal descobrir, contemplar, estimar, agrair i celebrar la presència i l'obra de Déu en cada persona que és acollida per l'Església. Aquest reconeixement de la iniciativa gratuïta de Déu podria apaivagar el neguit que neix del nostre possible protagonisme errat⁵⁶ i dóna el to i l'actitud adients per a realitzar un bon acolliment.

No podem infravalorar gens ni mica la importància que té aquest objectiu de l'acolliment per a realitzar un adequat i eficaç treball pastoral. Especialment avui, que el nostre món viu un clima d'incomunicació i de soledat que fa sofrir les persones i que dificulta la seva realització més plena. Per això, amb aquest objectiu pastoral es pretén que cada cristià i cada obra i

institució de l'Església, des de les parròquies fins a la cúria diocesana, revisi quin acolliment ofereix a les persones que hi acuden per diversos motius i també respecte de les persones que no s'hi apropen i que necessiten l'anunci joios de l'Evangelí de Jesucrist.

L'acolliment, perquè sigui eclesial –puix d'això es tracta en aquest objectiu pastoral que es proposa–, demana uns requisits per part de les persones acollidores.

Les persones s'han de sentir tractades com a persones, no com a números o problemes.

L'acolliment suposa que les persones se senten tractades com a persones, no com a casos, números o problemes. Qui fa l'acolliment és bo que sigui una persona serena, pacificadora, oberta, capaç de parlar sense posar-se nerviosa, desitjosa de convèncer més que no pas de vèncer, capaç d'entendre el significat de les paraules en el sentit amb què les diu l'altre, tractant de comprendre què hi ha darrere els mots i les expressions.

Tanmateix l'acollidor, com a cristià i membre de l'Església, ha de tenir

54. Jn 12,47.

55. Resolució 1 b).

56. Cf. CPT, Resolució 1 d).

molt clara la seva identitat eclesial i la de cada obra o institució eclesial que serveix o representa. L'acolliment suposa tenir força clar el que es té entre mans i saber mantenir una actitud de fermesa pel que fa a la identitat eclesial en les coses amb les quals s'hi juga. Un acolliment ben fet i adequat no consisteix pas a dir sí a totes les peticions i desigs de les persones acollides; consisteix a acollir les peticions amb coherència amb aquella identitat eclesial. Quan no sigui possible accedir a la petició formulada, caldrà que l'acollidor raoni com cal els motius de la negativa. Aquí rau la creu de l'acolliment.

El camp pastoral que demana major actitud d'acolliment i que presenta més dificultats per als preveres és la pastoral sacramental. Avui ja no és tan accentuada la tensió dels anys postconciliaris a casa nostra entre l'evangelització i la sacramentalització. Hem anat redescobrint que en si no ha d'existir tensió, sinó complementarietat. Tanmateix encara cueja aquella tensió i es manifesta especialment en la petició de celebracions sacramentals per part de cristians sense les motivacions eclesials que caldria, o que demanen unes celebracions que no són les que haurien de ser. Això és motiu en moltes ocasions d'insatisfacció per part dels pastors, i en general crea una tensió en el moment de demanar les esmentades celebracions i crea problemes de consciència i de discerniment en el prevere responsable.

És necessari accentuar l'actitud d'acolliment d'aquests cristians que demanen a l'Església la celebració

d'un sagrament. Es tracta d'un acolliment propi del bon pastor que s'acosta a la situació religiosa del germà per tal de comprendre'l i d'entendre millor les motivacions més profundes de la seva petició. El diàleg acollidor i respectuós, en el nivell de la fe, és absolutament indispensable per establir una primera relació amb aquestes persones, per evitar procedir d'una manera injusta o impròpia i posar en perill la sacramentalitat de l'Església *per als homes*.

A l'interior d'aquest diàleg acollidor serà més possible la clarificació de les motivacions, l'animació de la fe, la promoció de la sinceritat i la veritat i, en darrer terme, la decisió de celebrar o no el sagrament, o d'accedir o no a una altra petició relacionada amb les celebracions sacramentals.

És molt important que els pastors, en mantenir aquest diàleg acollidor, es moguin sempre en el contingut de les normes litúrgiques i pastorals dels rituals i també de les normes i criteris dels Directoris. Està ja molt avançat el Directori de pastoral sacramental per a la iniciació cristiana per a totes les diòcesis de Catalunya demanat pel Concili Provincial Tarraconense. És molt important que cada problema de pastoral sacramental sigui tractat en el seu propi nivell, sense implicar mútuament els problemes de diversa índole. A més a més, el sentit de col·legialitat ha d'imbuir les actuacions dels ministres de l'Església, tant en els criteris de celebració com en la consideració de les repercussions que la celebració dels sacraments té en la sacramentalitat general de l'Església, a través de la vida dels creients.

L'acolliment és també molt necessari envers les persones que es troben en algunes situacions irregulars en el pla religiós i que avui dissortadament es van difonent en la nostra societat. Joan Pau II, en la seva Exhortació apostòlica *Familiaris consortio*, de 22 de novembre de 1981, enumera alguna d'aquestes situacions: matrimonis a prova, unions lliures de fet, catòlics units per simple matrimoni civil, separats i divorciats no casats de nou, divorciats i casats de nou i els mancats de família.⁵⁷ En el tractament de totes aquestes situacions, el Papa demana que els pastors i les comunitats cristianes tinguin una actitud d'acolliment i de diàleg, i que ajudin aquestes persones, amb pertinents discerniments i evangelització, en la seva realització humana i cristiana. Serà molt necessari tenir ben present els continguts d'aquesta Exhortació apostòlica per a un bon acolliment d'aquests germans.

***El Papa demana
acolliment i diàleg
sobretot per als qui
es troben en situació
religiosa irregular:
divorciats, separats, ...***

L'acolliment demana capacitat de diàleg, que moltes vegades es realitza en un context que es pot tipificar

d'entrevista o de reunió. El diàleg és ben connatural a l'Església, puix aquesta ha de realitzar la seva missió proposant i oferint la revelació a totes les persones, a tots els grups i a totes les cultures. Pau VI, que va publicar la seva primera encíclica sobre el diàleg, afirma que "l'Església ha de mantenir diàleg amb el món en el qual ha de viure. L'Església es fa paraula. L'Església es fa missatge. L'Església es fa col·loqui".⁵⁸ I Joan Pau II afirma que el diàleg pastoral és "una obligació fonamental de l'Església en els diversos ambients i nivells". Tota la història de la salvació narra aquest llarg i variat diàleg entre Déu i l'home, que parteix de Déu i manté amb l'home una admirable conversa.

L'acolliment cal exercir-lo dins de l'Església entre els diferents grups, tendències i sensibilitats. Hi ha certament una fraternitat eclesial que cal exercitar des de l'amor als germans. No es pot oblidar aquí la importància cabdal del diàleg ecumènic i del diàleg interreligiós.

La nova evangelització pretén crear comunitats cristianes madures en les quals la fe aconsegueixi realitzar tot el seu significat originari d'adhesió a la persona de Crist i al seu evangeli, d'encontre i de comunió sacramental amb Ell i d'existència viscuda en la caritat i en el servei.⁵⁹ Tanmateix l'evangelització implica una mediació insubstituïble que és la comunitat cristiana. Per

57. Cf. n. 79-85.

58. *Ecclesiam suam*, 60.

59. Cf. JOAN PAU II, Exhortació apostòlica *Christifideles laici*, de 30 de desembre de 1988, 34.

això és “indispensable desenvolupar un estil de parròquia acollidora on tothom pugui trobar-se com a casa”.⁶⁰ Això demana tenir cura de l’acolliment desinteressat i càlid envers tothom qui s’acosta a la comunitat eclesial. I en aquest sentit ha estat ben explícit el nostre Concili Provincial quan afirma que “ens volem comprometre encara més a favor de la comunitat cristiana, capaç de relació i de diàleg amb la gent que desconeix Crist, a la qual pot oferir un acolliment cordial que és el rostre viu i concret del missatge evangèlic”.⁶¹

Aquest compromís conciliar és un compromís per a tots nosaltres pel que fa a vitalitzar les nostres comunitats parroquials, perquè siguin ben acollidores i madures. A tots ens han de preocupar les comunitats anònimes o rutinàries, massa fredes per a ser llar i aixopluc d’una fe viva. També ens han de preocupar els grups i les comunitats excessivament replegats sobre si mateixos que tenen el risc de viure la fe cercant inconscientment els interessos propis del grup i marcant distàncies amb els altres.

Considero que aquest objectiu pastoral ajudarà totes les parròquies, comunitats, moviments, obres i institucions eclesials a fer una seriosa revisió de com realitzen aquest ministeri de l’acolliment, fins i tot en la manera de tenir els llocs i els horaris d’acolliment.

IV. Sentit cristià del diumenge (4t objectiu)

S’ha escrit que el diumenge cristià ha experimentat últimament una transformació: ja no és el primer dia de la setmana, sinó la vigília del dilluns.⁶² El mateix autor es pregunta: “¿Es pot salvar el diumenge cristià de la pressió secular del *week-end*?” ¿Com recristianitzar el dia del Senyor? Joan Pau II, en la seva encíclica *El dia del Senyor*, reconeix que en els mateixos països en què les lleis sancionen el caràcter festiu d’aquest dia, l’evolució de les condicions socioeconòmiques han acabat sovint modificant la fisonomia del diumenge.⁶³ Cal reconèixer que el *cap de setmana* no està mancat d’elements positius, perquè pot contribuir al desplegament humà i al progrés de la vida social. Tanmateix els cristians no podem confondre la celebració del diumenge, que ha de ser una veritable santificació del dia del Senyor, amb el *cap de setmana*, entès fonamentalment com un temps de simple repòs o evasió.

No podem confondre la celebració del diumenge amb el cap de setmana com a evasió.

60. *Congreso: Parroquia evangelizadora*, Edice, Madrid 1989, p. 163.

61. Resolució 1 e).

62. Cf. J. M. CANALS, “¿El “week-end” eclipse del domingo cristiano?”, a *Phase*, n. 231, 1999, 199.

63. Cf. n. 4.

El deure religiós de santificar el diumenge, sobretot amb la participació en l'Eucaristia dominical i amb un repòs ric de joia cristiana i de fraternitat, s'entén millor si considerem les diferents dimensions d'aquest dia. No podem oblidar que el diumenge és un dia que es troba al cor mateix de la vida cristiana. El Concili Provincial Tarraconense dedica diverses resolucions al diumenge i el presenta com el dia joiós del Senyor ressuscitat, a partir del seu element central, que és l'Eucaristia, i de tot allò que l'ha d'acompanyar com a festa primordial. A la vegada demana que s'afavoreixin totes les iniciatives que procuren que el diumenge sigui també dia d'alegria i de repòs, i les que condueixin a la pràctica de les obres de misericòrdia, a la vida familiar i a la comunicació entre les persones, sense oblidar la pregària prolongada.⁶⁴ Per això, el diumenge figura com un objectiu en el Pla Pastoral per a aquest nou trienni.

El diumenge és una celebració de l'obra del Creador, si recordem el relat bíblic de la creació. En realitat, tota la vida de l'home i tot el temps de l'home han de ser viscuts com una lloança i un agraïment envers el Creador. El dia del Senyor és, per excel·lència, el dia que l'home eleva a Déu el seu cant i es fa veu de tota la creació. Precisament per això el diumenge és també el dia del repòs que, a més de la necessitat que en tenim a causa de la fatiga del treball i del neguit dels dies feiners, és també un reconeixe-

ment que l'home i el cosmos depenen de Déu.

El descans dominical és avui una alliberació psicològica. La persona té necessitat de trencar la rutina quotidiana i desitja un temps lliure per a l'evasió, el divertiment i la festa. El descans del diumenge cristià es veu amenaçat per una societat organitzada i fonamentada sobre la producció i la rendibilitat. No es tracta de cedir a la temptació d'eliminar de mica en mica el descans dominical sobre la base de major productivitat econòmica. Joan Pau II, en la seva carta apostòlica *El dia del Senyor*, ofereix els arguments antropològics i de doctrina social en defensa del repòs dominical, tot demanant que els cristians s'esforcin perquè la legislació civil tingui en compte el seu deure de santificar el diumenge.⁶⁵

Cada dia són més les persones que han de treballar en diumenge per tal d'atendre els serveis públics, hospitals, hotels, museus, llocs de diversió, etc. Aquesta realitat es dona d'una manera especial a la nostra arxidiòcesi perquè té una àmplia zona turística. No hi ha dubte que hauriem de dedicar una atenció pastoral especial a aquest nombre de persones, a fi que els cristians que es veuen obligats a treballar aquell dia puguin viure també el sentit cristià del diumenge.

A través del repòs dominical, les coses materials per les quals ens agi-

64. Cf. Resolució 59-65.

65. Cf. n. 63-68

tem deixen lloc als valors de l'esperit; les persones amb les quals convivim reprenen, en el trobament i en el diàleg, el seu rostre veritable; les mateixes bel·leses de la natura poden ser redescobertes i profundament assaborides; la vida de família es veu enriquida, amb la participació de tots els seus membres, amb major temps i dedicació, especialment compartint la mateixa taula; el cultiu cultural de les persones troba moments propicis per a créixer en tots els seus àmbits.

En aquesta perspectiva, el repòs dominical i festiu adquireix una dimensió *profètica* perquè afirma no solament la primacia absoluta de Déu, sinó també la preeminència i la dignitat de la persona respecte a les exigències de la vida social i econòmica.

El diumenge és el dia de l'Església i l'assemblea eucarística és el cor del diumenge cristià. L'Eucaristia dominical és per la seva naturalesa una epifania de l'Església.⁶⁶ Cada comunitat, aplegant tots els seus membres per a la *fracció del pa*, se sent com el lloc en què el misteri de l'Església es fa concretament present. El fet tan important de la mobilitat humana ens ha de fer insistir en el sentit de pertinença a l'Església en un sentit ampli i sense restriccions empobridores.

En la Carta Pastoral del curs pasat ja vaig parlar de l'Eucaristia domi-

nical. Aquí desitjo encoratjar els cristians a participar-hi. La no assistència produeix lentament insensibilitat i desinterès, refredament i allunyament de la comunitat cristiana i de la mateixa fe. Participar-hi és signe de fidelitat a la pròpia identitat baptismal i a la comunitat eclesial. Convindria desvetllar el sentit de responsabilitat del deure de tots els batejats a participar en l'assemblea dominical –es trobi on es trobi– amb els altres germans amb els quals compartim una mateixa fe.

La no assistència a l'Eucaristia dominical produeix lentament insensibilitat i desinterès.

No hi ha dubte que en l'eucaristia els cònjuges cristians troben l'arrel que apunta, que configura i que vivifica des de dins la seva vida conjugal. I en el do eucarístic de l'amor la família cristiana troba el fonament i l'ànima de la seva comunió, perquè el pa eucarístic fa dels diversos membres de la comunitat familiar un cos únic. A més a més, la participació en el cos "lliurat" i en la sang "vessada" del Crist és font inescotable del dinamisme missioner i apostòlic de la família cristiana.⁶⁷

66. Cf. JOAN PAU II, Carta apostòlica *Vicesimus quintus annus*, de 4 de desembre de 1988: AAS 82 (1989) 905.

67. Cf. JOAN PAU II, Exhortació apostòlica *Familiaris consortio*, de 22 de novembre de 1981, 57.

El diumenge és també el dia de la solidaritat, ja que dona l'ocasió per a dedicar-nos a les activitats de misericòrdia, de caritat, d'apostolat... El major temps disponible que tenim ens facilita especialment la visita als malalts i als empresonats, que és un apostolat molt necessari i molt important.

El diumenge és tot un estil de vida pasqual, un estil humà i cristià, un estil de celebració, de joia i de caritat. El diumenge pertany a la mateixa identitat del ser cristià i expressa i alimenta els millors valors de la fe. Tots els cristians tenim el repte de protegir el diumenge de la pressió secular del cap de setmana. La realització en el si de cada comunitat cristiana de les diverses accions que es proposen en el Pla Pastoral ajudarà a assolir aquest objectiu prioritari. I això contribuirà a enriquir la vida dels cristians, i de tothom en general, atesa l'amplitud de dimensions que té el diumenge com a primer dia de la setmana i les diverses motivacions que el fan necessari per a la nostra realització humana i cristiana.

V. Potenciar l'apostolat associat dels laics (5è objectiu)

Ressonen a les nostres oïdes les paraules de Jesús dirigides als apòstols a Galilea, en el moment de la seva ascensió: "Déu m'ha donat plena autoritat al cel i a la terra. Aneu a convertir tots els pobles, batejant-los en el nom

del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant, i ensenyant-los a guardar tot el que jo us he manat. Jo seré amb vosaltres fins a la fi del món."⁶⁸

Aquesta és la missió de l'Església. Jesús, el seu fundador i el seu cap, és qui li ha confiat. Pau VI afirma que l'Església existeix per evangelitzar: "El deure d'evangelitzar tots dels homes constitueix la missió essencial de l'Església. [...] Evangelitzar és la gràcia i la vocació pròpia de l'Església, la seva identitat més profunda."⁶⁹ Aquesta missió evangelitzadora és especialment necessària, i en el nostre món occidental d'arrels cristianes, a més de ser urgent, adquireix la modalitat d'una nova evangelització.

Tots els batejats participen d'aquesta única missió de l'Església. També els laics. El Concili Vaticà II recorda que "els laics empeltats pel baptisme en el cos místic de Crist, enfortits per la Confirmació amb la força de l'Esperit Sant, són destinats a l'apostolat del Senyor".⁷⁰ Els laics cristians són Església i realitzen la seva participació en l'única missió eclesial, tant en el si de la comunitat cristiana com en el món, tant en l'ordre espiritual com en el temporal.

Tanmateix ens podem preguntar: ¿Quin és el camp més peculiar de l'apostolat dels laics? ¿Com han de participar els laics en l'única missió de l'Església? Hem dit que en el si de les

68. Mt 28,18-20.

69. Exhortació apostòlica *Evangelii nuntiandi*, de 8 de desembre de 1975, 14.

70. *Apostolicam actuositatem*, 3.

comunitats eclesials i en el món. Això és veritat. Però, ¿quin dels dos camps és el més específic i peculiar del laic cristià? La resposta és: el món. El mateix Concili ha assenyalat que “la característica secular és pròpia i peculiar dels laics”.⁷¹ Aquí cal recordar aquestes paraules de Pau VI: “El treball primer i immediat dels laics no és ni la institució ni el desenvolupament de la comunitat eclesial –això és funció específica dels pastors–, sinó que és la realització de totes les virtualitats cristianes i evangèliques, amagades, ben cert, però ja presents i operants en les realitats del món.”⁷²

La identitat dels laics la trobem aquí: estar en el món i no ser del món.

La identitat dels laics la trobem aquí: estar en el món i no ser del món. És el que demana Jesús en el sant sopar: “Pare, no et demano que els treguis del món, sinó que els preservis del maligne. Ells no són del món, com jo tampoc no en sóc.”⁷³ Avui, dissortadament, es viu una tendència d’apartar-se del món i dedicar-se prioritàriament a les comunitats eclesials per part dels laics cristians. Això no és gens bo. És un parany!

No podem oblidar que els laics cristians “són cridats per Déu a contribuir des de dins, a manera de llevat, a la santificació del món, mitjançant l’exercici de llurs tasques pròpies, guiats per l’esperit evangèlic, i així manifestar Crist davant els altres, principalment amb el testimoniatge de llur vida i amb el fulgor de llur fe, esperança i caritat”.⁷⁴ D’aquesta manera, l’ésser i l’actuar en el món són per als laics cristians no solament una realitat antropològica i social, sinó també, i específicament, una realitat teològica i eclesial.

Hi ha el camp intraeclesial, que també és propi del laic cristià. És un camp molt ampli. Avui hi ha una munió de cristians compromesos en les tasques intraeclesials. Això és una expressió ben palesa de la seva consciència de ser Església. En la meua anterior Carta Pastoral vaig referir-me més extensament a aquesta dimensió eclesial.⁷⁵

Apostolat individual i associat

L’apostolat dels laics té dues modalitats des de l’inici de l’Església: la individual i l’associada. El Concili Vaticà II ha parlat de l’apostolat individual dient que és inici i condició de qualsevol apostolat laical, que sempre i arreu és profitós i en algunes cir-

71. *Lumen gentium*, 31.

72. *Evangelii nuntiandi*, 70.

73. Jn 17,15–16.

74. *Lumen gentium*, 31.

75. Cf. *Treballem amb joia a la vinya del Senyor*, de 8 de setembre de 1998.

cumstàncies l'únic encertat i possible; és l'apostolat al qual tots els laics són cridats i obligats i no pot ser substituït per res.

A través d'aquesta forma d'apostolat la irradiació de l'Evangeli pot fer-se extremadament capil·lar, arribant a tants llocs o ambients com són els que estan lligats a la vida quotidiana i concreta dels laics. Es tracta d'una irradiació constant i d'una forma individual de testimoniatge de vida i de manifestació explícita del missatge de Jesús.

Tots els cristians estem obligats a l'apostolat individual. Tots tenim moltes ocasions per practicar-lo. És un apostolat insubstituïble i avui molt necessari per evangelitzar homes i dones, nois i noies que viuen habitualment allunyats de l'Església. És l'apostolat que hom fa amb els amics, companys de treball o d'estudi, veïns, membres de la família, etc.

Tanmateix desitjo centrar més l'atenció en l'apostolat associat. Sempre ha existit en l'Església. Avui podem parlar d'una *nova època associativa* dels cristians.⁷⁶ En els darrers anys, el fenomen associatiu s'ha caracteritzat per una peculiar varietat i vivacitat. Al costat de l'associacionisme tradicional han germinat en l'Església moviments nous i associacions noves, amb fisonomies i finalitats específiques. Tot això ho ha motivat l'acció de l'Es-

perit Sant, que ha fet prendre major consciència als laics de la seva vocació a la santedat i de la seva responsabilitat en la vida i missió de l'Església.

Als darrers anys han emergit diverses formes associatives de l'apostolat.

Aquestes formes associatives de l'apostolat responen fonamentalment a dues raons: antropològica i eclesiològica. La primera expressa la naturalesa social de la persona humana i la segona és la raó més profunda que justifica i exigeix l'associació dels laics cristians, ja que l'apostolat associat és signe de la comunió i de la unitat de l'Església en Crist. Aquí cal reproduir un text riquíssim del Concili Vaticà II: "Els laics tindran present que, per la seva naturalesa mateixa, l'home és social, i que ha plagut a Déu de reunir els creients en Crist en poble de Déu i en un sol cos. Per tant, l'apostolat associat respon feliçment a l'exigència tant humana com cristiana dels fidels cristians i alhora ofereix un signe de la comunió i de la unitat de l'Església en Crist."⁷⁷

L'apostolat associat és signe de comunió.

76. Cf. *Christifideles laici*, 29.

77. *Apostolicam actuositatem*, 18. Ll. MARTÍNEZ SISTACH, *Las asociaciones de fieles*, Barcelona 1994, 3a edició, 17-24.

Només aquestes raons tan profundes i eclesials ja són suficients per fer-nos valorar molt l'apostolat associat. Tanmateix hi ha d'altres raons que aconsellen la creació d'associacions i moviments d'apostolat en l'Església. Avui, cada dia més, sovint l'apostolat exigeix ser realitzat amb una actuació conjunta tant en les comunitats d'Església com en els diversos ambients. Els moviments i les associacions uneixen més els seus membres, els enforteixen en el treball pastoral, els formen per a l'apostolat i els preparen més adequadament. I en l'actualitat, que parlem de globalització, cal que l'activitat eclesial dels laics es reforci amb formes associades i organitzades per tal d'obtenir amb major eficàcia els objectius que es proposen.

La nostra realitat eclesial necessita un creixement dels moviments apostòlics i d'espiritualitat. Qualsevol transformació de l'ambient i de la societat pot realitzar-se no tant amb el treball d'un individu com amb el d'un grup, d'un moviment, d'una comunitat. Això és encara més palès en el context d'una societat pluralista i fraccionada com és la nostra.

La participació dels laics en moviments o associacions eclesials és un veritable dret que els pertany i que no prové d'una espècie de concessió de la jerarquia. Aquest dret deriva del baptisme, sagrament que crida tots els cristians a participar en la comunió i en la missió de l'Església.⁷⁸ En aquestes realitats associatives els cristians

han de trobar-hi espais d'acollida i de llibertat per a poder nodrir la seva fe, créixer en profunditat i coherència en el seguiment de Jesucrist, contrastar la seva praxi a la llum de la Paraula de Déu, progressar en l'esperit comunitari i renovar el seu servei a la missió evangelitzadora de l'Església.

Convindria potenciar l'apostolat associat a l'arxidiòcesi per tots els avantatges pastorals que ofereix pel que fa a la formació i animació espiritual i apostòlica dels laics i a la seva presència en les parròquies i en la societat. En les parròquies hi hauria d'haver algun grup de laics –infants, joves, adults, ancians– que formin part de moviments apostòlics i d'espiritualitat. Animo els preveres a reflexionar sobre aquesta conveniència i a oferir-se com a consiliaris d'aquests grups.

Criteris d'eclesialitat

Per tal que els pastors puguin realitzar la delicada tasca del discerniment, és molt necessari disposar de criteris d'eclesialitat de les diverses formes associades d'apostolat. Aquests criteris d'eclesialitat obeeixen a la perspectiva de comunió i missió de l'Església. Joan Pau II els explicita en la seva Exhortació apostòlica *Christifideles laici*. Són aquests:

1. *La primacia de la vocació a la santedat*. S'ha de veure si realment el moviment o l'associació eclesial ajuda al creixement de la vida cristiana i

de la perfecció de la caritat, afavorint la unitat íntima entre fe i vida dels seus membres.

2. *L'anunci ferm de la fe de l'Església*, en obediència al magisteri eclesial, tant als membres del moviment perquè la coneguin i la visquin com als qui són receptors de l'activitat apostòlica del moviment.

3. *El testimoniatge de la comunió eclesial* en filial relació amb el Papa, centre perpetu i visible d'unitat en l'Església universal, i amb el bisbe, principi i fonament visible d'unitat de l'Església particular i en la mútua estima entre totes les formes d'apostolat.

4. *La realització del fi apostòlic de l'Església*, que consisteix fonamentalment en l'evangelització i la santificació dels homes.

5. *La presència compromesa en la societat*, per tal d'impregnar l'esperit evangèlic en les realitats temporals del món.⁷⁹

Moviments d'Acció Catòlica i altres moviments

Entre els moviments apostòlics hi ha l'Acció Catòlica. A l'arxidiòcesi existeixen els moviments d'Acció Catòlica especialitzada i el moviment d'Acció Catòlica general d'adults. El

Concili Provincial Tarraconense ha demanat “endegar un moviment general de joves d'Acció Catòlica en connexió amb els moviments especialitzats”.⁸⁰ Alhora el Concili demana “potenciar els moviments d'Acció Catòlica d'infants, de joves i d'adults, en la seva doble modalitat, general i especialitzada (obra, rural, universitària, professional, de la tercera edat, etc.), d'acord amb les notes que la defineixen: assumptió com a pròpia de la finalitat apostòlica de l'Església, direcció exercida per seglars, l'organització com a element significatiu i eficaç, en comunió orgànica amb el ministeri pastoral del bisbe”.⁸¹

El Concili Provincial segueix les passes del Vaticà II en instar els bisbes a promoure l'Acció Catòlica.

El nostre Concili Provincial segueix les pautes del Vaticà II en invitar els bisbes a promoure l'Acció Catòlica.⁸² L'Acció Catòlica, en les seves diverses realitzacions, “té la vocació de mantenir la forma habitual apostòlica dels “laics de la diòcesi”, com a organisme que articula els laics de manera estable i associada en el dinamisme de la pastoral diocesana”.⁸³

79. Cf. n. 30.

80. Resolució 28 b).

81. Resolució 29 a).

82. Cf. *Apostolicam actuositatem*, 20.

83. CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA, *Los cristianos laicos, Iglesia en el mundo*, 1991, 95.

A la llum d'aquestes resolucions conciliars, les diòcesis de la Tarracense estan treballant per potenciar l'Acció Catòlica. A la nostra arxidiòcesi hem fet passos endavant. A nivell de joves, estem convençuts que els actuals grups de joves de parròquies s'han de vertebrar en el si d'un moviment d'Acció Catòlica General.

Reprodueixo el que vaig escriure ara fa un any: "Volem anar intensificant els moviments d'Acció Catòlica, forma habitual d'associació diocesana de laics, en les seves dues modalitats: l'especialitzada, que posa l'accent en el medi, i la general, que posa l'accent en el territori de la parròquia. I també els altres moviments, associacions i serveis diocesans que treballen pastoralment amb els joves, ben relacionats i coordinats per la Delegació Diocesana."⁸⁴

Hem de potenciar els moviments d'Acció Catòlica a l'arxidiòcesi per la naturalesa eclesial que tenen, per la necessitat que tenim de disposar en les parròquies de laics preparats i lliurats a la tasca eclesial en el si de les comunitats i en el si de les realitats de la societat, però sense oblidar els altres moviments i associacions diocesanes. Vivim un temps eclesial que demana sumar i complementar, no pas restar.

Tot això s'ha de fer amb la deguda coordinació que demana el Concili Vaticà II i que recorda també el nostre Concili Provincial Tarraconense, el qual "reconeix que pertoca a cada bisbe

de donar l'aprovació i el reconeixement eclesial als carismes, als moviments apostòlics i a les noves comunitats amb esperit d'acolliment, per tal de no ofegar els dons de l'Esperit".⁸⁵ I el mateix text conciliar prossegueix recordant als moviments i associacions una actitud eminentment eclesial: "Al seu torn, els nous grups [...] han de prendre consciència del que suposa viure en l'Església diocesana i integrar-se en el conjunt, per tal d'aportar-hi i alhora rebre'n. La plena comunió eclesial els demana la dependència del bisbe i la coordinació amb els altres organismes i moviments de la diòcesi."⁸⁶

L'apostolat associat està sotmès als dos grans principis eclesials de la comunió i de la missió. L'Església particular és el marc propi per al diàleg i per al discerniment de les diverses manifestacions de l'apostolat associat. La mútua relació i la coordinació de les diverses associacions i moviments apostòlics en el si de la diòcesi no obeeix únicament a raons pràctiques o d'eficàcia; obeeix principalment a raons teològiques de comunió eclesial i constitueix un signe important de credibilitat de l'Església en l'anunci de la Bona Nova de Jesús.

Si és veritat que un moviment apostòlic supradiocesà enriqueix l'Església particular amb una dimensió d'obertura a la catolicitat, també és cert que el moviment necessita del localisme de la diòcesi per a realitzar el seu treball ecle-

84. Carta Pastoral "Treballem amb joia a la vinya del Senyor", n. 4, a *Església de Tarragona. Butlletí Oficial de l'Arquebisbat*, p. 399.

85. Resolució 123.

86. *Id.*

sial.⁸⁷ No podem oblidar que “l’Església catòlica, una i única, existeix *en i a* la base de les Esglésies particulars”.⁸⁸

Avui necessitem laics entusiasmats per Jesucrist i que estimin l’Església; laics que lliurin un temps de la setmana a treballar per l’Evangeli en la societat i en la comunitat cristiana; laics que valorin la seva vocació específica d’estar presents en el món com a llevat en la transformació de la societat; laics que amb esperit missioner estiguin disposats a ser enviats a ajudar comunitats parroquials de la diòcesi; laics que valorin l’apostolat associat, que formin part d’un moviment d’Acció Catòlica o d’altra natura existent a l’arxidiòcesi, i que estiguin disposats a potenciar i a fer créixer aquests moviments eclesials; laics oberts a la crida dels pastors per rebre la missió pastoral i per col·laborar amb els preveres, diaques, religiosos i religioses en les parròquies, en els arxiprestats i en les comarques de l’arxidiòcesi; laics que vegin la necessitat i s’esforcin a assolir la formació que requereix la tasca eclesial que se’ls confii; laics que valorin la vocació sacerdotal i la vida consagrada i que siguin generosos per a acceptar-la i viure-la si Déu els l’atorga.

És hora de calar les xarxes

El Senyor Ressuscitat va demanar a tots els apòstols que eren a la barca que calessin les xarxes. Tots hi van col·laborar per complir aquesta petició

de Jesús. Ell també ens demana, a tots el diocesans –al vostre pare i pastor, als preveres, diaques, religiosos, religioses, laics i laiques–, que calem les xarxes per pescar, és a dir, que posem en pràctica aquest Pla Pastoral per a aquest nou trienni. Potser, com els apòstols, ens hi hem escarrassat tota la nit i no hem agafat res. Potser estem una mica cansats i desanimats pels resultats visibles de la pesca. Però, perquè ens ho diu el Senyor, calarem les xarxes per pescar, com ho feren els apòstols. No en dubtem, la pesca està ben assegurada. L’Evangeli ens ho diu. Per això ja podem començar a agrair al Senyor que hagi demanat la nostra col·laboració per a difondre el seu Regne i per al bon resultat del nostre treball eclesial.

Perquè ens ho diu el Senyor, calarem les xarxes per pescar, com ho feren els apòstols.

Confio aquest treball pastoral diocesà a la intercessió de Maria, Mare del Redemptor, ella que fa dos mil anys va oferir al món el Verb encarnat. Amb el seu acolliment maternal, com a les noces de Canà, atendrà les nostres necessitats pastorals per tal que s’omplin les xarxes que anem calant.

*Tarragona, 25 de setembre de 1999,
Festa de la Mare de Déu de Misericòrdia*

87. Cf. LI. MARTÍNEZ SISTACH, “Los movimientos y asociaciones de fieles y la Iglesia particular”, a *El laicado en la Iglesia*, Salamanca 1989, 123–142.

88. *Lumen gentium*, 23.

IV. Miscel·lània

Actitudes pastorales en situaciones de racismo

TERESA LOSADA, religiosa franciscana misionera de Maria, i directora del centre Bayt-Al-Thaqafa.

Introducción

La inmigración internacional no se puede considerar como un fenómeno secundario y transitorio, sino que se contempla como un factor de transformación y renovación del paisaje cultural, social, político y religioso. Claro está que la diversidad no es nueva y en el último decenio se está desarrollando de una forma singular como consecuencia del movimiento migratorio, que no sólo no decae, sino que aumenta, como testigo de algo que está vivo porque nada puede detener ni parar a los desposeídos de la tierra. Por eso es urgente una cooperación económica y cultural con estos hombres y mujeres que llegan a través de los espacios mediterráneos y submediterráneos, asumiendo algunos una travesía inquietante, patética y dramática como las pateras. Sólo basta mirarlos cuando son apresados y repatriados para leer en sus rostros lo que nos quieren decir: que están aquí como un desafío a nuestra sociedad de Bienestar, oteando un futuro digno y humano e invitándonos a establecer un codesarrollo con sus países y a que tratemos con leyes solidarias a los que están aquí. Todo esto exige sensibilidad, voluntad, inteligencia y respeto ya que nos interpela a aventurarnos en terrenos nuevos

Identidad y referencia del inmigrante

Las migraciones sellan el principio del cambio, la entrada en la diferencia. El emigrante hacia Occidente, hacia el Norte está seducido por la admiración del otro, por su poder y corre el riesgo de alinearse a ese otro asimilador. Si no hace una integración equilibradora vuelve con fuerza a su identidad como un refugio contra la pérdida y el andar errante. Se encuentra desgarrado entre dos deseos contradictorios, el de ser otro y el de ser él mismo. Se encamina hacia una identidad turbada, plural y mal vivida. La identidad es a la vez permanencia y cambio, unidad y pluralidad; en una palabra es un término paradójico, una construcción social de la personalidad, consolidada por la continuidad y acompañada por la ruptura.

El emigrante se encuentra desgarrado en dos seres contradictorios: el ser otro y el ser él mismo.

La inmigración implica distanciamiento con la sociedad y cultura de

origen y empuja a la aceptación de un contexto cultural ajeno.

De la cultura de origen a la cultura inmigrada

La prolongación y la instalación en el país de acogida modifican el patrimonio cultural inicial. La cultura de origen va abriendo paso a una cultura inmigrada, que se construye y evoluciona a través de las nuevas relaciones sociales.

En el plano sociológico lo étnico y lo cultural mantienen relaciones dialécticas ya que sólo coinciden en una sociedad homogénea de tal forma que su sostén y su base es la uniformidad. Por el contrario en una sociedad multicultural la identidad étnica del grupo reposa en la herencia cultural propia, siempre expuesta a la confrontación y al cambio en relación con los grupos que componen esta sociedad.

El inmigrante no puede desligarse de la dinámica de la historia ni del cambio. En contacto con otras culturas elabora una propia, fruto de las influencias interactivas: de su origen, de su familia, de sus encuentros, de sus relaciones y de su propia existencia.

La cultura inmigrada es el producto de una experiencia nueva y de una ubicación diferente, respecto al pasado, que viven individuos de una colectividad, de tal forma que las culturas dependen de interrelaciones a partir de las cuales se afianzan y se modifican, porque poseer una determinada cultu-

ra supone tener una determinada forma de ver el mundo y de actuar ante él e implica un modo de existir, de vincularse y de tratar a los otros. El inmigrante de esta forma enriquece el nuevo espacio social. No renuncia a su identidad, sino que la va reaccionando, recreando y reinventándola con la influencia del nuevo ambiente social, dando lugar a una síntesis innovadora sin rechazar ni negar su identidad originaria.

Relación con el país de origen. Integración social

La integración supone la construcción de un conjunto que quiere unirse a algo ya existente. Es un proceso multidimensional recíproco y bilateral que se da entre inmigrantes y sociedad de acogida y cuyo resultado es la emergencia de una cultura multiétnica que aúna influencias de origen y de acogida.

Una sociedad étnica y culturalmente plural es aquella en que los hombres y mujeres de diversos orígenes conviven en pie de igualdad. El objetivo de toda integración es la creación de un marco de convivencia basado en la reciprocidad y la responsabilidad común, en la que todos los miembros participan activamente en la sociedad en la que están instalados.

En el plano sociológico, lo étnico y lo cultural mantienen relaciones dialécticas, ya que sólo ambos coinciden en una sociedad homogénea, de tal forma que su fundamento es la uniformidad. Por el contrario, en una socie-

dad multicultural, la identidad étnica del grupo reposa en la herencia cultural propia, siempre expuesta a la confrontación y al cambio de relación con los grupos que componen esta sociedad.

La integración invita a una diversificación y globalización de acciones. Para hacer frente a la precariedad no valen medidas parciales y remedios tradicionales. Hay que repensar la acción social, desarrollar políticas transversales, educarnos en el respeto a la diferencia y dejarnos enriquecer por ella. Las políticas sociales responden, en parte, a estas preocupaciones, pero queda mucho por hacer para que se inscriban en el orden de los poderes públicos. Toda integración exige un doble movimiento: el del excluido que quiere integrarse y el de la sociedad que quiere integrar. ¿En dónde está la dificultad? ¿Viene del rechazo del excluido a integrarse o de la rigidez e intolerancia de nuestra sociedad cada vez más anestesiada? Porque, no olvidemos que detrás de la exclusión hay un sistema.

Las vacaciones han llegado a su fin y las embarcaciones de lujo volverán a descansar para albergar el año próximo a ilustres huéspedes o para competir a la luz del día, y en estos días en que las noticias nos hablan de tantos magrebíes que intentan cruzar el Estrecho se me ocurre contrastar estos veleros de lujo con tanta patera de desdicha e infortunio que atraviesa todos los días este “Mare Nostrum”. La velocidad en dos direcciones: la una para ganar una medalla, arrojada por multinacionales, la otra perseguida y acosada por querer arañar unas migajas

que caen de la mesa del bienestar. Son tan pocos los que gozan y disfrutan de cualquier tipo de privilegios y tan brutal el foso que separa a ricos y a pobres que es necesario que la utopía, la gota de agua de esperanza y la lucha por la igualdad de todos los hombres del planeta no se diluya en el mar del egoísmo. La Europa del Bienestar está rodeada de inmigrantes. No vale cerrar puertas, expulsar clandestinos, apresar pateras, porque de este modo Europa puede llegar a convertirse en un campo de concentración de ricos que anestesia su mala conciencia. O somos solidarios de verdad con eficaces planes de inversión y de acogida e integración, o de lo contrario dispon-

La Europa del bienestar se encuentra rodeada de pobreza e inmigración, no sirve para nada cerrar puertas, expulsar clandestinos, hundir pateras...

Europa se puede convertir en un campo de concentración de ricos.

Hemos de ser solidarios de verdad, con eficaces planes de inversión y acogida.

gámonos a compartir nuestros bienes y a hacer nuestra la miseria ajena antes de deportarla o desentendernos de ella.

Estamos viviendo lo que se llama el maltusianismo social que prohíbe la vida a las mayorías: la de la pobreza. La exclusión de tanta población del Tercer y Cuarto Mundo, enviada de continuo a la periferia, como afirmación del “nosotros”, de estos pocos que se constituyen en islotes de riqueza y privilegio entre un mar de pobreza y desesperación y ante los cuales a la mayoría no les queda más remedio que el éxodo forzoso, la inmigración, el abandono de su suelo y su cielo. Abordar estos hechos es tarea de todos y en especial de las administraciones, quienes –dicho sea de paso– parecen aprovechar situaciones conflictivas para hacer cierta demagogia. La integración de los inmigrantes pide responsabilidad y abordar el tema en toda su integridad, empezando por una formación del ambiente social y una opinión pública abierta y receptiva.

¿Cómo nos vemos musulmanes y cristianos, Islam y Occidente?

La memoria del Sur no es la del Norte. El imaginario en torno a los árabes y al Mundo islámico está anclado en nuestra conciencia colectiva e influye en el tratamiento mediático. Buena parte de los juicios e ideas emanan de las informaciones que escuchamos o leemos con las que se nutren los imaginarios y las percepciones. Es necesario desinflar lo que hay de mito y fantasmagórico. La opinión

pública se refugia en estereotipos y en prejuicios, es decir en certezas simplistas, en frases lapidarias, como un atajo tentador, duro de borrar y de modificar y deforma lo real. La realidad del mundo árabe no es tan hermética y no puede concebirse ni explicarse por estereotipos como integrismo, violencia y antioccidentalismo.

Desde el 711 hasta el 1814 se produjeron imágenes del mundo islámico complejas que perturban a menudo nuestra capacidad efectiva de comprender su historia y realidad actual. El profesor M.A. Ladero Quesada señala que la comunicación entre occidentales y musulmanes se hace desde puntos de partida disidentes y a menudo difíciles de compatibilizar, cuando esta comunicación y los resultados de concordia, convivencia y mutua comprensión son más urgentes que nunca.

*Oriente es la
diferencia más
próxima y cercana a
Occidente, sólo
separada por el
Mediterráneo.*

Oriente es la diferencia más próxima y cercana a Occidente, separada por el Mediterráneo, mar en medio de tierras árabes, lugar de paso, de intercambio, de alianzas. ¿Quien es el otro de los árabes? Después de haberse llamado durante mucho tiempo Cristianidad y Europa, en la actualidad llevan

un nombre vago: Occidente. El imaginario árabe lo marca con tres momentos históricos:

- Las Cruzadas.
- La caída del Reino Arabo-Musulmán de Al-Andalus
- Las colonizaciones, que empiezan con la expedición de Napoleón Bonaparte en el año 1798.

El "otro" de los árabes es ahora el vago "occidente", después de haber sido durante siglos la cristiana Europa.

Acercándonos a nuestros días la percepción recae sobre el estado de Israel y la guerra del Golfo. Es necesario romper el juego de las imágenes que se reflejan en espejos deformantes por los dos lados. La historia de Oriente y Occidente no puede ser sólo de oposición y rechazo, sino que debe construirse en una sólida base de atracción y enriquecimiento mutuo, sin olvidar que las consecuencias de la diversidad las sufrimos los humanos desde siempre y, a pesar de todo, lo común nos identifica cada vez más. Caminamos hacia un mundo planetario. Entramos en la era de la mundialización y el futuro de la condición humana está comprometido en términos de clara responsabilidad que afectan a nuestra vida cotidiana en cualquier rincón del planeta. Hace falta modificar esa percepción social, esas imágenes falsas que cuentan con el agravante

de acumulación de siglos dentro de la cultura. Se identifica también a Occidente con ateísmo, materialismo, promiscuidad sexual. Y aquí vemos a los países musulmanes bajo un prisma determinante como si nada se moviera y no tuvieran remedio porque son musulmanes. Ellos se ponen a la defensiva ante los supuestos valores occidentales porque los ven como imposición y hay hechos que viven como humillación, por ejemplo, el problema palestino.

Las antiguas rivalidades y los conflictos modernos han acentuado las diferencias de tal forma que las raíces religiosas quedan oscurecidas; tal es la realidad si miramos a nuestro entorno. Basta recordar los nombres de Bosnia, Palestina y el Cáucaso. ¿Quién niega que la dimensión religiosa desempeña un papel importante y a menudo agravante en todas las regiones de conflicto. En Europa, los croatas “católicos”, los serbios “ortodoxos”, los bosnios “musulmanes”; en el cercano Oriente, los israelitas y los palestinos; en el Cáucaso, los armenios “cristianos” y los azerbaiyanos “musulmanes”, todos envueltos en conflictos, no sólo como miembros de etnias distintas, sino también como cristianos y musulmanes.

No es fácil distinguir, sobre todo cuando lo sensacionalista y lo superficial deforman la información, entre lo que es retorno de lo religioso en el cuadro de un Islam que quiere legítimamente afirmarse entre nosotros y lo que es el empuje integrista ligado a una obediencia exterior y partidista, tratando de deshacer la comunidad musul-

mana de nuestro entorno. De ahí la necesidad de un discernimiento lúcido y riguroso. No hay que confundir Islam e islamismo. Hay que resistir al error y al aturdimiento y promover la actitud inversa, es decir, reconocer en lo cotidiano de la vida el Islam y su derecho al ejercicio libre y pacífico del culto y de la práctica. Todo esto implica liberar los valores religiosos de las injusticias de la historia, una empresa perpetua que hay que aplicarla a cada día y a cada acontecimiento.

¿Por qué el diálogo con los musulmanes?

Si Dios es Amor y la misión de los discípulos de Jesús es dar testimonio de ese amor, su relación con los otros será necesariamente dialogal. En este contexto el diálogo es testimonio de vida, la mayoría de las veces, y no será tanto por la “palabra hablada”, sino por la “palabra vivida”, conscientes de que el Espíritu respeta las circunstancias de cada uno y de que la Voluntad del Padre es recapitular todas las cosas en Cristo.

En Pentecostés, que es el anti-Babel, quedó restaurada la legitimidad del pluralismo étnico y social.

En Pentecostés, que es el anti-Babel, quedó restaurada la legitimidad

del pluralismo étnico y cultural. En el nuevo pueblo no hay extranjeros, como señala San Pablo, dirigiéndose a los Gálatas: “No hay judío, ni griego; ni esclavo, ni libre; ni hombre, ni mujer; todos sois uno en Cristo Jesús.”

El racismo, el rechazo, se basa en el miedo al otro, alimentado por la ignorancia de su historia, de su misterio y de sus posibilidades.

La perspectiva del inmigrante musulmán solemos limitarla a una apreciación socio-política; los musulmanes son hermanos en Cristo a título de una doctrina de fe evangélica de justicia social, en tanto que dominados y excluidos a los que hay que ayudar y en nombre de los que hay que hablar. Lo reducimos a acción social y a menudo olvidamos la perspectiva de su filiación común en Abraham, y su rica tradición religiosa. Si entras en diálogo con un inmigrante y te atreves a preguntarle ¿Qué sabes de Dios y de la vida?, llegarás a entrever los misterios insinuados de su cultura, religión y costumbres y podrás repetir aquello de que “en verdad no encontré en todo Israel una fe tan grande”.

La iglesia es católica porque acepta vivir y comunicarse con todos los grupos humanos, porque cree que el Reino de Dios está llegando en el intercambio del Don que tiene cada tradición religiosa porque El Espíritu que ora en cada hombre de buena voluntad no conoce ni muros de piedra ni murallas de fórmulas.

¿Qué nos dices, qué nos decimos de Dios y de la vida?

Nos dices que desde la emigración de Abraham, que abandona su país hacia la tierra prometida, la humanidad es un pueblo de emigrantes que camina por el desierto sostenido por la fe y la esperanza, y que este tiempo de éxodo terrestre es imagen del desplazamiento geográfico y cultural que estás haciendo.

La condición del inmigrante simboliza la situación del hombre que aspira a encontrar a Dios en los límites de su precariedad.

Nos decimos que la condición del inmigrante simboliza la situación del hombre que aspira a encontrar a Dios en los límites de su precariedad y de su tensión hacia la liberación definitiva. Por eso pensamos que estos enunciados históricos tendrían que agudizarnos el sentido de futuro, porque hoy las migraciones son un verdadero desafío que aborda la existencia humana en todas sus dimensiones: personal, social, cultural y espiritual, y recuerda una de las responsabilidades que debemos afrontar la humanidad contemporánea ya que de ella depende que el futuro se incline al lado del desorden económico internacional o a la interdependencia solidaria.

Nos decimos que hay que “Abrazar sin ahogar para dejarnos abrazar”, que debemos descentrarnos continuamente para abrazar y dejarnos abrazar por ese caleidoscopio de rostros diferentes que se funden en Dios y que nos dejan, por eso mismo, presentir alguna cosa de Dios. Los cristianos sabemos que Jesús destacó repetidas veces la fe que encontró en personas ajenas al pueblo elegido y predijo la entrada en el Reino de muchos de Oriente y Occidente.

Nos dices que la universalidad de la Iglesia nos invita a ensanchar y alargar nuestros horizontes a toda la humanidad, en sus diferentes tradiciones históricas, culturales y religiosas.

Nos dices que El Espíritu nos empuja a orar en diálogo, a creer en diálogo, a vivir, amar y esperar en diálogo, porque en este mundo urge crear, según Teilhard de Chardin “un espacio de simpatía a nivel planetario” y éste puede abrirse camino por el diálogo.

Nos dices que dialogar es imitar a Dios, entrar en el Misterio de su Revelación, que creemos que la Historia de la Salvación es única y universal, y que creemos también en el diálogo multisecular entre Dios y los hombres porque dialogar no es traer al otro a nuestro propio terreno, sino que es entrelazar manos, tender puentes, en este caso, entre hombres y mujeres que “no nos parecemos”, pero sí sabemos que toda relación fraterna, todo nacimiento de amistad es camino abierto al Reino que Dios.

Nos dices que ambos debemos renunciar a pensarnos como fortaleza y a construirnos en apertura, que debemos aventurarnos en terrenos desconocidos y atrevernos a pasar de una situación hecha de repliegues y miedos a la urgencia de imaginar y crear otros recorridos, porque acercar el mundo árabe al occidental y el Islam al Cristianismo es un reto prioritario de nuestra época y una de las claves del futuro de nuestro mundo.

Bibliografía

- AHMED SAKKOUNI. "Culture d'origine ou culture et origine?". En *Migrations et Société*. Ed. CIEMI, vol. 39. (París, 1996). P. 24-26.
- MARTÍNEZ MONTÁVEZ, PEDRO. *El reto del Islam*. Ed. Temas de hoy. (Madrid, 1997)
- ESPÓSITO, JOHN L. *El desafío islámico*. Acento Editorial (Madrid, 1996).
- BALTA, PAUL. *El Islam*. Ed. Salvat (Roses, 1996).
- POIZAT, THERÈSE. "La Migration et le christianisme". En *Migrations et Société*. Ed. CIEMI (París, 1996). P. 27-36.
- Les Églises avec les immigrés*. Ed. CIEMI, n° 53 (París, 1997).
- "El diálogo interreligioso". En *Pliegos de Encuentro Islamo-Cristiano*. Ed. Darek-Nyumba, n° 15 (Madrid, 1992).
- GASPAR, ROBERT. *Para una visión cristiana del Islam*. Ed. Sal Terrae (Santander, 1995).

El matrimoni i la família, una realitat permanent i en canvi constant

MANUEL CLARET, professor de Moral i rector de La Pau.

Sempre s'ha dit que la societat viu intensos moments de canvi, però que el matrimoni és una realitat dinàmica, ho reconeix el mateix Concili Vaticà II. En tractar sobre el deure d'educar els fills diu: "es requereix que el mutu amor dels esposos progressi i vagi madurant"¹. En recents estudis sobre la família es fa esment dels canvis que avui sofreix i de la influència que rep del dinamisme social.²

Per a una millor comprensió de quins són els canvis que pateix el matrimoni i família actualment, val la pena enumerar els aspectes essencials de la doctrina del matrimoni segons l'Església:

– El matrimoni és de dret natural i diví. Té a Déu per autor, la seva estructura és volguda per Déu i l'home no la pot alterar.

– La doctrina de l'Església es fonamenta, en darrera instància, en una antropologia determinada: l'home i la dona són éssers complementaris biològicament i psicològica, amb vista a formar una unitat indissoluble de vida.

– La unitat i la indissolubilitat matrimonials són qualitats del mutu amor i incompatibles amb la promiscuïtat i pluralitat de relacions íntimes afectives extraconjugals; i no és legítim un nou matrimoni, en cas de separació, vivint encara els dos cònjuges.

– Els gestos propis de la parella tenen una significació natural profunda: són unitius i procreadors. L'Església, en aquesta lectura antropològica, creu interpretar la llei natural divina, que com a tal és inalterable.

– La doble significativitat dels gestos no és subordinada sinó coessencial. No és dona l'una sense l'altra; per tant, la gestualització conjugal d'ambdues s'ha de significar irrenunciablement. Si la llibertat humana la interfereix, lesiona l'ordre natural.

– Els esposos tenen el deure d'educar els fills en els valors de la fe, de la dimensió social eclesial i social de la persona.

– El contracte esponsalici entre els cristians és a la vegada sagrament, de tal manera que no es pot donar un sense

1. GS, 50.

2. G. GASTOR RAMOS. *Sociologia de la família*. Ed. Sígueme, 1997.

l'altre. L'Església, en principi, no reconeix el matrimoni civil d'un batejat.

Aportacions del Vaticà II a la doctrina del matrimoni

El Concili Vaticà II no es va limitar a repetir el que s'havia dit sempre amb relació a la doctrina i praxi del matrimoni. Els Pares no volgueren assumir expressions i conceptes clàssics fins al moment, fet que significà, d'una banda, un enriquiment teològic i, de l'altra, l'exigència d'aprofundir i delimitar el sentit exacte de la doctrina.

Creiem que els aspectes més importants afirmats pel Concili són els següents:

1. El plantejament del matrimoni canvia d'accent: de ser definit com un contracte, en el qual prevalia l'element jurídic, passa a ser una comunitat de vida i amor, tot i la dificultat de delimitar el contingut exacte dels conceptes.

Després del Vaticà II el matrimoni deixa de ser definit com un contracte i passa ser una comunitat de vida i amor.

2. El concepte d'amor dinàmic. L'amor és l'element central i a la vegada una experiència personal, que tan sols la realitat diària dona a conèixer si és assumit i viscut de manera conscient i madura³. Aquest plantejament ha obert portes a processos canònics de nul·litat, absolutament impensables abans del Concili, ja que l'element personalista i de maduresa hi comptava poc: el contracte obligava a mantenir *l'estat conjugal* per sempre.

3. El Concili silencia conceptes clàssics sobre deures i drets de la vida conjugal: donar el débit;⁴ el fi primari: la procreació i educació dels fills, i el secundari: l'apaivagament de la concupiscència i la mútua ajuda. Cal reflexionar sobre el que ha significat d'esclavitud i opressió secular donar un débit sense les condicions adequades, o considerar l'altra part un mitjà, i per tant un instrument, d'apaivagament de les pròpies passions sensuais.

4. Com a conseqüència del punt anterior, el matrimoni es presenta des d'un àmbit i un contingut més personalitzat i humanitzant, i se situa més en la realitat del món present, tot fent-li descobrir la seva tasca i vocació, que no pas en la finalització dels béns i els valors augustinians que havien predominat fins aleshores.

5. Els Pares conciliars tenien clar que volien posar punt final a la que

3. Un dels problemes per a l'Església és quina maduresa pot demanar als contraents i com arribar a conèixer-la. Per dret natural, es pressuposa que tota persona té una mínima maduresa mentre no es mostri el contrari.

4. Donar el débit per evitar pecats de masturbació o per apaivagar la concupiscència era un deure per als esposos. Negar-lo es considerava una acció moralment greu.

semblava una antropologia dualista. Integraren la dimensió sexual com una manifestació positiva de la persona; era una dimensió i manifestació de l'amor.

Són els esposos els qui, finalment, han de fer un judici en consciència sobre la conveniència o no d'una nova natalitat.

6. Els criteris morals per a una rec- ta limitació de la natalitat no quedaren reduïts a l'aprovació d'uns mètodes contraceptius. En primer lloc, la pro- creació no és el valor absolut del ma- trimoni⁵, tot i ésser molt qualificat. Per a la consecució d'una autèntica limi- tació de la natalitat, el Concili dóna uns criteris personalistes: són els esposos els qui *ultimativament*⁶ han de fer un judici en consciència sobre la conveniència d'una nova natalitat. El text pressupo- sa un diàleg esponsalici pel que fa al cas, no pas una imposició. El judici s'ha de fonamentar en criteris objec- tius i subjectius. Els subjectius no són únics: la intenció i motivació de la per- sona no són definitius, sinó que cal tenir present els objectius, que deriven

de la naturalesa de la persona humana i dels seus actes, que guarden el sentit íntegre de la mútua donació i de la humana procreació, en l'àmbit de l'amor. Es recorda, finalment, que no és lícit que els fills de l'Església vagin per camins que el Magisteri de l'Es- glésia reprova en explicar la llei divi- na sobre la regulació de la natalitat. Aquests conceptes de moralitat com- porten una certa complexitat inter- pretativa. La seva expressió i el seu contingut no són una repetició del Ma- gisteri de Pius XII, que tant sovint havia parlat sobre el tema.

Sembla que no era intenció del Concili solucionar el problema de la natalitat apel·lant a l'abstinència.

7. Sembla que no era intenció del Concili solucionar el problema de la natalitat des de l'abstinència conjugal. Afirmar que una abstinència llarga pot ser un mal per als esposos.⁸ La moral conjugal que deriva de la CC sobre la naturalesa de l'acte, de la HV sobre la norma conjugal i de la FC, que diu que aquesta disciplina "pròpia de la puresa

5. El Magisteri, tot i la relativitat i la inconveniència d'engendrar una nova vida, demana que el gest en sigui significatiu, encara que es faci en un moment que intencionalment i biolò- gica no sigui volgut.

6. Podríem traduir-ho com "en darrera instància."

7. G.S., 51.

8. Ibid.

dels esposos, lluny de perjudicar l'amor conjugal, li dona un valor humà mes sublim (...) els esposos desenvolupen íntegrament la seva personalitat, i s'enriqueixen amb els valors espirituals, donant a la vida familiar fruits de serenitat i pau (...) ajuden a afavorir l'atenció vers l'altre cònjuge i a superar l'egoisme, enemic de l'autèntic amor"⁹, sembla anar per un altre camí ben concret. L'abstinència, encara que sigui llarga, no sols en cas de problemàtica sobre la natalitat, sinó com a actitud, és beneficiosa per al matrimoni.

La secularització progressiva del matrimoni

El matrimoni i la família, des del punt de vista sociològic, han sofert grans canvis, tant des del punt de vista positiu com negatiu. L'inici de la mateixa encíclica FC se'n fa ressò, ja que parla de les llums i ombres del matrimoni i la família.¹⁰ Sense seguir l'esquema de l'Exhortació, creiem que aquests canvis poden classificar-se en els apartats següents:

1. *La nova mentalitat i valoració de la sexualitat.*¹¹ L'àmbit de la sexualitat sempre s'ha prestat a manipulacions. És cert que no es poden fer universals, però sí que, en la mentalitat juvenil i per causa de la recerca del

plaer pel plaer, la sexualitat, des del punt de vista significatiu, ha perdut valor. En separar-se amor i sexualitat, i relativitzar-se la procreació, el sexe es pot convertir en mitjà d'hedonisme o en un conjunt de tècniques per obtenir sensacions gratificants. Fàcilment es pot pensar que les regles morals són un conjunt d'obstacles que s'han de vèncer, i se'n neguen el significat i el valor. L'oferta social indiscriminada d'un cert tipus de publicacions i d'espectacles eròtics no significa cap altra cosa que la pèrdua del sentit d'intimitat, de la relació i del compromís interpersonal de la sexualitat.

P. Ricoeur exposa una altra causa que ha ajudat a banalitzar la sexualitat: "la decepció de l'home davant del treball i de la societat fa que se cerqui en l'oci el sentit de la vida i d'aquí a la mercaderia de l'erotisme hi ha un pas (...) socialment, l'erotisme és un dels llocs on es manifesta el sentit de protesta contra les institucions, vivint-la de manera desestructurada i antiinstitucional."

Davant de la força destructora de la sexualitat, alguns pensen que aquesta és la raó del perquè l'Església ha intentat aconseguir tant poder sobre les consciències, perquè hi ha en joc el destí de la persona. Els més malpensats diran que és per obtenir estrictament poder,¹² però això és una altra qüestió.

9. FC, 33.

10. FC, 6.

11. P. RICOEUR. *Admiración, erotismo y enigma, en la sexualidad y lo sagrado*. ANATRELLA. *El Sexo Olvidado*. Sal Terrae.

12. J. GOODY. *El matrimonio y la familia en Europa*. Ed. Herder, 1986. La tesi del sotmetiment de la família a l'Església per obtenir poder és fonamental en aquest llibre.

2. *Matrimoni civil*: No són pas pocs els qui actualment opten pel matrimoni civil. Tot i que la majoria es casen per l'amor i amb la intenció que sigui per sempre, de fet això no exclou la separació i noves núpcies. És la mentalitat comuna que, en aquest cas, hi ha d'haver l'oportunitat de refer la vida amb un matrimoni nou. El matrimoni civil s'ha anat imposant en les societats.

Una de les causes de les segones núpcies cal trobar-la en l'escull de superar la difícil soledat. Fins i tot persones que es declaren cristianes no entenen que l'Església no accepti, quan la separació es irreversible, que no es pugui accedir a formar una nova parella de manera compromesa i estable. En aquests casos no és estrany que cristians que han fracassat en la seva relació de parella, prescindint de la normativa eclesial, es casin civilment.

3. *Les parelles de fet*: Molts exigeixen que se'ls concedeixin els avantatges dels qui viuen legalment com a casats sense estar-ne i sense voler acceptar esquemes legislatius. Entre altres raons creuen que viure en parella és un afer privat, lliure, i no necessita de la justificació ni en la llei, ni en cap paper, ni de la conformitat que atorgui o no la societat. Molts creuen que el seu acte de llibertat no necessita mediacions de cap ordre ni de cap institució.

Les parelles de fet tenen opositors que es pregunten: com es poden demanar els avantatges de la llei si no s'accepten les normes? Què s'ha de legalitzar si viure en parella no és contrari a la llei i no és prohibit de tenir fills sense estar casat? No és una contra-

dicció demanar una certa institucionalització –apuntar-se en el Registre civil de parelles– quan, en principi, no es vol aquesta institucionalització o s'hi és contrari? És possible dictar normes per a situacions que depenen només de la lliure voluntat de les persones? Com pot demanar o exigir drets qui vol viure al marge del dret?

Hi ha també qui pensa que aquestes parelles directament o indirectament, en demanar d'inscriure's en els registres, reconeixen que viure en parella és un fet social. Demanar d'inscriure-s'hi és un reconeixement de la dimensió jurídica del conviure i engendra efectes jurídics irreversibles. Legislar o acceptar que es registrin aquestes parelles significa el triomf del dret. Demanar una llei de parelles és el reconeixement social que conviure no és quelcom banal; que l'home és una persona i no un objecte, i no es pot abandonar impunement.

És normal que qui es casi pensi que serà per sempre, però un 40 % se separa o es divorcia.

4. *La mentalitat divorcista*. Sembla normal que els qui volen accedir al matrimoni pensin que serà per sempre. Les estadístiques diuen, però, que un 40% dels casats es divorcien. És un fet que la institució matrimonial ha perdut estabilitat per diverses causes, com ara:

– La relativitat de les decisions hu-

manes i dels seus valors. Ningú no pot assegurar que en un futur la persona no canviï, tot i els bons desitjos.

– Dret a refer la vida si fracassa el matrimoni.

– La mentalitat divorcista que sorgeix en moments de tensió. És una solució a la parella amb problemes.

– La dificultat de superar les pròpies opcions i caràcters. Dificultat de dialogar.

– Cansament de la parella i perspectives de novetat amb una altra.

– Promiscuïtat de la vida social i laboral, que no té en compte els compromisos de fidelitat.

– Debilitat de l'entorn de la parella. Ha de cercar l'estabilitat: en si mateixa i en el seu amor, i poc en les estructures socials i familiars que l'envolten. La parella és feble i fàcilment inestable.

– La complexitat actual de la vida i de la família provoquen immaduresa davant l'assumpció de les responsabilitats de la vida conjugal i de l'educació dels fills. Poder tenir fills biològicament no significa que es tinguin facultats per educar-los.

– Manca de vivència de valors espirituals assumits per la parella. La FC dirà que una de les causes de la crisi familiar és l'oblit de Déu.

– La crisi posterior a l'etapa de l'educació dels fills fa que els cònjuges es trobin estranys, cansats,

massa coneguts i incapaços de recomençar.

No és estrany que una crisi acabi en separació conjugal. Hi ha casos en què la seva única solució és acabar amb la convivència, però també és cert que molts divorcis, a partir d'un diàleg seriós podrien tenir solució. Patir una crisi no significa que necessàriament s'hagi d'acabar en separació.

*No són pocs els qui
defensen el dret dels
homosexuals a ser
reconeguts com a
parella.*

5. *Les parelles homosexuals*: No són pas pocs els qui defensen el dret dels homosexuals a ser reconeguts socialment com a parella, i fins i tot, equiparats al matrimoni. El fonament d'aquest moviment no és tan sols la resposta a la repressió que han sofert durant molts anys. Té unes causes sovint profundes, que cal analitzar. Aquestes són les següents:

– El pas d'una societat que tenia el seu centre en la família i en el compliment dels deures, a una que el proposa en la persona i en els seus drets.

– El fet que actualment l'homosexualitat no es considera una malaltia.

– La valoració i el ressorgir d'una cultura de l'erotisme,¹³ a la qual se li

13. W. RAICH. *La función del orgasmo*. Paidós, Barcelona 1993. Hi defensa l'alliberació de l'energia sexual a través de l'orgasme genital, que permetrà rescatar la plena potencialitat i la salut mental de l'individu i de la societat. En aquesta mateixa línia se situa l'obra de H. MARCUSE, *Eros i civilització*.

reconeix un valor en si com una potencialitat o possibilitat més. El que aquesta cultura considera antinatural és el celibat, ja que la persona no té altra possibilitat d'expressar-se que a través del que és el seu mitjà natural, el seu cos. Negar-lo o reprimir-lo és castrar les capacitats i el mitjà de manifestació de la persona.

– L'afirmació que la relació homosexual i lèsbica és portadora de grans valors, que nega una Església represora i dominant que només accepta la dimensió procreadora de la sexualitat. Els defensors del moviment gai diuen que ells fan descobrir a la societat el que hi ha de riquesa en les manifestacions afectives entre persones del mateix sexe. Afirmen també: per quina causa s'ha de prohibir que l'amistat o la coneixença puguin enriquir-se i expressar-se també afectivament dins del mateix sexe? El moviment homosexual, però, és crític amb la promiscuïtat genital que practiquen certs grups. Per aquesta causa prefereixen anomenar-se *gais*, terme sinònim de *relació compromesa i estable*, que no reivindica com a primordial la relació genital, encara que tampoc l'exclou.

– L'afirmació que l'antropologia dominant actualment en la societat i en l'Església considera l'home i la dona

com a complementaris i al servei de la procreació. Aquesta concepció parteix del fet que la persona és incompleta i es complementa amb l'altra. El moviment gai parteix d'una altra concepció antropològica: la relació de parella no és de complementarietat sinó de totalitat. Les persones no es relacionen per cobrir deficiències o aprofundir en la diferenciació masculina o femenina. Per aquesta raó, la relació homosexual i lèsbica cal considerar-la fins i tot d'un valor superior a l'heterosexual.

– Actualment la procreació té un valor secundari en la relació de parella. No es pot negar que els homes, en l'esdevenir històric, han anat canviant de valors i de capacitats. Els mitjans tècnics permeten avui poder ser fecunds als qui la naturalesa els ho nega, i evitar-la als qui no la desitgen. Aquests canvis han ajudat a considerar com a valor predominant i fonamental l'anomenada *relació interpersonal*. Per aquesta causa no hi ha arguments per negar o marginar l'homosexualitat com un estat i valor possibles de la societat; no tan sol se l'ha de permetre, sinó de se l'ha de reconèixer com un estat que sempre s'ha donat en la història i que ara ja no hi ha excuses perquè aparegui públicament i sigui reconegut plenament.¹⁴

14. Hi ha uns interrogants que encara no tenen resposta clara: alguns veuen en la promiscuïtat dels homosexuals (que no es dona en les dones), i en la poca durada de les parelles entre homes (màxim de tres a sis anys), que els homosexuals tenen una imatge llunyana del rol patern (vegeu l'article d'Ana Gimeno "Homosexualidad e intimidad", en J. GAFO, *Homosexualidad: un debate abierto*. Desclée de Beouwe, p.137) i poc implicada en la seva vida. En el fet que cerquin relacions amb persones que no tenen prou maduració personal, hi veuen els signes patològics o la forma que adopta la recerca inconscient de la intimitat.

Actualment, l'homosexualitat no és tractada com una perversió. No està demostrada la teoria freudiana que l'homosexualitat sigui conseqüència de la por a la castració, perquè

Una nova exegesi bíblica

Un conjunt de teòlegs morals defensen o accepten uns plantejaments respecte a la sexualitat que es distancien dels tradicionals d'Església, que constitueixen el gruix del Magisteri.¹⁵ En molts aspectes assumeixen les idees exposades anteriorment. Les seves línies de pensament es poden resumir en els punts següents:

1. La Sagrada Escriptura no ofereix prou elements per fonamentar un tipus concret de matrimoni i família. Els textos sobre els dos temes són més aviat escassos. Són conseqüència de

Hi ha teòlegs morals que defensen uns plantejaments sexuals que es distancien dels tradicionals de l'Església.

situacions culturals del moment. A partir de la Sagrada Escriptura es pot justificar tant la monogàmia com la poligàmia. La imatge esponsal bíblica que il·lumina l'amor i l'aliança de Jahvè amb el poble no es pot utilitzar per justificar un tipus concret de matrimoni.

2. La Bíblia no fa un gran problema de la qüestió sexual. És un tema molt secundari i, en canvi, ha ocupat massa pàgines en la moral eclesial que n'ha fet un gran problema.

3. La significació antropològica unitiva i procreadora és tan sols una manifestació de la cultura de predomini de l'home. Diuen que fins al temps de sant Agustí es poden trobar textos litúrgics que beneïen unions homosexuals¹⁶ (?). L'antropologia eclesial és conseqüència d'una cultura de domini de l'home sobre la dona, i dualista. Presentant la finalitat primària de la procreació, es manté una dona submissa i obedient a l'home; és una forma de mantenir el poder masculí.

no explica el cas contrari, el de la dona homosexual, car com una dona mutilada es pot dirigir vers una altra que també està mutilada, és a dir que no té penis.

Avui l'homosexualitat es considera, clínicament, una variant de la sexualitat, fins i tot una desviació, però psicològicament s'inclou dins els paràmetres normals. Des de 1974 l'Associació Americana de Psiquiatria no la considera una malaltia per dues raons: aquesta malaltia comportaria angoixa i estaria associada a una dificultat de funcionament social, i, d'altra banda, creu que l'homosexualitat no respon a cap de les dues definicions.

L'acceptació de l'homosexualitat no significa que no hi hagi trastorns sexuals: l'obsessió sexual, o l'homosexual pervers que fa del sexe el seu absolut. El fet també es pot donar en l'heterosexual pervers.

15. L. B. NELSON; I. S. LONGFELLOW. *La sexualidad y lo sagrado*. Descleé de Brouwer, Bilbao 1996. El llibre conté un conjunt d'articles de moral d'autors americans que defensen les teories que exposem.
16. J. BOSWELL. "Homosexualidad y vida religiosa. Una aproximación histórica". Dins *La sexualidad y lo sagrado*. Pàg. 553.

4. Avui prevalen uns valors que han de substituir els anteriors. Els valors relació interpersonal i justícia són primaris i fonamentals.

“La norma moral per als cristians no és ni l’heterosexualitat (ni l’homosexualitat), sinó la justícia en les relacions sexuals. La justícia inclou l’obligació moral de promoure mútuament la decència comuna, i també la nostra necessitat d’intimitat i afecte (...) Des d’una perspectiva de justícia, és totalment adequat no donar un estatut especial o un privilegi moral al matrimoni heterosexual i, en canvi, celebrar totes les relacions sexuals de substància moral sempre que profunditzin en la intimitat i l’amor humà. El matrimoni conserva el seu valor i significat, no perquè serveixi com una *llicència per al sexe* o com una declaració de propietat i possessió, sinó perquè ofereix un marc possible de responsabilitat i un lloc relativament segur per formar vincles durables de fidelitat, afecte i intimitat.”¹⁷

5. La relació corporal és una expressió necessària de la persona i cal realitzar-la, en cas contrari hom es nega a créixer. Quan aquesta és fruit d’una decisió lliure i responsable és intrínsecament bona. És immoral si es conseqüència de la violència o de la manipulació.

6. La finalitat de la relació sexual no és la procreació sinó la dimensió lúdica, i es pot manifestar en persones del mateix sexe. En altres paraules, no és

la genitalitat la que condiciona o manifesta la bondat de la relació sexual, sinó el sentit i valor interpersonal que s’hi ha d’establir. La relació sexual interpersonal o lèsbica és un fet natural possible que manifesta una determinada riquesa segons la intencionalitat de la persona.

La "nova exègesi" afirma que la finalitat de la sexualitat no és merament la procreació, sinó també la dimensió lúdica.

7. Tot amor manifestat sensiblement i corporalment és sagramental i, per tant, espiritual. El cos transmet i manifesta els valors de l’esperit. Tan sols la pornografia i la prostitució, perquè exclouen la relació interpersonal, són immorals, no es poden acceptar.

8. S’ha d’acabar amb la mentalitat sadomasoquista eclesial que cal patir en el moment present per gaudir després en l’eternitat.

9. L’evangeli no permet establir regles contra la masturbació, relacions heterosexuals o homosexuals no vaginals, bestialitat, poligàmia i art eròtic.

17. MARVIN M. ELLISON. “Decencia común: una nueva ética sexual cristiana”. Dins *La sexualidad y lo sagrado*. Pàg. 370.

Hom pot descobrir que en el fonament de totes les propostes hi ha la següent ideologia:

- Afirmació d'una nova antropologia, que comporta nous signes i valors.
- Negació de l'existència d'un missatge bíblic sobre el matrimoni.

També s'hi nega l'existència d'un missatge bíblic sobre el matrimoni.

– Desig de donar una resposta al problema homosexual.

– Inqüestionabilitat de l'opció personal, quan és fruit de la llibertat.

– La decisió i orientació sexuals que depenen pràcticament de la llibertat de l'home. És la persona la que dóna l'orientació definitiva a la seva sexualitat. Feta l'opció, tot exercici de la sexualitat serà ètic i moral.

– Conseqüent amb el paràgraf anterior, totes les relacions afectives tenen una bondat intrínseca si són conseqüència de la recerca d'una relació humana justa.

– No hi ha una moral objectiva. La relació humana lliure i comunicativa sempre és positiva i moral, i manifesta una dimensió espiritual.

– Hi ha un problema de fons.

Perplexitat

No es pot negar que aquestes propostes o nous principis tenen poca

relació amb el que es considera moral des del punt de vista cristià. La resposta i valoració mereixen una anàlisi més acurada i una reflexió en profunditat. En un primer intent de valoració i resposta, sembla que hom es troba amb afirmacions simplistes com ara:

– Dir que des de l'antropologia no es pot fer una proposta fonamentalment prioritària o més connatural vers l'heterosexualitat, i afirmar que l'homosexualitat o heterosexualitat són dues opcions que depenen d'una opció de llibertat i que són igualment vàlides, o fins i tot que és més rica la de contingut homosexual, sembla difícil d'admetre, i més quan el que importa en darrera instància és la capacitat i voluntat de relació.

– Dir que la procreació no pertany essencialment a la naturalesa humana, i que en les relacions interpersonals tan sols se cerca l'aspecte lúdic, de plaer, sembla una afirmació gratuïta. La paternitat responsable no significa la renúncia a la procreació, sinó exercir-la de manera humana. Que no sigui el fi primari del matrimoni no vol dir que en la intenció de la parella heterosexual sigui un tema marginal, i que no entri en els seus plans l'exercici de la paternitat-maternitat. A què respon, sinó, la reivindicació dels homosexuals de poder adoptar infants?

– La fidelitat queda reduïda a un pur valor intimista sense compromís i contingut real. Si és lícita tota relació afectiva heterosexual cercada en el respecte a la llibertat i amb responsabilitat, no existeix ni l'adulteri ni la infidelitat excepte en el cas que hi hagi

violència o manipulació. En altres paraules, per a aquests autors és més natural la tendència a mantenir relacions de tipus poligàmic o poliàndric que monogàmiques. La fidelitat és un concepte purament subjectiu, intencional. La fidelitat queda reduïda a no enganyar a l'altre, que com a tal desapareix.

– La relació interpersonal no és presentada des de la perspectiva de l'amor, sinó de la justícia. Quin paper té l'amor?, a què compromet?, com es manifesta?, com expressa la dimensió interpersonal? És absolutament oblidat i ignorat.

– No es pot dir que en la Sagrada Escriptura no hi ha un missatge sobre el matrimoni i la família. És més important del que afirmen. Encara més, el que no es pot trobar és una justificació de l'homosexualitat, malgrat que cal reconèixer que mots textos s'han interpretat de manera tendenciosa o sense un coneixement profund del seu sentit. Hom té la sensació que es manipula la Bíblia a partir d'un fonamentalisme o un relativisme; els extrems es toquen.

– La nova antropologia *relacional* rebutja valors que per a un creient, per al mateix evangeli, són importants, essencials, com el de l'oblativitat, el de l'amor total en bé de l'altre. El ser signe d'un amor transcendent, el de ser do, com a quelcom significatiu i sacramental en relació amb Jesucrist i l'Església.

Amb aquestes preguntes i interrogants no neguem o deixem de valorar el que tenen de novetat les propostes,

que formulen el que diu l'home del carrer (en aquestes qüestions els americans són experts), o que exposen problemes que potser al llarg de la història, per pura repetició mecànica de la doctrina, no han estat aprofundits des de les instàncies de la moral clàssica, com ara els següents:

– importància de la relació interpersonal;

– valor del plaer corporal;

– aprofundiment en el perquè del fenomen de l'homosexualitat, i de com situar-lo en el context d'una societat plural i de moral de mínims;

– quina pot ser o ha de ser l'afectivitat dins del mateix sexe, i

– quin és el judici moral que mereix l'afirmació que en matèria de sexe tot és matèria greu excepte les relacions en el matrimoni.

La família, ha de canviar?

Tot el que hem dit d'una manera o una altra afecta el matrimoni i la institució matrimonial. Aquí cal dir que no s'ha d'identificar l'essència del matrimoni i de la família amb els valors culturals que els acompanyen. És un fet que avui:

a) La família ha perdut força social. És més objecte d'unitat de consum que de moralitat. La família, però, no ha trobat alternativa, tot i els esforços que s'han fet algunes vegades.

b) Avui la importància social dóna prioritat als drets de la persona. El món de relacions que la persona estableixi és un afer personal i socialment ac-

ceptable: tot és apte si és determinat per una opció de llibertat.

c) Avui, l'exercici de la sexualitat no pertany exclusivament a l'àmbit matrimonial, fet, però, que no ha destruït el matrimoni i la família. Aquesta causa, unida al temor del compromís definitiu que en principi demana fundar una família, retarda l'opció i l'inici de vida conjugal per part de molts joves.

d) La relativització del compromís d'assumir i educar un fill, i el retard a prendre aquest compromís. Ara bé, les pors i els condicionaments socials no poden anul·lar la natural vocació de la persona a la paternitat-maternitat i, per tant, a la necessitat de l'existència d'un àmbit (família) on servir la vida.

e) Canvi del nucli familiar: pas de la família macrofamiliar a la microfamiliar, i fins i tot a la monoparental. Això comporta necessàriament un empobriment del contingut de la seva força i de la *memòria familiar*.

f) Canvi en les estructures que sostenen, fonamenten i asseguren el matrimoni. Aquestes no se cerquen en l'entorn social, sinó en ell mateix. Dependrà de la fortalesa o de la debilitat del seu amor. El matrimoni i la família són forts i a la vegada dèbils i fràgils.

Però com bé diu Marciano Vidal, el matrimoni i la família tenen una perennitat canviant i una variabilitat perenne.¹⁸ Tot i els canvis, la família ni pot deixar d'existir ni deixarà d'existir, ja que presenta unes característiques que cap altra institució té, perquè:

a) La família sempre serà el lloc privilegiat d'acollida de la persona humana, lloc de servei a la vida i on es troba l'àmbit del personalisme, de silenci, d'intimitat, de llibertat, de seguretat i, a la vegada, de gratuïtat.

b) Lloc de funció socialitzadora, d'aprenentatge de convivència i de diàleg amb els membres de la societat i de col·laboració amb instàncies de promoció al bé comú.

c) Lloc de funció humanitzadora. Obertura de la persona en totes les dimensions de relació i de descoberta de valors.

d) Lloc de trobar un projecte de vida i de ser ajudat en aquest projecte, en el qual hi ha ideals i mitjans de realització personal.

e) Lloc de descoberta i de vivència de la fe. De relació, descoberta i introducció a la comunitat eclesial.

En la pluralitat d'antropologies no hem d'amagar que l'eclesial respon millor que les altres a les necessitats de l'home.

Una paraula final. No hem de ser pessimistes. En un món on hi ha en joc el legítim pluralisme d'antropologies,

no hem d'amagar el creure que la que ha assumit l'Església, també per considerar-la més propera i perquè s'adiu més amb els valors evangèlics, respon millor que les altres a la problemàtica de l'home. Ara bé, l'Església no pot restar tancada a la reflexió sobre noves alternatives i dialogar amb elles per valorar els valors o les propostes que ofereixen, i assumir allò que es pugui sense desdir-se del missatge que ella defensa i creu. El dinamisme al que socialment són sotmesos el matrimoni i la família exigeix constantment un replantejament de vocabulari i de perspectives, sense abandonar el que per a ella és fonamental.

La intenció d'aquest article no era donar la resposta en profunditat a les noves propostes, sinó presentar-les. Com afecten la família i el matrimoni, i quines en són les conseqüències socials. No hem defugit de fer un petit esbós de la seva debilitat, i manca de solidesa en alguns aspectes. Però ma-

nifesten el que pensen molts dels qui ens creuem pel carrer.

Per a l'Església no hi ha més parella que la d'un home i una dona, vinculats en una relació d'amor estable i definitiu, obert a la procreació. Aquest és el mitjà de realització i obertura total de la persona, tot i les deficiències pròpies de qualsevol condició humana. L'essència de la relació de la parella va més enllà de la justícia: és l'amor compromès i fidel que comporta, es vulgui o no, una renúncia personal; d'altra banda, sempre difícil com a paradoxal camí de plenitud. L'amor no té el seu centre en el fruir sensible o la manifestació de l'afectivitat. No es realitza més qui té més relacions o plenituds sexuals, no és aquesta la quinta essència de la vida conjugal o de parella, tal com sembla afirmar el moviment de defensa a favor d'opcions lliures i responsables respecte a l'activitat afectiva homosexual o heterosexual. La valoració i crítica més profundes demanarien, però, un altre article.

V. Cròniques de les diòcesis

Girona

JOSEP CASELLAS i MATAS,
corresponsal.

Preparar monges i laics

Mantenir l'actual quantitat de serveis religiosos amb un clergat cada cop més reduït i envellit és un dels desafiaments que té plantejada l'Església de Girona, i també el conjunt de la societat. Que hi ha una sensibilitat social entorn d'aquesta problemàtica ho mostra l'ampli ressò mediàtic que van tenir unes declaracions radiofòniques del bisbe, Jaume Camprodon, en què anunciava que el Bisbat prepararia religioses i seglars per compensar l'escassetat de capellans i garantir la continuïtat de l'assistència religiosa a tota la diòcesi. Sobre aquest i altres temes està reflexionant una comissió diocesana amb vista a racionalitzar la distribució dels capellans i a agrupar parròquies o almenys mancomunar determinats serveis.

Laics i religiosos ja tenen un protagonisme en l'animació de celebracions dominicals sense capellà que s'estan fent, generalment en el món rural. Segons tots els indicis, aquest tipus de reunions proliferaran i, consegüentment, cada cop faran falta més persones que disposin dels coneixements bíblics, teològics i litúrgics que es requereixen per a aquesta funció. Per trobar aquestes persones, el Bisbat pot comptar amb els qui han seguit cursos, o els estan fent, a

l'Institut Superior de Ciències Religioses —abans Institut de Teologia. La diòcesi disposa, doncs, d'una institució ja consolidada per a l'ensenyament de la teologia i matèries afins, però encara no té —que se sàpiga— cap pla per a la formació dels animadors de les assemblees dominicals en absència de prevere. El bisbe ha parlat de la necessitat de formar persones per a aquesta tasca. Cal esperar que ben aviat aquest anunci quedi completat per la presentació de l'enfocament que tindrà aquest treball preparatori i de les eines que s'hi faran servir.

Pelegrinatge i misses jubilar

El Bisbat ha editat dos tríptics sobre el Jubileu. Un de caràcter explicatiu sobre el sentit d'aquesta celebració i de les indulgències. I un altre amb la llista de llocs on es pot rebre el do de la indulgència: la Catedral i vuit santuaris. També s'hi suggereixen activitats per a les parròquies i els arxiprestats. I s'hi anuncien les celebracions d'àmbit diocesà o més limitat, entre les quals sobresurten els pelegrinatges i les celebracions eucarístiques. Hi ha previstos dos pelegrinatges diocesans a Roma i dos més a Terra Santa.

Les activitats de caràcter social i caritatiu són poc presents en aquests dos tríptics. Cal dir, però, que un dels suggeriments que es fan a les parròquies —ni que sigui el que ocupa el darrer lloc— és el d'afavorir l'almoïna penitencial d'acord amb les finalitats assenyalades pel bisbe: Centre Català de Solidaritat (Càritas Diocesana)

i campanya “Deute extern, deute etern?”.

Novetats a la Pastoral Familiar

S’ha produït un relleu al capdavant del Secretariat de Pastoral Familiar de la diòcesi. Els nous responsables són el matrimoni format per Josep Maria Suñer i Maria Àngels Puigdevall. Fins ara ocupaven aquest càrrec Lluís Gratacós, Llum Colomer, i Esteve i Assumpció Cufí. D’altra banda, el Secretariat va posar en funcionament el curs passat el Servei d’Orientació Familiar, amb la finalitat d’escoltar i orientar les persones amb problemes familiars d’índole diversa. Per això, entre els qui col·laboren hi ha un advocat, una ATS, un administratiu i un capellà. Tot i que el local es troba en un pis cèntric de Girona, de moment el Servei té poca activitat, potser perquè encara en tenen poc coneixement tant la població en general com els qui tenen alguna missió pastoral en les parròquies i els moviments eclesials.

Més formació social

Animats per l’èxit de participació en el curset sobre educació social de la fe que, ara fa un any, van organitzar l’Arxiprestat de Girona-Salt i Càritas Interparroquial, n’han preparat un altre, que consta de sis sessions, repartides entre els mesos de gener i febrer. Entre els ponents hi figuren noms com el d’Arcadi Oliveras, Jordi Reixach, Salvador Bacardit i Juan Surroca. Els assistents, que el curs passat eren un centenar, són ara més de setanta.

Demanda de reformes

Dos fets relativament recents mostren l’existència d’una preocupació –ben encarrilada per uns, desencaiminada per altres– per la reforma de dos aspectes de la pràctica pastoral: el sagrament de la penitència i el lloc i la funció de les dones dins la comunitat cristiana. Un és la carta que seixanta-sis capellans gironins van adreçar al bisbe –que era exclusivament per a ell, tot i que va transcendir als mitjans de comunicació– en què demanaven que no es posessin traves a la pràctica de les absolucions col·lectives. La segona és una trobada, molt concorreguda, de parròquies de l’arxiprestat de la Costa Brava Centre, en què foren invitades, com a conferenciants, dues membres del Col·lectiu de Dones en l’Església. Aquestes dues iniciatives, i altres que s’hi podrien afegir, mostren que almenys en determinats sectors –representatius– de l’Església gironina hi persisteix la voluntat de diàleg i de renovació.

Lleida

XAVIER BATISTE, corresponsal.

Comiat del pastor diocesà Mn. Ramon Malla

El dia 12 de desembre de 1999, a les cinc de la tarda, Mn. Ramon Malla s'acomiadava de la diòcesi que ha guiat gairebé durant trenta anys, i la diòcesi donava gràcies al Senyor per tot el que havia rebut d'ell durant tots aquests anys difícils de postconcili Vaticà II.

Fou una eucaristia en la qual, pel que sembla, no hi faltà gairebé cap mossèn; d'altra banda, va estar molt ben preparada per l'equip de consultors dirigit per Mn. Josep Maria Quintillà, vicari general.

Hi participaren una representació de diverses corals de la ciutat i de pobles de l'entorn. Totes a una en un sol cor nombrós varen representar un signe de participació ric i simbòlic de germanor. I el temple era ple de poble de Déu i de diversos representants de les autoritats civils, locals i comarcals. És bo veure des de fora una celebració que tu no has preparat i hi participes encara que sigui manifestant la teva presència des d'un racó, com tot fidel. T'adones com n'és de difícil de fer una cosa que sigui del grat de tothom.

Però deixeu-me fer un comentari des de la meua visió discutible sobre el model d'Església que sembla que

tenim a la diòcesi en aquests moments. Suposo que deu ésser similar en totes les diòcesis catalanes.

Després de tants anys de postconcili Vaticà II i d'haver predicat una Església de comunió i corresponsable com a poble de Déu que som, encara veig que apareixem com una església centrada en el clergat. El poble de Déu és passiu; en general, gent gran. I els laics, que som un 99% del poble de Déu, no comptem gairebé per a res.

Uns signes: una entrada o processó exclusivament clerical, talment una desfilada de models; una lectura feta per algun laic, i en el moment que tot el poble de Déu de la diòcesi de Lleida s'acomiadava del seu pastor ho fa un clergue en lloc d'un laic, tot i que el 99% dels membres del poble de Déu són laics. En nom del poble de Déu, féu l'acomiadament el vicari general de pastoral (molt encertat, eclesial i emotiu, per cert). Així doncs, al laic que ho podia fer, com és el cas del president del Consell Diocesà de tots els moviments d'Acció Catòlica, se li encomanà d'agenollar-se davant del tron i oferir al Sr. bisbe Ramon un calze.

No ho entenc. Això som els laics? Uns escolanets? I, a més, muts?

No vull donar les culpes a ningú. Tal volta jo ho hagués fet pitjor. Per altra banda, sé que l'equip organitzador hagué de vetllar per una infinitat de detalls i, tot i així, encara va haver de rebre carades de certes persones. Persones que es queixaven que no se les havia tingudes en compte a l'hora de la invitació, etc. És incomprendible que

a aquestes alçades encara hi hagi laics així!

Només volia fer avinent que una cosa és la doctrina que transmet un concili i una altra és en realitat la doctrina que entra dins l'ànima del poble de Déu, i encara al cap d'unes quantes generacions.

Quant a la resta de la cerimònia, tot fou molt ben preparat.

Acolliment de Mn. Francesc Xavier Ciuraneta

El dia 19 de desembre, diumenge, a la mateixa hora, es feia una altra rebuda molt solemne: entrava a la diòcesi el nou bisbe Mn. Francesc Xavier.

La preparació encara comportà més embalum. Jo tenia por que fos una parafernàlia que donés motiu als periodistes per criticar l'Església, però fou molt digna, malgrat que hi hagué massa bisbes.

El que va descollar en aquesta celebració fou l'homilia, ben preparada com corresponia i llarga, de Mn. Francesc Xavier Ciuraneta. Però en un dia així, era comprensible i raonable.

El que agradà a tothom fou la intervenció de Mn. Ramon Malla que, davant els bisbes de les esglésies catalanes i d'altres diòcesis germanes com la de Barbastre, i també de personalitats diplomàtiques del centre de la península, digué més o menys (no recordo la frase exacta): "La desmembració de la Franja fou una cosa des-

encertada, que m'ha fet sofrir molt a mi i a molta gent, i que encara fa sofrir".

També cal fer esment d'un gest bonic, eclesial i evangelitzador: la presència de Mn. Juan José Omella, el nou bisbe de Barbastre-Monsó, i l'abraçada de la pau dels dos pastors, veïns des d'ara.

Mallorca

SEBASTIÀ SALOM MAS, corresponsal.

Dos nous centres per al laïcat

Les noves delegacions diocesanes de Pastoral Universitària i de Pastoral Juvenil, que abans eren comissions depenents de la delegació d'Apostolat Seglar, han obert conjuntament el Casal Balèria per a joves i universitaris en el mateix centre de la Ciutat de Palma. El nom de Balèria està tret d'una làpida mortuòria que es conserva al Museu arqueològic de Manacor, trobada a la basílica paleocristiana de Son Peretó i que se suposa que era el nom propi d'una cristiana de l'època. Serà un casal d'acollida, d'orientació, d'esbarjo i de reunions del MUEC.

Un altre centre en perspectiva, que de moment només és un projecte, és el que volen obrir conjuntament les delegacions del Laïcat (Apostolat Seglar) i de Família en una casa de la plaça Quadrado que les religioses franciscanes posen a la seva disposició. Allà

s'hi ubicarien les oficines d'aquestes delegacions, que actualment es troben a la Casa de l'Església, i podrien estar obertes amb uns horaris més adaptats a la jornada laboral dels laics. En aquest centre es podrien organitzar sessions de cursets prematrimonials i les reunions habituals dels diversos moviments que no tenen locals propis.

III Centenari del Seminari diocesà

El Seminari Conciliar de Sant Pere compleix aquest any 2000 el tercer centenari de la seva fundació, amb la qual es donava compliment a una resolució presa pel Concili de Trento cent cinquanta anys abans.

Quan l'any 1700 es va fundar el Seminari, ja existia aleshores a la Ciutat de Mallorca el Col·legi de La Sapiència per formar futurs preveres. I aquell col·legi va continuar coexistint amb el Seminari fins a la dècada dels setanta d'aquest segle, que es va tancar per la crisi de vocacions.

Actualment, l'edifici de l'antic Seminari és el de la Casa de l'Església, on es troba la Cúria diocesana, les aules del CETEM (Centre d'Estudis Teològics, filial de la Facultat de Barcelona) i la major part de les oficines de les delegacions diocesanes. I a aquest mateix edifici s'ha traslladat durant aquests darrers anys el Museu diocesà, juntament amb els llibres de diferents biblioteques de l'Església, per formar una gran biblioteca diocesana.

L'antic edifici del col·legi de La Sapiència, ubicat molt a prop de la

Casa de l'Església, és actualment la residència dels seminaristes majors.

I l'edifici del Seminari Nou, que es va construir a partir de l'any 1950 a l'eixample de la Ciutat i que va servir de Seminari major i menor fins als anys setanta, és actualment un col·legi concertat de primària i d'ESO, on també hi ha un grup d'interns, possibles futurs candidats al sacerdoci, que formen la comunitat del Seminari menor.

Per a la celebració del III Centenari s'han previst diferents actes i algunes publicacions commemoratives, que es faran a l'entorn de la festa de la Càtedra de Sant Pere.

L'Església i les televisions locals

Des de Mallorca podem veure els canals de televisió estatals (TVE1, La 2, Canal Plus, Antena 3, i Tele 5), com també els canals catalans de TV3 i Canal 33, i els canals valencians de Canal 9 i Punt Dos. A més de tota aquesta gamma hi ha dues emissores locals que es veuen a tota l'illa, com són Canal 4 i TeleNova, i unes altres dotze que arriben normalment només a un municipi i als seus entorns. La delegació diocesana de Mitjans de Comunicació prepara setmanalment un programa de vídeo de quinze minuts que distribueix a totes aquestes televisions locals.

M'he adonat de la importància d'aquestes emissores quan he sentit comentar a força gent durant les passades festes de Nadal un debat que

es va fer a TV4 sobre el tema del naixement de Jesús i la seva incidència social. Dos preveres mallorquins biblistes, Mn. Llorenç Tous i Mn. Teodor Suau, varen deixar a una gran altura la nostra Església per la seva preparació acadèmica i sobretot pel seu testimoni atge eloqüent i vibrant. Jo no vaig veure el programa, però ja em sembla que l'hagi vist, tants són els comentaris que m'han arribat. I això em fa pensar que la veritable trona o púlpit del segle XXI no seran els temples i ni tan sols els programes de televisió amb etiqueta religiosa, que tenen una audiència respectable però sovint la mateixa, sinó els debats oberts que arriben a un ventall molt més ampli de gent. L'Església, en els nous temps d'una societat secularitzada, perquè ja no és present pertot arreu ha d'aprofitar la seva presència qualificada quan se li'n dona l'ocasió.

El Jubileu de l'any 2000

A la nostra diòcesi la preparació del Jubileu, tot i que es volia tenir en compte, es va veure gairebé eclipsada per la coincidència amb la celebració del Sínode diocesà. Però un cop acabat el Sínode es va perfilant un programa de celebracions, de peregrinacions a Roma i a Terra Santa i de llocs singulars de la diòcesi on es pugui guanyar la indulgència (com ara la Seu, la Sang, la Mare de Déu de la Salut, i la Mare de Déu de Lluc). També s'està treballant amb la idea de posar en marxa algun projecte social significatiu, que doni la dimensió completa del Jubileu segons les seves més pures arrels bíbliques.

Solsona

PEP VILA, corresponsal.

A volar!

El darrer trimestre de l'any que acabem de passar, l'aparell diocesà ha anat escalfant motors i s'ha decidit a emprendre el vol de cara al dos mil. No sabem si serà un vol a gran altura o més aviat a una altura propera a l'aterratge. De moment, hem començat el curs amb onze parròquies que han estrenat rector. Fins i tot, la Santa Església catedral s'ha vist reforçada amb dos canonges nous. Tot això demostra que aquelles tasques imprescindibles perquè un bisbat es mantingui viu, avui per avui encara funcionen. Tot plegat ho hem amenitzat amb festes i celebracions d'aniversaris com la dels 600 anys del trasllat de les relíquies dels sants màrtirs de Cardona, o la celebració del centenari de la Mare Güell a Cervera.

L'any jubilar

L'aniversari del naixement de Jesús és motiu de celebració. Cada any ho celebrem, però com que es tracta d'una data especial (2000), hi donem més relleu. Es tracta d'aprofundir en el coneixement d'aquest Jesús, en l'adhesió a Ell i a la seva paraula. Per aquest motiu, el Bisbat ha confeccionat i distribuït entre els fidels un tríptic que consta dels apartats: Any de Goig, El Goig de l'Amor, El Goig de la Conversió, El Goig del Pelegrinat-

ge i Com viure el Jubileu. També s'ha donat una llista dels llocs on podem pelegrinar els fidels de Solsona. Els llocs són aquests: La catedral, el santuari de Queralt, el santuari de Sant Ramon i el santuari de Fàtima. Cadascun d'aquests llocs correspon a una de les zones pastorals del Bisbat.

Ja ens podem fer grans

És una realitat que més de la meitat dels capellans de Solsona ja estem en situació de tercera edat. Fins ara, teníem l'angoixa de no saber on podríem acabar la nostra vida. Gràcies a Déu, ja fa mesos que s'estan fent les obres per a una residència sacerdotal. S'ha aprofitat un espai al mateix Seminari Diocesà a Solsona. Segons el contracte amb l'empresa constructora, es preveu que les obres s'acabaràn el mes de juny d'aquest any. Els capellans ho celebrem i diem gràcies a Déu.

Vic

JORDI CASTELLET i SALA,
corresponsal.

Carta del Sr. Bisbe als consiliaris i responsables dels moviments d'adults de la diòcesi

Amb data de 30 de novembre de 1999, el Sr. bisbe, Josep M. Guix i Ferreres, enviava una carta als consiliaris dels moviments d'adults en què els comunicava el seu reconeixement i el seu ànim en els objectius que es proposen. Transcriuré seguidament alguns extractes d'aquesta missiva, significativa, d'altra banda, per tot el que suposa de reconeixement d'una línia pastoral que, encara que molt de fons, ha d'ajudar a enfocar de cara al futur les prioritats del treball evangelitzador a la nostra diòcesi.

De fet, al bisbat, els capellans ens hem queixat tan i tan profundament de la manca de línies clares pel que fa a pastoral dels sacraments, de l'evangelització, de les parròquies, que resulta que cadascú ha de fer el que li sembli quan arriba a un lloc, que no hi ha una manera de fer diocesana que no sigui aquella de l'*ora pro nobis i fes pel que et trobis*, combinat amb un curiós pragmatisme que ens diu que hom no s'ha de buscar problemes i que convé sempre trobar el camí més curt i més accessible per no complicar-te la vida. Potser és aquest el criteri secret que ha donat tants d'èxits al clergat de Vic, però amb tant poca solidesa de cos

d'Església, amb tant poques ganes d'anar a la plegada, amb poca traça per saber, com a mínim, quines són les línies de força que s'ha de seguir a nivell pastoral.

Però, passem a la carta del senyor Bisbe. El quart paràgraf diu així:

“Em plau de comunicar-vos que ratifico la decisió de la Coordinadora de constituir-se en Consell Diocesà provisional de la Federació d'AC, integrat pels moviments d'adults de Curssets, ACO, GOAC, Pobles i Comarques, Frater i Professionals. Alhora fent meu el resultat de la vostra elecció per a la Comissió Permanent d'aquest Consell, en nomeno president el Sr. Xavier de les Heras; secretari, el Sr. Jaume Torras; vocal i tresorera, la Sra. Josefa Pont, i consiliari Mn.Florenci Costa, amb la confiança que durant el curs 2000-2001 pugui erigir-se oficialment en el nostre bisbat l'Acció Catòlica Diocesana –que haurà d'integrar els grups d'adults, de joves i d'infants– amb la constitució d'un consell definitiu”.

Per tant, això significa, primer, que el Sr. Bisbe reconeix la feina feta fins al moment, que es fa seus els propòsits del Concili Provincial Tarraconense, que en una de les seves resolucions prioritàries, la número 28, demana l'articulació orgànica de la pastoral d'infants, adolescents, joves i adults, que dibuixi una línia d'acció pastoral, d'intenció educativa i de profunda evangelització de tots aquells que passen per les nostres parròquies i que, tan escandalosament, també en surten gairebé com n'han entrat, sense fer un

veritable procés de vida, d'aprenentatge i de progrés personal.

L'objectiu és clar, la constitució futura d'un Consell Diocesà d'Acció Catòlica que agrupi les branques d'edat en unes mateixes intencions evangelitzadores que marquin la pròpia diocesanitat. Ara bé, el Sr. Bisbe també sap que aquest projecte, impulsat efectivament per uns dels més incisius preveres i laics del bisbat, pot despertar també reticències i desconfiances. Per això continua dient en el sisè paràgraf d'aquesta carta:

“Que cap associació ni grup no se senti marginat ni oblidat. D'acord amb la Delegació Diocesana d'Apostolat Seglar, les associacions i els grups laïcals d'adults del nostre bisbat seran convidats oportunament a formar una taula o fòrum d'organitzacions catòliques, com ja ho han fet els qui integren la Taula de Joves. Tots els qui ho desitgin tindran la possibilitat d'adherir-se a la futura Federació Diocesana d'AC, si reuneixen les condicions exigides per l'Estatut de l'AC i, en els casos necessaris, compten amb l'antuència dels òrgans directius de l'associació a què pertanyen”.

Desitgem, doncs, el millor futur per a aquests propòsits que veiem avançar encara de manera massa lenta entre nosaltres. Massa sovint es tracta d'objectius que es deixen de banda, que es releguen al compliment de només alguns preveres, només d'algunes parròquies i que, per això mateix, ens trobem sovint davant d'incongruències, de contradiccions

en el si de la mateixa Església que, pobra de recursos humans i materials com és, encara es veu més empobrida per enfrontaments, tebiors i desídies internes més que no pas enfortida pel zel apostòlic, per la força de l'Esperit i per la sinodalitat que ens hauria de caracteritzar. A molts ens toca, encara, esperar temps mil·lors.

Ordenació d'un nou prevere

Massa amb comptagotes arriben les ordenacions. Aquesta escassetat és segurament també un efecte de la indecisió i la falta de voluntat pastoral que caracteritza la nostra diòcesi.

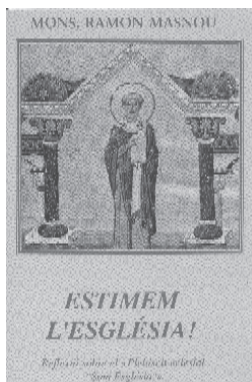
No obstant això, el proppassat diumenge 31 d'octubre de 1999, Mn. David Compte i Verdaguer va rebre de mans del Sr. Bisbe l'ordenació de prevere a l'església parroquial de Ca-

laf, al Bages, arxiprestat de l'Anoia-Segarra.

En David té ara vint-i-sis anys, ha estudiat la filosofia a Navarra amb l'Opus Dei; la teologia a Barcelona, a l'Interdiocesà; els cursos de llicenciatura en teologia i també de periodisme a Salamanca i, actualment, porta a terme la seva tasca pastoral a la parròquia de Santa Maria de Manlleu, a Osona. Prové de la petita però vibrant comunitat de Sant Martí de Tous, a l'Anoia, i ha prestat serveis pastorals a Prats de Lluçanès i a Igualada mateix, en grups d'animació vocacional. Com a company de presbiteri, li desitgem el millor dels futurs possibles, l'èxit en les tasques que emprengui i una sempre renovada il·lusió en la vida que des d'ara viu plenament i per la qual ha viscut, estudiat i treballat durant tant de temps. Que el Senyor el guardi i l'ajudi a veure sempre el camí més encertat en el seguiment evangèlic.

VI. Novetats bibliogràfiques

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

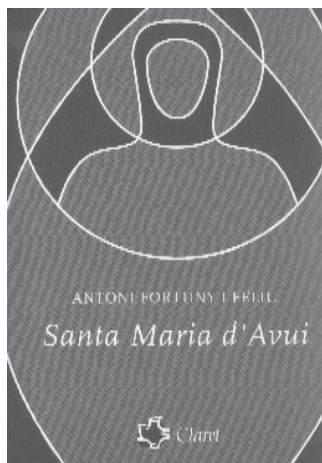

MASNOU, RAMON. *Estimem l'Església!* Barcelona: Ed. Notícies Cristianes, 1999.

El bisbe emèrit de Vic torna a oferir-nos les seves reflexions, després de la seva *Carta sobre nacionalismes*, i ara ho fa motivat pel plebiscit popular impulsat des del centre d'Europa, sobretot a Àustria i Alemanya, per a la renovació de l'Església catòlica i que va prendre com a nom "Nosaltres som Església" (*Wir sind Kirche*). Ja d'entrada monsenyor Masnou deixa clar que això de la renovació eclesial ha de ser una feina de tots, "progressistes i dels que no ho som". Tot i que el plebiscit popular va tenir menys impacte del que s'esperava a Catalunya, Masnou escriu que "el progressisme eclesial no és pas mort ni dorm, sinó que és viu, és insistent i treballa de diverses maneres". Al llibre, de 158 pàgines, el bisbe emèrit de Vic repassa els punts centrals d'aquesta renovació: construcció d'una Església fraternal, plena igualtat de drets de les dones, celibat opcional per als preveres, valoració positiva de la sexualitat i oferir un missatge d'alegria en comptes d'un d'amenaça.

FORTUNY I FELIU, ANTONI. *Santa Maria d'Avui*. Barcelona: Claret, col·lecció Els Daus, 1999.

Fortuny ens lliura un treballat i sentit poemari que, com apunta Climent Forner des del pròleg, es divideix en dues parts: *Ella* i *Llocs*. "En la primera, partint dels Evangelis, glossa la mariologia cristianocatólica (...) En la segona part, com si també ella s'encarnés, aquella noia de Natzaret es fa catalana i universal alhora, tan de casa que es venerada ací arreu sota noms entranyables adaptats a cada lloc." Podem dir com Forner que tots els poemes "respiren un esperit sacerdotal que enamora", i gaudir de versos vibrants com un dels dedicats a les verges del Kremlin (*L'Anunciació*): "*Pobles i homes han vist la flama encesa / quan ha clamat Maria, Profetessa / "Facis en mi la vostra llibertat"*"

MARQUÉS I SURINACH, JOAN. **Devocions marianes**. Barcelona: Editorial Albada. Col·lecció Papers d'Espiritualitat. 1998.

Joan Marqués aplega en aquest volum les devocions marianes més populars, que ens són presentades amb una breu introducció històrica que comenta els aspectes més significatius de cada tradició. El llibre també recull les indulgències que l'Església ha concebut a cada corresponent pràctica de pietat.

LLIGADAS, JOSEP. **Josep Oriol, amb tota l'ànima**. Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica. Col·lecció Sants i Santes. 1999.

Lligades ens ofereix un nou títol de la completa col·lecció del Centre de Pastoral Litúrgica sobre el testimoni i la vida dels sants i les santes. En aquest cas es tracta de la biografia de Josep Oriol Boguñá, nat a Barcelona el 1650 i traspasat el 1702, beatificat per Pius VII el 1806 i canonitzat per Pius X el 1909. Sant Josep Oriol va gaudir "d'una fidelitat constant a les seves tasques sacerdotals, i d'una pobresa sense fissures", escriu Lligadas. En l'actual moment social, quan les tasques assistencials per als pobres i marginats esdevenen una preocupació central i també el millor testimoni de la fe de la nostra Església, el text de la col·lecció Sants i Santes del CPL, amb l'exemple de Josep Oriol, ens pot il·lustrar, inspirar i, potser, fins il·luminar.

RODRÍGUEZ PEDRAZUELA, ANTONIO. **Un mar sin orillas**. Barcelona: Rialp, 1999.

Rialp ens ofereix la possibilitat de conèixer les memòries d'aquest madrieny, Antonio Rodríguez Pedrazuela, capellà de la prelatura de l'Opus Dei, i membre numerari des del 1948. La seva intensa experiència pastoral l'ha portat per Honduras, El Salvador, Costa Rica, Nicaragua i Panamà. L'autor assegura, potser per aquesta mobilitat, que més que un llibre de memòries el que se'ns presenta és més aviat un llibre d'aventures, "el lloc de trobada de relats sobre la vida de personatges molt diversos".

prelat al nostre país amb un espai fix a la televisió.

Per raons operatives, i també amb la voluntat d'oferir una major varietat de productes tant a les televisions locals com a les diferents delegacions diocesanes, es va decidir –després de sospesar els pros i els contres– la instal·lació d'aquest plató en l'àmbit de la Delegació Diocesana de Mitjans de Comunicació Social, amb capacitat només d'enregistrament. Cal dir que, per raons òbvies de no estirar més el braç que la màniga, la postproducció (l'acabat final, vaja) de tots aquests productes es realitza mitjançant un acord amb una empresa comercial de Reus.

De moment, la producció televisiva de l'Arquebisbat de Tarragona se centra en la realització del programa setmanal *Paraula i vida*, que ofereix les glosses de Mons. Martínez Sista-ch, i el magazín mensual *Aquí, tots*, on es recull el pols de l'arxidiòcesi. Per altra banda, aquest equipament ha permès una presència gairebé setmanal –a més d'establir altres tipus de col·laboració– en el programa *Signes dels temps*. Així mateix, es produeixen vídeos de caràcter pastoral amb destinació a les delegacions diocesanes que els encarreguen o també a les televisions locals, com ara la sèrie en quinze capítols *Un cop d'ull a l'orient. Seguint les petges de sant Pau*, sobre els viatges de l'apòstol, i d'altres propers a estrenar-se.

Nou Bisbe

Mn. Francesc Xavier Ciuraneta ha estat nomenat per a la nostra diòcesi. A les parròquies, alguns ja anomenen en la pregària eucarística el nom del nou bisbe i altres n'esperen l'oficialitat.

Com en totes les altres diòcesis, nosaltres també estem preparant el Nadal d'acord amb la litúrgia, i a més celebrarem l'Advent amb l'entrada del nou bisbe Francesc Xavier, que desitgem que sigui benvingut i que pugui continuar fent la missió que ens ha encomanat el Senyor a tota la diòcesi lleidatana.

Les primeres impressions no s'han fet esperar. Hi ha tantes reaccions com clergues i fidels.

La novetat sempre ens fa pensar en noves oportunitats, però quan hom es fa gran posa la confiança en el treball diari que fa el Senyor a través de les persones que hi ha a la base de les comunitats. De totes maneres, ens alegrem de tenir un nou bisbe, perquè és una ocasió per trencar la rutina, fer algun canvi o aglutinar en una nova direcció.

De moment, entre els clergues s'especula si portarà un secretari personal, si farà canvis en els nomena-

ments. És a dir, coses d'anar per casa o de portes endins d'una família... I entre els diocesans, "si és de la nostra terra", "si és fill de Plana d'Ebre" i "si té parents als nostres pobles de les Garrigues"; aquests són alguns dels comentaris que sento.

El dia 19 de desembre, a les cinc de la tarda, l'acollirem com a pastor a l'església catedral. Com que ja és bisbe, no serà ordenat com a tal sinó senzillament farà algun signe d'entrada i nosaltres farem l'acolliment en una eucaristia solemne. Hi ha qui te por que sigui una parafernàlia segons el món i no d'acord amb el que volem de la nostra Església.

Tanmateix, és difícil de fer un acte que agradi tothom i d'aconseguir que la presència de certs ambaixadors no exasperi les ires d'alguns participants o lectors dels diaris del dia següent. Sé que mossèn Joaquim Mesalles, responsable de música, ha convidat totes les corals de la diòcesi per si volen participar unides en una coral ben rica i plural el dia del pontifical de rebuda. També em consta que els curials i membres del Cabildo preparen diversos rituals.

Mn. Josep M. Quintillà, vicari general (ara administrador general), ens ha convocat als actes de comiat de Mn. Ramon Malla, en una missa i un dinar de germanor, als quals assistiran tots els mossens, al Col·legi Episcopal Mare de Déu de l'Acadèmia. Per cert, és un col·legi diocesà que va fundar el Sr. bisbe Delpino en l'època de l'Arriba y Castro. El bisbe Delpino havia volgut fer un col·legi semblant al

de la Mercè de Montblanc (Arxidiòcesi de Tarragona).

No podem oblidar que el bisbe també ho és dels diocesans, no solament del clergat. Per això, els diocesans també són convidats el diumenge dia 12 de desembre a una eucaristia de comiat a la catedral.

Els periodistes, en saber la notícia, trucaven al delegat de Comunicacions per preguntar-li sobre la Franja i el nou bisbe; i mossèn Jaume, d'entrada, els digué: "avui no toca", resposta que acostuma a donar el president Pujol, que ha estat proclamat per sisena vegada president de la Generalitat.

Així corre aquests dies la vida de la diòcesi pel que fa a la premsa. Com podeu comprendre, l'endemà als diaris s'hi reflectien les enrabiades dels periodistes envers el nou bisbe.

Però la vida pastoral continua com si no hagués passat res: cursos i cursos, catequesis, reunions, programes, coordinadores de comunitats i moviments es van sumant i amuntant. Heus tot seguit algunes.

Accions pastorals

La plataforma PECMA organitza actes públics per als *sense sostre*.

Es van fer una exposició i una taula rodona, en la qual el germà Adrià, oriünd de les nostres terres però resident a Barcelona, va tenir una brillant intervenció.

Altres membres representatius d'aquesta plataforma dedicada als marginats donaren una visió interessant del que es fa a la nostra diòcesi en favor dels *sense sostre*.

La Coordinadora de Moviments Juvenils Diocesans organitzà el dia 20 de novembre la 18a trobada anual per donar a conèixer els *mil i més compromisos*. Fou una diada d'un cap de setmana molt ben preparada, amb testimonis de creixement en la fe i tallers en favor dels molts i moltes que es queden a la cuneta en la nostra societat, tan avançada.

Els moviments especialitzats AC fan o acaben de fer l'inici del curs respectiu, amb actes d'acolliment i convivència.

L'Arxiprestat del Baix Urgell (Borges-Juneda) va celebrar el diumenge dia 14 la trobada general de cristians que fan serveis o que són agents de pastoral.

La Delegació de Pastoral Familiar ha programat per a la ciutat el calendari de sessions prèvies a la preparació del matrimoni amb cinc temes seguint el mètode de Centre de Preparació al Matrimoni (CPM). I per als pobles grans i arxiprestats rurals, la modalitat es fa amb certs retocs, d'acord amb les noves problemàtiques que tenen les parelles que es volen casar per l'Església.

També cal donar compte del primer any d'existència del COIF (Centre d'Orientació i Informació Familiar). Es tracta d'un servei diocesà,

creat pel Sr. bisbe Ramon que ens deixa ara, que ja tenia feia anys al cap. Aquesta institució respon a unes necessitats molt actuals i fa i farà un servei molt necessari. Només cal recordar que enguany, a Espanya, ha augmentat en un 45% el nombre de divorciats.

Accions artístiques

I per acabar, els Amics de l'Orgue (comarques de Lleida) han organitzat un cicle de tres concerts per donar a conèixer els orgues del Segrià: el primer a l'església dels pares franciscans (ciutat); el segon a la parròquia Mare de Déu Assumpta, de Torres de Segre, i el tercer a la parròquia de Sant Llorenç (ciutat).

En el programa d'aquest cicle, hi surt la foto de l'orgue de la catedral nova, construït per Scherrer (1773-1776), reformat per Cavaillé Coll (1817-1831) i destruït l'any 1936. Nosaltres posem, traiem i cremem o enlairem persones i obres, i enmig dels encerts i desencerts el Senyor va fent el seu Regne.

Qui ens podria dir què passarà d'aquí a dos segles?

I si aquesta seu nova de Lleida, situada com un de tants casalots vells enmig del nucli antic de la ciutat, fos un dia convertida en museu municipal i retornessin a fer culte a l'obra d'art romanogòtica de la sempre esvelta Seu de Lleida, situada al turó de la ciutat?

La història dona tombs. Ja ho deia el savi bíblic: “Hi ha un temps per destruir i un temps per construir, un per bufar i un per contemplar”.

Institut de Ciències Religioses de Lleida (IREL)

L'Institut de Ciències Religioses de Lleida ha acabat el curs 98-99 oferint a la diòcesi 14 agents de pastoral diplomats en ciències de la religió.

Això què vol dir a la pràctica? Vol dir que les parròquies, els moviments, els arxiprestats, els serveis diocesans de pastorals de nens, joves o adults tenen unes persones que podrien rebre la missió de vetllar certs aspectes de la pastoral. Per exemple, se'ls podria demanar que vetllessin la formació i l'acompanyament de catequistes d'una parròquia o d'un arxiprestat.

No deixa de ser una nova resposta de coresponsabilitat que una colla de batejats donen a la necessitat de vitalitzar l'acció evangelitzadora de l'Església.

Per tant, la mateixa família eclesial pren consciència i es responsabilitza davant nous problemes. I ho fa a través d'aquestes persones i dels qui les han ajudat.

Allò que pels anys 78-81¹ el Departament de Catequistes d'Adults del Secretariat Interdiocesà de Catequesi (SIC) s'havia proposat (fer néixer un

cos de cristians adults especialitzats en catequesi) es fa realitat en una visió més àmplia i més seriosa, no sols de catequesi sinó de pastoral general en l'àmbit diocesà.

Creiem que això podrà ser una acció comuna amb les nostres diòcesis germanes de Catalunya i les Illes a través dels organismes similars a l'IREL. Ara, tan sols cal prendre consciència de facilitar i d'acompanyar el seu possible treball concret i fer que aquestes persones encaixin en la pastoral parroquial i arxiprestal.

L'acció que ha emprès Càritas d'animar grups parroquials a través d'assistents socials, amb bon encert, ho podríem fer també en la pastoral en col·laboració mútua de mossens i dirigents de l'IREL.

Pla quadriennal diocesà de pastoral

La nostra diòcesi està prenent consciència en una línia de pastoral de conjunt, tot i que el senyor bisbe espera el relleu.

Es va aprovar un pla diocesà per a quatre anys amb un únic objectiu general d'evangelització. Els objectius específics són els següents:

Primer any: crear actituds d'acolliment.

Segon any: promoure un laïcat adult.

Tercer any (enguany): promoure vocacions al ministeri sacerdotal.

Totes les delegacions juntes es troben amb el vicari general de Pastoral i assumeixen el repte d'aquesta necessitat. De moment, fruit de l'assemblea anyal del curs passat, s'està fent un curs per a animadors de grups d'AC de joves i adults.

Ja el primer any veïrem que els temes de reflexió que oferia la Vicaria de Pastoral no es treballaven en part per la manca d'animadors de grups.

La participació no és gaire nombrosa, però de moment hi ha 30 adults inscrits per a una durada de 30 hores, que s'hauran de fer en vuit sessions els dimecres al vespre.

Enguany també es preparen uns temes de reflexió que es confeccionen a partir de la pastoral, sobre el mateix tema que van escriure l'any 91 els bisbes bascos.

Tortosa

JOAQUIM BLANC, corresponsal.

1. Preparar el Jubileu: la gran feïnada... amb esperança

La Vicaria General ha enviat a parròquies de tots els arxiprestats una mena de pluja d'idees. Cinc folis amb frases telegramàtiques inspirades en la Butlla *Incarnationis Misterium* i altres documents de Roma i materials de Madrid.

De fet, el que diríem la preparació remota es fa des de l'any 1994 quan apareix la TMA. Així es va fer en la formació permanent del clergat, cursos diocesans de catequesi, temes d'estudi en moviments, associacions, pregària oficial de l'any corresponent. Sempre, però, en l'àmbit de militants i practicants.

Ara es tracta d'eixamplar el cercle d'influència, pensant en la bona gent dels creients ocasionals o que *passen* per la parròquia en ocasió d'enterraments i altres sagraments. Volem entrar en les antenes de ràdio i televisió locals.

En aquests cinc folis, prèviament revisats en les bases parroquials i els consells de presbiteri i de pastoral, s'enviarà el següent material o s'hi suggerirà:

– Carta del rector a cada família, en què invitarà a celebrar el Jubileu.

– Fer alguns murals o confeccio-

nar símbols amb temes jubilar, que haurien de restar tot l'any.

- Rés de l'oració de l'Any Jubilar.
- Distribuir tríptics enviats per la diòcesi.

- Determinar uns dies de vetlla de pregària amb relació a l'inici dels temps forts de l'any litúrgic i les vigílies de les principals festes de l'any 2000.

- Potenciar el sagrament de la penitència, sobretot amb motiu dels pelegrinatges.

- Preparar vetlles de pregària en els monestirs.

- La col·lecta de cada pelegrinatge es destinarà a Càritas Diocesana.

La Comissió Diocesana prepararà els següents documents que no estiguin publicats per alguna editorial o el Comitè Nacional del Jubileu:

1. Díptic d'informació general, d'àmplia difusió.

2. Tríptic específic del Jubileu, per preparar el pelegrinatge.

3. Tríptic sobre celebracions i pla pastoral.

4. Tríptic sobre la indulgència.

5. Resum de la Butlla *Incarnationis Misterium*.

6. Resum del Decret *Dies Domini*.

7. Evangeli de Lluc.

I no continuem, puix ja tindrem temps d'informar a mesura que es vagin produint els fets. Per acabar, dos botons de mostra:

A Benicarló es prepara una missió popular, en clau actual. Durarà del 15 de gener al 6 de febrer. La motivació és doble: l'any 2000 es compleixen 350 anys de la vinguda del Sant Crist del Mar. És un imant que atreu tots els cors benicarlandons. En segon lloc, es volen sumar a la celebració del Jubileu com totes les parròquies.

A Tortosa es donarà un relleu especial a la Baixada de la Cinta, el 25 de març. També es parla de celebrar un septenari itinerant de manera que cada parròquia de les set de la ciutat sigui visitada per la relíquia que conté el Sagrat Cíngol. El septenari marirà s'acabarà a la catedral guanyant el Jubileu totes les parròquies de la ciutat.

2. La cadena COPE cobreix la zona sud de la diòcesi

Des del 12 de novembre, cada divendres, de 3 a 4 de la tarda, s'emet a Vinaròs una hora religiosa. El títol és *El espejo de la Iglesia*. Vol dir que els responsables de l'emissió han de reflectir la vida eclesial de carrers, temples, bisbe i capellans moviments i associacions.

L'estructura i dinàmica, que s'ha de millorar i revisar, d'entrada funciona així:

- Notícies recollides en les tres zones pastorals. Calendari santoral de la pròxima setmana, subratllant-ne els sants més celebrats.

- Les paraules fe-vida que es publiquen aquella setmana al *Full do-*

minical i que escriu i grava el bisbe Xavier.

– Recomanació d'un llibre cada setmana.

– Igualment, recomanació de la participació en conferències, exercicis, trobades i convivències de tot tipus.

– Es donarà més temps a la tertúlia sobre temes actuals.

Cal advertir que la reduïda potència de l'emissora que la COPE ha instal·lat a Vinaròs només cobreix els arxiprestats de l'Alt Maestrat, Vinaròs i Benicarló.

3. La Casa d'Acollida, quatre anys

El 24 de novembre se celebrà una missa d'acció de gràcies per commemorar el IV aniversari de l'obertura de la Casa d'Acollida als transeünts pobres. Fins aquest dia han passat per la Casa Interparroquial de Càritas 2.912 persones. Seguint les normes de Càritas Nacional, només poden sopar, dormir i esmorzar una vegada cada dos mesos. Quatre religioses de la Congregació de Sant Vicent de Paül exerceixen el seu carisma en aquesta Casa. Un parell de joves que fan l'objecció de consciència ajuden en la vigilància nocturna. Només hem pogut aconseguir la inserció social d'una persona, que treballa per a Càritas i cobra d'aquesta entitat. Les últimes setmanes ha augmentat el nombre de magribins que vénen temporalment a collir taronges. A part d'aquests, solen passar-hi alguns estrangers europeus.

4. Conferència

El rector de la parròquia de Sant Blai ha donat moltes conferències sobre el Jubileu des del punt de vista bíblic. En començar l'Advent, el dia 29, parlà als feligresos de totes les parròquies de l'Advent del Jubileu.

5. Consell de Presbiteri

El 16 de novembre es reuní el Consell del Presbiteri. El bisbe Salinas comentà el document de la Conferència Episcopal Espanyola sobre *La iniciació cristiana. Reflexions i orientacions*. Es volia animar, en temps difícils d'increença, les catequesis del baptisme, la confirmació i l'eucaristia.

En la segona part s'estudiaren els criteris que han de regir la dedicació limitada dels capellans jubilats. Cada any compleixen 75 anys dos o tres sacerdots.

6. Animació missionera a Roquetes i Tortosa

La Delegació Diocesana de Missions ha organitzat trobades de sensibilització missionera. Així, parròquies i col·legis han escoltat el testimoni de dues religioses combonianes (una mexicana i una navarresa) i molt especialment el del capellà jove de la Consolata, a Kenya, que impactà els cristians dels arxiprestats de Tortosa i Roquetes amb el seu testimoni de senzillesa i entrega al servei dels més pobres.

7. Institut de Teologia per a laics

Continua la seva docència de 720 hores lectives durant tres cursos. A Tortosa, es torna a impartir el primer curs i a Benicarló s'imparteix el tercer.

En canvi, el més destacable és que la mateixa seu acadèmica –Casa de l'Església, a Tortosa– ha començat el primer curs de tutories amb petits grups (tres o quatre alumnes) per estudiar el primer curs de Teologia a distància. En concret, és un *centro asociado del Instituto Superior de Ciencias Religiosas de San Agustín de Madrid*, vinculat a la Pontificia Universitat de Comillas. Conferirà títols de diplomatura (en tres cursos) o llicenciatura (en cinc cursos) en Ciències Religioses i amb efectes civils.

Urgell

PASU MARQUÈS, corresponsal.

Jornades internacionals d'estudi sobre el bisbe Fèlix d'Urgell (...786-799)

Amb motiu de la commemoració dels 1.200 anys de la celebració del Concili d'Aquisgrà (799) tingueren lloc a la Seu d'Urgell unes Jornades Internacionals d'Estudi sobre el bisbe Fèlix d'Urgell durant els dies 28-30 del proppassat setembre. Dediquem aquesta crònica estudi a la persona i a les actuacions del bisbe, juntament

amb les conseqüències que es derivaren per a la diòcesi d'Urgell a causa de les intervencions carolíngies en contra d'ell.

La primera referència segura que els documents fan d'aquest bisbe és de l'any 786, però no es pot descartar que el seu pontificat hagués començat uns quants anys abans, quan encara el país estava sota la dominació sarraïna, abans de passar al domini dels francs.

Sobre l'origen de Fèlix, anomenat *natione hispanus*, no podem precisar el lloc d'on provenia. Una hipòtesi versemblant el fa monjo de Sant Sadurní de Tavèrnoles, abans d'esdevenir bisbe d'Urgell. La seva formació l'havia emprat en la cultura visigòtica, que era la pròpia del país. Sabem que assolí un nivell molt elevat de cultura teològica, patristica i bíblica. Així ho reconeixien els ses més acèrrims contradictors, entre els quals hi ha el mateix Alcuí de York. Fèlix no s'arronsava davant els pares conciliaris que abusant del seu poder i de la seva posició privilegiada feren que fos condemnat i deposat de la seva diòcesi. Malgrat tot, reconeixien la integritat de la vida de Fèlix. Alcuí diu d'ell: "És un baró venerable, de reconeguda santedat i de vida religiosa", i el seu amic Elipand de Toledo el qualifica d'un servidor de Déu. Malauradament, no ens ha arribat cap obra sencera del bisbe Fèlix. Si les tinguéssim avui, ens permetrien de conèixer d'una manera fidedigna i completa tota la seva doctrina i el seu pensament. Totes es perdren després de la seva condemna. Ens queden tan sols alguns fragments

dels seus escrits, que els seus contradictors reporten en llurs refutacions. Les obres que Fèlix escrigué, avui perdudes, són les següents: les lletres de Fèlix a Alcuí (anterior a 793) i a Elipand de Toledo: *Libellus sive liber Felicis ad Carolum regem et ad Alcuinium* (vers el 797), *Cedula* (o precatisme) trobada per Agobard a la mort de Fèlix, que aquest va compondre durant el seu exili a Lió.

En conèixer la cort de Carlemany el pensament de Fèlix i la seva presa de posició en la qüestió de l'adopcionisme, l'any 792, el cridaren a un concili celebrat a Ratisbona que examinà la seva doctrina i la condemnà. I després, conduït a Roma davant el papa Adrià, fou novament condemnat i obligat a retractar-se a Aquisgrà. El Concili, celebrat entre mitjan maig i mitjan juny del 799, mantingué durant tota una setmana molt vives i acalorades discussions amb el bisbe. Finalment, fou novament condemnat i obligat a acceptar la redacció d'una *confessió fidei* que trameté als clergues i fidels del Bisbat d'Urgell.

El qui em últim terme tenia tot el poder era Carlemany, que el confirmà a Lió, entregat a la custòdia de l'arquebisbe. Durant aquest temps sembla que mantingué contactes amb la colònia hispana de Lió i va redactar la seva obra pòstuma, la *Cedula* (o precatisme), en la qual feia una síntesi o recapitulació del seu pensament. Fèlix morí en l'exili de Lió vers el 818. Després de la seva mort el mateix Agobard, que havia trobat i examinat l'aital última obra, va escriure un tractat de rèplica i refutació que suposà

l'acabament definitiu de tota aquella controvèrsia sobre la doctrina de l'adopcionisme.

La crisi adopcionista ocasionà el trencament amb la cultura visigòtica en la qual estava immers el país. No en va, algun autor veu en aquesta crisi no solament la contraposició d'uns conceptes teològics, sinó que també hi endevina una lluita del poder carolingi per al domini del país i l'enfrontament de dues cultures diverses. Carlemany estableix la Marca Hispànica i la seva influència és molt activa en tots els camps. Sens dubte, que amb les seves actuacions posà les bases de la pre-Catalunya, ja que aquesta naixeria uns segles més tard, heretant la cultura i l'organització politicosocial sorgida en els temps carolingis.

Com hem vist fins ara, les Jornades Internacionals sobre Fèlix d'Urgell han fet que es ressaltés la gran figura del bisbe Fèlix i que, passats els segles i amansades les aigües de la controvèrsia, es fes justícia a un home conseqüent amb la seva consciència i personalitat. La veritat sempre s'obrirà pas, i el pas dels segles il·luminaran una fosca que interessos religiosos i polítics han impedit que s'aclarís.

Estudiosos de tot el món s'han donat cita a la nostra diòcesi d'Urgell per fer palesos els seus punts de vista sobre el bisbe Fèlix.

El pare Cebrià Baraut, monjo del monestir de Montserrat, va posar de manifest la feblesa política de l'Espanya del moment i especialment de Catalunya: "la vida i pontificat del bis-

be Fèlix, a cavall entre els segles VIII i IX, coincideixen amb un dels períodes més agitats i a la vegada més decisius de la història de la pre-Catalunya. Són trets determinants l'organització interna del Bisbat d'Urgell, el qual passà a dependre de Narbona, canvi de litúrgia –substituïda la visigòtica pe la romana– el monaquisme benedictí, que es va fer fort.

John Cavadini, professor de la Universitat de Nòtre Dame, a Indiana, EUA, va posar de manifest les arrels de les teories adopcionistes de Fèlix d'Urgell en el pensament de sant Agustí. Per la seva banda, Miquel Cros va explicar fins a quin punt Fèlix d'Urgell va ser mal interpretat: bona part dels textos que van ser condemnats en considerar-se herètics encara es llegeixen en una capella de la catedral de Toledo. J. Hillgarth, historiador especialitzat en aquest període demostrà que tingué molt a veure en la construcció de la nova marca hispànica. Amb una documentada intervenció, el doctor Josep Perarnau volgué demostrar com es podien interpretar ortodoxament els textos parcials de Fèlix que han arribat fins a nosaltres. Caldrà fer, però, encara noves recerques sobre documentació col·lateral, i aprofundir més en el seu pensament, i també fer excavacions arqueològiques on ell va residir i viure: el monestir de Sant Sadurní de Tavèrnoles, d'on va ser abat, i Castelletciutat, on possiblement hi havia la catedral cristiana visigòtica.

I, finalment, deixem constància que el Sr. bisbe, Joan Martí i Alanis, va destacar la importància de conèixer

més profundament què va passar al segle vuitè amb el bisbe Fèlix d'Urgell: “és bo aclarir els orígens de la polèmica, perquè tornen a plantejar una problemàtica de confrontació de cultures: l'Islam, la visigòtica i la carolíngia”. Joan Martí va parlar també de la cultura actual interreligiosa, i va assenyalar que els intel·lectuals i pensadors d'avui es fan els mateixos plantejaments que ja es van fer fa segles.

La Generalitat de Catalunya, el Ministeri de Turisme i Cultura d'Andorra, l'Ajuntament de la Seu d'Urgell i altres entitats donaren el seu suport a la celebració d'aquestes Jornades.

Jornades Sacerdotals

Com ja és costum al nostre Bisbat, vàrem acabar el curs amb unes Jornades Sacerdotals que s'emmarquen dins el programa de la formació permanent. La qüestió a debatre durant les Jornades fou *Com afecta el males-tar religiós actual*. D'aquest tema, ens en féu l'anàlisi sociològica el Sr. Salvador Cardús. Els sacerdots hi vàrem col·laborar contestant una enquesta que es basava en aquestes preguntes: 1) Amb el canvi actual, quins punts de referència o de recolzament que abans et donaven seguretat, se t'han ensorrat?; 2) Quins punts de referència et queden que et donin seguretat?;

3) Quines són les coses que ara més et preocupen i no et deixen viure a ple;
4) Segueixo creient en el meu ministeri;
5) Raons que minen la seguretat i l'alegria en el meu ministeri;
6) Raons que refermen la seguretat i l'alegria en el meu ministeri. Mossèn Josep Castanyé ens féu l'anàlisi i la il·luminació teològica del tema. Per introduir-nos-hi vàrem assistir a la projecció de la pel·lícula *La vida és bella*.

Les Jornades van acabar una mica precipitades per la mort sobtada d'un company sacerdot, Mn. Anton Clavé, que havia estat vint anys de missioner a l'Uruguai i ara havia vingut a passar uns quants dies amb els familiars.

Ordenació sacerdotal

Al cor de l'estiu, una ordenació sacerdotal: Mn. Xavier Romero i Galdeano fou ordenat sacerdot a Gironella. Hi hagué una gran assistència de sacerdots; entre aquests s'hi distingien per la seva indumentària de camisa negra i collet un nombrós grup de l'Opus, dins del qual sembla que s'hi belluga el nostre novell sacerdot. Ha estat destinat a treballar a l'arxiprestat de la Segarra, a Cervera. És un arxiprestat que segons es desprèn del full interparroquial, que editen les parròquies del voltant de Cervera, i que s'anomena *Fent camí*, és inquiet, innovador, abocat a la pastoral de conjunt, i sembla que no lliga amb els esquemes pastorals ordinaris que s'usen al Bisbat. Pot ser, com diuen els del PP que faran amb el Govern català, que un *pessic* d'Opus en aquest arxipres-

tat doni tranquil·litat, equilibri i moderació. El temps ho dirà.

Ha començat el curs

El setembre és un mes bellugadís per la tasca de col·laboració als nous llocs de treball d'aquells que han estat canviats. Com sempre, hi ha hagut sorpreses, alegries i alguna resistència conflictiva. En general, tothom content. N'hi ha hagut, però, dos de més assenyalats: Mn. Jordi Orobitg, com a rector del Seminari Interdiocesà i vicari episcopal del Llobregat-Cardener, i el de Mn. Alfons Busto que acaba d'arribar de carregar piles pastorals de Madrid i que farà de vicari episcopal de l'Urgell-Segarra i rector de Castellnou de Seana.

Firaquètica

Organitzada per la Delegació Catalana de Catequesi el dia 24 d'octubre, hi hagué una trobada de catequistes de tot el Bisbat a Solsona. Fou una trobada molt encertada per la seva concepció i posada a la pràctica. S'hi varen combinar els aspectes festiu, d'exposició de treballs i de formació. Hi assistiren dos-cents catequistes.

Menorca

JOAN	BOSCO	FARNER,
corresponsal.		

Durant aquests llargs mesos sense comunicar-nos, us dic breument algunes coses, i més detingudament una altra.

La lectura d'unes informacions –des de la riquesa que m'ofereix el temps que ha transcorregut– em recorda l'aigua de la font que, viva i deixondida, va fent el seu camí per arribar *a punt* a l'hora de vestir el repòs del riu i desaparèixer en ell.

Breument:

1. Un tipus de font àgil i decidida ens naixia fa uns mesos

En la sessió plenària del passat 20 de març, el Consell Pastoral diocesà va deixar llest el Pla Pastoral que ha d'impulsar, es diu, la vida de la diòcesi en el trienni 1999-2002.

Seguint les indicacions de l'Assemblea Diocesana i després de recollir més o manco algunes de les aportacions de les bases, aquest programa estableix prioritats i proposa accions que incideixin, d'una manera especial, en els àmbits de la família, la joventut i l'ensenyança.

El Consell Pastoral es reunia un dissabte, 24 d'abril, per tractar l'avantprojecte del Directori Sacramental que elaborà el Consell de Presbiteri. Es posaren en comú aportacions dels ar-

xiprestats i de les delegacions diocesanes representades en el Consell Pastoral sobre els sacraments de la iniciació cristiana: baptisme, confirmació i eucaristia. En una reunió de preveres alguns s'atreverien a dir que no s'hi veien prou reflectits ni en les aportacions ni en l'avantprojecte. La seva espontaneïtat, com passa a vegades, tingué lectures diverses.

2. La font anà fent el seu camí

Amb motiu de la posada en marxa de les propostes de l'Assemblea Diocesana a través del Pla Pastoral i de la reestructuració de l'organigrama diocesà, el Bisbe escriu una carta als capellans on expressa: "L'aprovació de l'organigrama i la renovació –pròxim novembre– dels arxiprestes ofereixen l'ocasió per demanar-vos, sacerdots, religiosos/ses i laics, amb càrrecs de nomenament episcopal directe, com vicaris general i judicial, delegats i arxiprestes, que, en compliment de la proposta 130 de l'ADM, em manifesteu la vostra disponibilitat per tal que el bisbe pugui harmonitzar les seves qualitats segons les necessitats pastorals actuals i les peculiaritats de cada comunitat o lloc de culte".

I molts dels preveres i dels que teníem nomenament episcopal directe, vam posar ens mans del bisbe, una vegada més, la nostra disponibilitat. La raó de fer-ho fou i seguirà essent la confiança i l'estima que el bisbe mereix suposant que tindrà en compte les institucions implicades, sobretot els consells pastorals respectius (ADM 114).

3. La font, arrossegant experiència i amb l'impuls de la seva originalitat, marcà el com i amb qui havíem de fer via

El Bisbat assignà el dia 30 de setembre una sèrie de nomenaments que afectaren algunes delegacions diocesanes i parròquies.

En les delegacions diocesanes: Família i vida: Mn. Rafel Portella substitueix el matrimoni Santiago i Carme. Ensenyament: Mn. Jesús Llompart substitueix Mn. Bosco Faner. Vida Consagrada: Don Isidre Serdà, salesià, substitueix Mn. Rafel Olèu. Missions: Mn. Josep Manguán substitueix Mn. Joan Febrer. Mitjans de comunicació social: Guillem Ferrer, laic, substitueix Mn. Josep Manguán.

En les parròquies: St. Antoni M. Claret (Ciutadella): Mn. Rafel Portella substitueix com a rector Mn. Modest Camps que passa a ser el capellà del Monestir de Sta. Clara. St. Francesc d'Assís (Maó): Mn. Joan Miquel Sastre (sense deixar la parròquia de la Concepció) substitueix com a rector Mn. Joan Febrer que a petició pròpia frueix d'un any sabàtic fora de la nostra illa. Sta. Eulàlia (Maó): Mn. Cristòfol Vidal, rector del Carme serà també el seu rector ajudat per Josep Lluís Ponsetí, ordenat prevere el setembre. L'ermita de Gràcia tindrà com a responsable Mn. Josep Manguán. Uns noms canviaven de responsabilitats, uns altres desapareixien o apareixien de nou, i d'altres augmentaven la seva tasca pastoral.

4. La font, arribant al final del seu pas, ultimà detalls

Dissabte, 10 d'octubre, es reuniren amb el bisbe els delegats i delegades diocesans per a posar en comú els projectes més importants de cada sector pastoral. Les dotze delegacions que tenim (Missions i cooperació entre les Esglésies; Catequesi; Càritas; Vida Consagrada; Salut; Joventut; Turisme; Santuaris i Peregrinacions; Ensenyament; Pastoral Vocacional; Família i Vida; Litúrgia; Mitjans de Comunicació Social) aportaren el seu granet al que ha de ser el seu quefer més important al llarg d'aquest curs, s'assenyala. En aquesta reunió s'havien d'elegir els tres representants sectorials que formaran part de l'equip de govern episcopal. Però, sigui pel que sigui, no s'elegeixen.

A la darrera desena d'octubre, el bisbat edità el Pla Pastoral Diocesà 1999-2002, encarregat per l'Assemblea Diocesana de Menorca (ADM 105,124,135). El Pla Pastoral consta de 38 accions concretes a desenvolupar al llarg del proper trienni.

El 25 d'octubre els membres del Consell del Presbiteri es reuniren per darrera vegada abans de la renovació de càrrecs dels tres arxiprestes i els membres dels arxiprestats, que es realitzaran, segons se'ns comunica, el mes de novembre. El Consell féu una mica de balanç dels últims quatre anys de treball i decidí que el Directori Sacramental fos enviat a un especialista en litúrgia, concretament al pare salesià José Aldazabal, director del Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona.

Assabentats d'aquesta resolució, alguns voldrien que es millorés tant en la forma com en el contingut.

I... un bon dia, la font presentà símptomes clars del per què del seu camí.

Detingudament

1. De nou se'ns en va un bisbe

Divendres, dia cinc de novembre, les campanes de Lleida repicaven pel nomenament del seu nou bisbe, Francesc Xavier Ciuraneta i Aymí. A Menorca, concretament a cal bisbe, ja feia una hora que s'havia reunit, en sessió conjunta extraordinària, el Col·legi de Consultors i el Consell de Presbiteri. A les dotze en punt, com manen els cànons, la Santa Seu feia pública la notícia, i la Cope ho transmetia fidelment. Fotografies, declaracions, anades i vingudes, telèfons que sonaven, felicitacions... Al capvespre el bisbe rebia els mitjans de comunicació per mantenir un intercanvi d'impressions i fer córrer la notícia. Enrere quedaven els vuit anys com a pastor d'aquesta diòcesi menorquina, a la qual arribà un 14 de setembre de 1991.

Alguns es demanen: “¿Té res a veure la moguda de la diòcesi iniciant aquest curs (crida a files, disponibilitat de càrrecs, canvis, l'enllestir del Pla de Pastoral...), amb la marxa del bisbe? Cadascú, en privat, interpreta i comenta el que més bé li sembla.

El bisbe Francesc Xavier —que a hores d'ara ja és bisbe de Lleida— fou

secretari del cardenal Carles de Barcelona, i ha viscut entre nosaltres, els menorquins, la quasi totalitat de la desena dels seus cinquanta anys. Va arribar a Menorca quan en tenia 51 i partí quan en tingué 59. Va venir quan era capellà i fou a la Catedral que rebé la plenitud de l'Ordre Presbiteral, l'episcopat. Entre nosaltres i amb nosaltres s'inicià i aprengué a ser bisbe, com també ho feren els nostres dos últims bisbes, Miquel Moncada i Antoni Deig.

El seu pas per Menorca serà per a ell una experiència inesborrable i motiu de gratitud a la nostra diòcesi, experta com és a posar a punt els que, després, se'n van com a bisbes a diòcesis més grans i possiblement més complexes.

Els preveres, religiosos i religioses i els laics de la diòcesi rebérem del bisbe Ciuraneta i amb tot el seu afecte, un escrit que s'encapçalava així: “Amb ocasió de l'acabament del meu ministeri episcopal en la benvolguda Diòcesi de Menorca, celebrarem una eucaristia d'acció de gràcies per tots els dons amb què el Senyor s'ha dignat enriquir-nos al llarg d'aquests vuit anys...”

A l'Eucaristia d'acomiadament i de gràcies que celebràrem a la catedral el dia 8 de desembre, desitjàrem al bisbe Francesc Xavier empena evangèlica fent camí a Lleida.

2. Un bisbe ha de ser...

Un bisbe és per a nosaltres molt important perquè ens és nexa de co-

munió amb l'Església universal. La seva presència i actitud –la que sigui!– sempre ens esperona a calar més fonament les nostres arrels a l'evangeli i a la tradició apostòlica.

La marxa a Lleida del bisbe Francesc Xavier –dia 19 de desembre en prengué possessió– me féu rellegir particularment una vegada més un fragment d'un manuscrit medieval trobat a Salzburg que titulat *Un capellà ha de ser*, expressa el desig profund de molts menorquins de com voldríem que fos el nou bisbe: “Molt gran i alhora molt petit. D'esperit noble, com si dugués sang reial i senzill com un camperol. Heroi per haver triomfat de

si mateix i home que ha arribat a lluitar amb Déu. Font inesgotable de santedat i pecador perdonat per Déu. Senyor dels seus propis desitjos i servidor dels qui dubten. Mai doblegat davant els poderosos i inclinat, en canvi, davant els petits i dòcils deixebles del Mestre. Captaire de mans suplicants i missatger que reparteix or a mans plenes. Militant animós a la lluita i tendre a la capçalera del malalt. Ancià per la prudència dels seus consells i fillet per la seva confiança en els altres. Fet per a l'alegria, i acostumat al sofriment. Estrany a tota enveja i transparent en els seus pensaments. Sincer en les paraules, amic de la pau, enemic de la peresa, segur de si mateix”.

Es consuma la divisió del Bisbat de Lleida

(I-II)

Antoni M. Serramona,
de l'Oratori.
Antic coadjutor de Fraga

Separata de *Quaderns de Pastoral*
núm. 165 • juliol-setembre 1998
núm. 166 • novembre-desembre 1998

CEP

Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes

Rivadeneyra 6, 3r

08002 - Barcelona

Telèfon 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09

165 QUADERNS DE PASTORAL 1998

165 QUADERNS DE PASTORAL 1998

Maig-juny 1998 - número 164 **1**

El compromís temporal avui

Cristians i cristianes a la vida política,
sindical i ciutadana

Preu d'aquest exemplar: 900' - ptes.

Preu d'aquest exemplar: 900' - ptes.

Preu d'aquest exemplar: 900' - ptes.

Preu d'aquest exemplar: 900' - ptes.

168	QUADERNS DE PASTORAL	1999
168	QUADERNS DE PASTORAL	1999
168	QUADERNS DE PASTORAL	1999
168	QUADERNS DE PASTORAL	1999

Març-abril 1999 - número **168**

L'acció pastoral en situacions de joia

**Agustí Altisent, Josep M. Aragonès,
Bernabé Dalmau, Antoni Deulofeu,
Maribel Pou, Frederic Ràfols, Fran-
cesc Romeu, Carles Sanmartín, Antoni
Serramona, Josep Taberner**

Miscel·lània

La crisi dels llenguatges eclesials

La depressió com a experiència de fe

Els sentiments i les relacions interpersonals

Cròniques de les diòcesis

La comunicació al servei de l'evangelització

Manuel Simó Tarragó, periodista i prevere

Dins de la col.lecció *Pastoral avui*, editorial Claret, amb la col.laboració del Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes (CEP), acaba de publicar aquest llibre que vol ser un instrument que ajudi tots els evangelitzadors i evangelitzadores a ser millors comunicadors de la bona notícia del Regne de Déu.

Comunicar i comunicar-se és un art, un ofici, i les arts i els oficis s'aprenen. I si és important tenir quelcom a dir (saber), no ho és menys saber com dir-ho (saber fer).

El podeu demanar al CEP - 08002 Barcelona

Rivadeneyra 6, 3r.

Telèfon 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09

El preu és de 1.000 pessetes

Altres títols d'interès a la mateixa col·lecció

Del Vaticà II al Concili Provincial Tarraconense

Josep M. Rovira Belloso

1.450 pessetes

Comandes al CEP